Notă pentru arhivare digitală

Acest volum este pus la dispoziție în scop documentar, educațional și de conservare culturală.

Notă privind drepturile de autor

Drepturile de autor aparțin autorilor și deținătorilor legali. Dacă ești titularul drepturilor și consideri că materialul a fost publicat fără acord, te rugăm să ne contactezi pentru clarificare sau remediere.

Notă privind copia privată și utilizarea personală

Conform interpretărilor prezentate de Observatorul european privind încălcarea drepturilor de proprietate intelectuală, structură a Oficiului Uniunii Europene pentru Proprietate Intelectuală (EUIPO), legislațiile statelor membre ale Uniunii Europene permit, în anumite condiții, realizarea unei copii a unei opere protejate pentru uz personal sau pentru cercul familiei și al prietenilor apropiați.

Această situație poate include și realizarea unei copii digitale a unei opere pe care utilizatorul o deține deja în mod legal (de exemplu în format tipărit), inclusiv prin descărcarea unei copii de pe Internet, cu condiția ca opera să fi fost făcută publică, ca utilizarea să nu afecteze exploatarea normală a operei și ca aceasta să nu prejudicieze titularul drepturilor.

Explicații detaliate pot fi consultate în documentul "Frequently

Asked Questions on Copyright" elaborat de Observatorul european privind încălcarea drepturilor de proprietate intelectuală (EUIPO):
https://tinyurl.com/ccdrocopy

Cerere de completări și corecturi

Dacă ai remarcat o eroare de scanare sau poți furniza informații documentate privind această ediție, ne poți transmite datele pentru actualizare.

ARKADI STRUGATKI & BORIS STRUGATKI

Orașul damnat

Gunoierul.

UNU.

TOMBEROANELE ERAU RUGINITE, DEFORMATE, CU capacele desprinse. De sub capace ieșeau crâmpeie de ziare, coji de cartofi. Semănau cu pliscul unui pelican dezordonat, nepretențios la mâncare. După aspect, păreau grele, de neclintit, dar, în realitate, împreună cu Van, nu era mare lucru să ridici un astfel de tomberon spre mâinile întinse ale lui Donald și să-l fixezi pe marginea oblonului lateral lăsat în jos. Trebuia doar să-ți ferești degetele. Pe urmă puteai să-ți aranjezi mănușile și să-ți tragi puțin răsuflarea până ce Donald învârtea tomberonul, așezându-l la capătul benei.

Prin poarta larg deschisă răzbătea un curent rece și umed, sub bolta porții, pe un șnur îngroșat de murdărie, atârna un bec fără abajur; în lumina lui, fața lui Van semăna cu fața unui om care suferă de gălbinare, iar chipul lui Donald nu se vedea în umbra pălăriei lui texane, cu boruri largi. Pereții cenușii coșcoviți, brăzdați de dungi orizontale, fâșii negre de păienjeniș prăfos, imagini indecente de femei în mărime naturală, iar lângă ușa camerei portarului – o grămadă dezordonată de sticle goale și borcane de compotpe care Van le aduna și le preda cu regularitate la centrul de colectare a ambalajelor.

Când mai rămase un tomberon, Van luă mătura și fărașul și se apucă să strângă gunoiul ce se răspândise pe asfalt.

— Van, lasă-l încolo de măturat, rosti Donald enervat. Mereu te fâțâi cu mătura aia. Și degeaba, ca mai curat n-o să fie.

— Portarul trebuie să dea cu mătura, observă Andrei sentențios, răsucindu-și palma dreaptă. I se părea că își luxase un ligament.

— Oricum gunoiul se va strânge iar, zise Donald cu ură. Nici nu apucăm să ne întoarcem, și se va aduna și mai mult ca înainte.

Van aruncă gunoiul în ultimul tomberon, îl îndesă cu fărașul și trânti capacul.

— Se poate, zise el cercetând cu privirea spațiul de sub poartă. Acum, acolo, era curat. Van se uită la Andrei și zâmbi. Apoi își ridică fața spre Donald și grăi: Vreau numai să vă amintesc.

— Haide, haide! strigă Donald cu nerăbdare.

Un – doi. Andrei și Van săltară tomberonul dintr-o smucitură. Trei-patru. Donald îl prinse, gemu, răcni, dar nu-l putu ține. Tomberonul se înclină și căzu cu zgomot pe asfalt. Conținutul zbură din el, la vreo zece metri depărtare, ca dintr-un tun. Apoi, golindu-se rapid din mers, se rostogoli zgomotos pe asfaltul curții. Ecoul răsunător se înălță ca o spirală spre cerul întunecat printre ziduri.

— Sufletul și dumnezeii mamei lui, zise Andrei, care abia izbuti să se arunce la o parte. Ai mâinile găurite?!

— Am vrut doar să vă amintesc că acest tomberon are mânerul rupt, spuse Van cu blândețe.

El luă mătura și fărașul și se apucă de treabă. Donald se lăsă pe vine la marginea benei, punându-și mâinile între genunchi.

— Drăcia dracului. Mormăi el cu glas stins. Blestemăția dracului. Era clar – ceva nu era în regulă cu el în ultima vreme, mai ales în seara asta, și Andrei renunță să-i mai spună ce crede el despre profesori și capacitatea lor de a se ocupa cu o treabă adevărată. Se duse după tomberon, apoi, întorcându-se lângă camion, își azvârli mănușile, își scoase țigările. Putea îngrozitor, își aprinse în grabă o țigară și abia pe urmă îi oferi și lui Donald una. Donald clătină din cap tăcut. Andrei azvârli chibritul ars în tomberon și zise:

— La noi în Kansk trăiau doi vidanjori – tată și fiu. Acolo nu exista canalizare, ci doar niște gropi, pur și simplu, în care se strângea ăsta. Terciul. Și ei scoteau din ele căcatul cu căldarea și îl vărsau în hârdăul lor. Tatăl, ca specialist cu multă experiență, cobora în groapă, iar fiul îi slobozea de sus

căldarea. Dar iată că, într-o zi, băiatul n-a putut ține bine căldarea și a vărsat-o îndărăt peste tătâne-su. Tătâne-su s-a șters, s-a uitat la el de jos în sus și a zis cu multă amărăciune: „Eh, zice, nătărăule, popândău ce ești! N-o să iasă nimic din tine. Toată viața o să stai acolo, deasupra”.

Se aștepta ca Donald să zâmbească măcar – în general, Donald era un om vesel, sociabil, nu se pierdea niciodată cu firea, avea în el ceva de student-combatant. Donald însă doar tuși încetișor și zise cu voce stinsă: „Nu poți să golești toate gropile.”, iar Van, care se învârtea pe lângă tomberon, întrebă deodată cu mult interes:

— Ce preț are la voi?

— Cine ce preț are? zise Andrei fără să priceapă.

— Scârna. E scumpă?

Andrei izbucni într-un râs șovăitor.

— Cum să-ți spun. Depinde a cui este.

— Păi la voi e diferită? se miră Van. La noi e la fel. Și a cui e cea mai scumpă?

— A profesorilor, răspunse Andrei numaidecât, pur și simplu neputându-se stăpâni.

— A! făcu Van, dând din cap, și mai vărsă un făraș de gunoi. Înțeleg. Dar în satul nostru nu erau profesori, așa că prețul era unul – cinci yuani căldarea. Asta în Sichuan, dar în Jiangxi, bunăoară, prețurile ajungeau la șapte și chiar opt yuani.

Andrei înțelese în sfârșit. Îi veni brusc să întrebe dacă e adevărat că la chinezi cel ce vine în vizită trebuie să se ușureze în grădina gazdei, însă, firește, îi fu rușine.

— Cum o fi acum la noi – nu știu, continuă Van, în ultima vreme n-am locuit la țară. Dar de ce la voi cea de profesor este mai scumpă?

— Am glumit, zise Andrei cu un aer vinovat. La noi cu treaba asta nu se face negoț.

— Se face, zise Donald. Dumneata nici măcar asta nu știi, Andrei.

— Iar dumneata și pe asta o știi! se oțărî Andrei.

Cu o lună în urmă s-ar fi angajat cu Donald într-o dispută furibundă. Îl enerva cumplit faptul că americanul povestea

mereu niște lucruri despre Rusia de care el, Andrei, habar nu avea. În adâncul sufletului, atunci, Andrei era convins că Donald îl păcălește sau repetă flecăreala răutăcioasă a lui Hurst. „Ia mai lasă-mă cu brașoavele lui Hurt al dumitale!”, zicea el, refuzând să asculte. Pe urmă însă a apărut acest avorton, Izea Katzman, și Andrei a renunțat la dispute, doar mârâia, arătându-și colții. Dracu' știe de unde își însușiseră toate astea. Și neputința și-o explica prin împrejurarea că el venise aici din anul o mie nouă sute cincizeci și unu, iar ăștia doi – din șaizeci și șapte.

— Ești un om fericit, zise Donald pe neașteptate, se ridică și se duse spre tomberoanele de lângă cabină.

Andrei ridică din umeri și, străduindu-se să scape de senzația neplăcută, stârnită de această discuție, își puse mănușile și se apucă să strângă gunoiul puturos, ajutându-i lui Van. Nu știu, își zise el. Ce să spun – scârnă! Dar ce știi tu despre integrale? ori, să zicem, despre constanta lui Hubble? Parcă sunt puțini aceia care nu știu destule.

Van îndesa ultimele resturi de gunoi, când în poartă, din stradă, își făcu apariția figura chipeșă a polițistului Kensi Ubukata.

— Aici, vă rog, se adresă el cuiva peste umăr și cu două degete îl salută milităreşte pe Andrei. Salutare, gunoierilor!

Din bezna străzii, în cercul de lumină galbenă, intră o fată și se opri alături de Kensi.

Era tinerică, vreo douăzeci de ani, nu mai mult, și foarte micuță, abia îi ajungea la umăr polițistului, și el destul de scund. Purta un pulover grosolan cu guler larg și o fustă strâmtă, pe fețișoara-i băiețească, palidă se distingeau buzele date cu ruj din belșug, părul lung, castaniu-deschis, îi cădea pe umeri.

— Nu vă speriați, îi spuse Kensi, zâmbind politicos. Aceștia sunt gunoierii noștri. În stare de trezie sunt absolut inofensivi. Van, chemă el. Dânsa-i Selma Nagel, nou-venită. Ordin s-o instalăm la tine în apartamentul optsprezece. Optsprezece-i liber?

Van, scoțându-și din mers mănușile, se apropie de ei.

— E liber, zise el. E liber de mult. Bună seara, Selma Nagel. Eu sunt portarul, mă cheamă Van. Dacă aveți nevoie de ceva – iată ușa de la locuința portarului, să veniți la mine.

— Scoate cheia, spuse Kensi. Veniți, o să vă conduc, se adresă el fetei.

— Nu-i nevoie, rosti ea cu glas obosit. Mă descurc singură.

— Cum doriți, zise Kensi și salută din nou cu mâna la chipiu. Poftim geamantanul dumneavoastră.

Fata luă geamantanul de la Kensi și cheia de la Van, dădu din cap, aruncându-și părul care îi cădea pe ochi, și întrebă:

— La ce scară?

— Drept înainte, zise Van. Aceea de sub fereastra luminată. Etajul cinci. Poate vă e foame? Doriți un ceai?

— Nu, nu vreau, spuse fata, scutură iar din cap și, țăcănind cu tocurile pe asfalt, pomi direct spre Andrei. El se dădu la o parte, lăsând-o să treacă. Când ajunse în dreptul lui, simți un miros puternic de parfum și sulimanuri. Și el privi în urma ei în timp ce trecea prin cercul luminat – fusta era foarte scurtă, un pic mai lungă decât puloverul, iar picioarele goale erau albe, și lui Andrei i se păru că luminează când ea ieși de sub arcul porții în întunericul curții, și în acest întuneric se zărea numai puloverul ei alb și picioarele albe, scânteietoare. Apoi răsună vaietul, scâncetul ușii trântite fără milă, și atunci Andrei își aprinse automat o țigară, închipuindu-și cum aceste picioare albe delicate calcă pe scară treaptă după treaptă, pulpele netede, gropițele sub genunchi – poți să-ți pierzi mințile. Cum urcă mai sus și mai sus, etaj după etaj, și se oprește în fața ușii de la apartamentul optsprezece, exact vizavi de apartamentul șaisprezece. La naiba, ar trebui măcar să schimb lenjeria de pat, nu am schimbat-o de trei săptămâni, fața de pernă s-a făcut cenușie ca o obială. Dar cum arată la față? Bravo, nu-mi amintesc defel cum arată la față! Îmi amintesc doar picioarele.

Brusc își dădu seama că nimeni nu scotea o vorbă, nici măcar însuratul Van, dar în aceeași clipă Kensi rupse tăcerea.

— Eu am un unchi de-al doilea, colonelul Maki. Fost colonel în fosta armată imperială. La început a fost aghiotantul

colonelului Osim și doi ani a stat la Berlin. Pe urmă a fost numit locțiitorul atașatului nostru militar în Cehoslovacia și a asistat la intrarea nemților în Praga.

Van îi făcu semn lui Andrei, săltară dintr-o smucitură tomberonul și îl urcară cu bine în camion.

— Pe urmă, continuă Kensi fără grabă, aprinzându-și o țigară, a luptat ceva în China, cred că undeva în sud, în direcția Cantonului. După asta a comandat divizia care a debarcat în Filipine și a fost unul din organizatorii celebrului „marș al morții" celor cinci mii de prizonieri americani – scuză-mă, Donald. Apoi iau trimis în Manciuria și l-au numit comandantul zonei fortificate Sahalean, unde, între altele, pentru păstrarea secretului, a băgat într-o mină cinci mii de muncitori chinezi după care a aruncat-o în aer. Scuză-mă, Van. Pe urmă a ajuns prizonier la ruși, care, în loc să-l spânzure ori, ceea ce era același lucru, să-l predea Chinei, l-au închis în total pentru zece ani într-un lagăr de concentrare.

Câtă vreme Kensi povesti toate acestea, Andrei izbuti să se cațere în camion, îl ajută pe Donald să așeze tomberoanele, ridică și fixă oblonul, îl trată pe Donald cu o țigară, și toți trei stăteau acum înaintea lui Kensi și îl ascultau: Donald Cooper, înalt, adus de spate, într-o salopetă decolorată, față prelungă cu riduri în colțurile gurii, bărbie ascuțită, năpădită de păr aspru, cărunt și rar; și Van, cu umeri lați, scund și îndesat, aproape fără gât, într-o scurtă veche vătuită, cârpită cu grijă, cu față lată, cafenie, nas cârn, surâs binevoitor, ochi negri în crăpăturile pleoapelor ușor umflate; și Andrei simți că îl înfioară un sentiment acut de bucurie la gândul că toți acești oameni din țări diferite și chiar din timpuri diferite s-au adunat aici laolaltă și fac o treabă foarte utilă, fiecare în postul său.

— Așadar, el susținea, încheie Kensi, că femeile cele mai grozave pe care le-a cunoscut vreodată au fost emigrantele rusoaice de la Harbin.

Kensi tăcu, azvârli chiștocul jos și îl strivi insistent cu talpa pantofului sclipitor.

— Ce rusoaică mai e și asta? spuse Andrei. Selma și, pe

deasupra, Nagel.

— Da, este suedeză, zise Kensi, dar nu-i totuna?

— Bine, hai să plecăm, spuse Donald și urcă în cabină.

— Auzi, Kensi, tu ce-ai fost înainte? întrebă Andrei, apucând clanța portierei.

— Controlor la turnătorie, și înainte – ministru al.

— Nu, nu aici, acolo.

— A, acolo? Acolo am fost colaborator literar la editura „Hayakawa".

Donald porni motorul, și bătrânul camion începu să zdrăngănească și să tremure, scoțând rotocoale groase de fum albastru.

— Semnalizatorul din dreapta camionului nu funcționează! strigă Kensi.

— N-a funcționat niciodată, răspunse Andrei.

— Reparați-l! Data viitoare vă amendez.

— Ce pacoste pe capul nostru, oftă Andrei.

— Ce-ai zis?

— Vânează-i pe bandiți, zic, nu pe șoferi! răcni Andrei, încercând să acopere duduitul motorului. Ți-a cășunat pe semnalizatorul nostru! Oare când o să vă izgonească pe toți, trântorilor.

— Curând! strigă Kensi. Foarte curând, n-o să treacă nici o sută de ani!

Andrei îl amenință cu pumnul, făcu spre Van semn de rămas-bun și se prăvăli pe banchetă alături de Donald. Camionul zvâcni înainte, zgârie cu oblonul zidul porții, ieși în Strada Principală și coti brusc la dreapta. Instalându-se cât mai comod, astfel încât arcul care ieșise prin tapiserie să nu-l înțepe în șezut, Andrei se uită cu coada ochiului la Donald. Donald ședea drept, cu mâna stângă pe volan, iar cu dreapta pe schimbătorul de viteze, cu pălăria trasă pe ochi, bărbia ascuțită împinsă înainte, și gonea nebunește. Întotdeauna conducea așa, cu toată viteza, fără să catadicsească să frâneze înaintea deselor gropi din asfalt, și la fiecare groapă tomberoanele cu gunoi bubuiau cumplit în bena camionului, capota ruginită zdrăngănea, iar Andrei, oricât se străduia să-și

proptească picioarele, sălta și cădea exact pe vârful ascuțit al afurisitului de arc. Numai că înainte toate acestea erau însoțite de o sfadă voioasă, dar acum Donald tăcea, buzele lui subțiri erau strânse cu putere, la Andrei nu se uita și astfel toate zdruncinăturile păreau să fie din rea intenție.

— Ce-i cu dumneata, Don? îl întrebă Andrei până la urmă. Te dor măselele? Donald ridică scurt dintr-un umăr, dar nu răspunse.

— E drept că de vreo câteva zile nu prea ești în apele dumitale. Am remarcat. Poate că fără să vreau te-am supărat cu ceva?

— Termină, Andrei, rosti Donald printre dinți. Ce vină ai dumneata?

Și din nou lui Andrei i se păru că în aceste vorbe se simte dușmănie și chiar ceva jignitor: cum poate un mucos ca tine să mă supere pe mine, ditamai profesorul., însă Donald vorbi din nou:

— Nu degeaba ți-am spus că ești un om fericit. Nu pot decât să te invidiez. Toate acestea trec parcă pe lângă dumneata. Sau prin dumneata. Peste mine trec ca un compresor cu aburi. Nici un os nu mi-a rămas întreg.

— Ce tot spui acolo? Nu înțeleg nimic.

Donald tăcea, strâmbând din buze, Andrei se uita la el, privi înainte drumul cu ochi absenți, din nou se uită la Donald cu coada ochiului, se scărpină după ureche și zise necăjit:

— Zău, nu pricep nimic. Părea că totul merge bine.

— Tocmai pentru asta te invidiez, rosti Donald aspru. Acum – destul despre asta. Nu lua în seamă.

— Cum, adică, să nu iau în seamă., zise Andrei cu amărăciune. Cum aș putea să nu iau în seamă? Aici suntem cu toții împreună. Dumneata, eu, băieții. Firește, prietenie e un cuvânt mare, prea mare. Dar camarazi. Eu, bunăoară, aș spune, dacă ceva. Căci nimeni n-ar refuza să dea o mână de ajutor! Hai, spune, dacă mi s-ar întâmpla ceva și ți-aș cere ajutorul, m-ai refuza? Nu m-ai refuza, nu-i așa?

Mâna dreaptă a lui Donald se desprinse de pe manetă, se întinse spre Andrei și îl bătu ușurel pe umăr. Andrei tăcu. Îl

năpădiseră sentimentele. Din nou totul era bine, totul era în regulă. Cu Donald totul era în ordine. O criză de melancolie pur și simplu. E normal ca omul să fie și melancolic, nu? Poate că în sufletul lui a biruit amorul propriu? Ditamai profesorul de sociologie transportă tomberoane cu gunoi. Înainte a fost vânzător la o zarzavagerie. Firește, toate astea sunt neplăcute, mai ales că despre așa ceva nu poți să povestești nimănui – totuși îi e penibil să se plângă, nimeni nu l-a silit să vină aici. Și gata cu asta. Se descurcă și singur.

Camionul rula deja pe diabazul alunecos din pricina ceții care se lăsase, și casele, de o parte și de alta a străzii, deveniseră mai scunde, mai decrepite, și lanțurile felinarelor care o încadrau erau mai întunecate și mai rare. În față, lanțurile acestea se contopeau într-o pată cețoasă, difuză, pe asfalt și pe trotuare nu era nici țipenie de om, nu se vedea nici măcar un portar, doar în colțul Străduței A Șaptesprezecea, în fața unui hotel nu prea înalt, greoi, cunoscut sub denumirea de „Cuibul ploșnițelor”, se afla o căruță cu un cal trist, și în căruță dormea cineva cu capul învelit într-o foaie de cort. Erau ceasurile patru din noapte – vremea somnului cel mai adânc și nici o fereastră nu era luminată la etajele întunecate. Pe urmă, înainte, pe stânga, din arcul unei porți se iți un camion. Donald îi semnaliză cu farurile și trecu pe lângă el, iar camionul, tot un gunoier, ieșind la drum, încercă să-i ajungă, dar nu și-a găsit omul, nu se putea întrece cu Donald. Astfel lumină cu farurile prin ferestruica din spate și rămase în urmă fără nici o speranță. În Cartierele Arse ajunseră din urmă un alt camion-gunoier, tocmai la timp, pentru că numaidecât după Cartierele Arse începea caldarâmul și Donald fu nevoit să reducă totuși viteza, ca nu cumva bătrânelul să se prăbușească pe neașteptate.

Începură să apară mașini din sensul opus, goale, se întorceau de la groapa de gunoi și nu se mai grăbeau nicăieri. În față, de lângă un felinar, se desprinse o figură neclară, ieși pe carosabil, și Andrei, vârându-și mâna sub banchetă, scoase levierul, dar se dovedi că nu era decât un polițist, care îi rugă să-l ducă până la Strada Vărzăriei. Nici Andrei, nici Donald nu

știau unde vine asta, dar polițistul – un nene robust și botos, cu păr blond, ciufulit, care îi ieșea în dezordine de sub chipiu – zise că le va arăta el.

Se instală pe scară lângă Andrei și, ținându-se cu mâna de cadrul geamului, tot drumul strâmbă nemulțumit din nas, de parcă Dumnezeu știe a ce îi mirosea, deși chiar el putea de te trăsnea a nădușeală înăcrită, și Andrei își aduse aminte că în această parte a orașului a fost întreruptă alimentarea cu apă.

O vreme merseră în tăcere, la un moment dat polițistul începu să fluiere, apoi le povesti că la intersecția străzilor Vărzăriei cu A-Doua-Pe-Dreapta, în noaptea asta bandiții au atacat un amărât și i-au smuls toți dinții de aur.

— Lucrați prost, zise Andrei cu răutate.

Asemenea cazuri îl scoteau din fire, iar tonul polițistului te invita să-i tragi câteva palme: se vedea cât de colo că nu-l interesează câtuși de puțin nici crima, nici victima, nici ucigașii. Polițistul își întoarse mutra lătăreață și întrebă:

— Nu cumva mă înveți cum să lucrez?

— Poate că da, răspunse Andrei.

Polițistul își miji ochii cu răutate, fluieră și zise:

— Of, dascălii, dascălii ăștia! Ori încotro întorci capul – dai de un dascăl. Stă și dăscălește. Chiar și când a ajuns cărător de gunoi dăscălește.

— Eu nu te dăscălesc. Începu Andrei, ridicând vocea, dar polițistul nu-i dădu răgaz să continue.

— De cum ajung la secție o să telefonez la garajul tău și o să le spun că nu-ți funcționează semnalizatorul drept. Auzi tu, semnalizatorul nu-i funcționează, dar vrea să dăscălească poliția, s-o învețe cum să lucreze. Mucosul.

Donald izbucni brusc într-un râs sec, scârțâitor. Polițistul necheză și el, după care grăi cu totul pașnic.

— Eu sunt unu la patruzeci de clădiri, înțelegi? Și pe deasupra ne-au interzis să purtăm arme. Atunci ce vrei de la noi? Curând o să înceapă să spintece oamenii la ei acasă, nu numai pe străzi dosnice.

— Și de ce nu faceți nimic? zise Andrei uluit. Ar trebui să protestați, să cereți!

— Să protestați. Repetă polițistul sarcastic. Să cereți. Ce naiba, ești novice? Hei, șefule! îl strigă el pe Donald. Oprește. Eu am ajuns.

Sări de pe scară și, legănându-se, fără să se uite înapoi, pomi spre crăpătura întunecoasă ce se căsca între două case de lemn aplecate, unde, în depărtare, ardea unicul felinar, sub care se strânsese un grup de oameni.

— Ăștia au înnebunit, zău așa! zise Andrei indignat, când mașina pomi mai departe. Cum se poate una ca asta —orașu-i plin de bandiți și derbedei, iar poliția umblă neînarmată! Așa ceva nu se poate! Kensi are toc de revolver la centură, dar ce ține în el, țigări?

— Sandvișuri, răspunse Donald.

— Nu mai înțeleg nimic, spuse Andrei.

— Au dat o explicație, zise Donald, în legătură cu tot mai numeroasele cazuri de atacuri ale gangsterilor asupra polițiștilor pentru a-i deposeda de arme. Și așa mai departe.

O vreme, Andrei rămase pe gânduri, proptindu-se din toate puterile ca să nu sară în sus de pe scaun – caldarâmul practic se terminase.

— După mine este absolut stupid, zise el în sfârșit. Dumneata ce crezi?

— După mine – la fel, răspunse Donald, aprinzându-și stângaci țigara cu o singură mână.

— Și vorbești despre asta cu atâta liniște?

— M-am neliniștit destul, zise Donald. Explicația asta este foarte veche, dumneata încă nu erai aici.

Andrei se scărpină după ureche, încrețindu-și fruntea. Dracu' știe, poate că totuși explicația avea sens. La urma urmelor, un polițist solitar constituie într-adevăr o atracție pentru aceste canalii. Dacă trebuie luate armele, atunci, firește, trebuie să fie luate tuturor. Și, desigur, nu este vorba de această explicație stupidă, ci de faptul că poliția are oameni puțini și se fac razii puține, însă ar trebui să se organizeze o razie strașnică și să mărture toate lepădăturile dintr-o lovitură. Să fie atrasă și populația. Eu, de pildă, m-aș duce. Donald s-ar duce. Trebuie să-i scriem primarului. Pe urmă, gândurile lui luară

brusc o altă direcție.

— Ascultă, Don, zise el. Dumneata ești sociolog. Firește, eu socotesc că sociologia nu este deloc știință. Ți-am mai spus. Și, în genere, nu-i o metodă. Dumneata însă știi multe, mult mai multe decât mine. Te rog să-mi explici: de unde au venit ticăloșii ăștia în orașul nostru? Cum au ajuns aici toți ucigașii, violatorii și toți tâlharii ăștia? e cu putință oare ca Mentorii să nu-și fi dat seama pe cine invită?

— Probabil că și-au dat seama, răspunse Donald indiferent, ocolind în ultima clipă o groapă înfricoșătoare la vedere, plină cu apă neagră.

— Atunci – de ce?

— Hoț nu te naști, hoț devii. Și pe urmă, după cum se știe, „De unde să știm noi ce este necesar Experimentului? experimentul este Experiment.” – Donald tăcu.

— Fotbalul este fotbal, mingea e rotundă, terenul dreptunghiular – să învingă cel mai bun.

Felinarele dispăruseră, partea locuită a orașului rămăsese în urmă. Acum, de o parte și de alta a drumului desfundat se întindeau ruine părăginite – rămășițele unor colonade stupide, implântate în niște fundamente mizerabile, pereți sprijiniți de bârne, cu găuri larg căscate în loc de ferestre, buruieni, stive de bușteni aproape putreziți, hățișuri de urzici și ciulini, copăcei piperniciți, pe jumătate sufocați de liane, printre mormane de cărămidă înnegrită —, apoi, înainte, apăru din nou o lumină cețoasă. Donald coti la dreapta, trecu atent pe lângă un camion gol ce venea din sens opus, se împotmoli, patinând în urmele de roți pline cu noroi, și, în sfârșit, frână foarte aproape de luminile roșii ale ultimului camion-gunoier aflat la rând. Opri motorul și se uită la ceas. Era patru și jumătate.

— O să stăm vreun ceas, spuse Andrei cu vioiciune. Hai să mergem să vedem cine este în față.

Din spate se apropie și se opri încă o mașină.

— Du-te singur, zise Donald și se lăsă pe spătarul scaunului, trăgându-și pălăria pe ochi.

Atunci, Andrei se lăsa și el pe spătar, potrivi arcul de sub el

și își aprinse o țigară. În față, descărcatul era în toi: capacele tomberoanelor zăngăneau, vocea subțire a socotitorului striga: „. OpT. Nouă.”, pe un stâlp se legăna un bec de o mie de lumini într-un abajur de tinichea. Pe urmă, pe neașteptate, cineva începu să zbiere cât îl ținea gura: „Încotro, încotro, dumnezeii mamei tale! Dă-ndărăt! Ba tu ești cur încondeiat! Vrei câteva peste bot?” La stânga și la dreapta se înălțau mormane imense de gunoi, înghesuite unul lângă altul într-o masă compactă, adierea nopții răspândea o duhoare cumplită. O voce cunoscută îi răsună brusc lângă ureche:

— Salutare, cărători de căcat! cum merge marele Experiment? era Izea Katzman în mărime naturală – ciufulit, gras, murdar și, ca întotdeauna, dezagreabil de voios.

— Ați auzit? Există un proiect pentru soluționarea definitivă a problemei criminalității. Poliția se desființează, în locul ei, noaptea, vor da drumul nebunilor. Gata cu bandiții și huliganii – de-acum numai nebunii vor îndrăzni să iasă noaptea din casă.

— Nu-i deloc ingenios, zise Andrei sec.

— Nu-i ingenios?

— Izea urcă pe scara camionului și își vârî capul în cabină. Dimpotrivă! Este grozav de ingenios! Nici un fel de cheltuieli suplimentare! Readucerea nebunilor, dimineața, la domiciliul stabil, va intra în atribuția portarilor.

— Pentru care portarilor li se va da o rație suplimentară la prețul unui litru de vodcă, zise Andrei, stârnind entuziasmul inexplicabil al lui Izea: Izea începu să chicotească, scoțând din gâdej niște sunete ciudate, să stropească și să-și spele palmele cu aer.

Donald trase deodată o înjurătură, deschise portiera, sări jos și dispăru în întuneric. Izea încetă să mai chicotească și întrebă îngrijorat:

— Ce-i cu el?

— Nu știu, răspunse Andrei posomorât. Poate i s-a făcut greață când te-a văzut. De fapt, este așa de vreo câteva zile.

— Zău? făcu Izea, privind pe deasupra cabinei în direcția în care pornise Donald. Îmi pare rău. Este un om bun. Doar că

este inadaptabil.

— Dar cine este adaptabil?

— Eu sunt adaptabil. Tu ești adaptabil. Van este adaptabil. Deunăzi, Donald era tare indignat: de ce trebuie să stai la coadă ca să descarci gunoiul? La ce dracu' e nevoie de socotitor? Ce socotește?

— Foarte bine, zise Andrei. Ăsta-i cretinism curat

— Da, însă tu nu te enervezi, spuse Izea. Tu înțelegi că socotitorul este un simplu subordonat. L-au pus să numere și iaca numără. Și întrucât nu prididește – se formează coadă. Iar coada-i coadă.

— Izea începu din nou să gâlgâie și să stropească.

— Firește, în locul autorităților, Donald ar fi construit un drum pe cinste cu pante pentru descărcat, iar pe socotitor, cap pătrat ce este, l-ar trimite la poliție să prindă bandiți ori în linia întâi, la fermieri.

— Și? zise Andrei nerăbdător.

— Ce și? Donald nu face parte dintre autorități.

— Și autoritățile de ce nu fac așa?

— Păi de ce? strigă Izea cu bucurie. De ce? Gunoiul este cărat? Este! Transporturile sunt înregistrate? Sunt. La sfârșitul lunii se va prezenta raportul: s-au cărat atâtea tomberoane de căcat mai mult decât luna trecută. Ministrul este mulțumit, primarul este mulțumit, toți sunt mulțumiți, iar faptul că Donald este nemulțumit – ce să spun, nimeni nu l-a trimis cu forța – a venit aici de bună voie.

Camionul din față scuipă un rotocol de fum albastru și înainta vreo cincisprezece metri. Andrei trecu repede la volan și se uită în toate părțile – Donald nu se vedea nicăieri.

Atunci, porni cu băgare de seamă motorul și parcurse aceiași cincisprezece metri cu chiu, cu vai, căci motorul i se opri de trei ori. În vremea aceasta, Izea mergea alături, sărind speriat în lături ori de câte ori mașina se mișca dintr-o parte în alta. Pe urmă se apucă să povestească o pildă din Biblie, dar Andrei nu-l auzea bine – era asudat tot de încordarea prin care trecuse.

Sub becul strălucitor continuau să zăngănească

tomberoanele, să se învălmășească strigătele și înjurăturile. Ceva se izbi de acoperișul cabinei și căzu jos, dar Andrei nu dădu atenție. Din urmă se apropie vânjosul Oskar Heidemann cu partenerul său – un negru uriaș – și ceru o țigară.

Negrul, pe nume Silva, aproape invizibil în beznă, rânjea, arătându-și dinții albi. Izea intră cu ei în vorbă, numindu-l nu se știe de ce, pe Silva, nene pe franțuzește, iar lui Oskar, punându-i întrebări despre un oarecare Thor Heyerdahl. Silva se scălâmbăia îngrozitor, prefăcându-se că trage cu automatul. Izea se prinse cu mâna de burtă, prefăcându-se că a fost împușcat pe loc. Andrei nu înțelegea nimic și Oskar, pare-se, de asemenea: foarte curând deveni clar că el confundă Haiti, cu Tahiti.

Pe acoperiș se rostogoli din nou ceva și deodată un bulgăre enorm de murdărie lipicioasă căzu pe capotă și se împrăștie în bucățele.

— Hei! strigă Oskar în beznă. Încetați!

Acolo, în față, începură din nou să țipe în gura mare, forța scandalului atinsese brusc culmea, o culme de neconceput Se întâmpla ceva neobișnuit Deodată, Izea scoase un vaiet și, apucându-se de burtă, se încovoie pe jumătate – de data aceasta serios. Andrei deschise portiera, ieși afară, dar numaidecât fu lovit în cap cu o cutie de conserve goală. Nu simți durere, ci doar un puternic simțământ de umilință. Silva se îndoi la rândul lui și alunecă în beznă. Andrei, ferindu-și fața și capul se uită într-o parte și în alta.

Nu se vedea nimic. De după grămezile de gunoi din stânga, cădeau ca grindina cutii ruginite, bucăți de lemn putrezit, oase uscate și chiar bucăți de cărămidă. Se auzi un zgomot de sticlă spartă. Un răcnet sălbatic de indignare se înălță deasupra coloanei. „Ce canalie se distrează acolo?!" strigară mai multe voci aproape în cor. Începură să huruie motoarele pornite, se aprinseră farurile. Câteva camioane începură să facă manevre stângace – pesemne că șoferii încercau să le aducă în poziția de a lumina crestele grămezilor de gunoi, de unde acum zburau cărămizi întregi și sticle goale. Alți vreo câțiva oameni, aplecându-se, dispărură în beznă, precum

Silva.

Fugitiv, Andrei observă că Izea, cu fața schimonosită de durere, se chircise lângă roțile din spate și își pipăia burta. Atunci, Andrei urcă în cabină, înhăță de sub scaun levierul și sări din nou afară. La moacă ticăloșilor, să le dăm la moacă! Văzu cum vreo zece gunoieri, în patru labe, agățându-se cu mâinile de ce puteau, se cățărau furioși pe pantă. Unul dintre șoferi izbuti totuși să așeze mașina de-a curmezișul și lumina farurilor alergă pe creasta neregulată, din care răsăreau bucăți de mobilă veche, zdrențe, bucăți de hârtie, de unde sclipeau cioburi de geamuri sparte. Sus, deasupra piscului de gunoi, atârna cupa unui escavator pe fundalul cerului întunecat. Și acolo, în cupă, se mișcă ceva, ceva mare, cenușiu, cu reflexe argintii. Andrei încremeni cu privirea ațintită și în aceeași clipă un urlet cumplit acoperi întregul vacarm de voci:

— Diavolii! Diavolii! Fugiți!

Și numaidecât, de-a rostogolul, în patru labe, peste cap, ridicând nori de praf, în vârtejul zdrențelor și peticelor de hârtie, oamenii se prăvăliră de pe pantă – ochi înnebuniți, guri căscate, brațe agitate. Cineva, cu capul ascuns între coatele strânse, trecu în goană pe lângă Andrei, alunecă și căzu, sări din nou în picioare și pomi cu toată viteza în direcția orașului. Altul, respirând zgomotos, se înghesui între radiatorul mașinii lui Andrei și spatele mașinii din față, rămase înțepenit acolo, se agăță, încercă să se smulgă și începu să urle ca din gură de șarpe. Brusc se făcu liniște, se auzea doar huruitul motoarelor, dar numaidecât, cu șuierături ca niște lovituri de bici, trosniră niște împușcături. Și sus, pe creastă, la lumina albăstruie a farurilor, Andrei zări un om înalt și slab, care stătea cu spatele spre mașini și, ținând un pistol cu ambele mâini, trăgea undeva în beznă, dincolo de creastă.

El trase de cinci sau șase ori în deplină liniște, apoi din întuneric izbucni un urlet neomenesc, furios, miorlăitor, trist, de parcă douăzeci de mii de motani în luna martie se adunaseră să miaune toți deodată în megafoane, și omul cel slab se retrase îndărăt, se poticni, își flutură stupid brațele și

coborî panta, alunecând pe spate. Andrei se retrase și el, presimțind ceva cumplit la culme, și băgă de seamă cum creasta mormanului de gunoi începu să se miște pe neașteptate.

Niște fantome cenușiu-argintii, fantastice, monstruoase, începură brusc să mișune acolo, scăpărând din mii de ochi cu sclipiri sângerii, rânjind cu milioane de colți umezi, fluturând o pădure de labe flocoase incredibil de lungi. O perdea groasă de praf se ridică deasupra lor în lumina farurilor și o ploaie compactă de sfărâmături, pietre, sticle, bulgări de murdărie se abătu asupra coloanei.

Andrei nu mai rezistă. Se aruncă în cabină, se chirci cât mai adânc într-un colț și își puse pe genunchi manivela, încremenind ca într-un coșmar. Nu înțelegea absolut nimic, și când un trup negru acoperi portiera deschisă răcni fără să-și audă propria voce și începu să împingă cu fierul în acel ceva moale, înfricoșător, care se apăra, intrând peste el, și împinse până când strigătul jalnic al lui Izea: „Idiotule, sunt eu!” – îl readuse în simțiri. Și atunci Izea urcă în cabină, trânti portiera în urma lui și, cu o voce neașteptat de calmă, îl informă:

— Știi ce sunt astea? Maimuțe. Scârbele dracului!

La început Andrei nu pricepu, pe urmă înțelese, dar nu-i venea să creadă.

— Zău? zise el. Coborî pe scară și se uită din afara cabinei. Întocmai: erau maimuțe. Foarte mari, foarte păroase, foarte fioroase la vedere, dar nu diavoli și nici fantome, ci doar maimuțe. Andrei simți că îl ia cu călduri de rușine și de ușurare, și în aceeași clipă ceva greu și tare îl trăsni drept peste ureche atât de puternic, încât fu izbit cu cealaltă ureche de acoperișul cabinei.

— Toată lumea la mașini! Zbieră undeva, înainte, o voce autoritară. Încetați cu panica! Nu sunt decât niște paviani! Nimic înfricoșător! La mașini și – îndărăt!

Coloana de mașini se transformase într-un adevărat infern. Tobele de eșapament păcăneau, farurile se aprindeau și se stingeau, fumul albăstrui se ridica în rotocoale spre cerul fără stele. Deodată, din întuneric, străluci o față parcă vopsită în

negru, niște mâini îl apucară pe Andrei de umeri, îl scuturară ca pe o așchie, îl vârâră în cabină și chiar atunci camionul din față dădu înapoi și se înfipse cu un trosnet în radiator, iar camionul din spate se mișcă înainte și izbi în benă ca într-o tamburină, încât acolo zăngăniră tomberoanele deranjate, iar Izea îl scutura pe Andrei de umăr, întrebându-l cu insistență: „Știi sau nu știi să conduci o mașină? Andrei! Știi?" – iar din fumul albăstrui cineva țipă ca din gură de șarpe: „M-au omorât! Ajutor!" – și vocea autoritară continua să strige: „Încetați cu panica! Mașina din spate, dă înapoi! Iute!" – iar de sus, din dreapta și din stânga, cădeau tot felul de obiecte tari, zăngăneau pe capotă, bubuiau în tomberoane, izbeau cu zgomot în geamuri, vuiau neîntrerupt, tânguindu-se, claxoanele, și urletul miorlăitor, dezgustător, creștea fără oprire.

Deodată, Izea declară: „Eu am plecat." – și, acoperindu-și încă din cabină capul cu mâinile, ieși afară. Era cât pe-aci să nimerească sub o mașină care gonea înspre oraș – printre tomberoanele care săltau și se aplecau încolo și-ncoace se zări pentru o clipă fața schimonosită a socotitorului. Pe urmă Izea dispăru și apăru Donald fără pălărie, cu hainele rupte și pline de praf, azvârli pistolul pe banchetă, se așeză la volan, porni motorul și, scoțând capul din mașină, dădu îndărăt.

Evident, oarecare ordine se făcuse totuși: vaietele încetaseră, se auzea doar huruitul motoarelor, și toată coloana, puțin câte puțin, se deplasa îndărăt. Părea că și grindina de pietre și sticle se mai potolise. Pavianii săreau și umblau încoace și-ncolo în vârful mormanului de gunoi, însă nu îndrăzneau să coboare, ci doar urlau acolo, căscându-și boturile de câine, întorcându-și în bătaie de joc spre coloană bucile care luceau în lumina farurilor.

Camionul înainta tot mai repede, apoi se împotmoli din nou într-o groapă de noroi, ieși în șosea, vira, Donald schimbă viteza, apăsă pe accelerator și, trântind portiera, se lăsă pe spătarul scaunului. În față, licăreau în beznă luminile roșii ale mașinilor care goneau nebunește.

Am scăpat, își zise Andrei cu ușurare, pipăindu-și cu grijă

urechea. Urechea se umflase și zvâcnea. Ca să vezi – paviani! Dar de unde paviani? Și atât de mari. Și atât de mulți! Pe aici nu s-au pomenit nicicând paviani. În afară, firește, de Izea Katzman. Și de ce tocmai paviani? De ce nu tigri? se suci puțin pe banchetă. În vremea asta, camionul se hurducă, Andrei zbură în sus și, când reveni, simți că se lăsase pe ceva tare. Vârî mâna sub șezut și scoase un pistol. O clipă se uită la el fără să priceapă. Era un pistol negru, micuț, cu țeavă scurtă și mâner striat. Pe urmă, Donald rosti pe neașteptate.

— Fii atent! Dă-l încoace.

Andrei îi dădu pistolul și un timp privi cum Donald, încovoindu-se, vârî arma în buzunarul din spate al salopetei. Pe neașteptate, îl trecură toate sudorile.

— Va să zică, ai tras, dumneata. Acolo, nu? întrebă el cu glas răgușit.

Donald nu răspunse. Depășind un camion, aprinse unicul semnalizator. La o răspântie, aproape ștergând radiatorul, trecură în goană câțiva paviani cu cozile arcuite, însă lui Andrei nu-i mai ardea de ei.

— De unde ai arma, Don?

Donald nu-i răspunse nici de data aceasta, făcu doar un gest ciudat cu mâna, încercând să tragă pe ochi pălăria inexistentă.

— Iată ce este, Don, zise Andrei ferm. Acum o să mergem la primărie, predai pistolul și explici cum a ajuns la dumneata.

— Lasă prostiile, răspunse Donald strâmbându-se. Mai bine dă-mi o țigară. Andrei scoase automat pachetul.

— Asta nu-i o prostie, zise el. Nu vreau să știu nimic. Dumneata n-ai spus nimic – foarte bine, este treaba dumitale. Și, de fapt, eu am încredere în dumneata. În oraș doar bandiții au armă. Nu pot să spun așa ceva despre dumneata, dar, de fapt, eu nu te înțeleg, de fapt, trebuie să predai arma și să explici totul. Și n-are rost să te prefaci că asta-i o prostie. Eu văd cum ești dumneata în ultima vreme. Mai bine să mergi și spui totul.

Donald întoarse pentru o clipă capul și îl privi pe Andrei drept în față. E greu de spus ce se citea în ochii lui: ironie, suferință, însă lui Andrei i se păru în această clipă foarte

bătrân, absolut neputincios și parcă hărțuit. Andrei se simți tulburat și dezorientat, dar se stăpâni numaidecât și repetă cu tărie.

— Trebuie să-l predai și să spui totul! Gata!

— Nu-ți dai seama că maimuțele au pornit asupra orașului? întrebă Donald.

— Și ce-i cu asta? spuse Andrei perplex.

— Într-adevăr, ce-i cu asta? zise Donald și izbucni într-un râs neplăcut.

DOI.

MAIMUȚELE AJUNSESERĂ ÎN ORAȘ. Alergau pe cornișe, atârnau ciorchine pe stâlpii felinarelor, dănțuiau la răspântii în cârduri flocoase, sinistre, se lipeau de ferestre, aruncau cu pietre smulse din caldarâm, fugăreau oamenii înnebuniți, care ieșiseră în stradă doar în cămăși de noapte.

De câteva ori, Donald opri mașina ca să ia fugari… Tomberoanele le aruncaseră demult. O vreme, în fața camionului gonea în galop un cal înnebunit, înhămat la o căruță. În căruță nu mai dormea nimeni înfășurat în foaia de cort, ci trona și se legăna, își flutura brațele lungi, păroase și țipa asurzitor o namilă de pavian argintiu. Andrei văzu cum căruța intră trosnind în stâlpul felinarului, calul, cu șleaurile rupte, goni mai departe, iar pavianul zbură voinicește pe cel mai apropiat burlan de scurgere și dispăru pe acoperiș.

În piața din fața primăriei se instaurase panica. Soseau și plecau automobile, polițiștii alergau îmbrăcați doar în lenjerie de corp, lângă intrare un funcționar fusese lipit de perete, oamenii țipau la el imperativ, iar el se apăra împingându-i cu bastonul și agitându-și servieta.

— Ce babilonie! rosti Donald și sări din mașină.

Intrară în fugă în clădire și numaidecât se pierdură unul de celălalt în mulțimea impenetrabilă de oameni în civil, oameni în uniforme de poliție și oameni în lenjerie de corp. Domnea un vacarm de nedescris, fumul de tutun ustura ochii.

— Dar înțelegeți! Nu pot așa – doar în izmene!

— Să se deschidă neîntârziat arsenalul, să se împartă armele. Ce dracu, măcar polițiștilor să li se dea arme!

— Unde este șeful poliției? Adineauri se învârtea pe aici.

— Nevasta mea a rămas acolo, vă dați seama? Nevasta!

— Auzi, nu-i nimic înspăimântător. Sunt niște maimuțe ca toate maimuțele.

— Închipuie-ți, când mă trezesc – pe pervaz ședea cineva.

— Da' unde-i șeful poliției? Trage la aghioase, putoarea.

— Pe străduța noastră era un felinar. L-au doborât.

— Kovalevski! La camera doisprezece, iute.

— Totuși, recunoașteți că doar în izmene.

— Cine știe să șofeze? Șoferi! Toată lumea în piață! La stâlpul cu reclame!

— Da unde dracu' este șeful poliției? A fugit, măgarul?!

— Deci așa. Iei băieții și vă duceți la turnătorie. Luați de acolo astea. Cum le zice. Aia, niște piloni pentru gardul parcului. Luați-i pe toți, pe toți! Și veniți îndărăt, neîntârziat.

— Puștile cu aer comprimat sunt bune?

— Și l-am pălit peste botu-i păros, mai-mai să-mi rup mâna, iar el începe să zbiere: „Doamne, Dicky, sunt eu, Fred!" Ptiu drace!

— În sectorul șaptezeci și doi – trei mașini! În sectorul șaptezeci și trei – cinci mașini.

— Ordonați să li se dea echipament care a mai fost folosit o dată. Dar cu semnătură, ca să-l înapoieze pe urmă!

— Ascultă, au coadă ori mi s-a părut mie?

Andrei fu îmbrâncit, înghiontit, lipit de pereții coridorului, călcat pe picioare, dar îmbrânci și el la rândul lui, făcându-și loc cu coatele. La început îl căută pe Donald, ca să asiste în calitate de martor al apărării la căința și predarea armei, apoi îi ajunse la ureche că invazia pavianilor este de bună seamă o treabă extrem de serioasă, judecând după haosul ce se stârnise, și regretă numaidecât că nu știe să șofeze, nu are habar unde se află atelierele de turnătorie cu misterioasele piloane, nu poate să înzestreze pe nimeni cu echipament folosit o dată, încât rezultă că pe aici nu poate fi util nimănui. Atunci încercă să povestească tot ceea ce văzuse cu ochii lui, poate că aceste informații vor fi folositoare, însă unii pur și simplu nu-l ascultau, iar alții, îndată ce începeau – îl

întrerupeau și se apucau să povestească ei.

Se convinse cu amărăciune că nu era nici o figură cunoscută în această vâltoare de uniforme și izmene, îl zări pentru o clipă pe negrul Silva, cu capul înfășurat într-o cârpă însângerată, dar acesta dispăru numaidecât.

— În vremea asta totuși se întreprindea ceva, cineva instruia pe altcineva și îl trimitea undeva, vocile deveneau mai puternice, mai neșovăitoare, izmenele începură, încetul cu încetul, să dispară, iar uniformele, dimpotrivă, deveniră considerabil mai multe. Pentru o clipă, lui Andrei i se păru că aude tropot ritmic de cizme și un cântec de luptă, dar se dovedi că nu era decât zgomotul unui seif scăpat pe scări, care se rostogoli în jos, bubuind, și se opri înțepenit în ușa serviciului de aprovizionare.

Apoi, Andrei zări o figură cunoscută, un funcționar, fost coleg la serviciul de contabilitate al Direcției de măsuri și greutăți. Făcându-și loc cu coatele, Andrei îl ajunse, îl împinse la perete și dintr-o răsuflare îi arătă că, iată, eu, Andrei Voronin – am fost colegi, îți amintești —, actualmente hamal-vidanjor, nu pot găsi pe nimeni, trimite-mă încotrova, cu siguranță e nevoie de oameni. Funcționarul îl ascultă o vreme, clipind buimac și făcând încercări slabe de a se smulge, apoi îl împinse brusc pe Andrei și începu să urle: „Unde să te trimit eu? Dumneata nu vezi că duc niște hârtii la semnat?!” și aproape o luă la fugă pe coridor.

Andrei mai făcu vreo câteva încercări de a lua parte la acțiunile care se organizau, dar toți îl respingeau și fugeau de el, toți se grăbeau îngrozitor, nu se găsea absolut nici un om care să stea locului și, bunăoară, să alcătuiască o listă cu voluntari. Atunci se înfurie și începu să deschidă larg toate ușile, una după alta, sperând să găsească pe cineva cu funcție de răspundere, care nu aleargă, nu strigă și nu dă din mâini. Din considerente foarte generale, era clar că aici, pe undeva, trebuia să existe vreun stat-major de unde pornește toată această activitate febrilă.

Prima încăpere era goală. În cea de a doua – un om în izmene striga tare în receptorul telefonvilui, iar cel de al

doilea, drăcuind, trăgea pe el un halat de birou. De sub halat se arătau niște pantaloni bufanți de polițist și niște pantofi lustruiți și răslustruiți, fără șireturi – tot de polițist. Deschizând cel de-al treilea birou, Andrei căpătă o lovitură peste ochi cu un obiect roz și cu nasturi. Sări îndărăt numaidecât, reușind să observe doar niște corpuri robuste, evident de femeie. În schimb, în cea de a patra încăpere dădu peste Mentor.

Ședea pe pervaz, cuprinzându-și genunchii cu mâinile, privea în întunericul de dincolo de fereastră, despicat de lumina fulgerătoare a farurilor. Când Andrei intră, își întoarse spre el fața-i bună, îmbujorată, ca întotdeauna, își ridică ușor sprâncenele și râse. Și, văzând acest surâs, Andrei se liniști numaidecât, furia și înverșunarea lui dispărură, și era evident că până la urmă totul se va isprăvi, neapărat cu bine, se va aranja și, în genere, se va isprăvi cu bine.

— Iată, zise el, desfăcându-și brațele a neputință și zâmbind la rândul lui. Nu pot să fiu nimănui de folos. Să conduc mașina – nu știu, unde se afla gimnaziul – nu știu. Mare zăpăceală, imposibil să pricepi ceva.

— Da, conveni Mentorul cu simpatie. O zăpăceală îngrozitoare. Își coborî picioarele de pe pervaz, își vârî palmele sub el și își bălăbăni picioarele ca un copil.

— Este chiar necuviincios. Chiar rușinos. Oameni maturi, serioși, în majoritatea lor – cu experiență. Care va să zică, organizarea lasă de dorit. Nu-i așa, Andrei? Înseamnă că niște probleme importante sunt lăsate la voia întâmplării. Lipsă de pregătire. Lipsă de disciplină. Ei, și birocratismul, firește.

— Da! zise Andrei. Firește! Știți ce am hotărât? N-o să mai caut pe nimeni și n-o să mai lămuresc nimic, o să mă înarmez cu o bâtă și mă duc. Mă alătur vreunui detașament. Iar dacă nu mă vor primi, atunci – singur. Căci acolo au rămas femei. Și copii.

La fiecare cuvânt al lui, Mentorul dădea aprobator din cap, nu mai zâmbea, fața lui era serioasă și condescendentă.

— Un singur lucru ar mai fi. Spuse Andrei, încrețindu-și fruntea. Cum rămâne cu Donald?

— Cu Donald? întrebă și Mentorul, ridicându-și sprâncenele. Ah, cu Donaid Cooper!

— Începu să râdă.

— Desigur, dumneata ești convins că Donaid Cooper a fost arestat și deja și-a recunoscut delictele. Nici vorbă. Acum, Donald Cooper tocmai organizează un detașament de voluntari pentru respingerea acestei invazii dezmățate și, de bună seamă, nu este câtuși de puțin bandit, n-a săvârșit nici un delict, iar revolverul l-a procurat de la piața neagră în schimbul ceasului de buzunar cu sonerie al bunicului său. Ce să-i faci? A trăit toată viața cu arma în buzunar – s-a obișnuit!

— Da, desigur! spuse Andrei, simțind o mare ușurare. E foarte clar! Nici eu nu credeam, socoteam pur și simplu că. Bine! se întoarse să plece dar se opri.

— Spuneți-mi. Dacă nu-i secret, firește. Spuneți-mi, la ce bun toate astea? Maimuțele? De unde vin? Ce trebuie să dovedească ele?

Mentorul oftă și se dădu jos de pe pervaz.

— Dumneata, Andrei, iar îmi pui niște întrebări la care.

— Nu! Eu înțeleg totul! zise Andrei cu convingere, strângându-și mâinile la piept. Vreau doar.

— Stai puțin. Dumneata iar îmi pui întrebări la care pur și simplu nu pot să răspund. Înțelege odată! Nu pot, nu știu. Eroziunea clădirilor. Preschimbarea apei în fierE. De fapt, astea s-au întâmplat înaintea venirii dumitale. Acum, iată – pavianii. Țin minte cum mă descoseai: cum este cu putință ca oameni de naționalități diferite să vorbească aceeași limbă fără măcar să bănuiască acest lucru? Îți amintești cât de mirat erai, cât de nedumerit, speriat chiar, cum îi demonstrai lui Kensi că el vorbește rusește, iar Kensi îți demonstra dumitale că vorbești în japoneză, îți amintești? Dar acum te-ai obișnuit, acum aceste probleme nici nu-ți mai vin în minte. Una din condițiile Experimentului. Experimentul este Experiment, ce poți să mai spui?

— Zâmbi.

— Hai du-te, du-te, Andrei. Locul dumitale este acolo. Întâi de toate – acțiune. Fiecare la locul său, și fiecare ce poate!

Și Andrei ieși, mai bine-zis o zbughi, în coridorul acum absolut pustiu și se rostogoli pe scara principală în piață, unde zări un grup liniștit de oameni în jurul camionului de sub felinar și, fără să mai șovăie, se amestecă în această mulțime, își făcu loc în față, i se puse în mână o lance grea de metal, și el se simți înarmat, puternic și gata de lupta decisivă.

Ceva mai încolo, cineva – o voce puternică, foarte cunoscută!

— Ordonă alinierea în front câte trei, și Andrei, cu lancea pe umăr, alergă într-acolo și își găsi loc între un latino-american masiv cu bretele peste cămașa de noapte și un intelectual slăbănog, blond-albicios, care era nevoie mare de nervos – își scotea una-două ochelarii, le aburea lentilele, ștergându-le cu batista, și îi arbora din nou pe nas, potrivindu-i cu două degete.

Detașamentul nu era prea mare, vreo treizeci de oameni cu toții. Îl comanda Fritz Geiger, ceea ce, pe de o parte, era o ofensă destul de mare, dar, pe de altă parte, nu puteai să nu recunoști că în situația dată Fritz Geiger, un fascist care a scăpat cu viață, s-a dovedit a fi cel mai potrivit pentru această funcție.

Așa cum se cuvine unui fost unteroffizier al Wermachtului, el nu se sfia să-și aleagă expresiile și îți era scârbă să-l asculți. „Alinierea! Răcnea el în toată piața, de parcă ar fi comandat un regiment la instrucția de front. Hei, tu, ăla în târlici! Da, da, tu! Trage-ți târtița! Și tu, de-acolo, ce te-ai crăcănat ca o vacă după montă? Nu te privește? Lancea la picior! Nu pe umăr am spus, ci la picior – tu, babă cu cozondraci! Drrrepți! După mine înainteee. La loc comanda! Înainte marș!” Cu chiu cu vai, porniră. Numaidecât Andrei fu călcat pe piciorul din spate, se poticni și îl lovi cu umărul pe intelectual și acela, firește, scăpă jos ochelarii șterși pentru a nu știu câta oară. „Boule!” îi zise Andrei, neputându-se stăpâni.

„Fiți mai atent! țipă intelectualul cu voce subțire. Pentru Dumnezeu!” Andrei îl ajută să-și găsească ochelarii, iar când Fritz se năpusti asupra lor, înecându-se de furie, Andrei îl trimise la mama dracului.

Împreună cu intelectualul, care nu contenea să-i

mulțumească și să se poticnească, ajunse coloana din urmă, mai parcurseră încă vreo douăzeci de metri și primiră ordinul: „La mașini!” Mașinile erau de fapt una singură, un ditamai camionul, în care, după urme evidente, căraseră de curând mortar. Când urcară, simțiră sub picioare ceva moale, ca noroiul. Omul în târlici sări îndărăt peste marginea camionului și declară că în această mașină el personal nu merge nicăieri. Fritz îi ordonă să se întoarcă în camion. Omul îi răspunse că este în papuci și s-a udat la picioare. Fritz îl făcu scroafă borțoasă. Omul în târlicii uzi, fără să se sperie câtuși de puțin, îi răspunse că, dimpotrivă, el nu e scroafă, fiindcă scroafa ar fi acceptat pesemne să meargă în această murdărie —, el cere mii de scuze celor ce s-au învoit să meargă în această cocină de porci, dar. Atunci, pe neașteptate, din camion coborî latino-americanul și, vârându-și degetele mari sub bretele, se îndepărtă agale.

Observând toate astea, Andrei simți că îl cuprinde o bucurie răutăcioasă. Nu că ar fi aprobat fapta omului în papuci și cu atât mai puțin pe cea a mexicanului – fără îndoială, ei n-au procedat tovărășește și, în general, s-au comportat ca niște mic-burghezi —, dar era extrem de curios să vadă ce va face acum unter-generalul nostru și cum va ieși din situația creată.

Andrei fu nevoit să admită că unter-generalul se descurcă onorabil. Fără să scoată un cuvânt, Fritz se răsuci pe călcâie, sări pe scara mașinii lângă șoferi și ordonă: „Înainte!” Camionul se urni din loc, și în aceeași clipă se aprinse soarele.

Ținându-se cu greu pe picioare, agățându-se de vecini, Andrei, răsucindu-și gâtul, se uita cum, la locul lui obișnuit, se aprinde discul trandafiriu. La început, discul tremură, pulsând parcă, devenind din ce în ce mai strălucitor, se făcu portocaliu, galben, alb, apoi se stinse pentru o clipă și apoi se aprinse cu toată puterea, încât era cu neputință să-i mai privești.

Începuse o nouă zi. Cerul fără stele, negru ca păcura, deveni albastru-închis, dogorâtor, se simți miros de vânt fierbinte, ca în pustiu, și orașul răsări în jur ca din nimic – strălucitor, pestriț, vârstat de umbre vinețiii, uriaș, nesfârșit – etaje se

îngrămădeau peste etaje, clădiri peste clădiri, și nici o clădire nu semăna una cu cealaltă, și la dreapta se vedea Zidul Galben incandescent, care ducea spre cer, iar la stânga, în spațiile libere de deasupra acoperișurilor, apăru pustiul albastru, de parcă acolo era o mare, și, pe neașteptate, lui Andrei i se făcu sete.

Mulți, din obișnuință, se uitară numaidecât la ceas. Era ora opt fix.

Nu merseră multă vreme. Pesemne că hoardele maimuțelor nu ajunseseră aici – străzile erau liniștite și pustii, ca întotdeauna la această oră timpurie. Ici-colo, pe la case se deschideau ferestrele, oamenii, treziți de curând, se întindeau somnoroși, uitându-se cu indiferență la camion. Femei cu bonete atârnau aștemuturile pe pervazuri, la unul din balcoane făcea sârguincios gimnastică un bătrân vânjos cu barbă, în chiloți vărgați. Aici încă nu se stârnise panica, dar în vecinătatea Sectorului al șaisprezecelea întâlniră primii refugiați, cu fețe răvășite, nu atât speriați, cât furioși, unii cu boccele pe umeri. Acești oameni, zărind camionul, se opriră, dădură din mâini, strigând ceva. Camionul duduind, o coti pe strada A-Patra-La-Stânga, cât pe-aci să răstoarne o pereche de bătrâni care împingeau un cărucior cu geamantane și se opri. Și toți văzură numaidecât pavianii.

Pe A-Patra-La-Stânga pavianii se purtau ca la ei acasă, în junglă sau acolo unde or fi trăind. Cu cozile încovrigate, în cete nepăsătoare, treceau fără grabă de pe un trotuar pe altul, săreau vesele pe cornișe, legănându-se pe felinare, se cățărau pe gheretele de afișaj, se strigau cu glasuri puternice, se schimonoseau, se băteau și făceau dragoste fără pic de rușine. O bandă de tâlhari argintii distrugea un chioșc alimentar, doi huligani cu coadă acostaseră o femeie albă ca varul de groază, încremenită la intrarea într-o clădire, iar o mândruleană păroasă, care se instalase în ghereta agentului de circulație, scotea, cochetă, limba la Andrei. Vântul cald purta în lungul străzii, laolaltă cu norii de praf, fulgi din saltele, foi de hârtie, smocuri de lâna și, deja, putoare de menajerie.

Andrei se uită descumpănit la Fritz. Geiger, mijindu-și ochii,

cu aerul unui comandant de oști notoriu, cuprinse cu privirea câmpul apropiatelor operațiuni. Șoferul opri motorul, și liniștea care se instaură se umplu cu sunete sălbatice, fără nimic citadin în ele – urlete și miorlăituri, râgâituri, clefăială și grohăit. Deodată, femeia asediată începu să țipe din toate puterile, și Fritz se apucă de treabă.

— Coborârea! Comandă el. Iute, iute! În lanț – desfășurați! În lanț, am spus, nu grămadă! Înainte! Loviți-i, fugăriți-i! Să nu mai rămână aici nici o lighioană!

Loviți la cap și la spinare! Să nu străpungeți – loviți! Înainte, iute! Nu vă opriți, hei, voi de colo!

Andrei sări printre primii. Nu mai așteptă desfășurarea în lanț, ci, apucând cât mai bine ranga de fier, porni numaidecât în ajutorul femeii. Văzându-l, huliganii cu coadă se puseră pe un râs drăcesc și, țopăind, o luară la fugă în susul străzii, legănându-și în batjocură fesele lucioase. Femeia continua să țipe cât o ținea gura, cu ochii închiși și pumnii strânși, dar acum n-o mai amenința nimic, și Andrei o părăsi, îndreptându-se spre bandiții care jefuiau chioșcul.

Aceștia erau niște exemplare puternice, cu multă experiență de viață, mai cu seamă unul cu coada neagră ca tăciunele. Ședea pe un butoi, vârând în el brațu-i lung și flocos, scotea castraveți murați și îi crănțănea cu plăcere, scuipând din când în când spre fârtații lui, care jupuiau cu ardoare pereții de placaj ai chioșcului. Observându-l pe Andrei, care se apropia, coadă-neagră se opri din mestecat și rânji carnivor. Acest rânjet nu-i plăcu deloc lui Andrei, însă nu mai putea da înapoi. El își agită bara de fier și răcni: „Șterge-o!” și se repezi înainte.

Coadă-neagră rânji și mai dihai – colții lui erau precum ai cașalotului —, sări alene de pe butoi, se retrase câțiva pași într-o parte și se apucă să se scarpine cu dinții la subțioară. „Șterge-o, holeră!” răcni Andrei și mai tare și lovi cu putere în butoi cu lancea de fier. Atunci, coadă-neagră se feri în lături și dintr-o săritură ajunse pe cornișa de la etajul întâi. Îmbărbătat de lașitatea adversarului, Andrei sări mai aproape de chioșc și izbi puternic cu drugul de fier în perete. Peretele trosni, și

amicii lui coadă-neagră se împrăștiară care încotro. Andrei privi în jur —câmpul de bătaie era curățat.

Formațiunile de luptă ale lui Fritz se destrămară. Combatanții rătăceau dezorientați pe strada goală, cercetau gangurile intrărilor, se opreau și, ridicând capul, priveau pavianii ce împânziseră cornișele caselor. Ceva mai departe, învârtind bâta deasupra capului, stârnea praful pavajului intelectualul de adineauri, urmărind o maimuță șchioapă, care fugea la doi pași de el, fără să se grăbească. Nu mai aveai cu cine să te lupți, și chiar și Fritz era dezorientat. Stătea lângă camion încruntat, mușcându-și un deget.

Pavianii, care parcă se mai potoliseră, simțindu-se în siguranță, începură din nou să facă schimb de replici, să se scarpine și să facă dragoste. Cei mai obraznici se lăsau mai în jos și, neîndoios, ca o ocară, se strâmbau și își arătau șezutul în semn de insultă. Andrei îl zări din nou pe coadă-neagră: acum se afla pe cealaltă parte a străzii, ședea pe un felinar și hohotea ca nebunul. Spre felinar se îndrepta, cu o figură amenințătoare, un om micuț, negricios, semănând a grec. El își făcu vânt și azvârli din toate puterile cu ceva în coadă-neagră. Răsună zăngănit de geamuri sparte, cioburi de sticlă se împrăștiară în jur. Surprins, coadă-neagră sări cam un metru, gata-gata să cadă, dar se agăță abil cu coada, adoptă poza dinainte și brusc, încovoindu-și spinarea, îl împroșcă pe grec cu un șuvoi de scârnă lichidă. Lui Andrei i se făcu greață și se întoarse. Înfrângerea era totală, părea cu neputință să mai născocești ceva, indiferent ce. Atunci, Andrei se apropie de Fritz și îl întrebă încet:

— Acum ce-o să facem?

— Dracu' știe, răspunse Fritz furios. Aici ne-ar trebui un aruncător de flăcări.

— Ce-ar fi să aducem cărămizi? Propuse, apropiindu-se, un tânăr cu fața plină de coșuri, îmbrăcat în salopetă. Eu lucrez la fabrica de cărămizi. Mașină avem, ne întoarcem în jumătate de oră.

— Nu, rosti Fritz autoritar. Cărămizile nu sunt bune. O să spargem toate geamurile, și, pe urmă, ei vor arunca în noi cu

aceleași cărămizi. Nu. Aici ar trebui ceva de pirotehnie. Rachete, petarde. Ah, de-am avea vreo zece tuburi de fosgen!

— De unde pirotehnie în oraș? rosti disprețuitor o voce de bas. Iar în ce privește fosgenul, atunci, după opinia mea sunt de preferat pavianii.

În jurul comandantului începu să se strângă mulțimea. Singur grecul cel oacheș rămase deoparte: împroșcând cu blesteme neomenești, el se spăla la cișmea.

Andrei observa cu coada ochiului cum coadă-neagră și ortacii lui se strecurau din nou pieziș spre chioșc. Ici-colo, la ferestrele caselor începură să apară, palide din pricina spaimelor trăite și roșii de enervare, chipurile aborigenilor, mai ales feminine. „Hei, ce v-ați așezat acolo? Strigau de la ferestre. Alungați-i odată, că sunteți bărbați! Uitați-vă cum devastează chioșcul! Bărbați, ce stați cu mâinile în sân? Hei, tu, ăla blond-albicios! Comanzi sau ce faci? De ce stați ca niște stâlpi? Doamne, îmi plâng copilașii! Faceți ceva ca să putem ieși afară! Bărbați sunteți voi? V-ați speriat de niște maimuțe!” Bărbații mârâiau posomorâți și rușinați. Domnea o atmosferă deprimantă.

— Pompierii! Trebuie să chemăm pompierii! Propuse basul disprețuitor. Cu scări și cu pompe de incendiu.

— Lăsați-i încolo de pompieri – douăzeci de oameni.

— Pompierii sunt pe Strada Principală.

— Poate ar trebui aprinse niscai făclii? Poate se vor speria de foc?

— De ce dracu' au luat armele polițiștilor? Să li se înapoieze!

— Băieți, ce-ar fi s-o roim acasă? Când mă gândesc că soția mea e singură acolo.

— Lăsați-o baltă. Toți au soții. Aceste femei sunt și ele soțiile cuiva.

— Asta așa este.

— Poate ar trebui să ne urcăm pe acoperișuri? Să le altoim cu ceva de pe acoperișuri.

— Cu ce o să le ajungi, nătărăule? Cu bastonul ăsta al tău?

— Aaa, canaliile! Răcni deodată cu ură basul disprețuitor, își făcu vânt și, opintindu-se, își aruncă drugul de fier în mult

chinuitul chioșc. Drugul străpunse peretele de placaj, banda lui coadă-neagră se uită cu mirare, zăbovi câteva clipe și se apucă din nou de castraveți și cartofi. Femeile de la ferestre începură să râdă batjocoritor.

— Asta-i, ce să-i faci, zise cineva cu chibzuială. În orice caz, prin prezența noastră îi reținem aici, le stânjenim acțiunile. E bine și atât. Câtă vreme suntem aici, ei se vor teme să înainteze mai departe, în adâncime.

Toți începură să privească de jur-împrejur și să murmure. Pe cel chibzuit îl siliră repede să tacă. În primul rând, aflară că pavianii înaintează totuși în adâncime, neținând seama de prezența chibzuitului aici și, în al doilea rând, chiar dacă nu ar fi înaintat, ce, oare chibzuitul se pregătea să înnopteze aici? Să trăiască aici? Să doarmă aici? Să se cace și să se pișe aici?

Apoi se auzi tropot domol de copite, scârțâit de căruță, toți priviră în susul străzii și tăcură. Pe caldarâm se apropia agale o căruță cu doi cai. În căruță, într-o rână, cu picioarele atârnate, încălțate în cizme de pânză impermeabilă, moțăia un bărbat voinic într-o tunică de model militar rusesc și în pantaloni de călărie. Capul aplecat al bărbatului era pe de-a-ntregul acoperit de păr blond încâlcit, în mâinile uriașe de culoare maronie ținea slab hățurile. Caii – unul murg, altul cenușiu-rotat – de asemenea pășeau alene și, pare-se, moțăiau și ei din mers.

— Se duce la piață, rosti cineva cu invidie. E fermier.

— Da, băieți, vai de capul fermierilor când canaliile astea vor ajunge la ei.

— Cât de bine îmi închipui pavianii pe ogoare!

Andrei se uită curios. Pentru prima dată de când se afla în Oraș vedea un fermier, deși auzise multe despre acești oameni – se zicea că erau niște oameni ursuzi și cam sălbatici, locuiau departe, la nord, și duceau acolo o luptă dură cu mlaștina și jungla, la oraș veneau doar pentru a-și desface produsele gospodăriei lor și, spre deosebire de orășeni, nu-și schimbau niciodată profesia.

Căruța se apropia încet, căruțașul, legănându-și capul căzut în piept, din când în când, fără să se trezească, plescăia din

buze, trăgând ușor de hățuri, când deodată, maimuțele, până atunci destul de pașnice, fură cuprinse de o iritare neobișuită. Fie că le enervaseră caii, fie că până la urmă se săturaseră de prezența unor cete străine pe strada lor, ele începură brusc să mârâie, să se agite, să-și arate colții, iar câteva dintre cele mai hotărâte, cățărându-se pe burlane, urcară pe acoperiș și porniră să smulgă și să spargă țigla.

Unul din primele cioburi îl nimeri pe căruțaș drept între omoplați. Fermierul tresări, se ridică în picioare și cu ochii larg deschiși cercetă strada. Cel dintâi pe care îl observă fu intelectualul cu ochelari, care se întorcea obosit din potera lui nereușită, clătinându-se singur în spatele căruței. Fără să scoată o vorbă, fermierul lăsă hățurile (caii se opriră numadecât), sări din căruță și, răsucindu-se din mers, vru să se repeadă asupra celui care, chipurile, îl jignise, dar numaidecât o altă bucată de țiglă îl nimeri pe intelectual drept în creștet. Intelectualul gemu, scăpă ranga din mână și se lăsă pe vine, cuprinzându-și capul cu mâinile. Fermierul se opri perplex. În jurul lui, pe caldarâm, cădeau trosnind bucăți de țiglă, spărgându-se în fărâme portocalii.

— Detașament, la adăpost! ordonă vitejește Fritz și se năpusti spre intrarea celei mai apropiate clădiri. Toți se împrăștiară care încotro, ca potârnichile, Andrei se lipi de peretele casei în unghiul mort, urmărindu-l curios pe fermier, care, complet năuc, se uita în toate părțile și după cât se părea nu pricepea nimic. Privirea lui încețoșată aluneca pe cornișe și pe burlanele de scurgere, acoperite de pavianii care își ieșiseră din minți, închise ochii și scutură din cap, apoi din nou deschise ochii larg și rosti tare:

— Praznicu' și parastasu' mă-tii!

La adăpost! I se striga din toate părțile. Hei, bărbosule! Vino-ncoace! O să te pocnească la scăfârlie, nătărăule!

— Ce înseamnă asta? întrebă fermierul cu voce tare, adresându-se intelectualului, care se târa în patru labe în căutarea ochelarilor. Nu-mi spuneți și mie cine sunt ăștia de aici?

— Maimuțe, firește! răspunse supărat intelectualul.

Dumneata nu vezi, domnule?

— Ce să zic, aveți și voi niște obiceiuri! rosti fermierul uluit, abia acum trezindu-se de-a binelea. Mereu născociți câte ceva!

Acest fiu al bălților era acum binevoitor și predispus la filosofare. Se convinsese că jignirea ce-i fusese adusă nu poate fi socotită ca atare, și acum era puțin năucit de priveliștea hoardelor flocoase, care săreau pe cornișe și felinare. Doar clătină mustrător din cap și se scărpina în barbă. Intelectualul își găsi, în sfârșit, ochelarii, își luă ranga și fugi cât îl țineau picioarele la adăpost, astfel încât fermierul rămase în mijlocul străzii singur-singurel – singura țintă și destul de ademenitoare pentru țintașii cei păroși. Dezavantajul extrem al acestei poziții nu întârzie să se arate. O duzină de cioburi mari se sparseră cu zgomot la picioarele lui, iar cele mai mici răpăiră pe capu-i ciufulit și pe umeri.

— Da' ce-nseamnă una ca asta?! Răcni fermierul. O altă bucată de țiglă îl pocni în frunte. Fermierul nu mai zise nimic și o zbughi spre căruța lui.

Căruța se afla exact în dreptul lui Andrei, și Andrei crezu la început că fermierul se va prăvăli într-o rână în căruță, se va lăsa păgubaș și se va întoarce la mlaștinile lui, cât mai departe de acest loc periculos. Însă bărbosul nici nu se gândea să se lase păgubaș. Mormăind printre dinți: „Ciumele, târfele!” – cu mare grabă și înfrigurare, cu nebănuită abilitate, începu să cotrobăie prin căruță. Din pricina spinării lui late, Andrei nu vedea ce face acolo, însă femeile din casa de vizavi vedeau totul și numaidecât începură să țipe toate deodată, închiseră ferestrele și se făcură nevăzute. Andrei nu apucă nici măcar să clipească.

Bărbosul se lăsă cu abilitate pe vine și deasupra capului său se înălță spre acoperșuri o țeavă groasă cu reflexe uleioase, cu o carcasă metalică perforată.

— La loc comanda! răcni Fritz, și Andrei văzu cum acesta se năpustește de undeva din dreapta direct spre căruță.

— Ah, canaliilor, ah, scârbelor. Mormăia bărbosul, efectuând cu mâinile niște gesturi complicate și foarte sprintene, care erau însoțite de niște clănțănituri și zăngănituri metalice

alunecoase. Andrei era încordat ca un arc în așteptarea împușcăturii, și maimuțele de pe acoperiș parcă simțiseră și ele ceva. Încetaseră să mai arunce cu țigle, se așezaseră pe coadă și, întorcându-și într-o parte și în alta capetele lor de câine, începuseră să schimbe, zgomotos, între ele păreri și impresii numai lor cunoscute.

Fritz însă era lângă căruță. Îl apucă pe bărbos de umăr și repetă poruncitor:

— La loc comanda!

— Așteaptă puțin! mormăi bărbosul înciudat, smucindu-și umărul. Așteaptă, lasă-mă să rad aceste canalii cu coadă.

— Am comandat – la loc comanda! zbieră Fritz. Atunci, bărbosul își ridică fața spre el și se ridică agale.

— Ce-ai zis? întrebă el prelungind cuvintele cu un dispreț neînchipuit. Era de aceeași statură cu Fritz, însă cu mult mai lat în spete și chiar mai jos.

— De unde ai arma? întrebă Fritz tăios. Actele, te rog!

— Ia te uită, neisprăvitul! spuse bărbosul cu uimire amenințătoare. Vrea acte! Da' asta n-o vrei, păduche plăvan?

Fritz nu luă în seamă gestul indecent. Continuând să-l privească pe bărbos drept în față, răcni să se audă în toată piața:

— Rumer! Voronin! Frisha! La mine!

Auzindu-și numele, Andrei se miră, dar se desprinse îndată de lângă perete și se apropie de căruță. Din partea cealaltă, în trap mărunt, se apropie Rumer, un tip scund, ar bine legat, în trecut boxer profesionist, și sosi în fuga mare amicul lui Fritz, micuțul și subțirelul Otto Frisha, un tinerel scrofulos, cu urechi mari și clăpăuge.

— Haideți, haideți., îi îndemnă fermierul, zâmbind cu ostilitate, observând toate aceste pregătiri de război.

— Te rog, încă o dată să prezinți actele, repeta Fritz, cu o politețe de gheață.

— Da' nu vrei mata să te duci în cur, răspunse alene bărbosul. Acum se uita la Rumer și, parcă din întâmplare, puse mâna pe coada unui bici impunător, împletit cu iscusință din piele tăbăcită în vârtej.

— Băieți, băieți! rosti Andrei pe un ton de avertisment. Ascultă, ostaș, lasă discuțiile, noi suntem de la primărie.

— Mă. Aia în primăria voastră, răspunse ostașul, măsurându-l cu privirea pe Rumer din cap până în picioare.

— Despre ce-i vorba aici? se interesă acesta cu glas scăzut și foarte răgușit.

— Știi foarte bine, zise Fritz, că armele sunt interzise în raza orașului. Cu atât mai mult o mitralieră. Dacă dumneata ai un permis, te rog să-l prezinți.

— Da' cine sunteți voi? Ați fi poliția? Sau te pomenești că vreun gestapou?

— Suntem detașamentul de autoapărare.

Bărbosul surâse mulțumit.

— Păi apărați-vă, dacă sunteți de la apărare, cine vă împiedică?

Era iminentă o adunare temeinică, serioasă. Încet-încet, detașamentul se strânse în jurul căruței. Toți îl priveau curioși pe bărbos, mitraliera sinistră, aflată pe prelată cu țeava ridicată în sus, ceva rotund, de sticlă, care sclipea de sub prelată. Toți adulmecau – fermierul era învăluit de o atmosferă originală de mirosuri: sudoare, cârnați cu usturoi, alcool. Andrei, cu un fel de înduioșare, care îl mira și pe el, privea tunica decolorată, transpirată la subțiori, cu un singur nasture de bronz (și acela descheiat) la guler, cunoscuta bonetă trasă pe sprânceana dreaptă, cu urma steluței în cinci colțuri, cizmoaiele din foaie de cort – numai bărbosul, poate, părea aici de prisos, nu se înscria în figură —, și atunci îi trecu prin minte că toate acestea pot să-i stârnească lui Fritz cu totul alte asociații și senzații. Andrei se uită la Fritz. Acesta stătea drept, cu buzele strânse într-o linie subțire, cu nasul împrejmuit de încrețituri disprețuitoare, străduindu-se să-l înghețe pe bărbos cu privirea ochilor cenușiu-oțelii, autentic arieni.

— Noi nu avem nevoie de permis, rosti bărbosul alene, jucându-se cu biciul. Îndeobște, noi n-avem nevoie de nimic, nu ne trebuie nimic, trebuie numai să vă hrănim pe voi, trântorilor, noi trebuie.

— Foarte bine, bubui din ultimul rând basul. Da' mitraliera de unde o ai?

— Mitraliera? Legătura dintre sat și oraș, care va să zică. Eu îți dau marfa a-ntâia, tu-mi dai mitraliera, cinstit și curat.

— Ba nu, bubui basul. Totuși mitraliera nu este o jucărie, nu e, să zicem, o batoză.

— Mie însă mi se pare, se amestecă și chibzuitul, că fermierilor, dimpotrivă le sunt permise armele.

— Armele nu sunt permise nimănui, spuse Rumer răgușit.

— Este o tâmpenie! răspunse chibzuitul.

— E clar că-i o tâmpenie, zise bărbosul. Să stai tu la noi în baltă, mai ales noaptea și când vine vremea rutului.

— Cui îi vine vremea rutului? întrebă intelectualul cu mare interes, făcându-și loc cu ochelarii lui în rândul din față.

— Cui îi trebuie, aceluia-i vine, răspunse fermierul disprețuitor.

— Nu-nu, dați-mi voie, zise zorit intelectualul. Eu sunt biolog, însă până acum n-am izbutit.

— Liniște! zise Fritz. Iar dumitale – adăugă el, adresându-se bărbosului —, îți propun să mă urmezi. Îți propun – pentru a evita o vărsare de sânge inutilă.

Privirile lor se încrucișară. După cât se pare, bărbosul cel grozav simțise nu se știe cum, după niște semne numai de el văzute, pricepuse cu cine are de-a face. Barba lui se despică într-un surâs veninos, și el grăi cu o voce subțirică, dezagreabilă, batjocoritoare.

— Ouă, lapte? Hitler kaput.

El nu se temea câtuși de puțin de nici o vărsare de sânge – fie ea inutilă sau de alt fel. Fritz parcă primise un pumn în bărbie. Dădu capul pe spate, fața-i palidă se făcu purpurie, pe obraji îi apărură umflături. Pentru o clipă, lui Andrei i se păru că acum se va năpusti asupra bărbosului și el chiar înaintă spre ei pentru a-i despărți, însă Fritz se stăpâni. Sângele îi dispăru iar din obraji și rosti sec:

— Asta n-are nici o legătură. Fă bine și urmează-mă!

— Da' mai lasă-l în pace, Geiger! spuse basul. Este fermier – nu-ncape vorbă. Unde s-a mai văzut una ca asta – să te iei de

un fermier?!

Toți cei din jur dădură aprobator din cap și începură să mormăie că da, e un fermier autentic, va pleca și va lua cu el mitraliera, în nici un caz nu este un gangster.

— Noi trebuie să scăpăm de paviani, și în loc de asta ne jucăm de-a poliția, adăugă chibzuitul.

Numaidecât, încordarea se destinse brusc. Toți își aduseră aminte de paviani. În vremea asta, pavianii începuseră din nou să-și facă de cap pe unde pofteau și se purtau ca la ei în junglă. Se mai putea remarca, de asemenea, că localnicii, pesemne plictisiți să mai aștepte acțiuni hotărâtoare din partea detașamentului de autoapărare, convinși că nu puteau aștepta mare scofală de la acest detașament, hotărâseră să se descurce singuri. Și femeile cu sacoșe, strângându-și preocupate buzele, porniseră grăbite să-și facă treburile de dimineață. Multe duceau cu ele mături și cozi de mătură ca să se apere de maimuțele cele mai obraznice. La vitrina magazinului deschideau obloanele, iar chioșcarul da ocol chioșcului pe jumătate devastat, gâfâia, scărpinându-și spinarea, și de bună seamă că făcea niște socoteli. În stația de autobuz crescuse coada, dar iată că primul autobuz își făcu apariția în depărtare. Încălcând hotărârea administrației orășenești, el claxona puternic, alungând pavianii necunoscători ai regulilor de circulație.

— Da, domnii mei, zise cineva. Va trebui să ne obișnuim și cu asta. Ne ducem acasă, comandante, ce zici?

Fritz cercetă strada încruntat.

— Bine. Rosti el cu glas obișnuit, omenesc. Dacă-i așa – să mergem acasă.

El se întoarse și, vârându-și mâinile în buzunare, se îndreptă primul spre camion. Detașamentul porni după el, mulți scăpărară chibrituri, aprinseră brichete, cineva întrebă ce-o să fie cu întârzierea la serviciu, ar fi bine să li se dea o adeverință, ceva. Chibzuitul își aduse și aici contribuția: astăzi toți întârzie la serviciu, nu-i nevoie de nici o adeverință. Adunarea din jurul căruței se risipi. Rămaseră doar Andrei și biologul cu ochelari, care hotărâse nesmintit să lămurească

problema rutului în baltă.

Bărbosul, demontând și împachetând din nou mitraliera, îi explică binevoitor, că în rut, frate, intră pojarii, iar pojarii, frate, sunt ceva ca crocodilul. Ai văzut crocodil? Doar că ăștia au blană. O blană așa, roșie, aspră. Și când sunt în rut, atunci, frățioare, să te ții cât mai departe. Întâi și-ntâi că sunt barosani, mai dihai ca un bou, al doilea, în vremea asta ei nu văd nimic – casa nu mai e casă, șopronul nu mai e șopron, toate le fac praf. Ochii intelectualului scăpărau scântei, el asculta cu lăcomie, aranjându-și clipă de clipă ochelarii cu degetele desfăcute. Fritz strigă din camion: „Hei, veniți ori nu veniți?" Intelectualul privi spre camion, se uită la ceas, oftă jalnic și începu să mormăie niște scuze și mulțumiri. Apoi înhăță mâna bărbosului, o scutură din toate puterile și o luă la goană. Însă Andrei rămase.

Nici el nu știa de ce mai rămâne. Cu el se întâmpla ceva de felul unei crize de nostalgie. Nu că i-ar fi fost dor de limba rusă – doar toți din jur vorbeau rusește; și nu că acest bărbos i se părea întruparea patriei – nicidecum.

Avea însă în el ceva de care lui Andrei îi era dor, ceva ce nu putea primi nici de la severul și causticul Donald, nici de la voiosul, prietenosul Kensi, care îi rămânea totuși străin, nici de la Van, mereu binevoitor, dar prea timorat. Nici nu bănuia că i se făcuse atâta dor după acest „ceva".

Bărbosul îl privi cu coada ochiului și îl întrebă:

— Compatriot?

— Leningrădean, zise Andrei, simțind un fel de jenă și, ca să stingă această jenă, scoase țigările, oferindu-i bărbosului.

— Așa deci, zise acesta scoțând o țigară din pachet. Reiese că suntem compatrioți. Eu, frățioare, sunt din Vologda. Din orașul Cerepoveț, ai auzit?

— Cum să nu! se bucură nespus Andrei. Acolo se construiește un combinat metalurgic, o uzină gigantică!

— Ce spui? zise bărbosul destul de indiferent. Va să zică, l-au băgat și pe el în circuit. Bine. Da' tu ce faci aici? Cum te cheamă?

Andrei îi spuse.

— Iar eu, vezi tu, mă ocup cu plugăritul. Sunt fermier, cum se spune pe aici. Iuri Konstantinovici Davâdov. Vrei să bei ceva?

Andrei se fâstâci.

— Parcă e cam devreme, zise el.

— Da, poate e cam devreme, se învoi Iuri Konstantinovici. Eu trebuie să mai ajung și la piață. Știi, am venit ieri seară și – direct la ateliere, cei de acolo îmi făgăduiseră o mitralieră. Ei, și una-alta, am încercat mașinuța, le-am lăsat un jambon și basamac – un sfert de vadră, și când mă uit – au stins soarele.

Povestind toate acestea, Davâdov isprăvi de împachetat încărcătura din căruță, descurcă hățurile, se așeză într-o rână și dădu bice cailor. Andrei porni pe lângă căruță.

— Da-a. Continuă Iuri Konstantinovici. Care va să zică, au stins soarele. Omul meu îmi spune: hai, zice, știu eu un loc pe aici. Ne-am dus acolo, am băut, am mâncat. Știi și tu cum e cu vodca în oraș, și eu aveam basamac.

Vezi tu, ei aduc gustărica, iar eu băutura. Au fost, firește, și muieri.

— Amintirile îl făcură pe Davâdov să-și agite barba, apoi continuă, coborând vocea: La noi în baltă, frățioare, e tare greu cu muierile. Știi, este la noi o văduvă și ne ducem la ea. Bărbatul ei s-a înecat acum doi ani. Ei, și știi ce rezultă – de dus te duci, că n-ai cei face, pe urmă însă – ba să-i repari batoza, ba s-o ajuți cu recolta, ba cultivatorul. O, scârbă! Făcu el, plesnind cu biciul un pavian care se agățase de căruță. Îndeobște, viața noastră, frățioare, seamănă cu cea în condiții de război. Nu poți trăi fără arme. Da' cine-i albinosul ăla al vostru? E neamț?

— Neamț, zise Andrei. Fost unter ofițer, a fost luat prizonier lângă Königsberg, iar din prizonierat – aici.

— Asta e, am văzut eu că e o mutră scârboasă, spuse Davâdov. Limbricii ăștia cu căcat m-au fugărit până la Moscova, m-au băgat în spital, mi-au smuls definitiv jumătate din șezut. Ei, da' pe urmă le-am dat și eu. Știi, eu sunt tanchist. Ultima oară am ars lângă Praga.

— Din nou își agită barba.

— Spune și tu ce soartă! Ca să vezi unde ne-am întâlnit!

— Nu, e un băiat de treabă, capabil, zise Andrei. E drept, îi place să facă pe grozavul, dar este un lucrător bun, energic. Eu cred că pentru Experiment este un om foarte util. Organizator.

O vreme, Davâdov nu mai spuse nimic, ci doar îndemnă caii, plescăind din buze.

— Săptămâna trecută vine la noi în baltă unul, începu el din nou. Ei, și ne-am adunat noi la Kowalski – tot fermier, polonez, la vreo zece kilometri de mine, are o casă frumoasă, mare. Da-a. Ne-am adunat care va să zică. Ei, și ăsta începe să ne împuie capul cu baliverne: înțelegem noi oare corect obiectivele Experimentului? Iar el era de la primărie, de la secția agricolă. Și noi vedem, firește, încotro bate el: dacă, să zicem, le înțelegem corect, atunci ar fi bine să ne mărească impozitul, care va să zică. Da' tu ești însurat? Întreabă el pe neașteptate.

— Nu, răspunse Andrei.

— Întreb, fiindcă trebuie să dorm undeva în noaptea asta. Mâine dimineață mai am încă o treabă pe aici.

— Bineînțeles! zise Andrei. Mai încape vorbă? Poți să vii și să dormi cât poftești. Voi fi tare bucuros.

— Și eu voi fi bucuros, grăi Davâdov, zâmbind. Cum-necum – suntem totuși compatrioți.

— Notează-ți adresa, zise Andrei. Ai pe ce s-o scrii?

— Spune, zise Davâdov. O s-o țin minte.

— Adresa e simplă: Strada Principală, numărul 105, apartamentul șaisprezece. Prin curte. Dacă n-o să fiu, treci pe la portar, este acolo un chinez, Van, o să las cheia la el.

Tare mult îi plăcea lui Andrei de Davâdov, deși, după cât se părea, vederile lor nu prea coincideau.

— În ce an ești născut? întrebă Davâdov.

— Douăzeci și opt.

— Și din Rusia când?

— În cincizeci și una Doar cu patru luni în urmă.

— Aha. Eu din Rusia am venit aici în patruzeci și șapte. Da' ia să-mi spui tu, Andriuha, cum e acolo, la țară, e mai bine?

— De bună seamă! răspunse Andrei. Au reconstruit totul, prețurile scad cu fiecare an. E drept că eu n-am fost la țară după război, dar dacă judeci după filme, după cărți, acum, la sat, trăiesc viață îmbelșugată.

— Hm. Filme, rosti cu îndoială Davâdov. Filmele, înțelegi, sunt ceva.

— Ba nu, de ce. La oraș, în magazine, se găsesc de toate. Cartelele au fost desființate de mult. De unde vin toate astea? De la sate, desigur.

— Așa este, zise Davâdov. De la sate. Când m-am întors de pe front, nevastă nu mai aveam, murise, băiatul meu – dispărut fără urmă. În sat – pustiu. Nu-i nimic, îmi zic, asta o s-o îndreptăm noi. Cine a câștigat războiul? Noi! Care va să zică, puterea e a noastră. Mi-au propus să fiu președinte. Am acceptat. În sat nu erau decât muieri, așa că nu mai trebuia să mă însor. Anul patruzeci și șase a trecut cum a trecut, ei, îmi zic, de acum o să fie mai bine. Tăcu pe neașteptate și multă vreme nu scoase o vorbă, de parcă uitase de Andrei.

— Fericirea întregii omeniri, rosti el brusc. Tu crezi în asta?

— Bineînțeles.

— Și eu am crezut. Nu, îmi zic, satul este o treabă moartă. E o greșeală, îmi zic. Înainte de război ne luau de piept, după război – de gât! Nu, îmi zic, așa o să ne sugrume. Și viața, înțelegi, fără nici o rază de lumină, ca epoleții de general. Începusem să beau, și tocmai atunci – Experimentul.

— Oftă din greu.

— Care va să zică, tu crezi că Experimentul lor o să izbutească?

— De ce al lor? Al nostru!

— Fie și așa, al nostru. O să izbutească sau nu?

— Trebuie să izbutească, rosti Andrei ferm. Totul depinde numai de noi.

— Ce atârnă de noi – o să facem. Am făcut acolo, facem și aici. De fapt, firește, e păcat să ne plângem. Viața, deși grea, merge. Important e că nu depinzi de nimeni, ești independent, ai înțeles? Și dacă vine vreunul, se întâmplă să-l scapi în privată, și gata! Ești membru de partid? întrebă el pe

neașteptate.

— Comsomolist, răspunse Andrei. Dumneata, Iuri Konstantinovici, vezi totul în culori tare negre. Experimentul este Experiment. E greu, sunt multe greșeli, dar pesemne că altfel nu se poate. Fiecare – la postul lui, fiecare – tot ce poate.

— Da' tu ce post ai?

— Gunoier, răspunse Andrei cu mândrie.

— Post important, spuse Davâdov. Da' tu ai vreo specialitate?

— Eu am o specialitate foarte specială, zise Andrei. Astronom.

Rosti aceasta cu oarecare jenă și se uită cu coada ochiului la Davâdov, așteptând să-l ia în râs, însă Davâdov, dimpotrivă, se arătă foarte interesat.

— Astronom, într-adevăr?! Ascultă frățioare, păi atunci tu trebuie să știi unde am fost aduși. Asta-i vreo planetă sau, să zicem, o stea? La noi, adică în baltă, în fiecare seară ne înfruntăm pe această temă, se ajunge chiar și la bătaie, zău! Ne îmbătăm cu trăscău și – dă-i, care mai de care. Există unii care, știi, consideră că noi, chipurile, stăm aici ca într-un acvariu – chiar pe pământ. Un acvariu gigantic, unde în loc de pești se află oameni. Zău! Tu ce crezi – din punct de vedere științific?

Andrei se scărpină după ceafă și izbucni în râs. Și la el în apartament, tot pe aceeași temă, se ajungea aproape la bătaie și fără pic de trăscău. Cât despre acvariu, nu o dată, textual, cu aceleași cuvinte, chicotind și împroșcând cu salivă, diserta Izea Katzman.

— Cum să-ți spun, înțelegi., începu el. Toate astea sunt complicate, de neînțeles. Iar din punct de vedere științific, un singur lucru o să-ți spun: e puțin probabil să fie o altă planetă și, cu atât mai mult, stea. Părerea mea este că aici totul este artificial și n-are nici o legătură cu astronomia.

Davâdov aprobă din cap.

— Acvariu, spuse el cu convingere. Și soarele aici parcă e un bec, și zidul ăsta până-n ceruri. Auzi, pe străduța asta pot să ajung la piață sau nu?

— Ajungi, zise Andrei. N-ai uitat adresa mea?

— N-am uitat-o, să mă aștepți deseară.

Davâdov dădu bice cailor, fluieră ușor, și căruța dispăru zdrăngănind pe ulicioară. Andrei o pomi spre casă. Simpatic om, își zise el înduioșat. Soldat! la Experiment n-a venit de drag, firește, a fugit de greutăți, dar nu-i sunt eu judecător. Rănit, gospodăria i-a fost distrusă, nu putea și el să cedeze? Da' nici aici, pesemne, viața lui nu e prea dulce. Și nu e singurul care a cedat. Sunt mulți ca el aici.

Pe Principală, pavianii petreceau care mai de care. Fie că Andrei se obișnuise cu ei, fie că se schimbaseră într-o anumită măsură, acum însă nu mai păreau așa de obraznici și erau mai puțin înfricoșători decât cu vreo câteva ceasuri în urmă. Se așezaseră pașnic, în cete, la soare, turuiau fără încetare, se căutau de păduchi, iar când pe lângă ei treceau oameni, întindeau brațele păroase cu palme negre și clipeau rugător din ochii înlăcrimați Puteai zice că în oraș apăruseră pe neașteptate o sumedenie de cerșetori.

La intrarea blocului, Andrei îl zări pe Van. Van ședea pe o noptieră, gârbovit și trist, cu mâinile trudite între genunchi.

— Ați pierdut tomberoanele? întrebă el, fără să ridice capul. Ia te uită ce se petrece. Andrei privi spre spațiul de sub poartă și se îngrozi. Gunoiul se strânsese într-o grămadă uriașă, ajunsese până la bec. Doar spre ușa de la camera portarului ducea o cărăruie îngustă.

— Doamne! exclamă Andrei și începu să se agite. Îndată. Așteaptă, alerg îndată. Se străduia cu înfrigurare să-și amintească pe ce străzi el și Donald goniseră noaptea trecută și în ce loc fugarii aruncaseră tomberoanele din camion.

— Nu e nevoie, spuse Van cu deznădejde în glas. A fost deja o comisie. Și-au notat numerele tomberoanelor, au făgăduit că le vor aduce spre seară. Spre seară bineînțeles că nu le vor aduce, dar poate măcar spre dimineață, ce zici?

— Îți dai seama, Van? zise Andrei. A fost un adevărat infern, mi-e rușine să-mi amintesc.

— Știu. Mi-a povestit Donald cum a fost.

— Donald e acasă? se înviora Andrei.

— Da. Mi-a spus să nu las pe nimeni la el. Zicea că-l dor măselele. I-am dat o sticlă de vodcă și a plecat.

— Așa deci. Rosti Andrei și cercetă din nou grămezile de gunoi.

Și deodată, într-o măsură atât de mare, insuportabil, aproape de isterie, de țipăt, simți dorința să se spele, să arunce salopeta împuțită, să uite că mâine va trebui să răstoarne cu lopata tot acest căcat. Totul în jur devenise lipicios, urât mirositor, și Andrei, fără să mai scoată un cuvânt, se repezi prin curte spre scara lui, urcă sărind câte trei trepte, tremurând de nerăbdare, ajunse la apartamentul său, luă cheia de sub preșul de cauciuc, deschise ușa larg și răcoarea parfumată a apei de colonie îl primi în îmbrățișarea ei mângâietoare.

TREI.

ÎNTÂI ȘI-NTÂI SE DEZBRĂCĂ. Gol-goluț. Căută cu privirea unde să arunce salopeta și lenjeria, apoi, făcându-le mototol, le azvârli în găleata de gunoi. Murdărie la murdărie. Apoi, cum stătea așa gol în mijlocul bucătăriei, aruncă o privire împrejur și se cutremură de o nouă repulsie. Bucătăria era plină de vase murdare. Prin colțuri – grămezi de farfurii acoperite de păienjenișul albăstrui al mucegaiului, care ascundea milos niște cocoloașe negre. Masa era înțesată cu pahare și cupe mânjite, cu borcane de fructe conservate. Chiuveta gemea de cești și farfurioare. Iar de pe taburete puțeau cratițe înnegrite, tigăi unsuroase, strecurători și castroane. Se apropie de chiuvetă și dădu drumul la apă. Ce fericire! Apa era fierbinte. Și se apucă de treabă.

După ce spălă toate vasele (salopeta și lenjeria murdară dispăruseră sub stratul de resturi de mâncare putrezite), puse mâna pe mătură. Lucra cu osârdie și entuziasm, de parcă spăla murdăria de pe propriul corp. Însă nu-i ajunseră pentru toate cele cinci camere. Se mărgini la bucătărie, sufragerie și dormitor. În celelalte aruncă doar o privire nedumerită – nu se putea obișnui și nu era în stare să înțeleagă de ce un singur om are atâtea camere, ba încă hidos de murdare și infecte. Închise ușile bine și le baricadă cu scaune.

Acum ar trebui să tragă o fugă la prăvălie, să cumpere ceva pentru diseară. Va veni Davâdov, ba poate și din gașca obișnuită se va rătăci vreunul. Hotărî însă la început să facă o baie. Apa se răcise aproape de tot și cu toate acestea era splendid! Pe urmă așternu pe pat cearșafuri curate. Și când văzu pe patul său lenjeria curată, fețele de pernă care fâșâiau apretate, când simți mirosul de prospețime pe care îl emanau, dori brusc din toată ființa să-și culce corpul curat în această curățenie uitată, și se prăvăli cu toată greutatea, încât arcurile proaste zbârnâiră tânguitor, iar lemnul vechi și lustruit pârâi din toate încheieturile. Da, era extraordinar. Totul foșnea, totul era răcoros și înmiresmat, și la dreapta, în limitele accesibilității, descoperi pachetul de țigări și chibriturile, iar la stânga, în aceleași limite – policioara cu romanele polițiste preferate. Îl deranja puțin faptul că nu se afla și o scrumieră în limitele accesibilității și că uitase să șteargă praful de pe policioară, dar acestea erau fleacuri. Alese Zece negri mititei de Agatha Christie, își aprinse o țigară și începu să citească.

Când se trezi era încă lumină. Trase cu urechea. În apartament și în toată clădirea domnea liniștea, doar apa, care picura abundent din robinetele defecte, crea o ciudată broderie sonoră. În afară de aceasta, în jur totul sclipea de curățenie, ceea ce, de asemenea, constituia o ciudățenie și crea o senzație nespus de plăcută. Apoi cineva bătu la ușă. Și îl visă pe Davâdov, puternic, bronzat, mirosind a sudoare și a băutură, cum stă pe platforma din fața ușii, ținând caii de căpăstru, cu sticla de basamac pregătită. Se auziră din nou ciocănituri, și el se trezi de-a binelea.

— Vin! strigă el, sări din pat și începu să alerge prin dormitor, căutându-și chiloții. Îi căzură sub mână niște pantaloni vărgați de pijama, uitați de vechii locatari, și îi trase grăbit pe el. Elasticul era slăbit și fu nevoit să țină pantalonii cu mâna.

Împotriva așteptărilor, în spatele ușii de la intrare nu se auzeau înjurăturile blajine, nu nechezau caii și nu gâlgâia băutura. Zâmbind, Andrei deschise ușa, scoase un strigăt și făcu un pas înapoi, apucând afurisitul elastic și cu cealaltă

mână. În fața lui se afla Selma Nagel, noua locatară de la apartamentul optsprezece.

— Aveți o țigară? întrebă ea fără să zâmbească.

— Da. Poftim. Intrați. Mormăi Andrei, dându-se înapoi.

Ea se strecură pe lângă el, lăsând în urmă o dâră de parfum necunoscut. Apoi intră în sufragerie, iar el închise ușa, strânse elasticul pantalonilor și cu strigătul: „Așteptați o clipă, vin îndată!" intră val-vârtej în dormitor. Vai-vai-vai, își zise el. Vai-vai-vai, cum am putut să ies așa. De altfel, în realitate nu era deloc rușinat, era chiar bucuros că fusese găsit așa de curat, spălat, spătos, cu pielea netedă, cu bicepși și tricepși splendid dezvoltați – îi părea și rău să se îmbrace. Cu toate acestea, trebuia negreșit să se îmbrace, căută în geamantan, scoase de acolo niște pantaloni de gimnastică și îi trase pe el, apoi îmbrăcă o bluză albastră de sport proaspăt spălată, cu literele LU cusute pe spate și în față. Cu această înfățișare își făcu apariția înaintea drăguței Selma Nagel – pieptul bombat, umerii trași înapoi, mersul legănat, în mâna întinsă – pachetul de țigări.

Drăguța Selma Nagel luă indiferentă o țigară și o aprinse cu bricheta. Nici nu se uita la Andrei, iar figura ei nu exprima decât lehamite. De fapt, la lumina zilei nu mai părea chiar așa de drăguță. Fața ei avea mai degrabă trăsături neregulate și era chiar vulgară, nasul cârn, pomeții prea lați, iar gura mare – rujată prea intens. Picioarele însă, considerabil dezgolite, erau mai presus de orice laudă. Restul, din păcate, nu putea fi văzut – dracu' știe cine a învățat-o să poarte veșminte atât de largi. Pulover. Și ce mai zgardă! cum au câinii Terranova.

Ea ședea într-un fotoliu adânc cu splendidul picior drept așezat peste splendidul picior stâng și se uita de jur-împrejur, indiferentă, ținând țigareta soldățește cu jarul în palmă.

Degajat, totuși elegant, Andrei se așeză pe marginea mesei, aprinzându-și și el o țigară.

— Pe mine mă cheamă Andrei, zise el.

Ea își îndreptă spre el privirea-i nepăsătoare. Nici ochii nu erau așa cum păruseră ieri noapte. Erau mari, dar nu negri, ci albaștri, un albastru deschis, aproape transparenți.

— Andrei, repetă ea. Polonez?

— Nu, rus. Iar pe dumneata te cheamă Selma Nagel și ești din Suedia.

Ea dădu afirmativ din cap.

— Din Suedia. Deci pe dumneata te-au snopit în bătaie la secția de poliție?

Andrei rămase perplex.

— La care secție? Nu m-a snopit nimeni.

— Auzi, Andrei? De ce mașinuța mea nu funcționează aici? zise ea și puse brusc pe genunchi o cutiuță lăcuită, un pic mai mare ca o cutie de chibrituri. Pe toate gamele doar pocnituri și țiuituri, nici o plăcere.

Andrei luă cu grijă cutiuța și cu uimire se convinse că era un aparat de radio.

— Asta mai zic și eu! mormăi el. Este cu detector?

— De unde să știu eu?

— Ea îi luă aparatul, răsună hârâit, pârâit de paraziți și cu urlet de jale.

— Nu funcționează și pace. Da' ce, tu n-ai văzut niciodată așa ceva?

Andrei clătină din cap. Pe urmă spuse:

— De fapt, nici nu trebuie să funcționeze. Aici nu există decât o singură stație de radio și ea transmite direct în rețea.

— Doamne, spuse Selma. Atunci ce se poate face aici? Nici ladă n-aveți?

— Ce ladă?

— TV. Televizor!

— A-a. Ăsta nu e planificat prea curând.

— Mare plictiseală!

— Poți să asculți patefonul, îi propuse Andrei jenat. Se simțea tare stingherit. Într-adevăr, ce mai e și asta – nici tu radio, nici tu televiziune, nici tu cinematograf.

— Patefon? Ăsta ce mai e?

— Nu știi ce este un patefon? se miră Andrei. Păi. Gramofon. Pui o placă.

— A, pick-up. Zise Selma fără pic de interes. Da' magnetofon nu aveți?

— Asta mai lipsea, spuse Andrei. Ce sunt eu – centru de radioficare?

— Ești cam sălbatic, declară Selma Nagel. Într-un cuvânt – rus. Foarte bine, asculți gramofonul, bei vodcă, pesemne, altceva ce mai faci? Te plimbi cu motocicleta? Sau nici motocicletă n-ai?

Andrei se înfurie.

— Eu n-am venit aici să mă plimb cu motocicleta. Am venit aici să muncesc. Interesant, tu ce ai de gând să faci?

— A venit să muncească. Spuse Selma. Mai bine spune-mi de ce te-au cotonogit la poliție?

— Da' nu m-a cotonogit nimeni! De unde ai scos-o? Și, de fapt, la noi, nimeni nu este bătut la poliție, aici nu-i Suedia. Selma fluieră prelung.

— Hai-hai, zise ea în zeflemea. Înseamnă că mi s-a năzărit mie.

Stinse chiștocul în scrumieră, aprinse altă țigară, se ridică și dădu ocol camerei, mergând amuzant în pași de dans.

— Cine a locuit aici înainte de tine? întrebă ea, oprindu-se în fața unui uriaș portret oval al unei cucoane liliachii cu un cățeluș flocos pe genunchi. La mine, de pildă, un maniac sexual notoriu. Prin toate colțurile —pornografii, pe pereți – prezervative folosite, iar în dulap o colecție întreagă de jartiere. Nici nu-ți dai seama dacă e fetișist sau limbist.

— Minți, zise Andrei, încremenind. Spui minciuni, Selma Nagel.

— De ce aș minți? se miră Selma. Da' cine a locuit? Nu știi?

— Primarul! Primarul actual a locuit, ai înțeles?

— A, făcu Selma nepăsătoare. Am înțeles.

— Ce ai înțeles? zise Andrei. Ce ai înțeles?! strigă el înfierbântându-se. De fapt, ce poți tu să înțelegi aici?!

— Tăcu. Despre asta nu trebuie să vorbească. Asta trebuia să o țină înlăuntrul lui.

— Are, probabil, vreo cincizeci de ani, declară Selma cu aer de cunoscător. Bătrânețea bate la ușă, omul își face de cap. Climax!

— Ea surâse și din nou se propti în fața portretului cu

cățelușul flocos.

Se făcu liniște. Andrei, strângând din dinți, suferea pentru primar. Primarul era voinic, impozant, cu o față neobișnuit de simpatică, cu părul complet cărunt, ceea ce îi dădea un aer de noblețe. Vorbea extraordinar la adunările activului orășenesc – despre cumpătare, despre forța spiritului, despre încărcătura lăuntrică a fermității și moralei. Iar când se întâlneau pe palier, el întindea negreșit o mână mare, caldă și uscată și, cu o politețe constantă și amabilitate, se interesa dacă pe Andrei nu-l deranja noaptea țăcănitul mașinii lui de scris, a primarului.

— Nu crede! rosti deodată Selma. Ea nu se mai uita la tablou – cu o curiozitate plină de furie îl cerceta pe Andrei. Dacă nu crezi, nici nu trebuie. Numai că eu nu pot, mi-e scârbă să spăl toate astea. N-aș putea angaja pe cineva, nu știi?

— Să angajezi. Repetă Andrei fără noimă. Uite asta! zise el cu răutate, făcând un gest indecent cu mâna. O să ți le speli singură. Fandosiții și boieroșii n-au ce căuta aici.

O vreme se priviră unul pe celălalt în tăcere cu ostilitate reciprocă. Pe urmă, Selma mormăi, plecându-și privirea:

— Dracu' m-a adus aici! Ce să fac eu aici?

— Nimic deosebit, răspunse Andrei. El își birui dușmănia. Omul trebuie ajutat. Avusese timp să întâlnească mulți novici. De tot felul.

— Ce fac toți, asta o să faci și tu. Te duci la oficiul de plasare, completezi un formular și-l arunci în urnă. Acolo avem instalată o mașină de repartizare. Ce ai fost în lumea cealaltă?

— Foxteiler, răspunse Selma.

— Ce?

— Ei, cum să-ți explic. Un-doi și – hop! Cu cracii în sus.

Andrei înmărmuri din nou. Minte, îi fulgeră prin cap. Minte de îngheață apele, nerușinata. Vrea să mă prostească.

— Și câștigai bine? întrebă el sarcastic.

— Ești un prost, zise ea aproape cu blândețe. N-o făceam pentru bani. Era pur și simplu interesant. Mă plictiseam.

— Cum așa? zise Andrei trist. Părinții tăi ce păzeau? Erai

tânără, trebuia să înveți, să înveți.

— Pentru ce? întrebă Selma.

— Cum pentru ce? Ai fi ieșit în lume. Ai fi devenit învățătoare, inginer. Puteai să intri în partid, să lupți pentru socialism.

— Doamne Dumnezeule. Șopti Selma cu glas răgușit, căzu în fotoliu ca secerată și își ascunse fața în palme. Andrei se sperie, dar în același timp simți și mândrie, și o răspundere colosală.

— Ei lasă, lasă. Spuse el, apropiindu-se stângaci de ea. Ce-a fost, a fost. Gata. Nu fi necăjită. Poate-i mai bine că a ieșit așa: aici o să recuperezi totul. Eu am o sumedenie de prieteni, toți – oameni adevărați.

— Își aminti de Izea și se strâmbă.

— O să te ajutăm. O să ne batem împreună. Căci aici e de lucru cât poftești! Este multă dezordine, haos, mulți ticăloși – aici fiecare om cinstit contează. Nici nu-ți închipui câtă pleavă a luat drumul încoace! Firește, nu poți să-i întrebi, dar uneori așa îți vine să-i întrebi: ce v-a adus aici, cine are nevoie de voi aici?

Aproape că se hotărâse s-o bată pe umăr prietenește, ba chiar frățește, dar în acel moment Selma îl întrebă fără să-și ridice fața din palme:

— Va să zică nu sunt toți așa?

— Cum – așa?

— Ca tine. Idioți.

— Ascultă, știi.

Andrei sări de pe masă și începu să se plimbe în cercuri prin cameră. Ca să vezi cucoana. E târfă și tot acolo trage. Este interesant pentru ea, vedeți dumneavoastră. De altfel, francheța Selmei inspira respect. Francheța e întotdeauna bună. Față-n față, ca la baricadă. Nu ca, să zicem, Izea Katzman: nici al nostru, nici al vostru, alunecos ca o râma, se strecoară pretutindeni. Selma chicoti în spatele lui.

— Ce-ai luat-o la goană? zise ea. Nu-s eu de vină că tu ești atât de prost. Hai, scuză-mă.

Nelăsând să se răcească, Andrei tăie aerul cu palma.

— Iată ce-i, zise el. Tu, Selma, ești un om foarte decăzut și-ți va trebui multă vreme să te speli. Și să nu-ți închipui că m-am supărat pe tine personal. O să am niște conturi de reglat cu cei care te-au adus în halul ăsta. Cu tine – niciunul. Ești aici – prin urmare, ești camaradul nostru. Dacă vei munci bine, vom fi prieteni buni. Și va trebui să muncești bine. Aici, la noi, știi, e ca la armată: nu te pricepi – te învățăm, nu vrei – te obligăm!

— Îi plăcea foarte mult cum vorbea, își aminti cu acest prilej cuvântările lui Lioșa Baldaev, căpetenia pe facultate a comsomoliștilor. Atunci descoperi ca Selma își ridică fața din palme și îl privește cu un fel de curiozitate speriată. Ii făcu cu ochiul încurajator: Da, da, te obligăm, ce credeai? Uneori, la noi pe șantier veneau și asemenea chiulangii – la început, făceau ce făceau și-i vedeai ba la chioșc, ba în pădure. Foarte bine! Să-i fi văzut pe urmă – nu mai crâcnea unul! Știi, munca umanizează chiar și o maimuță.

— Aici, la voi, întotdeauna hoinăresc maimuțe pe străzi? întrebă Selma.

— Nu, răspunse Andrei, posomorându-se. Numai de astăzi. În cinstea sosirii tale.

— O să le umanizați și pe ele? se interesă Selma insinuant. Andrei surâse cu greu.

— Depinde, zise el. Poate, într-adevăr, va trebui să le umanizăm. Experimentul este Experiment.

Cu toată extravaganța ei persiflantă, lui Andrei i se păru că ideea nu e lipsită de un sâmbure rațional. Diseară, trebuie să ridice problema aceasta, îi trecu lui prin minte. Dar numaidecât îl fulgeră o altă idee.

— Ce ai de gând să faci în seara asta? întrebă el.

— Nu știu. Cum s-o nimeri. La voi ce se obișnuiește? Răsunară ciocănituri în ușă. Andrei se uită la ceas. Era șapte, musafirii începeau să se adune.

— Astăzi ești invitata mea, se adresă el Selmei cu fermitate. Cu această ființă dezordonată trebuie procedat numai cu fermitate. Nu-ți făgăduiesc cine știe ce distracție, însă măcar o să cunoști niște oameni interesanți. Îți convine?

Selma ridică din umeri și începu să-și aranjeze părul. Andrei se duse să deschidă. În ușă acum băteau cu piciorul. Era Izea Katzman.

— Ești cu o femeie? întrebă el direct din prag. Când o să-ți pui și tu sonerie?

Ca întotdeauna în primele clipe ale apariției sale la reuniune, Izea era pieptănat cu grijă, avea guler apretat și manșete strălucitor de albe. Cravata îngustă, călcată, era aranjată cu înaltă precizie pe direcția nas-buric. Cu toate acestea, Andrei ar fi preferat să-l vadă acum pe Donald sau pe Kensi.

— Intră, intră, palavragiule. Ce-i cu tine astăzi de-ai venit înaintea tuturor?

— Știam eu că-i o femeie la tine, răspunse Izea, frecându-și mâinile, și, chicotind, se grăbi să se uite.

Intrară în sufragerie, și Izea, cu pași largi, se îndreptă direct spre Selma.

— Izea Katzman, se prezentă el cu glas catifelat. Gunoier.

— Selma Nagel, răspunse Selma cu indolență, întinzându-i mâna. Târfă. Izea gemu de plăcere și sărută cu grijă mâna întinsă.

— Fiindcă veni vorba! zise el, întorcându-se spre Andrei și din nou spre Selma. Ați auzit? Consiliul deputaților raionali examinează proiectul hotărârii – el ridică degetul și înălță glasul: „Cu privire la reglementarea situației create în legătură cu prezența în raza orașului a unor mari concentrări de maimuțe cu cap de câine”. Uf! se propune ca toate maimuțele să fie înregistrate, dotate cu zgărzi de metal și plăcuțe cu numele fiecăreia, iar apoi să fie repartizate pe lângă instituții și persoane particulare, care de acum înainte să fie răspunzătoare pentru ele!

— El chicoti, grohăi și, cu gemete subțiri și prelungi, începu să bată cu pumnul drept în palma stângă.

— Grandios! Toate treburile sunt abandonate, fabricile și uzinele confecționează zgărzi și plăcuțe. Domnul primar personal ia sub tutela sa trei paviani maturi și îndeamnă populația să-i urmeze exemplul. Îți iei și tu o paviană, Andrei? selma nu va fi de acord, dar ăsta e dezideratul

Experimentului! cum se știe, Experimentul este Experiment. Sper că dumneata, Selma, nu te îndoiești că Experimentul este exact Experiment – nu excrement, nici exponent, nici permanent, ci tocmai Experiment?

Andrei rosti, răzbătând cu greu printre gâlgâituri și gemete:

— Gata, ai început să trăncănești aiurea!

De asta se temea cel mai mult. Asupra unui nou venit, acest nihilism și scuipatism trebuia să aibă o acțiune distrugătoare. Desigur, este mult mai ispititor să hoinărești uite așa din casă în casă, să chicotești și să împroști totul cu scuipat în stânga și în dreapta, în loc ca, strângând din dinți.

Izea conteni cu chicotitul și porni să se plimbe agitat prin cameră.

— S-ar putea ca asta să fie trăncăneală, zise el. Tot ce-i posibil. Însă tu, Andrei, ca întotdeauna, nu pricepi o iotă din psihologia conducerii. În ce constă, după tine, menirea celor de la conducere?

— Să conducă! rosti Andrei, acceptând provocarea. Să conducă, nu să trăncănească aiurea, nu să ălăvrăgească. Să coordoneze activitatea cetățenilor și a organizațiilor.

— Stop! Să coordoneze activitatea – cu ce scop? Care este scopul final al acestei coordonări?

Andrei ridică din umeri.

— E foarte simplu. Binele general, ordinea, crearea condițiilor optime pentru progres.

— O!

— Izea ridică din nou degetul. Gura i se întredeschise, ochii i se dădură peste cap.

— O! Repetă el și tăcu iar. Selma se uita la el plină de încântare. Ordinea! glăsui Izea. Ordinea!

— Ochii i se dădură și mai mult peste cap.

— Iar acum închipuiește-ți că în orașul încredințat ție apar nenumărate turme de paviani. Nu poți să-i alungi fiindcă nu te țin curelele. Să-i hrănești în mod centralizat – de asemenea nu poți, nu-ți ajung rezervele, haleala. Pavianii cerșesc pe străzi – dezordine revoltătoare: noi nu avem și nu putem să avem cerșetori!

Pavianii fac spurcăciuni, nu fac curat în urma lor, și nimeni nu are de gând să curețe după ei. Ce concluzie rezultă de aici?

— În orice caz, nu să le pui zgărzi, zise Andrei.

— Corect! îl aprobă Izea. Desigur – nu să le pui zgărzi. Prima concluzie eficientă care se impune: să ascunzi existența pavianilor. Să te prefaci că nu există. Nici așa ceva însă nu este posibil. Sunt prea mulți, iar conducerea noastră este, deocamdată, grețos de democratică. Și iată că atunci apare o idee sclipitoare prin simplitatea ei: să se normalizeze prezența pavianilor! Să legiferezi haosul și necuviința și să le faci astfel elemente ale unei ordini perfecte, specifice conducerii bunului nostru primar! În locul unor turme și haite de cerșetori și huligani – niște drăgălașe animale domestice. Doar cu toții iubim animalele! Și regina Victoria a iubit animalele. Darwin a iubit animalele. Chiar și Beria cică a iubit unele animale, fără să mai vorbim de Hitler.

— Și regele nostru Gustav iubește animalele, se amestecă în discuție Selma. El are pisici.

— Splendid! exclamă Izea, lovind cu pumnul în palmă. Regele Gustav are pisici, iar Andrei Voronin – un pavian personal. Iar dacă nu mai poate de dragul animalelor – chiar doi paviani.

Andrei scuipă și plecă la bucătărie să verifice rezervele. Câtă vreme scotoci prin dulăpioare, desfăcând și mirosind cu băgare de seamă niște pachete prăfuite cu resturi uscate și înnegrite, din sufragerie răsuna fără întrerupere vocea lui Izea și râsul zglobiu al Selmei, precum și inevitabilul grohăit și gâlgâit – tot ale lui Izea.

Nu era nimic de mâncare: un săculeț de cartofi, care începuseră să încolțească, un borcan dubios cu sproturi și o pâine de consistența perfectă a unui bolovan. Atunci, Andrei trase sertarul mesei de bucătărie și numără banii disponibili. Banii ajungeau exact până la leafă cu condiția să-i chibzuiască strict și să nu invite musafiri, ci, dimpotrivă, să meargă în vizită. O să mă bage în mormânt, își zise Andrei sumbru. La dracu' – gata! O să-i pun pe toți să-și golească buzunarele. Ce sunt eu – ospătăm lor? Pavianii!

Răsunară alte bătăi în ușă, și Andrei, surâzând sinistru, se duse să deschidă. În trecere, observă că Selma ședea pe masă cu palmele vârâte sub ea, gura rujată – până la urechi, cățeaua, iar Izea perora în fața ei, agitându-și labele de pavian, și se alesese praful de eleganța lui. Nodul cravatei sub urechea dreaptă, părul – vâlvoi, iar manșetele deveniseră cenușii.

Sosiseră ex-unter ofițerul Wermachtului Fritz Geiger cu prietenul personal, soldat al aceluiași Wermacht – Otto Frisha.

— Ați apărut? îi salută Andrei cu un zâmbet de rău augur.

Fritz nu întârzie să considere această întâmpinare drept atac la demnitatea unui subofițer german și fața lui deveni de piatră, iar Otto, om blajin și cu profil sufletesc incert, luă poziția de drepți și zâmbi servil.

— Ce-i tonul ăsta? se interesă Fritz cu răceală. Poate vrei să plecăm?

— Ai adus ceva de haleală? întrebă Andrei.

Fritz făcu un gest de mare profunzime cu maxilarul inferior.

— Haleală? întrebă la rândul lui. Hmm, cum să-ți spun. Și se uită întrebător la Otto. Otto, zâmbind jenat, scoase din buzunarele pantalonilor bufanți o sticlă plată și o întinsese lui Andrei. Ca permis de intrare – cu eticheta în afară.

— Da, e bună și asta. Spuse Andrei, înmuindu-se, și luă sticla. Dar, băieți, luați aminte, nu avem absolut nimic de halit. Poate că, totuși, aveți ceva bani?

— Poate că, totuși, ne lași să intrăm în casă? întrebă Fritz. Capul lui era ușor întors cu urechea înainte: auzea exploziile de râs ale femeii din sufragerie. Andrei îi lăsă să intre în vestibul și zise:

— Banii. Banii pe masă!

— Nici măcar aici nu scăpăm de a mai plăti despăgubiri, Otto, zise Fritz, deschizând portmoneul. Poftim!

— Îi vârî lui Andrei câteva hârtii în palmă.

— Dă-i lui Otto o sacoșă și spune-i ce să cumpere – se duce el.

— Așteaptă, nu e nici o grabă, zise Andrei și îi conduse în sufragerie. În timp ce pocniră tocurile, se aplecară frizurile

linse și bubuiră complimentele soldățești, Andrei îl trase pe Izea la o parte și, nelăsându-l să se dezmeticească, îi scotoci prin toate buzunarele, ceea ce, de altfel, Izea se pare că nici nu observă – el doar se împotrivea și se avânta să isprăvească anecdota începută. Luând tot ce izbuti să găsească, Andrei se retrase deoparte și numără despăgubirile. Nu era grozav de mult, dar nici puțin. Aruncă o privire în jur. Selma ședea, ca și mai înainte, pe masă și își bălăbănea picioarele. Îi dispăruse melancolia, era veselă. Fritz îi aprindea țigara, Izea, înecându-se și scheunând încet, pregătea o nouă anecdotă, iar Otto, roșu de încordare și nesiguranță în propriile-i maniere, mișcându-și vizibil urechile mari, rămăsese stingher în mijlocul camerei în poziție de drepți.

Andrei îl prinse de mânecă și îl trase în bucătărie, repetându-i: „Hai, lasă-i, se descurcă și fără tine.” Otto nu se opuse, era, se pare, chiar mulțumit. Trezindu-se la bucătărie, începu numaidecât să acționeze. Luă din mâinile lui Andrei coșul pentru legume, îl scutură de gunoi în căldare (ceea ce lui Andrei nu i-ar fi trecut niciodată prin cap să facă), îi așternu pe fund, repede și cu grijă, un ziar vechi, găsi într-o clipă sacoșa pe care Andrei o rătăcise încă de luna trecută și zicând: „Poate găsim suc de roșii.”, vârî în sacoșă un borcan în care fusese compot, clătindu-l în prealabil, băgă tot acolo câteva ziare de rezervă („Poate nu au ambalaj.”), astfel încât Andrei nu avu altceva de făcut decât să transfere banii dintr-un buzunar în altul, să se schimbe nerăbdător de pe un picior pe altul și să mormăie trist: „Gata. Ajunge. Mergem odată?”

— Mergi și tu? se miră Otto cu venerație, isprăvind pregătirile.

— Da, de ce întrebi?

— Mă descurc și singur, zise Otto.

— Sigur. Dar în doi terminăm mai repede. Tu stai la tejghea, eu la casă.

— E adevărat, admise Otto. Da. Firește.

Coborâră pe scara de serviciu. Pe drum speriară un pavian, sărmanul zbură ca o bombă pe fereastră, și ei se temură pentru viața lui, dar nu păți nimic – se agățase de scara de

incendiu și își arăta colții.

— Ar trebui să-i dăm resturile de mâncare, rosti Andrei gânditor. Am la resturi pentru o cireada întreagă.

— Să mă duc? îi propuse Otto, gata să se întoarcă.

Andrei însă doar se uită la el și, zicând: „Pe loc repaus!”, porni mai departe. Pe scară deja mirosea urât. De fapt, și înainte puțea întotdeauna, acum însă apăruse un iz nou și, coborând un palier mai jos, descoperiră sursa, și nu numai una.

— Da, Van n-o să ducă lipsă de lucru, spuse Andrei. Să te ferească Dumnezeu să lucrezi ca portar. Tu ce ești acum?

— Ministru adjunct, răspunse Otto posomorât. De trei zile.

— La ce minister? se interesă Andrei.

— Ă. Cum îi zice? Al învățământului profesional.

— E greu?

— Nu pricep nimic, spuse Otto cu tristețe. Foarte multe hârtii, dispoziții, referate. Devize, buget. Și, acolo, nimeni nu pricepe nimic. Toți aleargă, se întreabă unul pe altul. Stai, unde te duci?

— La magazin.

— Nu. Să mergem la Hofstatter. La el este mai ieftin, și e neamț totuși. Porniră spre Hofstatter. Hofstatter ținea pe Principală, colț cu Vechea Persienească, un amestec de zarzavagerie și băcănie. Andrei a mai fost aici de vreo două ori, dar de fiecare dată a rămas cu buzele umflate: Hofstatter avea puține produse și își alegea singur cumpărătorii.

Magazinul era gol, pe rafturi se aliniau în șiruri drepte aceleași borcane cu hrean roșiatic. Andrei intră primul, și Hofstatter, ridicându-și de la casă fața-i puhavă și palidă, zise imediat: „Ora închiderii”. Însă numaidecât sosi Otto care își agățase coșul de clanța ușii, iar fața puhavă și palidă se lăți într-un zâmbet cordial. Închiderea magazinului, firește, fu amânată. Otto și Hofstatter se retraseră în adâncurile stabilimentului, unde îndată răsunară foșnetul și scârțâitul lăzilor mutate, răpăitul cartofilor vărsați, gâlgâit de sticlă umplută, se auziră voci înăbușite.

Neavând ce face, Andrei rătăci cu privirea de jur-împrejur.

Da, negoțul particular al domnului Hofstatter prezenta o priveliște jalnică. Cântarul, firește, nu mai suportase de mult o verificare corespunzătoare, iar cu igiena – lucrurile stăteau destul de prost. De fapt, asta nu mă privește pe mine, își zise Andrei. Când totul va fi rânduit cum trebuie, acești hofstatteri vor da pur și simplu faliment. Se poate spune că au început încă de pe acum. În orice caz, nici acum el nu este în stare să servească pe toți câți îi trec pragul. Ca să vezi, merge mascat, a pus numai hrean peste tot. Ar trebui să-l asmuțim pe Kensi asupra lui- naționalist parșiv, practică un comerț de speculă „Doar pentru germani".

Otto apăru din adâncuri și spuse în șoaptă: „Banii, repede!" Andrei îi predă iute un ghemotoc de hârtii mototolite. Otto, nu mai puțin iute, scuipă în degete, numără câteva hârtii, înapoind restul lui Andrei și dispăru din nou. După un minut, își făcu apariția la tejghea ținând în amândouă mâinile sacoșa plină și coșul așișderea. În spatele lui apăru fizionomia, semănând cu o lună, a lui Hofstatter. Otto asuda de mama focului și nu contenea cu zâmbetele, iar Hofstatter repeta binevoitor: „Mai treceți, mai treceți, flăcăilor, mereu, mereu voi fi bucuros să primesc germani adevărați. Transmiteți domnului Geiger un salut călduros. Pentru săptămâna viitoare mi s-a promis ceva carne de porc. Spuneți-i domnului Geiger că o să-i pun deoparte vreo trei kilograme." „Întocmai, domnule Hofstatter, răspunse Otto. N-aveți grijă, totul va fi transmis cu toată exactitatea. Și nu uitați, vă rog, să transmiteți multe complimente domnișoarei Else – de la noi și în special de la domnul Geiger." Toate acestea le debitară în duet până în pragul prăvăliei, unde Andrei prelua de la Otto sacoșa grea, înțesată cu morcovi proaspeți și curați, cu sfeclă roșie și ceapă dulce, de sub care ieșea gâtul ceruit al unei sticle. Peste sticlă se revărsau legături de praz, țelină, mărar, pătrunjel și alte verdețuri.

Când dădură colțul, Otto puse coșul pe trotuar, scoase o batistă mare, în carouri și, gâfâind, începu să-și șteargă fața, turuind:

— Stai puțin. Să-mi trag răsuflarea. U-uf. Andrei își aprinse o

țigară și îi întinse pachetul lui Otto.

— De unde ați cumpărat morcovi? se interesă o femeie îmbrăcată într-o haină bărbătească de piele.

— Gata, s-au terminat, îi răspunse Otto precipitat. I-am luat pe ultimii. Acum au închis. Uf, mi-a scos sufletul diavolul ăla plesuv. Îi spuse el lui Andrei. Câte i-am îndrugat! mă jupoaie Fritz când o să afle. Nici nu mai știu ce i-am mai îndrugat.

Andrei nu pricepea nimic, și Otto îi explică situația.

Domnul Hofstatter, zarzavagiu din Erfurt, a fost toată viața plin de speranțe și toată viața n-a avut noroc. Când în anul o mie nouă sute treizeci și doi a fost ruinat de un evreu, care a deschis vizavi un mare și modern magazin de zarzavaturi, Hofstatter s-a simțit german adevărat și a intrat într-un detașament de asalt. În detașamentul de asalt se pare că a făcut carieră și în treizeci și patru l-a pocnit pe evreul pomenit cu propria-i mână peste bot și mai că pusese mâna pe afacerea acestuia, însă atunci a avut loc demascarea lui Rohm, și Hofstatter a fost dat afară. În vremea asta, el se însurase și o creștea deja pe fermecătoarea Else cea cu părul bălai. Câțiva ani s-a descurcat cu chiu cu vai, pe urmă l-au luat în armată și el a început cucerirea Europei, însă lângă Dunkerque a nimerit sub bombele propriei aviații și a primit în plămâni o schijă zdravănă, așa că, în loc de Paris, a ajuns într-un spital militar din Dresda, unde a zăcut până în patruzeci și patru, tocmai trebuia să se externeze când s-a petrecut celebrul raid al armatelor aliate, care a distrus Dresda într-o singură noapte. Din pricina groazei trăite i-a căzut tot părul și s-a țicnit un pic, după cum însuși povestește. Așa că, ajungând în Erfurtul natal, a stat în subsolul căsuței lui perioada cea mai arzătoare, cea mai potrivită, când încă o mai puteai șterge în Occident. Când însă a hotărât să iasă în sfârșit la lumină, totul era terminat. E drept că i-au lăsat prăvălia de zarzavaturi, dar de extinderea afacerii nici nu putea fi vorba. În patruzeci și șase i-a murit soția și, cu mintea întunecată, el a cedat îndemnurilor Mentorului și, neînțelegând bine ce alege de fapt, s-a mutat cu fiică-sa aici. Aici și-a mai revenit puțin, cu toate că și acum, pare-se, crede că a ajuns într-un mare lagăr

de concentrare specializat, undeva prin Asia Centrală, unde au fost deportați toți nemții din Germania de Est. La scăfârlie nu s-a restabilit deplin. Îi divinizează pe germanii adevărați, este convins că are un miros special pentru ei, se teme grozav de chinezi, arabi și negri, a căror prezență aici n-o înțelege și nu și-o poate explica, însă cel mai mult îl venerează și respectă pe domnul Geiger. Asta de când, odată, în timpul uneia dintre primele lui vizite la Hofstatter, strălucitorul Fritz, în vreme ce Otto își umplea sacoșele, a făcut, milităreşte, o scurtă curte blondei Else, înrăită de lipsa perspectivelor la o căsătorie acceptabilă. Și de atunci, în sufletul lui Hofstatter cel nebun și chel s-a născut speranța oarbă că acest admirabil arian, sprijinul führerului și spaima evreilor, va scoate până la urmă nefericita familie a Hofstatterilor din apele învolburate la liman.

— Lui Fritz ce-i pasă? se plângea Otto, schimbând întruna coșul dintr-o mână în alta. El se duce la Hofstatter o dată, cel mult de două ori pe lună, când nu mai avem ce mânca, o pipăie pe proasta aia și apoi. Da' eu mă duc de două și de trei ori pe săptămână. Căci Hofstatter, smintit-smintit, dar e un om priceput, știi ce relații a legat cu fermierii? Are produse calitatea întâi și nu vinde scump. Sunt făcut praf! eu trebuie să-i asigur atașamentul veșnic al lui Fritz pentru Else. Eu să-i asigur sfârșitul inexorabil al evreimii mondiale. Înaintarea neabătută a trupelor marelui Reich spre această prăvălie —tot eu. M-am încurcat eu însumi și cred că și pe el l-am înnebunit de tot. Mi-e rușine, zău: pe un bătrân nebun îl aduc în stare de nebunie totală. Știi ce m-a întrebat adineauri? Ce ar putea să însemne pavianii ăștia? Iar eu, fără să mă gândesc, i-am trântit: e un desant, zic, viclenie ariană. Tu n-o să mă crezi – m-a îmbrățișat și mi-a tras un pupat lung.

— Da' Else ce zice? întrebă Andrei curios. Că ea nu e nebună. Otto se îmbujoră la față și mișcă din urechi.

— Else. Zise el și tuși. Și aici trudesc ca un cal. Pentru ea este totuna: Fritz, Otto, Ivan, Abram. Fata are treizeci de ani, și Hofstatter îi îngăduie să ne primească doar pe noi – pe Fritz și pe mine.

— Sunteți niște canalii, și tu, și Fritz, zise Andrei sincer.

— Mai rău nici că se poate! consimți Otto cu tristețe. Da' știi ce e mai îngrozitor? Nu-mi pot închipui cum o să ieșim din beleaua asta. Sunt un om slab, lipsit de voință.

Nu mai vorbiră. Până acasă, Otto pufai mereu, schimbându-și coșul când într-o mână, când într-alta. El nu vru să mai urce.

— Du asta sus și pune apă la fiert într-o oală mare, zise eL Și dă-mi niște bani, trag o fugă până la magazin, poate fac rost de niscaiva conserve.

— El șovăi, lăsând ochii în jos.

— Și asta. Lui Fritz. Nu-i spune. Că o să scoată sufletul din mine. Știi cum este Fritz – îi place să rămână totul în taină. Da' cui nu-i place?

Se despărțiră, și Andrei sui cu poverile pe scara de serviciu. Coșul era atât de greu, de parcă Hofstatter îl încărcase cu ghiulele de fontă. Da, frățioare, își zicea Andrei cu îndârjire. Ce Experiment mai e și ăsta dacă se petrec asemenea lucruri? O să experimentezi mai mult de o groază cu alde Otto și cu alde Fritz. Cum au putut face așa ceva, mișeii – fără pic de rușine, fără scrupule? De unde? își zise el cu amărăciune. Wermacht. Hitlerjugend. Niște lepădături. Nu, o să stau de vorbă cu Fritz! Asta n-o pot lăsa așa – omul se descompune moral sub ochii tăi. Și din el poate ieși un om. Trebuie! La urma urmelor, pot spune că atunci mi-a salvat viața. Puteau să-mi vâre șișul în spate – și gata. Toți au făcut pe ei, toți au ridicat labele, numai Fritz. Nu, ăsta-i om! Pentru el trebuie să te bați.

Andrei alunecă pe urmele activității pavianilor, trase o înjurătură, propunându-și să se uite pe unde calcă.

De-abia ajuns în bucătărie, înțelese că în apartament totul se schimbase. În sufragerie bubuia, hârâind, patefonul. Se auzea zăngănit de vase, târșâitul picioarelor dansatorilor. Și peste toate aceste sunete se ridica vocea de bas cunoscută a lui Iuri Konstantinovici: „Tu, frățioare, în privința economiei și sociologiei las-o mai moale. Ne putem lipsi de ele. Dar libertatea, frățioare – asta-i altă discuție. Pentru libertate poți

să-ți frângi șira spinării.”

Pe aragaz clocotea apa într-o oala mare, pe masă era pregătit un cuțit proaspăt ascuțit, și din cuptor mirosea ademenitor a friptură. Într-un colț, rezemați unul de altul se aflau doi saci obezi, iar deasupra lor odihneau pufoaica unsuroasă și pârlită, biciul cunoscut și niște hamuri.

Faimoasa mitralieră se afla tot aici, montată, gata de a fi întrebuințată, cu încărcătorul fixat în lăcaș. Sub masă sclipea languros o damigeană de un sfert de vadră, de care se lipiseră paie și tărâțe de porumb.

Andrei lăsă jos coșul și sacoșa.

— Hei, trântorilor! strigă el. Fierbe apa.

Basul lui Davâdov amuți, iar în ușă apăru Selma, îmbujorată și cu ochii strălucitori, iar în spatele ei, ca un stâlp, stătea Fritz. Probabil că abia se opriseră din dans, și arianul încă nu se gândea să-și ia labele imense și roșii de pe talia Selmei.

— Salutări de la Hofstatter! îi zise Andrei. Else e neliniștită că nu mai treci pe la ei. Copilașul face curând o lună!

— Ce glumă idioată! declară Fritz cu repulsie, totuși își luă labele. Unde-i Otto?

— Adevărat, apa clocotește! anunță Selma mirată. Ce să facem cu ea?

— Ia cuțitul, zise Andrei, și apucă-te să cureți cartofii. Fritz, după câte știu, îți place salata de cartofi. Așa că – ocupă-te, iar eu mă duc să-mi îndeplinesc rolul de gazdă.

Tocmai se îndrepta spre sufragerie, când în ușă îi bară calea Izea Katzman. Figura lui strălucea de încântare.

— Ascultă, șopti el, chicotind și stropind cu salivă. De unde l-ai luat pe tipul ăsta extraordinar? acolo la ei, la ferme, se pare că este Vestul Sălbatic, cu adevărat! Volnicia americană.

— Volnicia rusească nu este mai rea decât cea americană, rosti Andrei dușmănos.

— Desigur! Desigur! strigă Izea. „Când căzăcimea evreiască s-a răsculat, la Birobidjan a fost revoluție-revoluție, iar cine poftește să cucerească Berdicevul nostru, aceluia îi va răsări un furuncul pe burtă!”

— Termină cu asta, rosti Andrei cu asprime. Nu-mi place.

Fritz, ți-i dau în subordine pe Selma și pe Katzman, puneți-vă pe treabă, da' mai repede, mi-e o foame de lup. Și să nu faceți gălăgie – o să bată la ușă Otto, s-a dus după conserve.

Punând în felul acesta lucrurile la punct, Andrei se grăbi să ajungă în sufragerie și primul lucru pe care îl făcu fu să strângă cu putere mâna lui Iuri Konstantinovici. Iuri Konstantinovici, la fel de roșu la față și mirosind puternic, stătea în mijlocul camerei, cu picioarele depărtate în cizmele din foaie de cort, cu mâinile vârâte sub centura soldățească. Ochii lui erau voioși și ușor întărâtați —asemenea ochi Andrei văzuse la oameni cutezători, cărora le plăcea să muncească bine, să bea zdravăn și să nu aibă teamă de nimic pe lume.

— Vezi?! zise Davâdov. Am venit totuși, cum am făgăduit. Ai văzut damigeana? E a ta. Și cartofii sunt ai tăi – doi saci. Îmi dădeau pentru ei o chestie nemaipomenită, înțelegi? Nu, mi-am zis, ce-mi trebuie mie chestia aia? Mai bine-i duc acelui om bun. Ei trăiesc aici în casele lor de piatră, putrezesc aci, nu văd lumina albă. Auzi Andrei, uite ce i-am zis adineauri lui Kensi, japonezului. Băieți, zic, dați dracului toate astea! Ce mai aveți de văzut aici? Luați-vă copiii, muierile, ibovnicele și haideți cu toții la noi.

Kensi, încă în uniformă după serviciu, dar cu tunica descheiată la toți nasturii, acționând stângaci cu o singură mână, așeza pe masă farfurii de diferite calibre. Mâna stângă îi era bandajată. El zâmbi, aprobându-l din cap pe Davâdov.

— Așa se va sfârși, Iura, zise el. Stai puțin, după ce o să aibă loc invazia calmarilor o să venim, toți ca unul, la voi în baltă.

— De ce să-i mai așteptați pe ăștia. Cum le zice. Dați-i dracului de calmari. Uite, mâine dimineață plec fără încărcătură, căruța-i goală, pot să încarc de voie trei familii. Tu n-ai familie, nu-i așa? se adresă el lui Andrei.

— M-a ferit Dumnezeu, zise Andrei.

— Da' fata asta ce îți este? Sau nu e a ta?

— Este nou-venită. A sosit azi-noapte.

— Ce poate fi mai bine? E o domnișoară plăcută, amabilă. Ia-o și – la drum, ce zici? La noi, acolo, e aer. E lapte. Tu, pesemne, n-ai mai băut de-un an lapte proaspăt. Stau și mă-

ntreb, de ce în magazinele voastre nu se găsește lapte? Că eu singur am trei vaci, și din laptele ăsta dau și la stat, mănânc și eu, hrănesc și porcii, ba mai și arunc. Uite, când o să te muți la noi, înțelegi, o să te trezești dimineața să pleci la câmp și ea, nevastă-ta, o să-ți dea o cană de lapte direct de sub vacă, ce zici?

— El clipi semnificativ cu amândoi ochii pe rând, apăsat, râse, îi arse lui Andrei o palmă peste umăr și, făcând să scârțâie dușumeaua sub pașii lui, se duse și opri patefonul, apoi se întoarse.

— Și ce mai aer! La voi nici aer nu mai este, aici e o menajerie, ăsta-i tot aerul vostru. Kensi, ce te chinuiești atâta? Cheamă fata să așeze ea farfuriile.

— Ea curăță cartofi, zise Andrei zâmbind. Apoi, dându-și seama, începu să-l ajute pe Kensi. Era un om tare prietenos, Davâdov. Foarte apropiat. Parcă se cunoșteau de un an. Și ce ar fi dacă, într-adevăr, ar pleca în baltă? Laptele ca laptele, dar viața acolo este, cu siguranță, mai sănătoasă. Uită-te la el, parcă e un monument.

— Bate cineva la ușă, anunță Davâdov. Să deschid eu sau te duci tu?

— Îndată, zise Andrei și se îndreptă spre ușa de la intrare. Era Van. Fără pufoaică, într-o cămașă albastră de serj până la genunchi și cu un prosop subțire în jurul capului.

— Au adus tomberoanele! zise el, zâmbind bucuros.

— Să le ia naiba, răspunse Andrei nu mai puțin bucuros. Tomberoanele să mai aștepte. De ce ești singur? Meilin unde este?

— Este acasă, zise Van. Doarme, băiatul a fost cam bolnav.

— Hai, intră, ce stai. Vino să-ți fac cunoștință cu un om de treabă.

— Păi ne cunoaștem deja, spuse Van intrând în sufragerie.

— A, Vanea! strigă bucuros Davâdov. Și tu ești aici? nu, zise el adresându-se lui Kensi. Știam eu că Andrei este om bun. Vezi ce oameni cumsecade s-au adunat la el? De pildă, tu sau evreiașul acela. Cum îi zice? Ei, acum o să tragem un chef nemaipomenit! Mă duc să văd ce tot zăbovesc atâta. Acolo nu-

i mare lucru de făcut, dar ei și-au găsit treabă.

Van îl dădu iute pe Kensi la o parte și se apucă să reașeze îndemânatic și cu grijă tacâmurile. Kensi, cu mâna liberă și cu dinții, își aranjă bandajul. Andrei se repezi să-l ajute.

— Nu știu de ce întârzie Donald, spuse el îngrijorat.

— S-a încuiat în casă, zise Van. A zis să nu fie deranjat.

— În ultima vreme e cam melancolic, băieți. Mă rog, treaba lui. Ascultă, Kensi, ce-i cu mâna ta?

Kensi răspunse, strâmbându-se ușor

— M-a mușcat un pavian. Și-a înfipt colții până la os, bestia!

— Zău? se miră Andrei. Mi s-a părut că sunt, totuși, pașnici.

— Pe naiba pașnici. Când îl prinzi și începi să-i bați zgarda în nituri.

— Ce zgardă?

— Dispoziția cinci sute șapte. Toți pavianii să fie înregistrați și dotați cu zgărzi și numere. Am aranjat astfel vreo douăzeci, pe ceilalți i-am aruncat în circumscripția vecină, să se descurce cei de acolo. Da' ce-ai rămas cu gura căscată? Mai adu pahare, nu ajung paharele.

PATRU.

CÂND SOARELE S-A STINS, întreaga companie era binișor amețită. În bezna care se așternu brusc, Andrei se ridică de la masă și, răsturnând cu piciorul niște cratițe de pe dușumea, ajunse la întrerupător.

— N-nu vă speriați scumpă fräulein, bubui Fritz în spatele lui. Așa-i mereu aici.

— Să fie lumină! decretă Andrei, articulând cu grijă cuvintele. Sub tavan se aprinse un bec prăfuit. Lumina era jalnică, așa cum e deasupra porților. Andrei se întoarse și cercetă cu privirea adunarea.

Totul era foarte bine. În capul mesei, pe un taburet de bucătărie înalt, trona clătinându-se ușor, Iuri Konstantinovici Davâdov, care cu o jumătate de oră în urmă devenise pentru Andrei nenea Iura. Între dinții strânși ai lui nenea Iura fumega o țigară adetică, de el răsucită, în mâna dreaptă strângea un pahar șlefuit în fațete, plin cu nobilul basamac clasa întâi, iar arătătorul aspru al mâinii stângi îl agita pe lângă nasul lui

Izea Katzman, care de acum era fără cravată și fără sacou, iar pe bărbia lui și pe pieptul cămășii se observau urme distincte de sos.

În partea dreaptă a lui nenea Iura ședea modest Van – dinaintea lui se afla cea mai mică farfurie cu o bucățică micuță și cea mai știrbă furculiță, iar pentru trăscău își luase un pahar cu buza ciobită. Capul lui dispăruse definitiv între umeri, fața, cu ochii închiși, era înălțată și zâmbea fericită: Van savura tihna.

Kensi, cu privirea ageră și cu obrajii îmbujorați, se delecta înfulecând cu poftă varză acră și-i povestea ceva cu însuflețire lui Otto, care se lupta eroic cu somnul și în clipele de biruință exclama tare: „Da! Firește! Da! O, da!”

Selma Nagel, târfa suedeză, era totuși foarte frumoasă. Ședea în fotoliu cu picioarele aruncate peste brațul acestuia, și aceste picioare care străluceau se aflau tocmai la nivelul pieptului unter-ului Fritz, astfel încât ochii lui ardeau și el era tot numai pete roșii de atâta excitație. Se apropia mereu de Selma cu paharul plin, căutând cu insistență să bea cu ea bruderschaft, iar Selma îl respingea cu paharul ei, râdea, își bălăbănea picioarele și din când în când dădea la o parte de pe genunchii ei laba păroasă și mângâietoare a lui Fritz.

Numai scaunul lui Andrei, de partea cealaltă a Selmei, era gol și era trist de gol scaunul pus pentru Donald. Păcat că nu e și Donald, își zise Andrei. Dar! Vom rezista, vom suporta și asta! Am făcut noi față altora și mai și. Gândurile lui se încâlciseră puțin, însă dispoziția generală era plină de bărbăție, cu o ușoară nuanță de tragism. Se întoarse la locul său, luă paharul și strigă:

— Un toast!

Nimeni nu-i acordă atenție, doar Otto scutură din cap, ca un cal mușcat de tăuni, și răspunse: „Da! O, da!”

— Am venit aici pentru că am crezut! răsuna tare basul lui nenea Iura, neîngăduind lui Izea, care chicotea întruna, să-i îndepărteze degetul noduros de sub nas. Și am crezut, fiindcă nu mai rămăsese nimic în care să crezi. Iar rusul trebuie să creadă în ceva, ai înțeles, frățioare? Dacă nu mai crezi în

nimic, nu-ți mai rămâne altceva decât vodca. Chiar și pentru a iubi o muiere trebuie să crezi. Trebuie să crezi în tine, fără credință, frățioare, te lasă balamalele.

— Așa e, așa e! răspunse Izea. Dacă evreului îi iei credința în Dumnezeu, iar rusului – credința în țarul cel bun, dracu' știe de ce ar fi în stare.

— Nu. Stai puțin! Evreii sunt altă treabă.

— Important, Otto, este să nu te încordezi, zicea în același timp Kensi, crănțănind cu poftă varză. Oricum, nu există nici un fel de învățământ și, pur și simplu, nici nu poate exista. Gândește-te, la ce folosește învățământul profesional într-un oraș unde fiecare își schimbă una-două profesia.

— O, da! răspunse Otto, devenind lucid pentru o clipă. Același lucru i l-am spus și eu domnului ministru.

— Și ministrul ce-a zis?

— Kensi luă paharul cu trăscău și înghiți de câteva ori ca și când ar fi băut ceai.

— Domnul ministru a zis că-i o idee extrem de interesantă și mi-a propus să fac un referat pe tema asta.

— Otto se smiorcăi, ochii i se umplură de lacrimi.

— În loc de asta, eu m-am dus la Else.

— Și când tancul a fost la vreo doi metri de mine – bubuia Fritz, vărsând băutura pe picioarele albe ale Selmei, mi-am amintit totul! N-o să crezi, fräulein, că toți anii pe care-i trăisem mi s-au perindat pe dinaintea ochilor. Dar eu sunt soldat! Cu numele führerului.

— Da' führerul vostru nu mai e de mult! îi explica Selma, râzând cu lacrimi. Führerul vostru a fost ars!

— Fräulein! rosti Fritz, bombându-și amenințător maxilarul. În inima oricărui german adevărat führerul este viu. Führerul va trăi secole! Dumneata ești ariană, fräulein, dumneata mă înțelegi, când tancul r-ruS. La trei metri. Și, cu numele führerului!

— Ah, m-ai plictisit cu führerul tău! strigă la el Selma. Băieți! Ticăloșilor, ascultați un toast!

— Toast? se dezmetici nenea Iura. Hai! dă-i drumul, Andriuha!

— Pentru doamnele de față! spuse pe neașteptate Otto, articulând cu greu cuvintele și dându-l la o parte pe Kensi.

— Tacă-ți gura! strigă Andrei. Izea, isprăvește cu rânjeala! Vorbesc serios! Kensi, lua-te-ar dracu'! Băieți, eu cred că trebuie să bem, am băut deja, dar parcă în treacăt, trebuie însă să bem temeinic, serios, pentru Experimentul nostru, pentru cauza noastră nobilă și în special.

— Pentru tovarășul Stalin, inspiratorul tuturor victoriilor noastre! răcni Izea.

Andrei se încurcă.

— Nu. Ascultă. Mormăi el. De ce mă întrerupi? desigur, și pentru Stalin. Drace, m-ai încurcat de tot. Voiam să bem pentru prietenie, prostule!

— Nu-i nimic, nu-i nimic, Andriuha! zise nenea Iura. Toastul este bun, pentru Experiment trebuie să bem și trebuie să bem și pentru prietenie. Flăcăi, ridicați paharele, bem pentru prietenie și să fie numai bine.

— Eu beau pentru Stalin! se încăpățână Selma. Și pentru Mao Țzedun. Hei, Mao Țzedun, auzi? Beau pentru tine! îi strigă ea lui Van.

Van tresări și, zâmbind jalnic, ridică paharul și îl atinse cu buzele.

— Țzedun? întrebă Fritz amenințător. Cine-i ăsta?

Andrei își goli dintr-o răsuflare paharul și, ușor năucit, înfipse furculița în gustare. Acum, toate discuțiile răzbăteau până la el parcă dintr-o altă cameră. Stalin. Da, firește. O anume legătură trebuie să existe. Cum de nu mi-a trecut asta prin cap mai înainte? Fenomene de o singură proporție – cosmică. Trebuie să existe o legătură, și o legătură reciprocă. Se pune, să zicem, problema: să alegi între succesul Experimentului și sănătatea tovarășului Stalin. Eu personal, ca un cetățean, ca luptător. E adevărat, Katzman zice că Stalin a murit, însă asta n-are importanță. Să presupunem că trăiește. Și să presupunem că te afli în fața acestei opțiuni: Experimentul sau opera lui Stalin. Nu, fleacuri, nu așa. Să continui opera lui Stalin sub conducere stalinistă ori să continui opera lui Stalin în cu totul alte condiții, neobișnuite,

neprevăzute de nici o teorie – astfel se pune problema.

— De unde ai scos-o tu că Mentorii continuă opera lui Stalin? răzbătu până la el vocea lui Izea, și Andrei își dădu seama că de o vreme vorbea cu glas tare.

— Dar ce operă mai pot să realizeze? se miră el. Există doar una singură pe pământ de care merită să te ocupi – construirea comunismului! asta este opera lui Stalin.

— Ai nota doi la marxism. Răspunse Izea. Opera lui Stalin înseamnă construirea comunismului într-o singură țară, lupta consecventă cu imperialismul și lărgirea lagărului socialist la scara întregii lumi. Nu prea văd cum poți să realizezi aceste obiective aici.

— Ce plictisea-ală! scânci Selma. Puneți muzică, vreau să dansez! Andrei însă nu mai vedea și nu mai auzea nimic.

— Ești un dogmatic! strigă el. Talmudist și tipicar! Și, în general, metafizician. În afară de formă, tu nu mai vezi nimic. Nu importă ce formă o să aibă Experimentul. Însă conținutul lui nu poate fi decât unul, și rezultatul final numai unul: instaurarea dictaturii proletariatului în alianță cu fermierii muncitori.

— Și cu intelectualitatea muncitoare! adăugă Izea.

— Ce intelectualitate, care naiba intelectualitate? Intelectualitate. Căcat cu moț!

— Da, este adevărat, zise Izea. Asta din altă epocă.

— În general, intelectualitatea este impotentă! declară Andrei cu înverșunare. O categorie de lachei. Slujește pe cei care sunt la putere.

— Bandă de târâie-brâu! zbieră Fritz. Târâie-brâu și flecari, veșnic izvor de indisciplină și dezordine.

— Întocmai!

— Andrei ar fi preferat să-l susțină, de pildă, nenea Iura, dar și sprijinul lui Fritz avea o latură folositoare.

— Uite, de pildă, Geiger. În general e dușman de clasă, dar poziția lui coincide total cu a noastră. Rezultă, deci, că din punctul de vedere al oricărei clase intelectualitatea este un rahat.

— Scrâșni din dinți.

— Îi urăsc. Nu pot să-i sufăr pe acești ochelariști neputincioși, flecari, trântori. N-au pic de forță interioară, nici credință, nici morala.

— Când aud cuvântul „cultură”, pun mâna pe revolver! decretă Fritz cu voce metalică.

— E, nu! zise Andrei. Aici nu ne potrivim. Încetează! Cultura este o mare realizare a poporului eliberat. Aici trebuie în mod dialectic.

Undeva alături răsună patefonul. Otto, beat, poticnindu-se, dansa cu Selma, și ea beată, dar pe Andrei asta nu-l interesa. Începea ce era mai frumos, acel ceva pentru care iubea aceste întâlniri mai mult decât orice pe lume. Disputa.

— Jos cultura! țipă Izea, sărind de pe un scaun liber pe altul ca să ajungă mai aproape de Andrei. Ea n-are nici o legătură cu Experimentul nostru. În ce constă sarcina Experimentului? Asta-i întrebarea! Iată ce vreau să-mi răspunzi tu mie.

— Am spus deja: să creeze modelul societății comuniste!

— De ce dracu' au nevoie Mentorii de modelul societății comuniste, judecă și tu, cap de bostan!

— Și de ce nu? De ce?

— Eu socotesc totuși, zise nenea Iura, că Mentorii nu sunt oameni veritabili. Ei, cum să vă spun, sunt de altă rasă, zău. Ne-au băgat în acvarium. Sau într-o grădină zoologică. Și urmăresc să vadă ce-o să iasă din asta.

— Dumneata ai scornit asta, Iuri Konstantinovici? se întoarse spre el Izea cu mare interes.

Nenea Iura își pipăi falca dreaptă și răspunse nedefinit:

— S-a născut în discuții.

Izea bătu cu pumnul în masă.

— Formidabilă chestie! zise el cu înflăcărare. De ce? De unde? De ce la oameni foarte diferiți, care de altfel gândesc, în general, cu totul conformist, se naște această idee privind originea neomenească a Mentorilor? ideea că Experimentul este coordonat de niște forțe superioare?

— Eu, de pildă, l-am întrebat direct, interveni Kensi: „Sunteți veniți din altă lume?” El a ocolit un răspuns direct, dar practic nici n-a negat.

— Mie mi-a spus cineva că sunt oameni din altă dimensiune, zise Andrei. Se jena să vorbească despre Mentor, ca despre o treabă de familie, cu oameni străini. Dar nu sunt sigur că am înțeles bine. Poate că asta a fost o alegorie.

— Eu nu vreau! declară deodată Fritz. Eu nu sunt insectă. Sunt eu însumi. A-a!

— El dădu din mână.

— Parcă ajungeam eu aici dacă nu era prizonieratul?

— Dar de ce? vorbi Izea. De ce? Și eu simt mereu un fel de protest interior și nu-mi dau seama despre ce este vorba. Poate că țelurile lor, în ultimă instanță, seamănă cu ale noastre.

— Păi, eu ce-ți explic? se bucură Andrei.

— Nu în sensul ăsta, se scutură Izea nerăbdător. Nu-i totul așa drept ca la tine. Ei încearcă să se dumirească în privința omeniri, înțelegi? Să se lămurească! Iar problema noastră numărul unu care este? Aceeași: să ne lămurim în privința omenirii, în privința noastră. În felul acesta, lămurindu-se ei, poate ne ajută să ne lămurim și noi?

— A, nu, prieteni! zise Kensi, clătinând din cap. Ah, nu vă faceți iluzii. Ei pregătesc colonizarea pământului și studiază pe noi psihologia viitorilor robi.

— Ei, Kensi, de ce? rosti Andrei dezamăgit. De ce aceste presupuneri cumplite? Eu cred că pur și simplu nu-i cinstit să gândim astfel despre ei.

— Desigur, eu nu gândesc așa, răspunse Kensi. Numai că mă încearcă un sentiment ciudat. Toate astea – pavianii, transformarea apei, harababura din ce în ce mai mare. Într-o bună dimineață, ne vom pomeni că ne-au încurcat limbile. Parcă ne pregătesc sistematic pentru o lume sinistră, în care vom trăi acum și pururea și-n vecii vecilor. Asta-i ca în Okinawa. Eram pe atunci copil, era război și, la școala noastră, copiilor din Okinawa li se interzicea să vorbească în dialectul lor. Numai în japoneză. Iar când vreunul era prins, i se atârna o tăbliță de gât: „Nu știu să vorbesc corect”. Și pe urmă mergea cu tăblița asta.

— Da, da, înțeleg. Rosti Izea, cu un zâmbet neclintit,

ciupindu-și negul de pe gât.

— Iar eu nu înțeleg! declară Andrei. Toate acestea sunt, probabil, o interpretare denaturată. Experimentul este Experiment. Firește, noi nu înțelegem nimic. Dar nici nu trebuie să înțelegem! Aceasta e condiția principală. Dacă vom înțelege de ce ne-au invadat pavianii și ce rost are schimbarea profesiilor. Această înțelegere va condiționa comportamentul nostru. Experimentul își pierde puritatea și va eșua! tu ce crezi, Fritz?

Fritz clătină din capul lui blond-spălăcit.

— Nu știu. Pe mine nu mă interesează asta. Nu mă interesează ce doresc EI acolo. Pe mine mă interesează ce vreau EU. Iar eu vreau să pun ordine în babilonia asta. În general, careva dintre voi spunea, nu-mi mai aduc aminte, că, poate, țelul Experimentului constă în a-i alege pe cei mai energici, mai capabili, mai tari. Ca să nu trăncănească și să nu se întindă ca un aluat, și să nu se țină de fâlosofie, ci să persevereze. Dintre aceștia vor alege, dintre cei ca mine, sau, să zicem, ca tine, Andrei, și-i vor trimite din nou pe Pământ. Deoarece, dacă aici n-am tremurat, nici acolo n-o să tremurăm.

— E foarte posibil, spuse Andrei cu aerul cel mai serios. Și eu admit asta.

— Însă Donald socotește că Experimentul a eșuat demult de tot, spuse Van încetișor. Toți se uitară la el. Van ședea în poza de pace de mai înainte – cu capul retras între umeri și fața ridicată spre tavan; ochii lui erau închiși.

— A spus că Mentorii s-au încurcat în propriul proiect, au încercat tot ce a fost posibil, și acum nici ei nu mai știu ce să facă. El a zis așa: au dat faliment. Și, acum, totul se desfășoară pur și simplu din inerție.

Complet dezorientat, Andrei duse mâna la ceafă și începu să se scarpine. Bravo, Donald! De aceea nu pare în apele sale. Ceilalți tăceau și ei. Nenea Iura își răsucea o țigară, Izea cu zâmbetul încremenit își ciupea și tortura negul, Kensi începuse din nou să mănânce varză, iar Fritz privea țintă la Van, mișcându-și maxilarul la stânga și la dreapta. Uite așa începe

descompunerea, îi trecu prin cap lui Andrei. De la astfel de discuții. Neînțelegerea generează neîncrederea. Neîncrederea – moartea. Este foarte, foarte periculos. Mentorul a spus deschis: important este să crezi în idee până la sfârșit, fără să privești înapoi. Să îți dai seama că neînțelegerea constituie condiția absolut obligatorie a Experimentului. Firește, acesta este lucrul cel mai greu. Majoritatea celor de aici nu sunt călițidin punct de vedere ideologic, nu sunt convinși de iminența viitorului luminos. Că astăzi poate să fie oricât de greu și de rău, și mâine – la fel, dar poimâine vom vedea negreșit cerul înstelat, și pe strada noastră va fi sărbătoare.

— Eu sunt un om fără carte, spuse deodată nenea Iura, lipindu-și duios țigara cu limba. Eu n-am decât patru clase, dacă vreți să știți, și i-am spus aici lui Izea că eu, să spunem deschis, pur și simplu am fugit încoace. Ca și tine.

— El arătă cu țigara spre Fritz.

— Numai că ție ți s-a deschis drumul din prizonierat, iar mie, care va să zică, din sat. Eu, dacă nu punem la socoteală războiul, mi-am trăit toată viața la țară și toată viața mea a fost mohorâtă, fără o rază de lumină. Dar aici, iată, am avut parte de bucurii! ce pun ei la cale, acolo, cu Experimentul lor, vă spun drept, fraților, nu e o treabă pentru mintea mea, și nici măcar nu e prea interesant. Aici însă eu sunt un om liber și atâta vreme cât nu s-au atins de libertatea asta a mea, nici eu n-o să mă ating de nimeni. Dacă însă aici se va găsi cineva să schimbe situația noastră actuală de fermieri, eu vă făgăduiesc cu toată fermitatea: din orașul vostru n-o să rămână piatră pe piatră. Noi, mama voastră, nu suntem paviani. Noi, mama voastră, n-o să vă lăsăm să ne puneți zgărzi la gât! așa stau lucrurile, frățioare, spuse el, adresându-se anume lui Fritz.

Izea chicoti distrat, și din nou se instaura o tăcere jenantă. Discursul lui nenea Iura îl miră întrucâtva pe Andrei, și el socoti că Iuri Konstantinovici a avut o viață deosebit de grea și, dacă el spune că n-a avut parte de bucurii, înseamnă că are temeiuri serioase, de care n-o să-l întrebe, cu atât mai puțin acum – ar însemna lipsă de tact. Iată de ce nu spuse decât

atât:

— Este prea devreme să ridicăm aceste probleme. Experimentul nu va dura prea multă vreme, avem de lucru până peste cap, trebuie să muncim și să credem în justețea.

— Asta de unde ai scos-o că Experimentul nu va dura mult? îl întrerupse Izea ironic. Experimentul o să dureze o sută de ani, nu mai puțin. Adică va dura, probabil, și mai mult, dar eu garantez pentru o sută de ani.

— Da' tu de unde știi?

— Tu ai fost vreodată spre nord, mai departe? întrebă Izea.

Andrei se fâstâci. Habar nu avea, în general, că aici există un nord.

— Da, la nord! zise Izea nerăbdător. Să considerăm în mod convențional că în direcția spre soare, în partea unde sunt bălțile, câmpiile, fermierii – se află sudul, iar în partea opusă, spre inima orașului – nordul. Tu, mai departe de groapa de gunoi, n-ai fost nicăieri. Iar acolo este încă oraș și încă oraș, acolo se află cartiere uriașe, întregi, palate.

— El chicoti. Palate și bordeie. Firește, acum nu mai e nimeni acolo, fiindcă nu este apă, dar cândva acolo au trăit oameni, și acest „cândva" pot să-ți spun că a fost destul de demult. Am descoperit acolo, în casele pustii, niște documente că, pe legea mea. Ai auzit de un monarh Veliarius al Doilea? Ei, vezi?! El a domnit acolo – Izea bătu cu unghia în masă —, aici erau mlaștini și în aceste mlaștini îi aruncau pe țărani. Sau pe robi. Și toate astea se întâmplau cu cel puțin o sută de ani în urmă.

Nenea Iura clătină din cap și plescăi din limbă. Fritz întrebă:

— Și mai departe, la nord?

— Mai departe n-am fost, spuse Izea. Cunosc însă oameni care s-au dus foarte departe – la vreo sută de kilometri, o sută cincizeci, dar mulți s-au dus și nu s-au mai întors.

— Și ce este acolo?

— Oraș.

— Izea tăcu.

— E drept că despre locurile acelea mai și mint de îngheață apele. Iată de ce eu vorbesc doar de ceea ce am aflat singur.

Dar sunt cu siguranță o sută de ani. Ai înțeles, prietenul meu Andriușa? O sută de ani. În o sută de ani poți să dai dracului orice Experiment.

— Bine, stai puțin. Mormăi Andrei, dezorientat. Și totuși n-au renunțat! se însufleți el. Dacă recrutează mereu oameni noi, înseamnă că n-au renunțat, nu și-au pierdut speranța! Pur și simplu și-au pus un obiectiv foarte dificil.

— O nouă idee îi trecu prin minte și se însufleți și mai tare.

— Și în general: de unde știi tu ce proporții au ei pentru timp? Poate că un an de-al nostru pentru ei este o secundă?

— Eu nu știu nimic din toate astea, spuse Izea, ridicând din umeri. Eu încerc să-ți explic în ce lume trăiești, asta-i tot.

— Gata! îl întrerupse nenea Iura ferm. Am bătut destul apa în piuă! Hai, flăcău! Cum te cheamă. Otto! Lasă fata și adu-ncoace. Nu, s-a cherchelit. O să-mi spargă damigeana, mă duc eu.

Se ridică de pe taburet, luă de pe masă cana goală și se îndreptă spre bucătărie. Selma se trânti pe locul ei, își ridică din nou picioarele mai sus decât capul și îl înghionti capricioasă pe Andrei în umăr.

— O s-o mai lungiți mult cu pelteaua voastră? Ce plictiseală. Experiment, Experiment. Dă-mi o țigară!

Andrei îi dădu o țigară. Discuția întreruptă pe neașteptate stârni în el o senzație neplăcută – ceva nu fusese spus, ceva nu fusese înțeles așa cum trebuie, nu-l lăsaseră să explice, nu se realizase o unitate. Iată, și Kensi stă cam trist, ceea ce lui i se întâmplă rar. Ne gândim prea mult la noi înșine, asta e! experimentul cu ale Experimentului, însă fiecare caută s-o țină morțiș pe-a lui, se agață de poziția sa, dar trebuie împreună, împreună!

Nenea Iura trânti pe masă o nouă porție, și Andrei renunță la toate. Băură câte un pahar, gustară câte ceva, Izea povesti un banc – izbucniră în hohote de râs. Nenea Iura spuse și el un banc, extrem de indecent, dar foarte comic. Până și Van râse, iar Selma era desfigurată de atâta râs. „În oală. Zicea ea cu răsuflarea tăiată, ștergându-și ochii cu palmele. Nu intră în oală!” Andrei izbi cu pumnul în masă și începu să cânte

cântecul preferat al mamei lui:

Celui ce bea – să-i mai turnăm,
Celui ce nu – să nu-i mai dăm,
Noi bem, noi bem, pe Domnul lăudăm,
Bem pentru toți, și pentru maica dădacă,
Ea ne-a-nvățat să bem horilcă din bărdacă.

Îi ținea isonul, care cum putea. Pe urmă, Fritz, holbându-și ochii ca un nebun, zbieră în duet cu Otto un cântec necunoscut, dar frumos, despre oasele slăbănoage ale vechii lumi – un splendid cântec de luptă. Privind cum Andrei se străduiește să le țină isonul, Izea Katzman chicotea și gâlgâia, frecându-și mâinile, și atunci nenea Iura, cu ochii săi luminoși ațintiți pe coapsele goale ale Selmei, începu să răcnească precum un urs:

Prin sat colindați,
Cântați și jucați,
Inima îmi tulburați,
Să dorm nu mă lăsați.

Succesul fu deplin, și nenea Iura continuă:

Și, fetele, voi știți cum să le ispitiți,
Voi doar făgăduiți,
Dar numai le-amăgiți.

Imediat, Selma își luă picioarele de pe brațul fotoliului, îl împinse pe Fritz și rosti ofensată:

— Eu nu vă făgăduiesc nimic, mare nevoie am eu de voi.

— Da' eu așa. În general. Zise nenea Iura, fâstâcindu-se de tot. Așa e cântecul. Mare nevoie am eu de tine.

Pentru a aplana incidentul, mai băură câte un pahar. Andrei simți că i se învârte capul. Își dădea seama vag că umblă la patefon și că îndată o să-l dea jos și, într-adevăr, patefonul căzu pe dușumea, dar nu păți nimic, ci, dimpotrivă, începu să cânte chiar mai tare. Pe urmă dansă cu Selma, și coapsele Selmei erau calde și moi, ceea ce constituia o surpriză a dracului de plăcută: să descoperi ceva minunat alcătuit sub aceste cute informe din lână aspră. Dansau, și el o ținea de coapse, iar ea îl prinse cu palmele de obraji și îi spuse că este un băiat bun și ei îi place tare mult, și, drept mulțumire, el îi

spuse că o iubește, că a iubit-o mereu, și acum nu-i îngăduie să plece nicăieri de lângă el. Nenea Iura bătea cu pumnul în masă și zicea: „S-a făcut cam frig afară, nu e timpul să bem iară?” Îl îmbrățișă pe Van, care se înmuiase de tot și îl sărută de trei ori, după obiceiul rusesc. Pe urmă Andrei se pomeni în mijlocul camerei, iar Selma ședea din nou la masă, azvârlea cu cocoloașe de pâine în Van cel moleșit și îi spunea Mao-Țzedun. Asta îi dădu lui Andrei ideea să cânte Moscova-Pekin și numaidecât interpretă acest cântec splendid cu pasiune și entuziasm, pe urmă, brusc, se pomeni că el și Izea Katzman stau unul în fața celuilalt și, rotunjindu-și ochii cumplit, coborându-și din ce în ce mai mult vocile într-o șoaptă lugubră, repetă, cu degetele arătătoare ridicate: „S-suntem as-scultați! S-suntem as-scultați!” Mai departe, el și Izea se treziră înghesuiți în același fotoliu, iar în fața lor, pe masă, bălăbănindu-și picioarele, ședea Kensi, și Andrei îi explica ardent că aici el este gata să execute orice muncă, aici orice muncă îi dă o satisfacție deosebită, că el se simte extraordinar lucrând ca gunoier.

— Uite, eu sunt guno. Ier! rosti el cu greutate. Guion. Guioner!

Iar Izea, stropindu-l cu salivă în ureche, îi îndruga ceva neplăcut, jignitor: chipurile, el, Andrei, de fapt încearcă o umilință voluptuoasă pentru faptul că este gunoier („. Da, eu sunt guioN. Er!”), că uite, el, atât de inteligent, cult, capabil, în stare de mai mult, cu toate acestea, răbdător și cu demnitate, spre deosebire de alții, își duce crucea grea. Pe urmă apăru Selma și-l consolă numaidecât. Ea era moale și alintătoare și făcea tot ce dorea el, și nu îl contrazicea, și atunci, în senzațiile lui avu loc o prăbușire dulce și pustiitoare, iar când își reveni din această prăbușire, buzele îi erau umflate și uscate, Selma dormea în patul lui, și el, cu o mișcare părintească îi îndreptă fusta și pătura de pe ea, își aranjă propria-i ținută și, străduindu-se să calce vioi, intră în sufragerie, împiedicându-se în drum de picioarele întinse ale nefericitului Otto, care dormea pe scaun în poza monstruos de incomodă a omului împușcat în ceafa.

Pe masă trona acum însăși damigeana cu basamac, iar toți participanții la petrecere ședeau cu capetele ciufulite sprijinite în palmă și cântau cu mezza-voce: „Și-n stepa pustie, murea surugiul.” – și din ochii arieni, palizi, ai lui Fritz curgeau lacrimi mari. Andrei vru să se alăture corului, însă tocmai atunci răsună o bătaie în ușă. El deschise – o femeie înfășurată în broboadă, în furou și ghete pe piciorul gol întrebă dacă nu cumva portarul se află aici. Andrei îl scutură pe Van, îi explică unde se află și ce i se cere. „Mulțumesc, Andrei”, zise Van, ascultându-l cu atenție, și, târându-și alene picioarele, plecă. Cei rămași isprăviră de cântat surugiul, și nenea Iura propuse să mai bea un pahar, ca să nu se întristeze, dar băgară de seamă că Fritz doarme și din pricina asta nu poate să ciocnească. „Gata, spuse nenea Iura. Asta înseamnă că va fi ultima.” Izea Katzman, care devenise brusc bizar de serios, interpretă solo încă un cântec, pe care Andrei nu-l prea înțelegea, dar nenea Iura se pare că îl înțelegea perfect. Acest cântec avea drept refren „Ave Maria!” și o strofa absolut înfricoșătoare, parcă de pe altă planetă:

Au deportat un proroc în Republica Komi,
Iar el a murit cu capul în lobodă.

Anchetatorul a primit de la comitetul sindical un bilet cu preț redus pentru o lună la Teberda.

Când Izea isprăvi de cântat, se instaură o vreme tăcerea, apoi nenea Iura izbi pe neașteptate cu pumnul său uriaș în masă, trase o înjurătură lungă și neobișnuit de întortocheată, după care înhață paharul și-l duse la gură fără nici un toast. Iar Kensi, printr-o asociație numai de el înțeleasă, cu o voce stridentă și mânioasă, extrem de neplăcută, cântă un alt cântec, un marș, în care se spunea: dacă soldații japonezi vor urina toți deodată lângă Marele Zid chinezesc, atunci peste pustiul Gobi va răsări curcubeul; că, astăzi, armata imperială se află la Londra, mâine la Moscova, iar dimineață va bea ceaiul la Chicago; că fiii lui Yamato s-au așezat pe malurile Gangelui și prind cu undița crocodili. Pe urmă tăcu, încercă să-și aprindă o țigară, rupse câteva chibrituri și deodată povesti despre o fetiță, cu care era prieten în Okinawa – avea

paisprezece ani și locuia în casa de vizavi. Într-o zi, niște soldați beți au violato, iar când tatăl ei s-a dus să se plângă la poliție, au venit jandarmii, l-au luat și pe el și pe fetiță, și Kensi nu i-a mai văzut niciodată.

Toți tăceau, când în sufragerie apăru Van, îl strigă pe Kensi și îi făcu semn să vină spre el.

— Da' câte nu se întâmplă. Zise nenea Iura trist. Păi luați aminte: ce mi-e în Occident, ce mi-e la noi în Rusia, ce mi-e la galbeni – pretutindeni același lucru. Puterea nedreaptă. Nu, fraților, eu n-am pierdut nimic acolo. Eu, mai bine, aici.

Kensi se întoarse, palid, îngrijorat, și începu să-și caute centura. Tunica era deja încheiată la toți nasturii.

— S-a întâmplat ceva? întrebă Andrei.

— Da. S-a întâmplat, rosti Kensi sacadat, aranjându-și tocul revolverului. S-a împușcat Donald Cooper. Acum un ceas.

Anchetatorul

UNU.

BRUSC, PE ANDREI ÎNCEPU SĂ-L DOARĂ cumplit capul. Strivi cu scârbă chiștocul în scrumiera arhiplină, trase de sertarul din mijloc al biroului și se uită dacă nu găsește niscaiva pilule. Nu era nici o pilulă. Deasupra unor hârtii vechi și încurcate se afla un revolver mare, militar, prin colțuri se pripășiseră tot felul de mărunțișuri de cancelarie în cutiuțe de carton ponosite, resturi de creioane, praf de tutun, câteva țigări rupte. Toate acestea nu făcură decât să-i intensifice durerea de cap. Andrei trânti sertarul cu zgomot, își sprijini capul în palme, așa, ca să nu i se vadă ochii, și printre crăpăturile dintre degete îl privi pe Peter Block.

Peter Block, poreclit Coccis, ședea pe un taburet la distanță, cu labele-i roșii așezate smerit pe genunchii costelivi, și clipea indiferent, lingându-și buzele din când în când. Evident, pe el nu-l durea capul, în schimb se vedea că îi era sete și, de bună seamă, ar fi vrut să fumeze. Făcând un efort, Andrei își luă palmele de pe față, turnă din carafă niște apă călduță și, învingându-și un spasm ușor, bău jumătate de pahar. Peter Block își linse buzele. Ochii lui mici, cenușii, erau, ca și mai înainte, inexpresivi și goi. Numai pe gâtul jigărit și cam

murdar, care ieșea din gulerul descheiat al cămășii, aluneca lung în jos și sărea din nou spre bărbie mărul lui Adam, mare și viguros.

— Ei? zise Andrei.

— Nu știu, răspunse Coccis răgușit. Nu îmi amintesc de așa ceva.

Canalia, își zise Andrei. Dobitocul.

— Cum așa? spuse el. Ai lucrat în Străduța Lânarilor; când ai lucrat – ții minte, cu cine ai lucrat – ții minte. Bine. Ai lucrat la cafeneaua lui Dreidus, când și cu cine – de asemenea ții minte. Dar nu știu de ce prăvălia lui Hofstatter ai uitat-o. Și ăsta a fost ultimul dumitale serviciu, Block.

— Nu știu, domnule anchetator, răspunse Coccis cu o politețe dezgustătoare. Cineva, îmi cer scuze, mă ponegrește. Eu, care va să zică, după ce am încetat să mai lucrez la Dreidus, după ce am ales, care va să zică, calea îndreptării definitive și a activității folositoare, deci, care va să zică, eu n-am mai avut nici o chestie de soiul ăsta.

— Da' Hofstatter te-a recunoscut.

— Îmi cer scuze, domnule anchetator – acum în vocea lui Coccis se simțea o neîndoielnică notă de ironie. Da' domnul Hofstatter este cam așa, toată lumea știe. La el totul s-a încâlcit. Eu am fost în prăvălia lui, este adevărat – să cumpăr cartofi, ceapă. Și mai înainte băgasem de seamă că în căpățâna lui, scuzați-mă, nu erau toate la locul lor, dacă știam ce întorsătură or să ia lucrurile, nu mai călcam pe la el, că vedeți ce-a ieșit.

— Fata lui Hofstatter – te-a recunoscut și ea. Ai amenințat-o cu cuțitul, dumneata personal.

— Asta n-a fost așa. A fost ceva, dar n-a fost deloc așa. Ea mi-a pus cuțitul la gât – așa a fost! M-a înghesuit odată în magazie la ei – abia am scăpat cu fuga. Ea suferă de o anomalie sexuală, toți bărbații din împrejurimi se ascund de ea pe unde pot.

— Coccis își linse din nou buzele.

— Deci, mi-a spus așa: du-te, zice, în magazie și alege-ți, zice, singur varza.

— Asta am mai auzit-o. Mai bine repetă încă o dată ce ai făcut și unde ai fost în noaptea de douăzeci și patru spre douăzeci și cinci. Amănunțit, începând din clipa când s-a stins soarele.

Coccis își ridică ochii spre tavan.

— Deci, așa, începu el. Când s-a stins soarele, ședeam într-o berărie pe Strada Tricotajului, colț cu Strada A Doua, jucam cărți. Pe urmă, Jack Liver m-a invitat la altă berărie, am plecat, pe drum am trecut pe la Jack, voiam s-o luăm și pe concubina lui, da' am zăbovit, ne-am apucat să bem aci. Jack s-a îmbătat, și concubina l-a culcat în pat, iar pe mine m-a dat afară. Am plecat acasă să mă culc, dar, cum eram beat criță, pe drum m-am încăierat cu niște indivizi, erau trei, și ei beți, nu cunosc pe niciunul, i-am văzut pentru prima dată. Mi-au cărat la pumni, că nu mai țin minte nimic, m-am trezit dimineața la marginea prăpastiei, abia am ajuns acasă. M-am culcat, dar imediat ați venit după mine.

Andrei frunzări dosarul și găsi buletinul expertizei medicale. Buletinul era ușor pătat cu grăsime.

— Se confirmă doar faptul că ai fost beat, spuse el. Expertiza medicală nu atestă că ai fost bătut. Pe corpul dumitale nu s-au descoperit urme de lovituri.

— Înseamnă că băieții au lucrat cu grijă, spuse Coccis, aprobând. Înseamnă că aveau săculețe cu nisip. Iar la spital nu m-au primit. O să crăp aici la dumneavoastră și o să răspundeți pentru mine.

— Trei zile nu te-a durut nimic, dar cum ți-am prezentat buletinul expertizei, dintr-o dată te-au durut toate.

— Cum nu m-a durut? Mă durea de nu mai puteam, îmi ieșisem din fire, și atunci am început să mă vaiet.

— Termină cu palavrele, Block, spuse Andrei obosit. Mi-e silă să te ascult. Acest tip mârșav îi făcea greață. Un bandit, un gangster, a fost prins asupra faptului, dar n-ai de unde să-l apuci. N-am destulă experiență, asta e. Alții, pe unul ca ăsta îl dau gata în doi timpi și trei mișcări. În vremea asta, Coccis suspina jalnic, își schimonosea fața a durere, își dădea ochii peste cap și, gemând ușor, se frământa pe scaun, intenționând,

probabil, să leșine cât mai plauzibil, ca să i se dea un pahar cu apă și să fie trimis în celulă și să doarmă. Andrei urmărea prin crăpăturile dintre degete toate aceste manipulări. Ei, haida, haida, își zicea el. Încearcă numai să-mi verși pe dușumea, că te fac, pui de cățea, să strângi totul doar cu o sugativă.

Ușa se deschise, și în cabinet intră cu pași siguri anchetatorul principal Fritz Geiger. Aruncând o privire indiferentă spre Coccis, care nu contenea cu schimonoseala, se apropie de birou și se așează oblic față de hârtii. Fără să ceară permisiunea, luă din pachetul lui Andrei vreo câteva țigări, una o vârî între buze, pe celelalte le așeză cu grijă într-un portțigaret subțire de argint. Andrei scăpără un chibrit, Fritz se întinse, dădu din cap în semn de mulțumire, trimițând spre tavan o coloană de fum.

— Șeful mi-a poruncit să iau de la tine dosarul Miriapodelor Negre, spuse el încet. Bineînțeles, dacă n-ai nimic împotrivă.

— Coborî și mai mult vocea, încrețindu-și buzele semnificativ.

— Probabil că șeful a încasat o săpuneală zdravănă de la Procurorul șef. Acum îi cheamă pe toți la el să le frece ridichea. Curând o să ajungă și la tine, fii atent.

Trase încă o dată din țigară și se uită la Coccis. Coccis, care întinsese gâtul să asculte ce-și șoptesc șefii, se zgribuli la loc numaidecât și scoase un geamăt jalnic. Fritz întrebă:

— Cu ăsta, pare-se, ai terminat?

Andrei clătină din cap. Îi era rușine. În ultima decadă, Fritz venea a doua oară să-i mai ia un dosar.

— Zău? se miră Fritz. Câteva clipe îl cântări din ochi pe Coccis, apoi întrebă cu jumătate de voce: Îmi dai voie?

— Și, fără să aștepte răspunsul, sări de la birou.

Se apropie mult de cel anchetat și se aplecă spre el compătimitor, ținând țigara în mâna întinsă.

— Te doare? se interesă el cu bunăvoință.

Coccis gemu afirmativ.

— Ți-e sete?

Coccis gemu din nou și întinse o labă tremurătoare.

— Și pesemne că tare ai mai fuma o țigară. Coccis

întredeschise neîncrezător un ochi.

— Toate îl dor, sărmanul! rosti Fritz tare, fără să se întoarcă de altfel spre Andrei. Ți-e milă să privești cum se chinuie omul. Uite, aici îl doare. Și aici îl doare. Și, iată, și aici îl doare.

Repetând aceste cuvinte cu diferite intonații, Fritz făcu niște mișcări scurte, neînțelese, cu brațul eliberat de țigară, și mugetul jalnic al lui Coccis se întrerupse brusc, schimbându-se în icnituri de om care se miră, și fața i se îngălbeni.

— Drepți, canalie! zbieră Fritz pe neașteptate cât îl ținu gura și se dădu un pas îndărăt. Coccis sări numaidecât și atunci Fritz îi aplică o lovitură cumplită în burtă. Coccis se încovoie pe jumătate, iar Fritz, cu palma deschisă, producând un zgomot înfundat, îl lovi de jos în bărbie. Coccis se clatină îndărăt, răsturnă taburetul și căzu pe spate.

— Drepți, răcni din nou Fritz.

Coccis, plângând cu sughițuri și sufocându-se, zburda cu iuțeală pe dușumea. Fața lui era acum complet albă, cu o paloare verzuie, ochii îi ieșiseră din orbite, înnebuniți, și el asuda din belșug.

Andrei, strâmbându-se cu dezgust, lăsă ochii în jos și începu să scotocească cu degetele tremurătoare în pachet, căznindu-se să apuce o țigară. Trebuie să facă ceva, dar nu-și dădea seama ce. Pe de o parte, ceea ce făcea Fritz era oribil și inuman, dar, pe de altă parte, nu mai puțin dezgustător și inuman era și acest bandit inveterat, tâlhar, care își bătea joc cu impertinență de justiție, un furuncul pe trupul societății.

— Mi se pare că ești nemulțumit cum ești tratat? răsuna vocea insinuantă a lui Fritz. Am impresia că te pregătești chiar să te plângi. Poftim, pe mine mă cheamă Friedrich Geiger. Anchetator principal Friedrich Geiger.

Andrei se forță să ridice ochii. Coccis stătea în poziția de drepți, lăsându-se cu tot corpul îndărăt, iar Fritz, foarte aproape de el, ușor încovoiat, atârna deasupra lui cu mâinile în șolduri:

— N-ai decât să reclami, pe șefii mei actuali îi cunoști. Dar știi tu cine a-fost șeful meu înainte? Un anume reichsführer SS

Heinrich Himmler! Ai auzit de numele ăsta? Da' știi tu unde am lucrat eu înainte? în acea instituție care se numea Gestapo! Și știi prin ce eram eu vestit în această instituție?

Sună telefonul. Andrei ridică receptorul.

— Anchetator Voronin, rosti el printre dinți.

— Martinelli, îi răspunse o voce înăbușită, astmatică. Voronin, vino la mine. Acum. Andrei așează receptorul în furcă. Își dădea seama că la șef îl așteaptă o scărmăneală colosală, dar acum era bucuros să iasă din acest cabinet – cât mai departe de ochii înnebuniți ai lui Coccis, de maxilarul feroce, scos înainte, al lui Fritz, de această atmosferă încordată de cameră de tortură. De ce toate astea. Gestapo. Himmler.

— Mă cheamă șeful, zise el cu glas parcă străin, scârțâitor, trase automat sertarul, luă pistolul și îl vârî în toc, să fie totul cum cere regulamentul.

— Succes, răspunse Fritz, fără să se întoarcă. Rămân eu aici, n-ai grijă.

Andrei, iuțind pasul, se îndreptă spre ușă și, ca o bombă, ieși pe coridor. Sub bolțile întunecoase domnea o liniște răcoroasă, înmiresmată. Pe o bancă lungă de grădină, sub privirea severă a paznicului de serviciu ședeau nemișcate câteva persoane zdrențăroase de sex masculin. Andrei trecu pe lângă un șir de uși închise ce dădeau în camerele de anchetă, ocoli platforma scării, unde câțiva anchetatori tinerei, din ultimul lot de recruți, pufăind neîncetat din țigări, își explicau cu pasiune unul altuia cazurile, urcă la etajul al doilea și bătu la ușa de la cabinetul șefului.

Șeful era posomorât. Obrajii groși îi atârnau fleșcăiți, dinții rari erau rânjiți amenințător; respira greu, șuierând, pe gură și-l privea pe Andrei pe sub sprâncene.

— Stai jos, mârâi el.

Andrei se așeză, își puse mâinile pe genunchi și privi pe fereastră. Fereastra era prevăzută cu grilaj, dincolo de ea, afară, era întuneric beznă. Probabil că sunt ceasurile unsprezece. Cât timp mi-am pierdut cu ticălosul ăla.

— Câte cazuri ai? întrebă șeful.

— Opt.

— Câte intenționezi să termini până la sfârșitul trimestrului?

— Unu.

— Foarte rău.

Andrei nu spuse nimic.

— Muncești prost, Voronin. Prost! rosti șeful șuierător. Îl chinuia astmul.

— Știu, zise Andrei smerit. Nu pot deloc să intru în normal.

— Ar fi timpul! strigă șeful, ridicând vocea până deveni un șuierat ascuțit. Lucrezi de atâta vreme și ai rezolvat doar trei cazuri prăpădite. Nu-ți îndeplinești datoria față de Experiment, Voronin. Și doar ai de la cine învăța, ai cu cine te sfătui. Uită-te de pildă cum lucrează prietenul dumitale, mă refer la. Ă. Mă refer la Friedrich. Ă-ă. Are și el, desigur, lipsurile lui, dar dumneata nu trebuie să-i preiei tocmai defectele. Poți să preiei și calitățile, Voronin. Ați venit amândoi în aceleași timp, iar el a rezolvat deja unsprezece cazuri.

— Eu nu pot așa, zise Andrei posomorât.

— Să înveți. Trebuie să înveți. Toți învățăm. Ăsta. Ă-ă. Friedrich, nici el n-a venit aici cu studii de drept, și lucrează, și nu lucrează prost. Uite, a ajuns anchetator principal. Există păreri că e timpul să-l facă adjunct al șefului de la sectorul penal. Da. Însă de dumneata, Voronin, sunt nemulțumiți. De pildă, cum progresează la dumneata cazul Edificiului Roșu?

— Nu progresează în nici un fel, zise Andrei. Asta nu-i un caz. Ăsta-i o tâmpenie, misticism.

— De ce misticism, o dată ce există depozițiile martorilor? O dată ce există victime? dispar oameni, Voronin!

— Eu nu înțeleg cum poți să faci o anchetă construită pe legende și zvonuri, spuse Andrei ursuz.

Șeful începu să tușească și să hârâie cu opinteli.

— Trebuie să-ți pui mintea la contribuție, Voronin, șuieră el. Zvonuri, legende – da. Înveliș mistic – da. De ce? Cine are nevoie de așa ceva? De unde au apărut zvonurile? Cine le-a scornit? Cine le răspândește? De ce? Și lucrul cel mai important – unde dispar oamenii? mă înțelegi, Voronin?

Andrei își luă inima în dinți și spuse:

— Șefule, eu vă înțeleg. Cazul ăsta nu e pentru mine. Prefer să mă ocup de cazuri penale pur și simplu. Orașul colcăie de ticăloși.

— Iar eu prefer să cultiv pătlăgele roșii! zise șeful. Ador roșiile, iar aici, nu știu de ce, nu găsești la nici un preț. Ești la serviciu, Voronin, și nu interesează pe nimeni ce preferi dumneata. Ți s-a încredințat cazul Edificiul – poftește și rezolvă-l! Văd și eu că nu ești prea descurcăreț. În alte împrejurări nu ți-aș fi încredințat cazul Edificiului. Dar, în împrejurările actuale, ți-l încredințez. De ce? pentru că dumneata ești omul nostru, Voronin. Pentru că dumneata, aici, nu execuți pur și simplu un număr, ci te lupți! pentru că n-ai venit aici pentru dumneata, ci pentru Experiment. Astfel de oameni, Voronin, sunt puțini. Iată de ce acum o să-ți povestesc ceva ce slujbașii de rangul tău nu trebuie să știe.

Șeful se lăsă pe spate în fotoliu și o bucată de vreme tăcu, hârâind și mai tare din piept și rânjind cu toată gura.

— Noi ne luptăm cu gangsterii, cu șantajiștii, cu huliganii, asta o știu toți, asta-i bine, asta-i folositor. Dar pericolul numărul unu nu sunt ei, Voronin. În primul rând, aici există un fenomen care se numește Antioraș. Ai auzit? Nu, n-ai auzit. Foarte bine. Nu trebuia să auzi.

Și nimeni să nu mai audă de la dumneata! E secret de serviciu, ultrasecret. Antiorașul. Există informații că mai spre nord există niște populații, una, două, câteva – nu se știe. Acestea știu totul despre noi! este posibilă o invazie, Voronin. Pericol mare. S-a sfârșit cu Orașul nostru. S-a sfârșit cu Experimentul. Avem de-a face cu spionaj, cu încercări de sabotaj, de diversiune, cu transmitere de zvonuri panicarde și calomniatoare. Ai înțeles situația,

Voronin? Văd că ai înțeles. Mai departe. Aici, chiar în Oraș, alături de noi, printre noi, trăiesc oameni care nu au venit încoace pentru Experiment, ci din alte motive, care țin mai mult sau mai puțin de lăcomie sau alte interese. Nihiliști, anahoreți, elemente care nu mai cred în nimic, anarhiști. Printre ei sunt puțini activi, dar chiar și cei pașnici sunt

primejdioși. Subminarea moralei, nimicirea idealurilor, încercări de a instiga unele pături ale populației împotriva altora, scepticismul nociv. De exemplu – un cunoscut bun al dumitale, un anume Katzman.

Andrei tresări. Șeful îl privi grav printre pleoapele umflate, tăcu o vreme, apoi continuă:

— Iosif Katzman. Un individ interesant. Există informații că deseori se retrage spre nord, stă acolo un timp, apoi se întoarce. Firește, în felul acesta își neglijează obligațiile directe, dar asta nu ne privește pe noi. Mai departe. Discuțiile. Despre asta ar trebui să ai cunoștință.

Andrei dădu din cap fără să vrea și numaidecât, înțelegând, arboră o mină de nepătruns.

— Mai departe. Lucrul cel mai important pentru dumneata. A fost observat în apropierea Edificiului. De două ori. O dată a fost văzut ieșind de acolo. Consider că ți-am prezentat un exemplu destul de bun și am efectuat bine legătura dintre el și cazul Edificiului. Trebuie să te ocupi neapărat de acest caz, Voronin. Acum n-am cui să-l încredințez. Există oameni la fel de devotați ca dumneata și mult mai pricepuți, dar ei sunt ocupați. Toți. Toți până la unul. Și, gata – capul sus! așa că, dă-i bătaie, Voronin. De toate celelalte cazuri mă voi strădui să te izbăvesc. Mâine la orele șaisprezece punct vino la mine să-mi prezinți planul dumitale. Ești liber.

Andrei se ridică.

— Da! Un sfat. Te povățuiesc să iei aminte la cazul Stelelor Căzătoare. Neapărat. Este posibil să existe vreo legătură. De cazul ăsta se ocupă acum Ceaciua, treci pe la el să te pună la curent. Sfătuiți-vă.

Andrei se înclină stângaci și se îndreptă spre ieșire.

— Încă un lucru! zise șeful, și Andrei se opri chiar lângă ușă. Nu uita că de cazul Edificiului se interesează în mod special Procurorul șef. În mod special. Așa că, în afară de dumneata, de asta se ocupă și se va ocupa cineva de la procuratură. Caută să te descurci fără neglijențe, cauzate de simpatiile dumitale personale sau invers. Poți să pleci, Voronin.

Andrei închise ușa după el și se rezemă de perete. Simțea

înlăuntrul său un gol nelămurit, ceva ca o incertitudine. El se aștepta la săpuneală, la o bubuială severă din partea conducerii, poate chiar la destituire sau transfer la poliție. În loc de asta, într-un fel a fost lăudat, evidențiat dintre ceilalți, i s-a încredințat un caz considerat de importanță primordială. Cu doi ani în urmă, când era încă gunoier, o papară din partea șefilor l-ar fi aruncat într-un abis de tristețe, iar o misiune de răspundere l-ar fi ridicat pe culmi de exaltare și de entuziasm înflăcărat. Acum însă, în sufletul lui simțea o beznă confuză, și el căuta să se dumirească în privința sa și, în același timp, să sondeze acele complicații și inconveniente, care, desigur, trebuie să apară în această situație nouă.

Izea Katzman. Palavragiul. Limbutul. Limbă afurisită, plină de venin cinic. Și, în același timp – nu poți să nu recunoști – un altruist, om bun, absolut, până la prostie, dezinteresat și chiar neajutorat în ale vieții. Și acum cazul Edificiului. Și Antiorașul. Drăcia dracului. Bine, vom vedea.

Se întoarse în cabinetul său și, oarecum nedumerit, îl descoperi acolo pe Fritz. Fritz ședea la biroul lui, al lui Andrei, fuma din țigările lui și frunzărea cu atenție dosarele lui, extrase din seiful lui.

— Cum a fost, te-a scărmănat bine? se interesă el, ridicând privirea înspre el.

Fără să răspundă, Andrei luă o țigară, o aprinse și trase de câteva ori din ea cu sete. Pe urmă căută un loc unde ar putea să se așeze și zări taburetul liber.

— Ascultă, dar ăla unde este?

— La zdup, răspunse Fritz cu dispreț. L-am trimis pentru o noapte la zdup. Am dat ordin să nu i se dea mâncare, apă și țigări. A recunoscut fără să crâcnească, mărturie completă, ba a mai numit încă doi, de care noi nu știam. La sfârșit, însă, gogomanul trebuie învățat minte. Procesul verbal l-am pus la dosar, o să-l găsești. Mâine, poți să-l predai la procuratură. Ai să mai găsești acolo câteva informații interesante, cândva or să prindă bine.

Andrei fuma și privea această față prelungă, îngrijită, ochii vioi, inexpresivi, admiră involuntar mișcările sigure ale

brațelor mari, cu adevărat bărbătești. Fritz crescuse în ultima vreme. În el nu mai rămăsese aproape nimic din tânărul și arogantul unter. Impertinența neroadă se preschimbase în siguranță bine orientată, acum nu se mai supăra pentru glume, nu mai rămânea cu fața încremenită și, în general, nu se mai purta ca un măgar. Într-o vreme, își cam întețise vizitele la Selma, apoi între ei s-a produs un scandal, iar Andrei i-a mai zis și el câteva cuvinte. Și Fritz s-a retras fără gălăgie.

— Ce te holbezi așa la mine? se interesă Fritz cu bunăvoință. Tot nu te-ai dezmeticit după dușul primit? Lasă, dragă prietene, cum se spune – clisma șefului este sărbătoarea inimii pentru subordonat!

— Ascultă, zise Andrei. De ce ai făcut circul ăsta? himmler, Gestapoul. Au apărut metode noi în practica anchetei?

— Circ?

— Fritz își ridică sprânceana dreaptă.

— Asta, dragă amice, acționează ca un foc de armă!

— Închise cu zgomot dosarul din fața lui și ieși de la birou.

— Mă mir de ce nu te-a dus mintea până acum. Te asigur, dacă i-ai fi spus că ai lucrat la CEKA* sau GPU*, și pe deasupra i-ai fi clănțănit pe sub nas foarfecele de toaletă, ți-ar fi sărutat pe loc cizmele. Știi, ți-am luat câteva dosare, ai aici o grămadă, că nici într-un an n-o să le dai de cap. Deci, îți iau eu cazurile astea, pe urmă ne-om socoti noi cumva.

—-

* CEKA (Vserossiiskaia cerezvâceainaia Komissia po borbe s kontrrevoliuției, sabotajem I speculiației), Comisia Extraordinară panrusă pentru combaterea contrarevoluției, a sabotajului și a speculei (1917-1921).

* GPU (Gosudarstvennoe Politiceskoe Upravlenie) – Ghepeu – Administrația Politică de Stat. A înlocuit CEKA în perioada februarie-decembrie 1922.

—-

Andrei îl privi cu recunoștință, și Fritz, drept răspuns, îi făcu cu ochiul. Băiat de ispravă Fritz. Și camarad bun. Da, poate așa ar trebui să lucrezi? La ce dracu' să umbli cu mănuși când

ai de-a face cu astfel de lepădături! Și într-adevăr, acolo, în Occident, i-au speriat de moarte cu subsolurile CEKA, iar cu un stârv murdar, ca acest Coccis, toate mijloacele sunt bune.

— Întrebări sunt? zise Fritz. Nu? Atunci am plecat. Luă dosarele sub braț și ieși de la birou.

— Da! își aduse aminte Andrei. Ascultă, nu cumva ai luat și cazul Edificiului? Dacă l-ai luat – lasă-l!

— Cazul Edificiului? Drăguțule, altruismul meu nu merge chiar așa departe. De cazul Edificiului o să te ocupi singur.

— Îhâm, rosti Andrei cu fermitate ursuză. Singur. Fiindcă veni vorba, își aminti el. Ce știi de cazul Stelelor Căzătoare? Denumirea mi se pare cunoscută, dar nu-mi amintesc despre ce este vorba în fond, ce fel de stele sunt astea.

Fritz își încruntă fruntea, pe urmă se uită curios la Andrei.

— Există un astfel de caz, rosti el. Nu cumva ți l-au încredințat ție? Atunci ești pierdut. Îl avea Ceaciua. Ceva fără nici o speranță de succes.

— Nu, spuse Andrei oftând. Nu mi l-a încredințat nimeni. Șeful mi-a recomandat pur și simplu să mă informez. E vorba cumva de o serie de crime rituale? Sau nu?

— Nu, nu-i tocmai așa. Deși poate fi și așa. Cazul ăsta, draga prietene, durează de câțiva ani. Lângă Zid sunt găsiți din când în când oameni făcuți fărâme, de parcă ar fi căzut de pe Zid, de la mare înălțime.

— Cum adică – de pe Zid? se miră Andrei. Poate cineva să urce pe el? Fiindcă e neted. Și de ce? Nici nu i se vede vârful.

— Tocmai asta e! La început s-a emis ideea că și acolo, sus, există un Oraș, ca al nostru, și oamenii aceștia sunt aruncați la noi din prăpastia lor, așa cum la noi poți să arunci în prăpastie. Însă pe urmă, de vreo două ori, au izbutit să identifice cadavrele: s-au dovedit a fi de-ai noștri, localnici. Cum au ajuns acolo sus – e de neînțeles. Deocamdată rămâne doar presupunerea că este vorba de niște alpiniști temerari – au încercat să iasă din Oraș în sus. Pe de altă parte însă. În general, este un caz confuz. E un caz mort, dacă vrei să știi părerea mea. Bine, e timpul să plec.

— Mulțumesc. Noroc, zise Andrei, și Fritz ieși.

Andrei se mută pe scaunul său, aranjă toate dosarele în seif, mai puțin cel al Edificiului, și rămase puțin cu capul sprijinit în palme. Pe urmă ridică receptorul, formă numărul de acasă și așteptă. Ca întotdeauna, multă vreme nimeni nu veni la telefon, apoi cineva ridică receptorul și o voce groasă de bărbat, evident beat, spuse: „Ha-lo?" Andrei nu scoase o vorbă, strângând receptorul la ureche. „Halo! Halou?" mârâi glasul de om beat, apoi tăcu și se auzi doar o răsuflare grea și glasul îndepărtat al Selmei, care se chinuia cu un cântec trist, adus de nenea Iura:

Scoală, scoală, Katia,
Au sosit corăbiile!
Două, sunt albastre,
Una-i sinilie.

Andrei puse receptorul în furcă, gemu ușor, frecându-și obrajii, și mormăi cu amărăciune: „Târfă parșivă, incorigibilă." – și deschise dosarul.

Cazul Edificiului apăruse încă de pe vremea când Andrei era gunoier și habar nu avea de culisele tenebroase ale orașului. Totul începuse de la faptul că în sectoarele 16, 18 și 32 începuseră să dispară sistematic oameni. Și dispăreau absolut fără urmă, și în aceste dispariții nu era nici un sistem, nici o noimă, nici o regulă. Ole Svensson, 43 ani, muncitor la fabrica de hârtie, a ieșit într-o seară după pâine și nu s-a mai întors, la prăvălia de pâine n-a fost văzut. Ștefan Cybulski, 25 ani, polițist, a dispărut de la post noaptea, la intersecția străzilor Principală și Diamantelor, a fost găsit centironul lui – și altceva nimic, nici o urmă. Monique Lerier, 55 ani, croitoreasă, înainte de culcare își scosese șpițul la plimbare, șpițul s-a întors sănătos și vesel, iar croitoreasa a dispărut. Și așa mai departe, și așa mai departe – în total peste patruzeci de dispariții.

Destul de repede s-au descoperit martori, care susțineau că, în ajunul dispariției, acei oameni intraseră într-o clădire, după descrieri – aceeași, însă ciudățenia consta în faptul referitor la locul, la amplasamentul acestei clădiri: martori diferiți dădeau informații diferite. Joseph Humboldt, 63 ani, frizer, sub ochii

lui Leo Paltus, care îl cunoștea personal, a intrat într-o clădire din cărămidă roșie cu două etaje de pe A-Doua-La-Dreapta, colț cu străduța Piatră-Cenușie, și de-atunci pe Joseph Humboldt nu l-a mai văzut nimeni. Un anume Theodor Buch a informat că Semion Zahodko, 32 ani, fermier, care a dispărut după aceea, a intrat într-o casă exact la fel după descriere, însă acum pe strada A-Treia-La-Stânga, nu departe de catedrala catolică. David Mkrtcean povestea cum s-a întâlnit în Strada-De-Lut cu vechiul lui prieten de serviciu Ray Dodd, 41 ani, vidanjor, au stat puțin, tăifăsuind despre recoltă, treburi de familie și alte lucruri neutre, iar apoi Ray Dodd a zis: „Așteaptă-mă puțin, trebuie să intru într-un loc, încerc să vin repede, însă dacă nu apar în cinci minute – să pleci, înseamnă că o să întârzii." El a intrat într-o clădire de cărămidă roșie cu ferestrele date cu var. Mkrtcean l-a așteptat un sfert de oră, apoi a plecat în drumul său, dar în ceea ce îl privește pe Ray Dodd – acesta a dispărut fără urmă și pentru totdeauna.

Casa de cărămidă roșie figura în depozițiile tuturor martorilor. Unii susțineau că are două etaje, alții – trei. Unii atrăgeau atenția la ferestrele date cu var, alții la ferestrele acoperite cu grilaje. Dar nu erau doi martori care să o localizeze în același punct.

Prin oraș au început să circule zvonuri, la coadă la lapte, la frizerie, în localuri, în șoapte prevestitoare de rău se transmitea o legendă nou-nouță despre teribilul Edificiu Roșu, care umblă singur prin Oraș, se așază undeva între alte clădiri obișnuite și, deschizând sinistru gurile ușilor, ținându-și răsuflarea, îi așteaptă pe imprudenți. Au apărut prieteni ai rudelor, cunoscuților care au izbutit să se smulgă din nesățiosul pântec de cărămidă. Ei povesteau lucruri îngrozitoare și ca mărturie își arătau cicatricele, fracturile obținute prin săriturile de la etajul întâi, al doilea și chiar al treilea. Potrivit tuturor acestor zvonuri și legende, pe dinăuntru casa era goală – acolo nu așteptau nici tâlhari, nici maniaci sadici, nici dihănii flocoase care sug sânge. Dar intestinele de piatră ale coridoarelor se contractau brusc și

obișnuiau să-și strivească victima: sub picioare se căscau hăurile negre ale chepengurilor, care emanau miasme reci de cimitir; forțe necunoscute îl mânau pe om printre treceri și tuneluri care se îngustau până când se opreau înțepeniți în ultima crăpătură de piatră —, iar în camerele pustii, cu tapetele sfâșiate, printre straturile de tencuială căzută din tavan, putrezeau într-o priveliște lugubră oase mânjite, ieșind de sub cârpe înăsprite de sânge uscat.

La început, acest caz chiar l-a interesat pe Andrei. El a însemnat cu cruciulițe pe harta Orașului acele locuri unde a fost văzut Edificiul, a încercat să găsească o anumită legitate în dispunerea acestor cruciulițe, s-a dus cel puțin de zece ori să cerceteze acele locuri și de fiecare dată a descoperit pe locul Edificiului fie o grădiniță lăsată în paragină, fie un loc gol între alte case, chiar și un bloc de locuințe obișnuite, care nu avea nimic comun cu misterele și enigmele.

Stârnea tulburare împrejurarea că Edificiul Roșu n-a fost niciodată văzut la lumina soarelui; intriga faptul că mai puțin de jumătate dintre martori au văzut Edificiul aflându-se într-o stare mai mult sau mai puțin înaintată de ebrietate; intrigau contradicțiile mărunte, dar prezente aproape în fiecare depoziție; dar intriga în mod deosebit totala absurditate a celor petrecute.

În legătură cu aceasta, Izea Katzman a zis odată că un oraș de un milion de oameni, lipsit de o ideologie sistematică, trebuie, în mod inevitabil, să-și creeze o mitologie proprie.

Asta suna convingător, dar oamenii dispăreau de-adevăratelea! Desigur, nu era mare filosofie să dispari în acest oraș. Era de ajuns să arunci omul de pe marginea prăpastiei, și în felul acesta se ștergea orice urmă. Totuși cine și ce nevoie avea să arunce în prăpastie niște prăpădiți de frizeri, croitorese în vârstă și mici prăvăliași? Oameni fără bani, fără reputație și, practic, fără dușmani? într-o zi, Kensi a lansat presupunerea că Edificiul Roșu, dacă el există într-adevăr, este, după toate evidențele, un element component al Experimentului și de aceea nu are rost să i se caute explicații – Experimentul este Experiment. Până la urmă, Andrei s-a oprit

și el la acest punct de vedere. Era de lucru până peste cap, dosarul Edificiului Roșu număra peste o mie de file, și Andrei îl vârâse tocmai în fundul seifului, scoțându-l doar din când în când pentru a adăuga depoziția unui martor nou.

Discuția de astăzi cu șeful deschidea însă niște perspective cu totul noi. Dacă în oraș există într-adevăr oameni care și-au asumat (sau au primit de la cineva) sarcina de a crea în rândul populației o atmosferă de panică și teroare, atunci multe în cazul Edificiului deveneau de înțeles. Nepotrivirile din depozițiile așa-zișilor martori se explică în acest caz prin denaturarea zvonurilor în timpul transmiterii. Disparițiile oamenilor se transformă în crime obișnuite cu scopul de a accentua atmosfera de teroare. În haosul pălăvrăgelilor, al șușotelilor circumspecte și al minciunilor acum se impunea să cauți sursele permanente, centrele de răspândire a pâclei prevestitoare de rău.

Andrei luă o foaie albă de hârtie și se apucă încet, cuvânt cu cuvânt, punct după punct, să schițeze planul în ciornă. După o vreme obținuse o filă cu următoarele:

Obiectivul principal: depistarea surselor de zvonuri, arestarea acestor surse și demascarea centrului coordonator. Mijloacele principale: o nouă audiere a tuturor martorilor, care mai înainte făcuseră depoziții în stare de trezie; descoperirea în lanț și audierea persoanelor care susțin că ar fi fost în Edificiu; dezvăluirea unor posibile legături între aceste persoane și martori. A se lua în considerație: A. Informațiile provenite de la agenții secreți; B. Nepotrivirile din depoziții.

Andrei mușcă din creion, se uită la bec cu ochii mijiți și își mai aminti ceva: să ia legătura cu Petrov. Acest Petrov, într-o vreme, i-a scos peri albi lui Andrei. I-a dispărut soția și, nu se știe de ce, i-a intrat în cap că a fost înghițită de Edificiul Roșu. De atunci și-a abandonat toate treburile și s-a dedicat căutării acestui Edificiu – a scris nenumărate note la procuratură, care erau retransmise cu regularitate la biroul de anchete și ajungeau la Andrei, cutreiera nopți întregi prin Oraș, în câteva rânduri a fost reținut de poliție, fiind suspectat de intenții necinstite, a făcut tărăboi, pentru care a fost întemnițat zece

zile, a ieșit și s-a apucat din nou de căutări.

Andrei scrise citații pentru Petrov și pentru încă doi martori, le dădu ofițerului de serviciu cu dispoziția de a fi aduși neîntârziat, iar el se duse la Ceaciua.

Ceaciua, un caucazian gras, aproape fără frunte, în schimb cu un nas gigantic, se tolănise pe canapeaua din cabinet, înconjurat de dosare umflate, și dormea. Andrei îl trezi, scuturându-l.

— A-ă! făcu Ceaciua răgușit și se trezi. Ce s-a întâmplat?

— Nu s-a întâmplat nimic, spuse Andrei supărat, nu putea să sufere asemenea indisciplină la oameni.

— Dă-mi dosarul cu cazul Stelelor Căzătoare.

Ceaciua se așeză în capul oaselor, fața i se lumină de bucurie.

— II iei tu? întrebă, mișcându-și ca un animal de pradă nasul fenomenal.

— Nu te bucura, nu te bucura, zise Andrei. Vreau doar să mă uit.

— Ascultă, de ce să te uiți? turui Ceaciua cu ardoare. Ia-l la tine cu totul! Tu ești frumos, tânăr, energic, pe tine șeful te dă tuturor de exemplu. Tu o să descâlcești repede acest caz – te cațeri pe Zidul Galben și-l rezolvi într-o clipă. Ce te costă?

Andrei nu-și putea lua ochii de la nasul lui. Uriaș, coroiat, acoperit la rădăcină de o rețea de vinișoare purpurii, cu smocuri de păr negru și aspru ieșind din nări, acest nas trăia o viață a lui, aparte. Se vedea că el nu voia să știe nimic de grijile anchetatorului penal Ceaciua. El dorea ca toți în jur să bea din pocale mari vin rece de Kalutia, să mănânce șașlâc suculent și verdeață proaspătă, ce pârâie în dinți, să danseze, prinzând marginile mânecilor cu degetele, strigând cu entuziasm, „assa”! El dorea să se îngroape în valuri de păr blond înmiresmat și să atârne deasupra unor sâni goi somptuoși. O, el voia multe, acest splendid nas hedonist, și numeroasele lui dorințe se reflectau toate cu sinceritate în mișcările lui independente, în schimbarea coloritului și în variatele sunete pe care le emitea!

—-

Strigăt de luptă sau de bucurie caucazian.

—-

Iar când vei încheia acest caz, zicea Ceaciua, rotindu-și măslinele ochilor sub fruntea îngustă, Doamne Dumnezeule! Vei fi acoperit de glorie și de nemaiîntâlnită cinstire! Tu crezi că eu ți-aș fi propus acest caz dacă aș fi putut să mă cațăr pe Zidul Galben? pentru nimic în lume Ceaciua nu ți-ar fi propus acest caz! Ăsta-i un filon de aur! Și eu ți-l propun doar ție. Au venit mulți să mi-l ceară. Nu, mi-am zis eu. Niciunul dintre voi n-o să facă față. Doar Voronin o s-o scoată la capăt, îmi ziceam eu.

— Bine, bine, zise Andrei înciudat. Ți-ai dat drumul la morișcă. Dă-mi dosarul. N-am timp să stau cu tine la palavre.

Necontenind să trăncănească, să se plângă și să se laude, Ceaciua se ridică alene și, lipăind pe dușumeaua murdară, se apropie de seif și începu să scormonească în el, iar Andrei, privind la umerii lui lați și grași, își zise că acest om, de bună seamă, unul dintre cei mai buni anchetatori ai secției, este un anchetator strălucit, el deține procentul cel mai mare de cazuri rezolvate, dar iată că acest caz al Stelelor Căzătoare n-a izbutit să-l urnească, acest caz n-a izbutit nimeni să-l urnească – nici Ceaciua, nici predecesorul lui, nici predecesorul predecesorului.

Ceaciua scoase un vraf de mape umflate și soioase și, împreună, frunzăriră ultimele pagini, iar Andrei își transcrise minuțios pe o foaie de hârtie numele și adresele celor doi care fusesră identificați, precum și acele puține indicii speciale constatate la unele dintre victimele neidentificate.

— Ce mai caz! exclama Ceaciua, plescăind din limbă. Unsprezece cadavre! Și tu refuzi. Nu, Voronin, tu nu știi unde ți-e norocul. Voi, rușii, ați fost întotdeauna niște idioți – și în lumea cealaltă ați fost idioți, idioți ați rămas și în cea de aici! Da' de ce ai nevoie de asta? întrebă el deodată interesat.

Andrei îi prezentă cât mai coerent posibil intențiile sale. Ceaciua prinse repede esențialul, însă nu arătă un entuziasm deosebit.

— Încearcă, încearcă. Spuse el cu indolență. Mă îndoiesc. Ce

este Edificiul tău și ce este Zidul meu? edificiul este o născocire, dar Zidul – iată-l, la un kilometru de-aici. Nu, Voronin, n-o s-o scoatem la cap cu cazul ăsta.

Apoi, când Andrei ajunsese lângă ușă, Ceaciua îi zise:

— Dacă găsești ceva, acolo, pentru mine – îmi dai de știre.

— Bine, zise Andrei. Negreșit.

— Ascultă, rosti Ceaciua, încrețindu-și concentrat fruntea grasă și mișcându-și nasul. De mult voiam să te întreb.

— Fața lui deveni serioasă.

— Auzi, la voi, în o mie nouă sute șaptesprezece, la Petrograd, a avut loc o răzmeriță. Cum s-a terminat, hai?

Andrei scuipă și ieși, trântind ușa în hohotul de râs al caucazianului grozav de mulțumit. Ceaciua îl prinsese din nou cu această glumă proastă. N-ar trebui să mai discute cu el.

În coridor, în fața cabinetului său îl aștepta o surpriză. Pe bancă ședea un omuleț ciufulit, cu ochi somnoroși și speriat de moarte, înfofolit în palton și tremurând de frig. Ofițerul de serviciu de la măsuța cu telefon luă poziția de drepți și răcni vitejește:

— Domnule anchetator, martorul Ejno Saari a fost adus, la ordinul dumneavoastră. Andrei se holbă la el năuc.

— La care ordin?

Ofițerul de serviciu se zăpăci și el.

— Păi, dumneavoastră. Spuse el jignit. Acum o jumătate de oră. Mi-ați înmânat citațiile, și-ați poruncit să fie aduși neîntârziat.

— Doamne, exclamă Andrei. Am poruncit să duceți citațiile neîntârziat, drăcia dracului. Pentru mâine, la zece dimineața!

— El se uită la Ejno Saari, care surâdea palid, și la cheutorile izmenelor, care îi atârnau din pantalonii imenși, apoi își îndreptă iar privirea spre ofițerul de serviciu.

— Tot acum îi aduc și pe ceilalți? întrebă el.

— Da, să trăiți! spuse acesta posomorât. Cum mi s-a spus, așa am făcut.

— O să-ți fac raport, spuse Andrei, stăpânindu-se cu greu. O să fii transferat în stradă, să alungi nebunii dimineața, ce-o să mai plângi atunci. Asta este, rosti el, adresându-se lui Saari.

Dacă a ieșit astfel, poftim, intrați.

Îi arătă lui Ejno Saari taburetul, se așeză la birou și se uită la ceas. Era ceasul unu din noapte. Speranța de a dormi bine înainte de ziua grea care îl aștepta se evaporă trist.

— Bine, rosti el, oftând. Deschise dosarul Edificiului, frunzări un teanc uriaș de procese verbale, rapoarte, comunicări și expertize, găsi foaia cu depozițiile anterioare ale lui Saari (43 de ani, saxofonist la Teatrul Municipal nr. 2, divorțat) și îl parcurse încă o dată. Bine, repetă el. De fapt, eu vreau să precizez câteva chestii în legătură cu depoziția dumitale, făcută la poliție cu o lună în urmă.

— Vă rog, vă rog, zise Saari, înclinându-se în semn de consimțământ și, cu un gest aproape feminin, își strânse la piept paltonul care se desfăcuse.

— Ați arătat atunci că ați văzut cum Ella Stremberg, o cunoștință a dumitale, a intrat la orele 23 și 40 de minute, la opt septembrie anul curent, în așa-zisul Edificiu Roșu, care la vremea aceea se afla pe Strada Papagalilor în intervalul dintre magazinul alimentar numărul o sută cincisprezece și farmacia lui Strem. Confirmați această depoziție.

— Da, da, confirm. Totul a fost exact așa. Numai că în privința datei. Data exactă nu mi-o mai amintesc, a trecut totuși o lună și ceva.

— Asta n-are importanță, zise Andrei. Atunci ați amintit, apoi – coincide și cu alte depoziții. Acum aș vrea să vă rog să-mi descrieți încă o dată și cu de-amănuntul acest așa-zis Edificiu Roșu.

Saari își lăsă capul într-o parte îngândurat.

— Deci, în felul acesta, zise el. Două etaje. Cărămidă veche, roșu-închis, ca o cazarmă, mă-nțelegeți? Ferestrele – știți?

— Foarte înguste, înalte. La parter, toate date cu var și, țin minte ca acum, neluminate. Știți dumneavoastră, urmă el după ce se mai gândi puțin, după cât îmi aduc aminte, de fapt nu era nici o fereastră luminată. Apoi. Intrarea. Trepte de piatră, două sau trei. Și o ușă grea. O clanță veche de aramă, sculptată. Ella a apucat această clanță și a tras de ușă spre sine cu mare efort. N-am observat numărul casei, nu țin minte,

avea număr sau nu. Într-un cuvânt, aspectul general al unei clădiri publice vechi, ceva de pe la sfârșitul veacului trecut.

— Da, zise Andrei. Spuneți-mi, vi s-a întâmplat să treceți de multe ori pe această stradă a Papagalilor?

— Atunci a fost pentru prima dată. Și, de fapt, pentru ultima. Eu locuiesc destul de departe de acolo, nu circul prin acele părți, dar atunci s-a nimerit așa pentru că am hotărât s-o conduc pe Ella. Am fost la o serată, eu. Hm-m-m. Cum să zic, îi făceam puțină curte și m-am dus s-o conduc. Pe drum am conversat foarte plăcut, apoi, deodată, ea a spus: „E timpul să ne luăm rămas-bun", m-a sărutat pe obraz, și nici n-am apucat să mă dezmeticesc că ea și intrase în casa aceea. Trebuie să recunosc, atunci am crezut că acolo locuiește.

— Evident, rosti Andrei. La serată, ați băut, de bună seamă, nu-i așa? Saari se plesni trist cu palmele peste genunchi.

— Nu, domnule anchetator, zise el. Nici o picătură. N-am voie să beau. Mi-au interzis medicii.

Andrei dădu din cap compătimitor.

— Nu țineți însă minte dacă acest Edificiu avea hornuri?

— Da, desigur, țin minte. Trebuie să vă spun că înfățișarea acestui Edificiu îți uimește imaginația, așa încât și acum parcă o am dinaintea ochilor. Avea acoperiș de țiglă și trei hornuri destul de înalte. Mi-aduc aminte că dintr-unul ieșea fum și mi-am zis atunci că au mai rămas destule clădiri cu încălzire la sobă.

Venise momentul. Andrei puse cu grijă creionul de-a curmezișul proceselor verbale, se aplecă ușor înainte și, cu ochii mijiți semnificativ, se uită țintă la Ejno Saari, saxofonistul:

— În depoziția dumneavoastră s-au strecurat niște nepotriviri. În primul rând, cum a relevat expertiza, aflându-vă în Strada Papagalilor, nu puteați să vedeți nici acoperișul, nici hornurile clădirii cu două etaje.

Lui Ejno Saari, saxofonistul prins cu minciuna, îi căzu falca, ochii îi alergau în toate părțile dezorientați.

— Mai departe. După cum a stabilit ancheta, Strada Papagalilor, în general nu este luminată pe timp de noapte, și astfel, e absolut de neînțeles în ce fel, în acel întuneric-beznă, la trei sute de metri de cel mai apropiat felinar, dumneavoastră ați remarcat atâtea detalii: culoarea clădirii,

cărămida veche, clanța de aramă la ușă, forma ferestrelor și, în sfârșit, fumul din horn. Aș vrea să știu cum vă explicați aceste nepotriviri.

O vreme, Ejno Saari deschise și închise gura fără să scoată vreun sunet. Apoi, înghiți spasmodic în sec și rosti:

— Nu mai înțeleg nimic. M-ați zăpăcit de tot. Pur și simplu, așa ceva nu mi-a trecut prin cap.

Andrei aștepta, fără să spună o vorbă.

— Într-adevăr, cum de nu m-am gândit mai înainte la toate astea? căci pe Strada Papagalilor era întuneric —beznă! Nu doar casele – dar nici trotuarul sub picioare nu se vedea. Și acoperișul. Stăteam chiar lângă casă, lângă pridvor. Îmi amintesc însă cu toată limpezimea și acoperișul, și cărămida, și fumul din horn – un turnuleț alb de noapte, parcă luminat de lună.

— Da, ciudat, rosti Andrei cu glas inexpresiv.

— Și clanța ușii. De aramă, lustruită de nenumăratele atingeri. O împletitură iscusită de flori și frunzulițe. Aș putea să v-o desenez dacă m-aș pricepe la desen. Și, în același timp, era absolut întuneric – nu distingeam fața Ellei, numai după voce simțeam că zâmbește, când. În ochii dilatați ai lui Ejno Saari licări o idee nouă. El își strânse mâna la piept.

— Domnule anchetator! rosti el cu glas deznădăjduit. În capul meu acum este mare harababură, eu însă înțeleg perfect că tot ce spun este în defavoarea mea și astfel vă determin să mă suspectați. Dar eu sunt un om cinstit, părinții mei au fost oameni foarte cinstiți și credincioși. Tot ceea ce vă spun acum este purul adevăr, adevărul deplin! Totul a fost exact așa. Înainte, asta nu mi-a venit pur și simplu în minte. Era întuneric-beznă, eu mă aflam chiar lângă clădire și, cu toate acestea, îmi amintesc fiecare cărămijoară, iar acoperișul de țiglă îl văd de parcă s-ar afla acum, aici. Și cele trei hornuri. Și fumul.

— Hm. Făcu Andrei și bătu cu degetele în birou. Da' poate că nu dumneavoastră ați văzut toate acestea? Poate că v-a povestit cineva? înainte de întâmplarea cu doamna Stremberg ați avut prilejul să auziți de Edificiul Roșu?

Ochii lui Ejno Saari începură din nou să alerge tulburați.

— N-n-n. Nu-mi aduc aminte. Rosti el. Pe urmă – da. După ce Ella a dispărut, când mergeam la poliție. După ce s-a deschis anchetA. Pe urmă au fost multe discuții, înainte de asta însă. Domnule anchetator! rosti el solemn. Nu pot să jur că înainte de apariția Ellei nu am auzit nimic de Edificiul Roșu, dar pot să jur că nu îmi amintesc nimic.

Andrei luă stiloul și începu să scrie procesul verbal. Concomitent, vorbea cu glas înadins monoton, oficial, care, în idee, trebuia să insufle celui anchetat o neliniște grea și sentimentul fatalității care acționează mașina ireproșabilă a justiției.

— Domnule Saari, trebuie să înțelegeți că ancheta nu se poate mulțumi cu depozițiile dumneavoastră. Ella Stremberg a dispărut fără urmă, și ultimul om care a văzut-o sunteți dumneavoastră, domnule Saari. Edificiul Roșu, pe care l-ați descris aici atât de amănunțit, nu există pe Strada Papagalilor. Descrierea făcută de dumneavoastră este neverosimilă, deoarece contrazice legile elementare ale fizicii. În sfârșit, ancheta are cunoștință că Ella Stremberg locuia în cu totul alt sector, departe de Strada Papagalilor. Asta, se înțelege, firește, nu constituie o dovadă împotriva dumneavoastră, dar stârnește suspiciuni suplimentare. Sunt nevoit să vă reții până la elucidarea unui șir întreg de împrejurări. Vă rog să citiți și să semnați procesul verbal.

Ejno Saari, fără să scoată un cuvânt, se apropie de birou și, fără să citească, își puse semnătura pe fiecare filă a procesului verbal. Creionul îi tremura între degete, bărbia îngustă i se alungise, tremurând și ea. Apoi, târșâindu-și picioarele, se întoarse la taburet, se așeză epuizat și, strângând pumnii, zise:

— Vreau să subliniez încă o dată, domnule anchetator, că, depunând mărturie.

— Glasul i se frânse, el înghiți din nou.

— Depunând mărturie, am recunoscut că procedez în defavoarea mea. Aș fi putut să născocesc ceva, să mint. Puteam, de altfel, să nu particip la anchetă – doar nimeni nu știa că eu am condus-o pe Ella.

— Această declarație a dumneavoastră, spuse Andrei cu voce indiferentă, este conținută, practic, în procesul verbal. Dacă nu sunteți vinovat, nu vă amenință nimic. Acum veți fi condus în celula de detenție preventivă. Aveți aici hârtie și creion. Puteți să ajutați ancheta și pe dumneavoastră înșivă, dacă veți nota cât mai amănunțit cine, când și în ce împrejurări a vorbit cu dumneavoastră despre Edificiul Roșu. Indiferent – înainte de dispariția Ellei Stremberg ori după. Cât mai amănunțit: cine – numele, adresa; când – data exactă, în ce perioadă a zilei; în ce împrejurări – unde, cu ce prilej, cu ce scop, pe ce ton. M-ați înțeles?

Ejno Saari dădu din cap și rosti fără glas „da". Andrei, uitându-se drept în ochii lui, continuă:

— Sunt convins că toate amănuntele despre Edificiul Roșu le-ați aflat de la alții. Poate că dumneavoastră nici nu l-ați văzut. Și eu vă recomand cu insistență să vă aduceți aminte: cine v-a furnizat aceste amănunte – cine, când, în ce împrejurări. Și cu ce scop.

Apăsă pe sonerie, apăru ofițerul de serviciu și îl conduse pe saxofonist. Andrei își frecă mâinile, perforă procesul verbal și îl puse la dosar, ceru un ceai fierbinte și invită următorul martor. Era mulțumit de sine. Totuși, imaginația și cunoașterea geometriei elementare sunt lucruri utile. Ejno Saari, care s-a încurcat în minciuni, a fost prins cu mâța-n sac după toate regulile științei.

Următorul martor, mai precis, martoră, Matilda Husakova (62 ani, tricotaj la domiciliu, văduvă) reprezenta, cel puțin ca idee, un caz mult mai simplu. Era o bătrână puternică – un cap micuț, în întregime cărunt, obraji rumeni și ochi plini de viclenie. Ea nu arăta defel somnoroasă ori speriată, ci, dimpotrivă, părea că este foarte mulțumită de această aventură. Venind la procuratură, adusese cu ea coșulețul cu gheme multicolore de lână și un set de andrele, iar aici, în cabinet, se instală neîntârziat pe taburet, își puse ochelarii și începu să tricoteze.

— Doamnă Husakova, începu Andrei, ancheta noastră are cunoștință că dumneavoastră, cu nu știu cât timp în urmă, ați

povestit în cercul prietenilor despre o întâmplare cu un anume Frantisek, despre care se zice că a ajuns în așa-numitul Edificiu Roșu, unde a trăit diverse peripeții și cu greu s-a eliberat de acolo. Așa a fost?

Bătrâna Matilda surâse, scoase cu abilitate o andrea, aranjă alta și spuse, fără să ridice ochii de la tricotat:

— A fost, a fost. Am povestit, și nu numai o dată, numai că, iată ce aș vreau eu să știu, de unde s-o fi aflat la anchetă? După câte știu, eu n-am cunoștințe printre oamenii legii.

— Trebuie să vă informez, rosti Andrei pe un ton confidențial, că în prezent se desfășoară o anchetă despre așa-zisul Edificiu Roșu, și noi suntem extrem de interesați să intrăm în contact măcar cu o persoană care a fost în această clădire.

Matilda Husakova nu-l asculta. Puse lucrul pe genunchi și privi gânditoare peretele din față.

— Oare cine putea să informeze? Vorbi ea. Nu m-aș fi așteptat!

— Și clătină din cap.

— Deci, și aici trebuie să vezi care cu cine. Am trăit sub nemți – lacăt la gură. Am venit încoace – și aici, care va să zică aceeași condiție.

— Dați-mi voie, pani Husakova, o întrerupse Andrei. Eu cred că dumneavoastră priviți denaturat situația. Căci dumneavoastră, după câte înțeleg, n-ați săvârșit nici o crimă. Vă anchetăm doar ca martor, ca ajutor al nostru, care.

— Ei, drăguțule! Despre ce ajutor poate fi vorba? Poliția e poliție.

— Ba nu!

— Pentru mai multă convingere, Andrei duse mâna la inimă.

— Noi căutăm o bandă de criminali! Ei răpesc oameni și, după toate aparențele, îi ucid. Omul care a fost în labele lor poate să facă un serviciu inestimabil anchetei!

— Da' ce, drăguțule, dumneata crezi în Edificiul ăsta Roșu? zise bătrâna.

— Dumneavoastră nu credeți? întrebă Andrei puțin descumpănit. Bătrâna nu izbuti să răspundă. Ușa cabinetului

se întredeschise, din coridor răzbătu zgomot de voci iritate, și în crăpătură se strecură o figură robustă cu păr negru, care striga spre coridor: „Da, urgent! Trebuie urgent!” Andrei se încruntă, dar numaidecât figura dispăru, trasă în coridor, și ușa fu închisă la loc.

— Scuzați, am fost deranjați, spuse Andrei. Mi se pare că voiați să spuneți că nu credeți în Edificiul Roșu?

Fără să contenească să miște din andrele, bătrâna Matilda ridică dintr-un umăr.

— Păi care om serios poate crede în așa ceva? Casa asta a lor, vezi dumneata, umblă din loc în loc, înlăuntrul ei toate ușile au dinți, urci pe scară, în sus, și te pomenești la subsol. Firește, pe aici orice se poate întâmpla, Experimentul este Experiment, dar asta-i totuși prea de tot. Nu, nu cred. De bună seamă că în orice oraș există case care înghit oameni, pesemne că nici al nostru nu se poate lipsi de ele, însă e puțin probabil că ele fug dintr-un loc în altul. Iar scările lor, după câte înțeleg, sunt scări obișnuite.

— Pani Husakova, dați-mi voie, zise Andrei. Atunci de ce povestiți aceste plăsmuiri?

— De ce să nu povestesc, dacă oamenii ascultă? Oamenii se plictisesc, mai ales bătrânii ca mine.

— Păi ce, dumneavoastră ați scornit toate astea? bătrâna Matilda deschise gura să răspundă, dar numaidecât, chiar lângă urechea lui Andrei zbârnâi telefonul. Andrei drăcui și ridică receptorul.

— Andriu-șono-cek. Rosti în receptor vocea Selmei beată criță. I-am dat pe toți afară, i-am dat afară. Tu de ce nu vii?

— Scuză-mă, zise Andrei, mușcându-și buza și uitându-se pieziș la bătrână. Acum sunt foarte ocupat, o să.

— Da' eu nu vreau! declară Selma. Eu te iubesc și te aștept. Eu sunt bea-ată și goa-ală, și mi-e frig.

— Selma, zise Andrei, coborând glasul. Isprăvește cu prostiile. Sunt foarte ocupat.

— Oricum, o fetiță ca mine n-o. N-o să găsești în această la. Latrină. Eu m-am făcut covrig. Goa. Goală de tot, de tot.

— O să vin peste jumătate de oră, rosti Andrei zorit.

— Pros-tu-le! Peste ju. Mă ta te d-de oră, eu o să dorm. Cine mai vine peste jumătate de oră?

— Bine, bine, Selma, la revedere, zise Andrei, blestemând ziua și ceasul când i-a dat acestei desfrânate numărul de telefon de la serviciu.

— Atunci mergi la dracu'! urlă pe neașteptate Selma și închise. Pesemne că trântise receptorul și făcuse praf telefonul. Andrei, strângându-și buzele furios, așează cu grijă receptorul și câteva clipe nu cuteză să ridice privirea. Nu-și putea aduna gândurile. Pe urmă începu să tușească.

— Deci, așa, zise el. Care va să zică dumneavoastră povesteați pur și simplu din plictiseală.

— El își aminti ultima sa întrebare.

— Va să zică îmi dați să înțeleg că dumneavoastră ați scornit toată povestea asta cu František?

Bătrâna deschise din nou gura să răspundă, și din nou nu ieși nimic. Ușa se deschise, în prag apăru ofițerul de serviciu și raportă zelos:

— Vă rog să mă iertați, domnule anchetator! martorul Petrov cere să-l interogați neîntârziat, deoarece vrea să vă comunice.

Andrei crezu că vede negru înaintea ochilor. Izbi din toate puterile cu amândoi pumnii în masă și răcni, simțind că îi țiuie urechile:

— Ofițer de serviciu, să te ia mama dracului! Ce, nu cunoști regulamentul? unde te bagi cu Petrov al tău? Unde crezi că te afli – la tine-n umblătoare? Stânga-mpre-e-jur! Înaintee marș!

Ofițerul de serviciu dispăru, ca și când n-ar fi fost. Simțind că-i tremură buzele, Andrei, cu mâinile amorțite, își turnă apă din carafa și bău. II ustura în gât din pricina răcnetului. Se uită pe sub sprâncene la bătrână. Băbuța Matilda, își vedea de treabă, tricota ca și cum nimic nu se întâmplase.

— Iertați-mă, mormăi el.

— Nu face nimic, tinere, îl liniști Matilda. Nu sunt supărată pe dumneata. Așadar, dumneata m-ai întrebat dacă nu cumva eu am scornit toate astea. Nu, drăguțule, nu le-am scornit eu. Cum să născocesc eu așa ceva? Păi cum: scări pe care urci și te trezești în beci. Nici în vis n-aș fi visat așa ceva. Cum mi s-a

povestit, așa am povestit și eu.

— Cine anume v-a povestit?

Bătrâna, necontenind cu tricotatul, clătină din cap.

— Iaca, asta nu-mi aduc aminte. Povestea o femeie la coadă. František ăla cică era ginerele unei prietene de-a ei. Mințea, bineînțeles. La coadă auzi uneori niște chestii pe care nu le citești în nici un ziar.

— Și când a fost asta, cu aproximație? întrebă Andrei, revenindu-și puțin câte puțin, acum fiindu-i necaz că se înfierbântase și reacționase atât de frontal.

— Cu vreo două luni în urmă, probabil. Poate chiar trei.

Da, am stricat interogatoriul, își zicea Andrei cu amărăciune. S-a dus dracului, din pricina scârbei ăleia și a imbecilului – ofițerul de serviciu. Nu, asta n-am s-o las așa, o să-l învăț eu minte pe dobitocul ăsta. Îi arăt eu lui! O să-mi alerge după nebuni, dimineața, prin frig. Bun, da' cu baba asta ce să fac? Și-a pus lacăt, nu vrea să spună nici un nume.

— Pani Husakova, sunteți sigură că nu vă amintiți numele acelei femei?! Începu el din nou.

— Nu-mi amintesc, drăguțule, nu-mi amintesc deloc, răspunse voioasă bătrâna Matilda, neîncetând să scapere sprintenă din andrele.

— Poate că suratele dumneavoastră și-l amintesc?

Mișcarea andrelelor deveni puțin mai înceată.

— Doar le-ați pomenit acest nume, nu-i așa? continuă Andrei. E foarte posibil ca ele să aibă memoria mai bună!

Matilda ridică dintr-un umăr și nu răspunse nimic. Andrei se lăsă pe spătarul scaunului.

— Vedeți în ce situație curioasă ne aflăm, pani Husakova. Numele acelei femei dumneavoastră ori l-ați uitat, ori nu vreți să ni-l spuneți. Însă prietenele dumneavoastră îl țin minte. Deci, vom fi nevoiți să vă reținem puțin aici, ca să nu le puteți avertiza pe suratele dumneavoastră, și vom fi siliți să vă reținem până când ori dumneavoastră, ori vreuna dintre prietene vă veți aminti de la cine ați auzit povestea asta.

— Voia dumitale, rosti pani Husakova cu smerenie.

— Bine, așa o fi, rosti Andrei. Iată însă că până ce

dumneavoastră o să vă amintiți, iar noi o să ne ocupăm de amicele dumneavoastră, oameni vor continua să dispară, bandiții își vor freca bucuroși mâinile și toate astea se vor produce din pricina prejudecății dumneavoastră ciudate despre organele de anchetă.

Bătrâna Matilda nu răspunse nimic. Doar își strânse cu îndărătnicie buzele zbârcite.

— Înțelegeți cât de absurde sunt toate astea? continuă Andrei să-i explice. Nu-i de ajuns că noi trebuie să ne ocupăm zi și noapte de toate lepădăturile, canaliile, de toți ticăloșii.

— Vine un om cinstit și nu vrea în ruptul capului să ne ajute. Ce înseamnă asta? E absurd! Și e stupidă această idee, iertați-mă, copilărească a dumneavoastră. Nu vă amintiți – prietenele or să-și amintească, iar noi tot o să aflăm numele acelei femei, o să ajungem la František, și el ne va ajuta să punem mâna pe cuibarul bandiților. Numai dacă nu-i vor face de petrecanie, ca martor periculos. Iar dacă îl vor ucide, și dumneavoastră o să fiți vinovată, pani Husakova! Firește, nu prin justiție, nu prin lege, ci omenește, vinovată moral!

Punând în acest mic discurs toate rezervele sale de convingere, Andrei își aprinse obosit o țigară și începu să aștepte, uitându-se pe furiș la ceas. Își propuse să aștepte exact trei minute și pe urmă, dacă această babă absurdă nu va mărturisi, o va trimite pe hoașca bătrână în celulă, deși așa ceva este împotriva legii. Dar, la urma urmelor, trebuie totuși să accelereze acest caz blestemat. Cât poți să te ocupi de fiecare babă? O noapte la zdup produce uneori asupra oamenilor o influență de-a dreptul fantastică. Ei, și dacă vor apărea niscaiva neplăceri în privința depășirii atribuțiilor. Nu vor apărea, nu se va plânge, nu pare dintre acelea. Ei, și dacă tot vor apărea, la urma urmelor Procurorul general este interesat personal de acest caz și se poate presupune că nu mă va trăda. Cel mult or să-mi tragă o mustrare. Ce sunt eu pentru ei – lucrez pentru mulțumiri? N-au decât să-mi tragă. Doar cazul ăsta afurisit să progreseze puțin. Măcar un pic.

Fuma, alungând politicos rotocoalele de fum, secundarul alerga zglobiu pe cadran, iar pani Husakova continua să tacă

și doar țăcănea ușor din andrelele ei.

— Da, spuse Andrei după ce se scurse și minutul al patrulea. Cu un gest hotărât, strivi chiștocul în scrumiera arhiplină. Sunt nevoit să vă reții, pentru obstrucționarea anchetei. Voia dumneavoastră, pani Husakova, dar eu cred că asta-i o copilărie. Semnați, vă rog, procesul verbal, o să fiți condusă în celulă.

Când bătrâna Matilda ieși (la plecare ea îi ură noapte bună), Andrei își aduse aminte că nici până acum nu-i aduseseră ceaiul fierbinte. Scoase capul în coridor, îi reaminti, îndelung și pe un ton tăios, ofițerului de serviciu care îi sunt îndatoririle, și porunci să fie introdus martorul Petrov.

Martorul Petrov, robust, aproape pătrat, negru ca o cioară și ca înfățișare – un bandit sadea, mafiot de douăzeci și patru de carate —, se așeză gospodărește pe taburet și, fără să scoată o vorbă, se uită furios, pe sub sprâncene, cum își sorbea Andrei ceaiul.

— Ei, Petrov, ce-nseamnă asta? îi spuse Andrei cu blândețe. Ardeai de nerăbdare să intri aici, ai făcut scandal, m-ai deranjat, iar acum taci.

— Ce să mai discut cu niște paraziți ca voi? spuse Petrov cu răutate. Trebuia să-ți miști curul mai devreme, acum e prea târziu.

— Dar ce s-a întâmplat, ce era atât de urgent? se interesă Andrei, făcându-se a nu fi auzit „paraziți” și toate celelalte.

— S-a întâmplat că în vreme ce dumneata stăteai și pălăvrăgeai aici, respectai regulamentul ăla împuțit, eu am văzut Edificiul! Andrei puse cu grijă lingurița în pahar.

— Ce Edificiu? întrebă el.

— Dumneata ce vrei de fapt? se înfurie brusc Petrov. Ai de gând să glumești cu mine? ce Edificiu. Ala Roșu! exact, Edificiul Roșu! se află, bestia, chiar pe Strada Principală, și oamenii intră acolo, iar dumneata stai aici și bei ceai. Chinuiești niște babe neroade.

— O clipă, o clipă! spuse Andrei, scoțând din dosar planul orașului. Unde l-ai văzut? Când?

— Păi, adineauri, când mă aduceau încoace. I-am zis acelui

idiot: „Oprește!” – dar el – nu. Aici îi zic ofițerului de serviciu: trimite repede acolo o patrulă de poliție – dar și ăsta la fel – nici nu muge, nici nu fată.

— Unde l-ai văzut? În ce loc?

— Știți sinagoga?

— Da, zise Andrei, găsind pe hartă sinagoga.

— Păi, uite, între sinagogă și un cinematograf micuț – este acolo unul destul de prăpădit.

Pe hartă, între sinagogă și cinematograful „Noul miraj”, figura un scuar cu fântâni și cu teren de joacă pentru copii. Andrei mișcă din creion.

— Când l-ai văzut? întrebă el.

— Era douăsprezece și douăzeci, răspunse Petrov posomorât. Iar acum este – poftim, aproape unu. O să stea să te aștepte pe dumneata. Altădată ajungeam în cincisprezece, douăzeci de minute și nu mai era, iar acum.

— Și dădu din mână a pagubă.

Andrei ridică receptorul.

— O motocicletă cu ataș și un polițist. Urgent.

DOI.

MOTOCICLETA GONEA, PĂCĂNIND, pe Strada Principală, săltând la hopurile din asfalt. Ghemuindu-se, Andrei își ascundea fața după scutul antivânt al atașului, însă degeaba – frigul îl pătrunsese pe de-a-ntregul. Ar fi trebuit să-și ia mantaua.

Din când în când, de pe trotuare, în fața motocicletei săreau, strâmbându-se și țopăind, nebunii, vineți de frig, strigau ceva nedeslușit din pricina zgomotului făcut de motor – în aceste cazuri, polițistul motociclist frâna, înjurând printre dinți, evita mâinile întinse cu insistență, se strecura printre șirurile de sumane vărgate și numaidecât apăsa pe accelerator, încât Andrei era aruncat înapoi.

În afară de nebuni, nu mai era nimeni pe stradă. O singură dată întâlniră o mașină de patrulare, cu girofar pe capotă, și în piața din fața primăriei văzură un pavian care fugea neîndemânatic. Pavianul fugea cât îl țineau picioarele, iar după el goneau, cu chiuituri și strigăte stridente, oameni

nebărbieriți, în pijamale vărgate. Andrei întoarse capul și văzu cum aceștia îl prinseră totuși pe pavian, îl trântiră la pământ, îl traseră în direcții diferite de labele anterioare și posterioare și începură să-l legene ritmic în sunetele unui cântec sinistru.

În întâmpinarea lor goneau felinarele rare, cartierele întunecate, de parcă erau pustii, fără nici o luminiță, apoi, înainte, apăru ca prin ceață colosul gălbui al sinagogii, și Andrei zări Edificiul.

Stătea solid și singur, de parcă dintotdeauna, de multe decenii, ocupa spațiul dintre zidul sinagogii, mâzgălit peste tot cu zvastici, și micuțul cinematograf cam dărăpănat, amendat săptămâna trecută pentru că a prezentat, noaptea, filme pornografice – se înălța pe locul unde încă ieri creșteau niște copaci piperniciți, susura o arteziană firavă într-o cupă de ciment murdară, nepotrivit de mare, iar în leagănul de frânghie se dădeau huța copii de diferite culori.

Era, într-adevăr, roșu, de cărămidă, cu trei etaje, ferestrele de la parter aveau obloane, iar câteva ferestre de la etajul întâi și al doilea răspândeau o lumină galbenă și trandafirie, acoperișul era din tablă zincată, iar lângă unicul horn era fixată o antenă cu câteva bare transversale. Spre ușă ducea, într-adevăr, un cerdac cu patru trepte de piatră, clanța de aramă strălucea și, cu cât Andrei se uita mai îndelung la acest Edificiu, cu atât mai clar îi răsuna în urechi o melodie solemnă și sumbră, și îndată își aminti că mulți dintre martori menționaseră că din Edificiu parcă răsuna muzică.

Andrei își îndreptă cozorocul chipiului, ca să nu-i stânjenească privirea, și se uită la polițistul motociclist. Grăsanul acesta posac ședea bosumflat, cu capul vârât în gulerul ridicat, și fuma somnoros, ținând țigara între dinți.

— O vezi? întrebă Andrei în șoaptă.

Grăsanul întoarse capul anevoie și dădu jos gulerul.

— Poftim?

— Casa, zic, o vezi? întrebă Andrei, simțind că se enervează.

— Nu-s orb, răspunse polițistul posomorât.

— Dar mai înainte ai văzut-o aici?

— Nu, zise polițistul. Aici n-am văzut-o. În alte locuri – da.

Și ce-i cu asta? Noaptea, aici, poți vedea altele și mai și.

Muzica îi răsuna lui Andrei în urechi cu o forță tragică, încât abia îl mai auzea pe polițist. Aveau loc niște funeralii grandioase, mii și mii de oameni plângeau, petrecându-i pe cei apropiați și iubiți, și urletele muzicii nu-i lăsau să se liniștească, să uite, să se deconecteze.

— Așteaptă-mă aici, îi zise Andrei polițistului, dar polițistul nu răspunse, ceea ce, de altfel, nici nu era de mirare, căci el, cu motocicleta lui, rămăsese de cealaltă parte a străzii, iar Andrei stătea în pridvorul de piatră, în fața ușii înalte de stejar cu clanță de aramă.

Atunci, Andrei privi la dreapta de-a lungul Străzii Principale în bezna întunecoasă, la stânga de-a lungul Străzii Principale în bezna întunecoasă, își luă rămas bun de la toate acestea pentru orice eventualitate și puse mâna înmănușată pe arama strălucitoare, cu înfloriturile sculptate.

Dincolo de ușă se afla un vestibul liniștit nu prea mare, luminat slab de o lumină gălbuie; ciorchini de mantale, paltoane și impermeabile atârnau într-un cuier rămuros ca un palmier. Sub picioare era un covor uzat cu un model palid, nedefinit, iar drept înainte – o scară largă de marmură cu un preș roșu moale, fixat de trepte cu tije metalice bine lustruite. Mai erau niște tablouri pe pereți și mai era ceva după bariera de stejar la dreapta, și mai era cineva alături, care îi luă lui Andrei mapa și îi șopti: „Sus, vă rog.” Andrei nu putea examina nimic din toate acestea, îl stânjenea îngrozitor cozorocul chipiului, care îi cădea mereu pe ochi, astfel încât nu putea să vadă decât ce era sub picioarele lui. Pe la mijlocul scării își zise că trebuia să fi predat la garderobă afurisitul de chipiu acelui tip în veșminte aurite, cu galoane și favoriți până la brâu, dar acum era prea târziu, iar aici rânduiala te obliga să faci totul la timp ori să nu-l mai faci deloc, și fiecare mișcare, fiecare încercare de a reveni îndărăt nu mai era posibilă. Și, cu un oftat de ușurare, el păși peste ultima treaptă și își scoase chipiul.

Îndată ce apăruse în ușă, toți se ridicaseră, dar el nu se uita la nimeni. Îl vedea numai pe partenerul lui, un bărbat în

vârstă, mic de statură, într-un costum de croială militară, în cizme de box strălucitoare, semănând cumplit cu cineva și în același timp necunoscut.

Toți stăteau nemișcați de-a lungul pereților, pereți albi de marmură, împodobiți cu aur și purpură, drapați cu stindarde multicolore. Nu, nu multicolore, totul era în roșu cu auriu, iar din plafonul nesfârșit de înalt atârnau uriașe pânze purpuriu-aurii, care semănau cu panglicile materializate ale unei neverosimile aurore boreale, toți stăteau de-a lungul pereților cu nișe înalte semicirculare, iar în nișe se ascundeau în semiobscuritate busturi arogant-modeste, de marmură, de ghips, de bronz, de aur, de malahit, de oțel inoxidabil. O suflare rece de mormânt adia din aceste nișe, toți înghețaseră, toți își frecau mâinile pe furiș, zgribulindu-se, dar toți stăteau smirnă, privind drept înainte, și numai omul vârstnic, în costum de croială militară, partenerul, adversarul, încet, cu pași neauziți se plimba în spațiul gol de la mijlocul sălii cu capul masiv, cărunt, ușor aplecat, cu mâinile duse la spate, strângând cu mâna stângă palma celei drepte. Și când Andrei intră, și când toți se ridicară în picioare, stând așa o vreme, și când sub bolțile sălii abia auzitul oftat, unul parcă de ușurare, se stinse, rătăcit în purpură și aur, omul acesta continua să se plimbe, iar pe urmă, brusc, la o jumătate de pas, se opri și se uită la Andrei cu mare atenție, fără să surâdă, și Andrei observă că părul lui pe craniul mare este rar și cărunt, fruntea îngustă, mustățile groase – tot rare și tunse cu grijă, iar fața indiferentă este gălbuie, cu pielea neregulată, de parcă era scurmată.

Nu era nevoie de prezentări, nu era nevoie nici de cuvântări de bun venit. Ei se așezară la o măsuță încrustată, lui Andrei îi căzură negrele, iar partenerului în vârstă —albele, care de fapt nu erau albe, ci gălbui, și omul cu fața scurmată întinse o mână mică fără păr, luă cu două degete un pion și făcu prima mutare. Numaidecât Andrei mișcă spre întâmpinare pionul său, pe Van cel liniștit și de nădejde, care întotdeauna dorea un singur lucru – să fie lăsat în pace —, iar aici îi va fi asigurată o liniște, de altfel, destul de îndoielnică și relativă,

aici, chiar în centrul evenimentelor ce vor avea loc, care, de bună seamă, sunt inevitabile, și lui Van îi va fi greu, dar numai aici el poate fi sprijinit, protejat și apărat – mult, iar la dorință infinit de mult.

Cei doi pioni stăteau unul în fața celuilalt, frunte lângă frunte, puteau să se atingă unul pe altul, puteau să schimbe între ei vorbe fără importanță, puteau pur și simplu să fie mândri de ei, să fie mândri de faptul că, iată, ei, niște simpli pioni, au marcat acel ax principal în jurul căruia acum se va desfășura jocul. Dar ei nu puteau să-și facă nimic unul altuia, ei erau neutri unul față de celălalt, ei se aflau în dimensiuni diferite de luptă – micuțul, galbenul, informul Van, cu capul de obicei tras între umeri, și omulețul voinic, crăcănat ca toți cavaleriștii, în pelerină caucaziană și căciulă mițoasă, cu mustăți enorme și lânoase, cu fața fălcoasă, cu ochi severi, ușor sașii.

Pe tablă era din nou echilibru, și acest echilibru trebuia să dureze destul de mult, fiindcă Andrei știa că partenerul lui este un om de o prudență genială, socotind întotdeauna că oamenii sunt cei mai prețioși, deci, în viitorul apropiat pe Van nu-l poate amenința nimic, și Andrei îl găsi printre rânduri pe Van, îi zâmbi ușor, dar își luă numaidecât ochii de la el, pentru că întâlni privirea atentă și tristă a lui Donald.

Partenerul cugeta, ciocănind rar cu țigaretul lung în suprafața încrustată cu sidef a măsuței, și Andrei se uită din nou la șirurile încremenite de-a lungul pereților, dar acum nu mai privea la ai săi, ci la aceia de care dispunea rivalul. Printre ei aproape că nu existau persoane cunoscute: niște indivizi în civil cu aspect neașteptat de intelectual, cu bărbi, pince-nez, cu cravate și jiletci demodate, niște militari în uniformă neobișnuită, cu numeroase romburi la petlițe, cu ordine și medalii prinse în căptușeala de moar. De unde i-o fi adunat, își zise Andrei puțin mirat și se uită din nou la pionul alb împins înainte. Acest pion îi era, cel puțin, bine cunoscut – un om care cândva s-a bucurat de o glorie legendară, care, cum șopteau cei mari, nu a îndreptățit speranțele puse în el și acum se poate spune că a ieșit din scenă. Se pare că și el știa

asta, dar nu suferea în mod special – stătea puternic înfipt în parchet cu picioarele-i strâmbe, își răsucea mustățile gigantice, privea în jur pe sub sprâncene și duhnea a vodcă și a năduşeală de cal.

Partenerul ridică mâna deasupra tablei și mută cel de al doilea pion. Andrei închise ochii. Nu se aștepta deloc la asta. Cum așa – chiar așa de repede? Cine-i acesta? O față palidă frumoasă, inspirată și, în același timp, dezagreabilă datorită unui soi de aroganță: pince-nez-ul albăstrui, bărbuța ondulată, elegantă, claia de păr negru deasupra frunții luminoase. Andrei nu-l mai văzuse niciodată înainte pe acest om și nu putea să spună cine este, dar era, de bună seamă o persoană importantă, pentru că discuta scurt și autoritar cu omulețul crăcănat în pelerină caucaziană, iar acela nu făcea altceva decât să mişte din mustăți, să-și mişte umflăturile de pe fălci, ferindu-și în lături ochii puțin sașii, de parcă era o pisică sălbatică mare în fața îmblânzitorului ferm.

Pe Andrei însă nu-l interesau relațiile lor – se hotăra destinul lui Van, destinul micuțului Van, care s-a chinuit toată viața, care își trăsese cu totul capul între umeri, gata pentru tot ce-i mai rău și cu disperare supus în disponibilitatea lui, și aici nu putea fi decât una din trei: ori pe Van, ori Van, ori să lase totul așa cum este, să suspende viețile celor doi în incertitudine – ceea ce în limbajul înalt al strategiei s-ar numi „gambitul damei refuzat” —, și continuarea îi era cunoscută lui Andrei, și el știa că ea se recomandă în manuale, știa că aceasta este a.b.c.

— Ul, dar el nu putea suporta nici măcar gândul că Van, în decursul unor ceasuri încă lungi de joc, va atârna de un fir de păr, acoperindu-se de sudoarea rece a spaimei de dinaintea morții, iar presiunea asupra lui va crește din ce în ce mai mult, până ce, în sfârșit, încordarea colosală în acest punct va deveni absolut insuportabilă, buboiul gigantic, sângeros, se va sparge, și din Van nu va rămâne nici urmă.

N-am să pot suporta asta, își zise Andrei. Și, la urma urmelor, eu nu-l cunosc deloc pe omul cu pince-nez, ce treabă am eu cu el, de ce trebuie să-mi pară rău de el, când însuși

genialul meu partener s-a gândit doar câteva minute înainte de a se hotărî să propună această jertfă. Și Andrei luă de pe tablă pionul alb și puse în locul lui pionul său negru, și în aceeași clipă văzu cum pisica sălbatică în pelerină caucaziană pentru prima dată în viață îl privi brusc pe îmblânzitor drept în ochi, dezvelindu-și într-un rânjet carnivor colții îngălbeniți de tutun. Și numaidecât un om oacheș, măsliniu-oacheș, care nu semăna a rus, nici măcar a european, se strecură printre rânduri spre pince-nez-ul albastru, izbi cu imensa lopată ruginită, și pince-nez-ul, ca un fulger albastru, țâșni într-o parte, iar omul cu fața palidă de mare tribun și tiran nerealizat scoase un vaiet slab, picioarele i se frânseră și trupul micuț, bine făcut se rostogoli pe vechile trepte știrbite, încinse de soarele tropical, murdărindu-se în praful alb și în sângele roșu-aprins și lipicios. Andrei răsuflă adânc, înghiți nodul care îl jena în gât și se uită din nou pe tablă.

Acolo, doi pioni albi stăteau alături, și centrul era temeinic cucerit de geniul strategic și, în afară de aceasta, din adânc, pupila larg deschisă a morții inevitabile îl țintise pe Van drept în piept – aici nu trebuia să reflectezi prea mult, aici nu era vorba numai de Van: o singură întârziere, și nebunul alb va ieși în spațiul operativ – el visează de mult să iasă în câmpul operativ, acest bărbat frumos, înalt și bine legat, împodobit de constelații de ordine, insigne, romburi, trese, acest bărbat frumos și semeț cu ochi de gheață și buze plinuțe cum au adolescenții, mândria tinerei armate, mândria tinerei țări, rivalul norocos al unor bărbați trufași ai științei militare occidentale, acoperiți de ordine, insigne, trese. Ce înseamnă Van pentru el? el a tăiat cu propria mână zeci de asemenea Vani; mii de asemenea Vani, murdari, plini de păduchi, flămânzi, crezând orbește în el, la un singur cuvânt al lui, înjurând cu furie, porneau asupra tancurilor și mitralierelor fără să se ferească, și aceia dintre ei, care printr-o minune au scăpat cu viață, acum dichisiți și grași, ar fi gata și acum să pornească, ar fi gata să repete totul de la început.

Nu, acestui om nu trebuie să-i cedeze nici pe Van, nici centrul. Și Andrei împinse repede înainte pionul amenințat,

fără să se uite cine era, gândindu-se doar la un singur lucru: să-l acopere, să-l sprijine pe Van, să-l apere măcar din spate, să-i arate marelui tanchist că Van, desigur, se află în puterea lui, dar că mai departe de Van nu va trece. Și marele tanchist pricepu asta și ochii lui, care se aprinseseră, se acoperiră din nou somnoros cu pleoapele frumoase și grele, dar el uită, cum exact la fel uită Andrei, însă brusc, printr-o iluminare interioară cumplită, înțelese că aici nu ei hotărăsc totul – nici pionii, nici nebunii, și nici chiar turnurile și damele. Și îndată ce brațul mic, fără păr pe el, se ridică deasupra tablei, Andrei, care pricepuse ce se va întâmpla acum, strigă răgușit: „Corectez.” – în conformitate cu codul mărinimos al jocului și foarte repede, încât simți cum îi tremură degetele, schimbă locul lui Van cu al aceluia care îl sprijinea. Izbânda îi surâse palid: pe Van îl sprijinise, iar acum îi luase locul Valka Soifteris, cu care Andrei șezuse șase ani în aceeași bancă și care, oricum, murise în patruzeci și nouă în timpul operației de ulcer.

Sprâncenele genialului partener se ridicară încet, ochi cafenii cu picățele mijiră a mirare și ironie. Desigur, pentru el, acest act absurd, atât din punct de vedere tactic, cât și strategic, era ridicol și de neînțeles. Continuând mișcarea brațului mic și slab, el și-l opri deasupra nebunului, zăbovi încă vreo câteva clipe, cugetând, apoi degetele lui se strânseră singure pe căpșorul lăcuit al figurii, nebunul se lansă înainte, se lovi ușurel de pionul negru, îl împinse și se instală în locul lui. Genialul strateg își scoase mai încet pionul lovit în afara câmpului, iar grupul oamenilor în halate albe, operativi și concentrați, înconjură numaidecât căruciorul de chirurgie pe care zăcea Valka Soifteris, și pentru ultima oară ochii lui Andrei zăriră profilul lui întunecat, chinuit de boală, iar căruciorul dispăru în sala de operație.

Andrei se uită la marele tanchist și văzu în ochii lui cenușii, limpezi, aceeași spaimă și nedumerire tristă pe care o simțea el însuși. Tanchistul, clipind des, privea genialul strateg, neînțelegând nimic. El se obișnuise să gândească în categorii de mari deplasări în spațiu ale unor mase imense de mașini și

de oameni, în naivitatea și sinceritatea lui se obișnuise să considere că totul, întotdeauna, este hotărât de armatele lui blindate, care traversează pământuri străine, și de cetățile lui zburătoare, înțesate cu bombe și parașutiști, plutind prin nori deasupra pământurilor străine. El făcuse tot posibilul pentru ca acest vis senin să poată fi realizat în orice moment necesar. Firește, el își îngăduia să se îndoiască uneori că genialul strateg este chiar atât de genial și capabil să determine cu precizie acest moment necesar în direcția necesară a loviturilor blindate, și totuși el nu înțelegea în ruptul capului cum putea să-l sacrifice tocmai pe el, cel atât de talentat, atât de neobosit și irepetabil, cum putea să sacrifice tot ceea ce fusese creat cu atâta trudă și eforturi.

Andrei îl luă repede de pe tablă, să dispară din ochi, și așeză în locul lui pe Van. Niște oameni cu chipuri albastre își croiră drum printre șiruri, îl apucară brutal pe marele tanchist de umeri și de brațe, îi luară arma, îl loviră cu zgomot peste fața-i frumoasă, rafinată și îl târâră într-un sac de piatră, iar genialul strateg se lăsă pe spătarul scaunului, își miji ochii satisfăcut și, împreunându-și mâinile pe pântece, începu să-și învârtească, unul după altul, degetele mari. Era mulțumit. Dăduse nebunul în schimbul unui pion și era foarte mulțumit. Și atunci, Andrei înțelese brusc că în ochii lui, ai strategului, totul arată complet altfel: el a înlăturat cu abilitate și pe neașteptate nebunul, care îl stânjenea, și, pe deasupra, a mai primit și un pion – iată cum arătau lucrurile de fapt.

Marele strateg era mai mult decât un strateg. Strategul se învârte întotdeauna în cadrul strategiei sale. Marele strateg a renunțat la orice cadru. Strategia nu era decât un element infim al jocului său, era pentru el la fel de aleatorie, precum pentru Andrei o mutare întâmplătoare făcută dintr-un capriciu. Marele strateg a devenit mare tocmai pentru că a înțeles (ori poate a știut din născare) că nu câștigă acela care știe să joace după toate regulile; câștigă acela care știe să renunțe în momentul prielnic la toate regulile, să-și impună regulile sale, necunoscute adversarului, iar când este nevoie – să renunțe și la ele. Cine a spus că figurile proprii sunt mai

puțin periculoase decât figurile adversarului? Prostii, figurile proprii sunt mult mai periculoase decât figurile adversarului. Cine a spus că regele trebuie păzit și adăpostit când este amenințat de șah? Prostii, nu există rege care, la nevoie, să nu poată fi înlocuit cu vreun cal sau chiar pion. Cine a spus că pionul care a răzbit pe ultima orizontală devine în mod obligatoriu altă figură? Absurd, uneori este mai folositor să rămână pion – să stea pe marginea prăpastiei drept pildă pentru ceilalți pioni.

Chipiul afurisit îi aluneca mereu pe ochi, și lui Andrei îi era tot mai greu să urmărească tot ceea ce se petrecea în jur. Remarcă totuși că liniștea ceremonioasă din sală încetase să mai existe, se auzeau zăngănit de vase, larmă de voci multe, sunete de orchestră ce se acordează. Mirosea a fum de bucătărie. Cineva strigă cu voce pițigăiată, graseind: „Jogj! Mi s-a făcut al dgacului de foame! Poguncește să-mi aducă neîntâgziat un pahag de cugaçao și ananas!”

— Îmi cer iertare, rosti cineva chiar lângă ureche, cu o politețe oficială. Strecurându-se printre Andrei și tablă, fâlfâiră niște falduri negre, apărură niște pantofi de lac lustruiți, o mână albă ridicată în sus cu o tavă încărcată pluti pe deasupra capului. Și încă o mână albă, nu se știe a cui, așeză lângă cotul lui Andrei o cupă de șampanie.

Genialul strateg își scutură țigara lovind ușor în măsuță, o frecă până când deveni bună de fumat. Și o aprinse – o coloană subțire de fum albăstrui ieși din nările lui păroase, încurcându-se în mustățile groase și cam rare.

În vremea aceasta, jocul se desfășura mai departe. Andrei se apăra cu febrilitate, se retrăgea, manevra și izbuti să facă să piară numai cei care și așa erau morți. Iată, îl duseră pe Donald cu inima străpunsă de glonț și așezară pe măsuță, alături de cupa cu șampanie, pistolul lui și un bilețel postum: „Venind – nu te bucura, plecând – nu te întrista. Pistolul să i-l dați lui Voronin. O să-i prindă bine cândva”. Iată – fratele și tatăl au scos pe scara înghețată și au așezat în stiva de cadavre din curte trupul bunicii, Evghenia Romanovna, cusut în prosoape vechi. Iată – și pe tata l-au înmormântat în groapa

comună, undeva pe strada Piskariovka, și un șofer ursuz, ascunzându-și fața nebărbierită de vântul șfichiuitor, trecu înainte și înapoi cu compresorul de asfalt peste cadavrele înțepenite, bătătorindu-le, ca să intre mai multe într-un singur mormânt. Iar marele strateg se răfuia, generos, voios și cu bucurie plină de răutate, se răfuia, deci, cu ai săi și cu cei străini, și toți oamenii lui dichisiți, cu barbișoane și decorații, își trăgeau un glonte în tâmplă, se aruncau de la fereastră, mureau din pricina unor torturi cutremurătoare, pășind unul peste altul, se transformau în regine și rămâneau pioni.

Și Andrei, tot mai chinuitor, încerca să înțeleagă ce joc este acesta pe care îl joacă el, ce scop are, care îi sunt regulile și de ce se petrec toate astea, și în străfundul sufletului îl rodea întrebarea: cum de a ajuns adversar al marelui strateg, el, ostaș credincios al armatei, gata în orice clipă să moară pentru el, gata să ucidă pentru el, care nu vrea să știe de nici un alt scop, decât de scopurile acestuia, care nu crede în alte mijloace în afară de mijloacele indicate de el, care nu deosebește proiectele marelui strateg de proiectele Universului. Cu sete, nesimțind nici un gust, sorbi șampania și atunci, brusc, o luminare orbitoare se abătu asupra lui. Firește, el nu este adversarul marelui strateg! Firește – iată despre ce e vorba! El este aliatul lui, ajutorul lui credincios, iată care este principala regulă a acestui joc! Nu joacă niște rivali, ci dimpotrivă, joacă niște parteneri, aliați, jocul se desfășoară la o singură poartă, nimeni nu pierde, toți doar câștigă. Desigur, în afară de cei care nu vor mai fi în viață până la victorie.

Cineva îi atinse piciorul și grăi de sub masă: „Fiți amabil și mutați piciorul.” Andrei se uită sub picioare. Acolo strălucea o băltoacă de culoare închisă, și lângă ea se agita un pitic pleșuv în patru labe, cu o cârpă mare uscată, plină de pete negre. Andrei simți că i se face rău și privi din nou pe tablă. Până acum sacrificase toți morții, îi mai rămăseseră doar cei vii. Marele strateg, de partea cealaltă a măsuței, îl urmărea cu interes și, pare-se, chiar dădea aprobator din cap, dezvelindu-și într-un zâmbet politicos dinții mici și rari, și, numaidecât,

Andrei simți că nu mai poate. Marele joc, cel mai nobil dintre jocuri, jocul în numele țelurilor mai măreațe pe care omenirea și le-a trasat vreodată – dar Andrei nu mai putea să-l joace.

— Vreau să ies. Spuse el răgușit. Pentru o clipă.

Vorbise atât de încet, încât abia se auzise el însuși, însă toți deodată își îndreptară privirile spre el. În sală se făcu din nou liniște, și cozorocul chipiului, ca prin minune, nu-l mai stânjenea, și el putea acum clar, ochi în ochi, să-i vadă pe toți ai săi, toți care deocamdată mai rămăseseră în viață.

Nenea Iura, în tunica lui decolorată descheiată la toți nasturii, îl privea mohorât, pufăind din țigară; pe fața Selmei se așternuse un zâmbet de om beat – era prăvălită în fotoliu cu picioarele ridicate astfel încât i se vedea totul prin chiloțeii de dantelă roz; Kensi privea serios și înțelegător, iar alături de el – ciufulit, ca întotdeauna nebărbierit precum un demon, cu privirea absentă – Volodea Dmitriev, iar pe scaunul înalt voltairean, de pe care numai ce se ridicase Seva Barabanov, plecând în următoarea și ultima deplasare misterioasă, trona acum, strâmbându-se cu dezgust, cu nasul său aristocratic coroiat Borka Cistiakov, parcă pregătit să întrebe: „Ce urli ca un elefant bolnav?” – toți erau aici, cei mai apropiați, cei mai dragi și toți se uitau la el, și toți altfel, și în același timp în privirile lor era ceva comun, o anume atitudine față de el: compasiune? Încredere? Milă?

— Nu, nu asta, și el nu-și putu da seama ce anume era, pentru că deodată, printre chipurile bine cunoscute, obișnuite, zări un om cu totul necunoscut, un asiatic cu fața galbenă și cu ochii migdalați, nu, nu era Van, era un asiatic elegant, chiar distins, și i se mai păru că în spatele acestui necunoscut se ascunde cineva foarte mic, murdar, zdrențăros, pesemne vreun copil vagabond.

Și Andrei se ridică brusc, depărtând zgomotos scaunul de lângă sine, întoarse spatele tuturor și, făcând un gest nedefinit în direcția marelui strateg, ieși zorit din sală, croindu-și drum printre umerii și burțile unora, dând pe cineva la o parte din drum, și, parcă vrând să-l liniștească, din apropiere răsună o voce bubuitoare: „Nu-i nimic, regulile îngăduie asta, lăsați-l să

cugete, să chibzuiască. Trebuie însă oprit ceasul.”

Epuizat definitiv, lac de sudoare, ajunse pe platforma scării și se așează direct pe covor, nu departe de un cămin ce ardea cu vâlvătăi. Chipiul îi alunecă din nou pe ochi, dar el nici măcar nu mai încercă să distingă ce fel de cămin era acela și ce fel de oameni ședeau lângă cămin, el doar simțea, cu trupul ud și parcă bătut, o dogoare ușoară și uscată, și zări petele uscate, încă lipicioase, de pe ghete, și desluși, prin trosnetul plăcut al lemnelor ce ardeau în cămin, cum cineva povestește domol, cu gust, ascultându-și vocea catifelată:

— Închipuiți-vă – o mândrețe de bărbat, lat în spate, cavaler al celor trei ordine ale Gloriei, și trebuie să vă spun că setul complet al acestor ordine nu se dădea oricui, aceștia erau mai puțini chiar decât Eroii Uniunii Sovietice. Ce să mai zic, un camarad extraordinar, primul la învățătură și așa mai departe. Și trebuie să vă spun că avea o ciudățenie. Venea, de pildă, la câte o serată în casa vreunui fiu de general sau mareșal, dar îndată ce toți se răzlețeau care cu care, care pe unde, el se furișa încetișor în vestibul, chipiul pe-o sprânceană și – salutare! La început am crezut cu toții că are vreo dragoste statornică. Da' de unde! Băieții îl întâlneau deseori în locuri publice – în parcul Gorki, în diverse cluburi – cu niște pârțotine autentice, și de fiecare dată cu altele! Odată l-am întâlnit și eu. Mă uit – halal alegere!

— Urâtă de mama focului, ciorapii șurub pe picioarele ca fusele, sulemenită de te-apuca groaza. Iar atunci, fiindcă veni vorba, nu exista cosmetica de astăzi – fetele aproape că-și vopseau sprâncenele cu cremă de ghete. Cum se spune – o mezalianță. Iar el – nimic. O duce gingaș de braț și-i gângurește acolo ceva – cum se obișnuiește. Cât despre ea – era topită, nu altceva, se și mândrea, se și rușina – cum se zice, era cu nădragii plini de plăcere. Și iată că odată – eram în companie de burlaci – ne-am ținut scai de el: hai, spune deschis, ce-s gusturile asta perverse la tine, cum de nu ți-e scârbă să umbli cu târfele astea, când cele mai frumoase fete mor de dorul tău. Trebuie să vă spun că la noi la academie exista o facultate de pedagogie, o chestie privilegiată, acolo

recrutau fete numai din cele mai bune familii. Ei, și el a început mai întâi să glumească, dar pe urmă a cedat și ne-a povestit ceva uluitor. Prieteni, zice, știu că eu beneficiez de toate avantajele: și frumos, și decorații, și cu coada bârzoi. Asta știu și eu, zice, am primit și multe bilețele pe tema asta. Dar odată mi s-a întâmplat ceva. Brusc mi-am dat seama de nefericirea femeilor. În tot timpul războiului n-au văzut o rază de lumină, au răbdat de foame, făceau toate muncile bărbaților, erau sărace, urâte, nici măcar nu știau ce înseamnă să fii frumoasă și dorită. Și eu am hotărât, zice, să le ofer măcar unora dintre ele o impresie puternică, deosebită, ca să aibă toată viața de ce să-și aducă aminte. Fac, zice, cunoștință cu una care e vatman de tramvai sau cu o muncitoare de la „Secera și ciocanul" sau cu o învățătoare nefericită, căreia chiar și fără război nu i se întâmpla să aspire la o fericire deosebită, iar acum, când atâția bărbați au fost uciși – nici o speranță, nimic nu se vede în valuri. Îmi petrec cu ele două-trei seri, zice, iar pe urmă dispar, le spun adio, firește, mint că plec într-o deplasare de lungă durată sau altceva plauzibil, și ele rămân cu această amintire luminoasă. Măcar, zice, o scânteioară de lumină în viața lor. Nu știu, zice, cum arată asta din punctul de vedere al moralei înalte, dar eu am impresia că în felul acesta îndeplinesc o părticică din datoria noastră comună de bărbați. Ne-a povestit toate astea, și noi am rămas buimaci. Firește, pe urmă am început să discutăm, dar cele aflate au produs asupra noastră o impresie neobișnuită. Curând însă a dispărut undeva. Atunci mulți dispăreau așa: ordin de la comandament, iar la armată nu se întreabă unde și pentru ce. De atunci nu l-am mai văzut.

Nici eu, își zise Andrei. Nici eu nu l-am mai văzut. Au venit două scrisori – una adresată mamei, una mie. Și a mai venit înștiințarea pentru mama: „Fiul dumneavoastră Serghei Mihailovici Voronin a murit eroic în timp ce îndeplinea misiunea de luptă a comandamentului". Asta a fost în Coreea, sub cerul trandafiriu de acuarelă al Coreei, unde marele strateg și-a încercat pentru prima dată forțele într-o încleștare cu imperialismul american. El și-a jucat acolo marele său joc,

iar Serioja a rămas în Coreea cu întreg setul de ordine ale Gloriei.

Nu vreau, își zise Andrei. Nu vreau acest joc. Poate că așa trebuie să fie totul. Probabil că fără acest joc nu se poate. Probabil. Chiar foarte probabil. Dar eu nu pot. Nu știu. Și nici măcar nu vreau să învăț. Ce să-i faci, își zise el cu amărăciune. Înseamnă că sunt un prost soldat. Mai bine zis sunt doar un simplu soldat. Nimic altceva decât un soldat.

Soldatul acela care nu e în stare să gândească și astfel trebuie să se supună orbește. Și eu nu sunt partenerul, nici aliatul marelui strateg, ci doar un șurub infim în mașina lui colosală, și locul meu nu este la masa jocului său de neînțeles, ci alături de Van, de nenea Iura, de Selma. Nu sunt decât un astronom mărunt cu aptitudini medii și dacă aș izbuti să dovedesc justețea ipotezei lui Shildt, asta ar fi pentru mine foarte-foarte mult. Iar în ceea ce privește marile decizii și marile realizări.

Și atunci, el își aduse aminte că nu mai este astronom, că este anchetator la procuratură, că a izbutit să obțină un succes destul de mare: să repereze, cu ajutorul unei rețele de agenți special pregătiți și cu o metodologie judiciară specială acest Edificiu Roșu misterios și să pătrundă în el, să-i dezlege enigmele lugubre, să creeze toate premisele pentru nimicirea cu succes a acestui fenomen malign din viața noastră.

Sprijinindu-se în mâini, coborî cu o treaptă mai jos. Dacă acum mă întorc la masă, n-o să mai pot ieși din Edificiu. Mă va înghiți. Este clar: pe mulți i-a înghițit, există depozițiile martorilor. Însă nu doar despre asta e vorba. Este vorba că trebuie să mă întorc în cabinetul meu și să descurc țețele astea. Iată care este datoria mea. Iată ce trebuie neapărat să fac acum. Restul nu-i decât miraj.

Coborî încă două trepte. Trebuie să mă eliberez de miraj și să mă întorc la treabă. Aici, nimic nu este întâmplător. Aici, totul este foarte bine gândit. Totul este un miraj monstruos, edificat de provocatori, care intenționează să distrugă credința în victoria finală, să vicieze noțiunile de morală și datorie. Și nu-i întâmplător că de o parte a Edificiului se află acest cinematograf prăpădit denumit „Noul miraj”. Noul! În

pornografie nu este nimic nou, totuși el este nou! Totul este clar! Iar de partea cealaltă ce este? Sinagoga.

Andrei se târî repede-repede pe trepte în jos și ajunse la ușă, pe care scria „Ieșire”. Când puse mâna pe clanță și apăsă cu toată greutatea, când birui rezistența arcului scârțâitor, înțelese brusc ce era comun în expresia ochilor ațintiți asupra lui acolo, sus. Reproșul. Ei știau că el nu se va întoarce. El însuși încă nu știa, iar ei știau exact.

Se prăvăli în stradă, înghiți cu lăcomie o gură de aer cețos și, cu inima încremenită de bucurie, observă că aici totul este ca mai înainte: beznă întunecoasă la dreapta, de-a lungul Străzii Principale, beznă întunecoasă la stânga, de-a lungul Străzii Principale, iar vizavi, la o aruncătură de băț – motocicleta cu ataș și polițistul șofer, cufundat cu capul în gulerul ridicat. Trage la aghioase, grăsanul, își zise Andrei înduioșat. E istovit. Și, numaidecât, o voce din lăuntrul lui rosti tare: „Timpul!” și Andrei gemu și începu să plângă de disperare, amintindu-și doar acum principalul, cea mai năprasnică regulă a jocului. Regulă născocită special contra unor astfel de târâie-brâu și obsedați-de-curățenie intelectuali: cel care a întrerupt partida a cedat; cel care a cedat își pierde toate figurile.

Cu strigătul „Nu se poate!” Andrei se întoarse spre clanța de aramă. Era însă prea târziu. Casa se retrăgea. Ea dispărea încet de-a-ndărătelea în bezna de nepătruns din spatele sinagogii și „Noului miraj”. Ea se îndepărta târâș, scoțând zgomote deslușite: foșnete, scrâșnete, scârțâituri, zdrăngănit de geamuri, pârâitul bârnelor acoperișului. De pe acoperiș căzu o țiglă, care se sparse pe treapta de piatră.

Andrei apăsă cu toată greutatea pe clanța de aramă, dar ea parcă se sudase cu lemnul ușii, și casa se deplasa din ce în ce mai repede, iar Andrei acum fugea, aproape că era târât, de parcă se afla agățat de un tren ce plecase din gara, el trăgea și smucea întruna de clanța ușii și, deodată, se poticni de ceva, căzu, degetele lui îndoite se desprinseră de pe volutele netede de aramă, apoi se lovi cu capul de ceva foarte tare, din ochi îi țâșniră stele și craniul îi trosni, dar mai văzu cum casa, retrăgându-se cu spatele, stingându-și ferestrele din mers, o

coti după zidul galben al sinagogii, dispăru, se ivi din nou, ca și cum se uita cu ultimele două ferestre încă luminate, apoi și aceste ferestre se stinseră și se făcu întuneric.

TREI.

ȘEDEA PE BANCĂ ÎN FAȚA stupidei cupe de ciment a fântânii arteziene, apăsându-și batista umedă, acum caldă, pe cucuiul zdravăn, cumplit la pipăit, de deasupra ochiului drept. Nu mai vedea nimic, capul îl durea îngrozitor și se temea să nu aibă craniul spart, îl dureau genunchii zdreliți, cotul lovit îi amorțise, însă după niște semne, făgăduia că foarte curând o să se facă simțit. De altminteri, poate că toate acestea erau spre bine, ele dădeau celor petrecute o veridicitate clar exprimată. N-a fost nici un Edificiu, n-a existat strategul și nici băltoaca întunecoasă și lipicioasă de sub masă, n-a existat șahul, n-a existat nici o trădare, ci pur și simplu un om rătăcea prin întuneric și, fiind distrat, a căzut peste bariera de ciment, nu prea înaltă, drept în cupa idioată, izbindu-se cu capul nătâng și cu toate celelalte de fundul de beton.

Adică Andrei, firește, înțelegea prea bine că în realitate totul n-a fost chiar așa de simplu, dar era plăcut să creadă că poate totuși așa a fost rătăcea, orbecăind, prin întuneric, s-a împiedicat și a căzut, lovindu-se – atunci totul ar arăta amuzant și, în orice caz, confortabil. Ce să fac eu acum? se gândea el cu mintea începătoșată. Bine, am găsit acel Edificiu, bine, am fost, am văzut cu ochii mei. Și mai departe? Nu mă zăpăciți la cap, capul meu bolnav nu-l zăpăciți acum cu toate aceste aiureli despre zvonuri, mituri și orice altă propagandă. Asta în primul rând. Nu mă zăpăciți. De altfel, îmi cer iertare – cred că eu i-am zăpăcit pe toți Trebuie neapărat să-l eliberez pe ăsta. Cum îi spune. Ăla cu flautul Interesant, Ella lui o fi jucat și ea șah? Mii de draci, ce mă doare capul.

Batista se încălzise de tot. Andrei se ridică, gemu și se îndreptă șchiopătând spre fântână și, aplecându-se peste marginea ei, ținu cârpa umedă sub șuvoiul rece ca gheața. Înlăuntrul cucuiului cineva se zbătea aprig, cu furie. Poftim mitul. Tot el e și miraj. Stoarse batista, o puse pe locul dureros și privi în partea cealaltă a străzii. Grăsanul dormea mai

departe. Umflatul dracului, gândi Andrei furios. Cică muncește. De ce te-am luat cu mine? Te-am adus să tragi la aghioase? De o sută de ori puteam fi trimis pe lumea cealaltă. Desigur, dobitocul ăsta, după ce s-ar fi săturat de somn, s-ar fi prezentat mâine dimineață la procuratură și ar fi raportat ca și când nu s-ar fi întâmplat nimic: domnul anchetator a intrat azi-noapte în Edificiul Roșu, a intrat și n-a mai ieșit. O vreme, Andrei își închipui ce grozav ar fi dacă ar lua acum o găleată de apă rece ca gheața, s-ar duce la ticălosul acela gras și i-ar turna-o după ceafă. Aoleu, ce-ar mai sări în sus. Cum se distrau băieții la concentrare: dacă vreunul adormea, îi legau bocancul cu șiretul de membru, pe urmă i-l puneau pe mutră. Acela, buimac de somn, azvârlea furios bocancul cu o forță turbată până hăt departe. Era tare hazliu.

Andrei se întoarse la bancă și descoperi că avea un vecin. Un omuleț subțirel, îmbrăcat complet în negru, chiar și cămașa era neagră, ședea picior peste picior, iar pe genunchi avea o pălărie-gambetă de modă veche. Probabil că era paznicul de la sinagogă. Andrei se lăsă greoi alături de el, pipăind cu grijă prin batistă hotarele cucuiului.

— Foarte bine, rosti omulețul cu o voce limpede de om bătrân. Dar ce-o să fie mai departe?

— Nimic deosebit, spuse Andrei. O să-i prindem pe toți. Treaba asta n-am s-o las așa.

— Și mai departe? Insistă bătrânul.

— Nu știu, zise Andrei, gândindu-se. Poate să apară cine știe ce altă porcărie. Experimentul este Experiment. Pentru multă vreme.

— Pentru vecie, observă bătrânul. Conform oricărei religii, asta-i pe vecie.

— Religia n-are nici un amestec, replică Andrei.

— Dumneata și acum gândești astfel? se miră bătrânul.

— Bineînțeles. Și așa am gândit întotdeauna.

— Bine, să lăsăm asta deocamdată. Experimentul este Experiment, funia este o simplă sfoară. Aici mulți se consolează în felul acesta. Aproape toți. Asta, fiindcă veni vorba, n-a prevăzut nici o religie. Dar altceva doream să spun.

De ce, chiar și aici, ni s-a lăsat libertatea voinței? S-ar părea că în împărăția răului absolut, în împărăția pe poarta căreia este scris: „Lăsați orice speranță.”

Andrei așteptă continuarea, apoi, nemaiașteptând, spuse:

— Dumneata îți închipui totul într-un mod ciudat. Aceasta nu este împărăția răului absolut. Este mai degrabă un haos pe care noi suntem chemați să-l orânduim. Însă cum o să putem să-l punem în rânduială, dacă nu vom dispune de libertatea voinței?

— Interesantă idee, rosti gânditor bătrânul. Așa ceva nu mi-a trecut niciodată prin minte. Va să zică, dumneata socotești că ni s-a dat încă o șansă? Ceva de soiul unui batalion disciplinar – să-ți speli cu sânge păcatele în linia întâi a eternei lupte dintre bine și rău.

— Da' ce caută aici „răul”? zise Andrei simțind că se înfurie. Răul este ceva concentrat într-o anumită direcție.

— Dumneata ești maniheist! Îl întrerupse bătrânul.

— Eu sunt comsomolist! replică Andrei, enervându-se și mai tare și simțind un aflux neobișnuit de încredere și o convingere de nezdruncinat. Răul este întotdeauna un fenomen de clasă. Nu există rău în general. Aici totul este încurcat din pricina Experimentului. Ni s-a dat haosul. Și fie că n-o scoatem la capăt, ne întoarcem la ceea ce era acolo – la diferențierea de clasă și alte nimicuri, fie că vom pune șaua pe haos și îl vom transforma în forme noi, excepționale ale relațiilor umane, denumite comunism.

O vreme bătrânul tăcu stupefiat.

— Extraordinar! rosti el în cele din urmă cu mirare. Cine s-ar fi gândit, cine ar fi crezut. Propagandă comunistă – aici! Asta nici măcar nu e schismă, asta-i.

— El tăcu.

— De altminteri, ideile comunismului se înrudesc cu ideile creștinismului timpuriu.

— Este o minciună! replică Andrei mânios. Născocire popească. Creștinismul timpuriu este ideologia smereniei, ideologia robilor. Noi suntem răzvrătiți! Piatră pe piatră n-o să lăsăm aici, pe urmă ne întoarcem acolo, acasă și vom

reconstrui totul cum am reconstruit aici!

— Dumneata ești Lucifer, rosti bătrânul cu o spaimă plină de evlavie. Spirit trufaș! Oare nu te-ai resemnat?

Andrei întoarse cu grijă batista pe partea cea rece și se uită la bătrân bănuitor.

— Lucifer? Da. Dar dumneata, de fapt, cine ești?

— Eu sunt un păduche, răspunse bătrânul scurt.

— Hm.

— Ce mai puteai spune?

— Eu sunt un nimic, precizează bătrânul. Am fost nimic acolo, și aici tot nimic sunt. Tăcu.

— Dumneata mi-ai insuflat speranță, declară el brusc. Da, da, da! Nici nu-ți închipui cât de ciudat, de ciudaT. Cu câtă bucurie te-am ascultat! Într-adevăr, dacă ne-a fost lăsată libertatea de voință, atunci de ce mai trebuie să existe neapărat smerenie, pătimiri fără crâcnire. Nu, această întâlnire o socotesc episodul cel mai important din toată perioada șederii mele aici.

Andrei îl cercetă atent, cu privire dușmănoasă. Își bate joc ghiujul bătrân? Nu pare. Paznic la sinagogă? Sinagoga!

— Îmi cer iertare, spuse el insinuant. Stai de mult aici? Vreau să zic – pe banca asta?

— Nu, nu prea de mult. La început am stat pe un taburet, uite, la poarta aceea, acolo-i un taburet. Dar când a plecat casa, m-am mutat pe bancă.

— Aha, făcu Andrei. Va să zică ai văzut și dumneata casa?

— Desigur! răspunse bătrânul cu demnitate. E greu să n-o vezi. Ședeam, ascultam muzica și plângeam.

— Plângeam. Repetă Andrei, încercând dureros să priceapă cum se leagă lucrurile. Spune, dumneata ești evreu?

— Doamne, nu! spuse el. Ce întrebare-i asta? Sunt catolic, fiu credincios și – vai!

— Nedemn al bisericii romano-catolice. Bineînțeles, n-am nimic împotriva iudaismului, dar. De ce m-ați întrebat?

— Așa, răspunse Andrei în doi peri. Și, deci nu ai nici o legătură cu sinagoga?

— Nu, zise bătrânul. Poate numai dacă am pune la socoteală

faptul că deseori vin și stau în acest scuar și uneori aici, vine paznicul.

— El chicoti rușinat.

— Purtăm dispute religioase.

— Dar Edificiul Roșu? întrebă Andrei, închizând ochii, fulgerat de durerea din craniu.

— Casa? Păi, atunci când vine casa, firește că nu putem sta aici. Atunci trebuie să așteptăm până pleacă.

— Va să zică n-ați văzut-o pentru prima oară?

— Bineînțeles că nu. Rar noapte când nu vine. Este adevărat, astăzi a stat mai mult ca de obicei.

— Stai puțin, zise Andrei. Dumneata știi ce casă e asta?

— E greu să n-o recunoști, rosti bătrânul încet. Înainte, în viața cealaltă, i-am văzut de multe ori imaginea și descrierile. Este descrisă amănunțit în revelațiile Sfântului Anton. Este adevărat, acest text nu este canonizat, dar acum. Nouă, catolicilor. Într-un cuvânt, eu am citit asta. „Și mi s-a mai arătat o casă, vie și umblătoare, și săvârșea gesturi necuviincioase, iar înăuntru, prin ferestre, am văzut oameni în ea care mergeau prin camere, dormeau și ședeau la masă ca să mănânce.” Nu garantez exactitatea citatului, dar este foarte aproape de original. Și, bine-nțeles, Jeronimus Bosch. Eu l-aș numi Sfântul Jeronimus Bosch, îi datorez mult, el m-a pregătit pentru.

— Făcu un gest larg cu mâna în jurul său.

— Tablourile lui extraordinare. Fărăândoială, Dumnezeu l-ar îngădui aici. Ca și pe Dante. Fiindcă veni vorba, există un manuscris care este atribuit lui Dante, în el, de asemenea, este pomenită această casă. Cum zice acolo.

— Bătrânul închise ochii și duse palma desfăcută la frunte.

— Ă-ă-ă. „Și însoțitorul meu întinse mâna uscată și osoasă”. Hm-m-m. Nu. „Împletitura trupurilor goale și însângerate în camerele sumbre.” Hm-m-m.

— O clipă, spuse Andrei, lingându-și buzele uscate. Ce tot îndrugi dumneata acolo? ce amestec au sfântul Anton și Dante? Încotro bați dumneata?

Bătrânul se miră.

— Eu nu bat nicăieri, zise el. M-ai întrebat despre casă, și eu. Firește, eu trebuie să mulțumesc lui Dumnezeu că în înțelepciunea și bunătatea lui eternă, încă din existența mea anterioară, m-a luminat și m-a ajutat să mă pregătesc. Aici, eu recunosc foarte, foarte multe lucruri, și mi se strânge inima când mă gândesc la alții, care au venit aici, și nu înțeleg, nu sunt în stare să înțeleagă unde au ajuns. Chinuitoare neînțelegere a esențialului și, pe deasupra, amintirea chinuitoare a propriilor păcate. Poate că aici este tot marea înțelepciune a Creatorului: conștiința eternă a propriilor păcate fără înțelegerea osândei pentru ele. Uite, de pildă pe dumneata, tinere, de ce te-a aruncat în abisul ăsta?

— Nu înțeleg ce vrei să spui, mormăi Andrei. „Fanaticii religioși ne mai lipseau aici", își zise el.

— Nu te rușina, rosti bătrânul încurajator. Aici n-are rost să tăinuiești asta, căci judecata a avut loc. Eu, de pildă, sunt vinovat față de poporul meu – am fost trădător, delator, am văzut cum erau torturați și uciși oamenii pe care îi vindeam slujitorilor Satanei. Am fost spânzurat în o mie nouă sute patruzeci și patru.

— Bătrânul tăcu.

— Dumneata când ai murit?

— Eu n-am murit. Rosti Andrei, simțind că îl ia cu frig.

Bătrânul dădu din cap, zâmbind.

— Da, mulți gândesc așa, zise el. Dar nu-i adevărat. Istoria cunoaște cazuri de oameni care au fost luați de vii la cer, dar nimeni na auzit vreodată ca – drept pedeapsă!

— Să fie trimiși în iad.

Andrei îl asculta, uitându-se buimac la el.

— Dumneata ai uitat pur și simplu, continuă bătrânul. Era război, bombele cădeau pe străzi, dumneata fugeai spre adăpost, și deodată – o lovitură, durere, și totul a dispărut. Pe urmă – vedenia îngerului, care vorbea cu blândețe, vorbea în parabole, și dumneata ai ajuns aici.

— El dădu iar din cap înțelegător, țuguindu-și buzele.

— Da, da, fără îndoială, iată, tocmai așa apare senzația libertății de voință. Acum îmi dau seama: aceasta este inerție.

Pur și simplu inerție, tinere. Dumneata ai vorbit atât de convingător, încât m-ai făcut să șovăi întrucâtva. Organizarea haosului, lumea nouă. Nu, nu, asta-i pur și simplu inerție. Cu timpul, trebuie să treacă. Să nu uiți, iadul este veșnic, nu există întoarcere, iar dumneata ești abia în primul cerc.

— Dumneata. Vorbești serios?

— Vocea lui Andrei era pițigăiată.

— Toate astea le știi și dumneata, spuse bătrânul cu blândețe. Le știi foarte bine. Numai că dumneata ești ateu, tinere, și nu vrei să recunoști că ai greșit toată viața dumitale, chiar atât de scurtă. Învățătorii dumitale neghiobi și ignoranți ți-au băgat în cap că înainte nu mai e nimic, e pustiu, descompunere, că nu trebuie să aștepți nici recunoștință, nici pedeapsă pentru faptele tale. Iar dumneata ai acceptat aceste idei jalnice, pentru că vi se părea atât de simple, atât de evidente și mai ales pentru că erai foarte tânăr, beneficiai de o sănătate de fier și moartea era pentru dumneata ceva abstract și îndepărtat. Făcând un rău, sperai întotdeauna să scapi de pedeapsă, fiindcă nu puteau să te pedepsească decât tot niște oameni ca dumneata. Iar dacă se întâmpla să faci vreun bine, cereai de la oameni ca tine răsplata neîntârziată. Erai ridicol. Firește, acum înțelegi asta, văd pe fața dumitale.

— Deodată izbucni în râs.

— La noi, în ilegalitate, era un inginer materialist, discutam deseori cu el despre viața de apoi. Doamne, cum își mai bătea joc de mine! „Moșule, zicea el, o să isprăvim în rai discuția asta absurdă.” Și, știi dumneata, eu îl caut mereu aici, îl caut, dar nu-l găsesc nicicum. Poate că în gluma lui era și adevăr, poate că a ajuns chiar în rai – ca martir. Moartea lui a fost, într-adevăr, îngrozitoare. Iar eu – iată-mă aici.

— Discuții nocturne despre viață și moarte? Răsună lângă ureche o voce cunoscută, și banca se zgudui. Izea Katzman, ca de obicei flenduros și ciufulit, se trânti cu toată greutatea lângă Andrei, ținând sub brațul stâng o mapă uriașă de culoare deschisă, și se apucă numaidecât, cu mâna dreaptă, să-și chinuiască negul de la gât. Ca întotdeauna, era într-o stare de excitație plină de entuziasm. Andrei vorbi,

străduindu-se să pară pe cât posibil nepăsător:

— Uite, acest venerabil domn consideră că noi toți ne aflăm în iad.

— Venerabilul domn are perfectă dreptate, replică neîntârziat Izea și chicoti. În orice caz, dacă ăsta nu este iadul, este totuși ceva indefinibil după manifestările lui. Pan Stupalski, trebuie să recunoști că în cariera mea din timpul vieții n-ai găsit nici măcar un păcat pentru care meritam să fiu trimis aici! Eu nici măcar n-am încălcat fidelitatea conjugală, așa am fost de prost.

— Pan Katzman, declară bătrânul, eu sunt întru totul de acord că nici dumneata habar n-ai de acea meteahnă fatală a dumitale!

— Posibil, posibil, consimți Izea cu blândețe. Judecând după înfățișarea ta, se adresă el lui Andrei, se pare că ai fost în Edificiul Roșu. Cum ți-a fost acolo?

În clipa asta, Andrei își veni definitiv în fire. Parcă plesnise și se topise acea pojghiță semitransparentă, lipicioasă a coșmarului, durerea de cap i se potolise, acum distingea pronunțat și clar totul în jurul său, și Strada Principală încetă să mai fie cețoasă și întunecoasă, și polițistul cu motocicleta pare-se că nu dormea deloc, ci se plimba pe trotuar, cu țigara aprinsă – de câte ori trăgea, se vedea o luminiță roșie, privind în direcția băncii. Doamne, își zise Andrei aproape cu groază. Ce fac eu aici? Eu sunt anchetatorul, timpul trece, iar eu stau și flecăresc cu acest nebun, și mai e și Katzman aici. Katzman? Cum a ajuns aici?

— De unde știi unde am fost? întrebă el sacadat.

— Nu e greu de ghicit, spuse Izea chicotind. Dacă te-ai privi în oglindă.

— Te întreb serios, zise Andrei ridicând vocea. Bătrânul se ridică brusc.

— Noaptea bună, panilor, rosti el, rotindu-și lin melonul deasupra capului. Vise plăcute.

Andrei nu-i acordă nici o atenție. El se uita la Izea. Iar Izea, ciupindu-și negul și țopăind ușor pe loc, rânjind cu gura până la urechi, înecându-se și gâfâind, privea în urma bătrânului

care se îndepărta.

— Ei? zise Andrei.

— Ce figură! șuieră Izea cu încântare. Ah, ce figură. Ești un prost, Voronin, ca întotdeauna habar n-ai de nimic! Știi tu cine-i ăsta? este celebrul pan Stupalski, Iuda Stupalski. A dat pe mâna Gestapoului, la Lodz, două sute patruzeci și opt de oameni, a fost demascat de două ori, de două ori a scăpat, predând pe altcineva în locul său. Abia după eliberare a fost încolțit și demascat definitiv, judecat rapid, dar drept, însă și de data asta a ieșit din încurcătură! domnii Mentori au socotit că-i util să-l scoată din ștreang și să-l transfere aici. Pentru buchet. Aici trăiește la ospiciu, se dă drept nebun, dar continuă să lucreze activ în specialitatea îndrăgită. Tu crezi că el se găsea întâmplător aici, pe bancă, și tocmai lângă tine? Știi pentru cine lucrează acum?

— Tacă-ți gura! spuse Andrei, înăbușindu-și printr-un efort de voință curiozitatea care îl cuprindea în timpul povestirilor lui Izea. Asta nu mă interesează. Tu cum ai ajuns aici? de unde dracu' știi că am fost în Edificiu?

— Păi am fost și eu acolo, răspunse Izea liniștit.

— Așa, zise Andrei. Și ce se petrecea acolo?

— Tu știi mai bine ce se petrecea acolo. De unde să știu eu ce se petrecea acolo din punctul tău de vedere?

— Da' ce se petrecea din punctul tău de vedere?

— Uite, asta nu te privește absolut deloc, rosti Izea aranjându-și pe genunchi mapa voluminoasă.

— Mapa ai luat-o de-acolo? întrebă Andrei, întinzând mâna.

— Nu, spuse Izea. Nu de-acolo.

— Ce conține?

— Ascultă, zise Izea. Ce te interesează pe tine? Ce mă tot sâcâi? Încă nu înțelegea ce se petrece. De altfel, nici Andrei nu înțelegea prea bine ce se petrece și chibzuia cu febrilitate cum să procedeze mai departe.

— Știi ce conține mapa asta? întrebă Izea. Am făcut săpături la primăria veche, cam la cincisprezece kilometri de aici. Am săpat toată ziua, soarele s-a stins, întuneric-beznă, ca-n șezutul unui negru, nici o sursă de lumină pe-acolo, știi și tu, de vreo

douăzeci de ani. Am rătăcit încolo și-ncoace, de-abia am ajuns pe Principală – de jur împrejur ruine, niște glasuri ciudate care strigau.

— Da, făcu Andrei. Da' tu nu știi că este interzis să scormonești prin vechile ruine?

Expresia de entuziasm dispăruse din ochii lui Izea. Se uită cu atenție la Andrei. Pare-se – începea să înțeleagă.

— Vrei să aduci în Oraș vreo molimă? continuă Andrei.

— Nu știu de ce, dar nu-mi place tonul tău, zise Izea, zâmbind strâmb. Vorbești cu mine nu știu cum.

— Iar tu nu-mi placi nicidecum! zise Andrei. De ce mă zăpăceai la cap că Edificiul Roșu este – chipurile – un mit? Tu știai doar că nu e un mit. M-ai mințit. De ce?

— Ăsta ce-i – un interogatoriu? întrebă ea.

— Tu ce crezi? întrebă și Andrei.

— Eu cred că te-ai lovit rău la cap. Cred că trebuie să te speli cu apă rece și, în general, să-ți vii în fire.

— Dă mapa-ncoace, zise Andrei.

— Da mai du-te tu în.! rosti Izea, ridicându-se. Îi fugise tot sângele din față.

Andrei se ridică și el.

— Vei merge cu mine, spuse.

— Nici nu mă gândesc, rosti Izea sacadat. Arată-mi ordinul de arestare. Atunci, Andrei, simțind că se înecă de furie, fără să-și ia ochii de la Izea, deschise încet tocul și scoase pistolul.

— Luați-o înainte, ordonă el.

— Ești un idiot. Mormăi Izea. Te-ai țicnit de tot.

— Gura! zbieră Andrei. Înainte!

Îl împinse pe Izea cu pistolul între coaste, și Izea porni ascultător, șontânc-șontânc, să traverseze strada. Pesemne că îl roseseră încălțările – șchiopăta rău.

— O să crăpi de rușine, aruncă el peste umăr. Când o să te trezești – o să-ți ardă obrajii de rușine.

— Gura!

Se apropiară de motocicletă, polițistul dădu la o parte cu îndemânare prelata atașului, și Andrei arătă într-acolo cu țeava pistolului.

— Urcați!

Neîndemnatic, fără să scoată o vorbă, Izea urcă. Polițistul sări iute în șa, Andrei se așeză în spatele lui, vârându-și pistolul în toc. Motorul mugi, începu să păcăne, motocicleta luă virajul și, săltând la hopuri, o luă la goană îndărăt, către procuratură, speriind nebunii obosiți care rătăceau aiurea pe strada umezită de rouă.

Andrei se străduia să nu se uite la Izea, care se ghemuise în ataș. Primul val de furie îi trecuse, și acum simțea un fel de jenă – totul se petrecuse prea repede, prea precipitat, în pripă, precum în anecdota cu ursul care îl dădea pe iepure într-un leagăn fără fund. Na-ni, na-ni! Leagănul n-are fund, prost bătrân. Bine, o să vedem.

La vestiarul procuraturii, Andrei, fără să se uite la Izea, ordonă polițistului să-l înregistreze pe cel reținut și să-l ducă sus la ofițerul de serviciu, iar el, sărind câte trei trepte deodată, urcă în cabinetul său.

Era aproape ora patru – perioada cea mai încordată de muncă. În coridor, pe lângă pereți, ședeau, pe bănci lungi, lustruite de funduri, cei aduși pentru anchetă și martorii. Toți aveau o înfățișare la fel de disperată și de somnoroasă, toți căscau de le trosneau fălcile și se holbau cu ochii tulburi de somn.

Din când în când, ofițerul de serviciu, de la măsuța lui, striga de răsuna toată încăperea. „Tăcere! Nici o vorbă!” De după ușile capitonate cu dermatină ale camerelor de anchetă se auzea țăcănitul mașinilor de scris, voci tunătoare, bocete. Era înăbușitor, întunecos, murdar. Lui Andrei i se făcu greață, brusc, îi veni să tragă o fugă la bufet și să bea ceva înviorător: o ceașcă de cafea tare ori măcar un păhărel cu vodcă. Și atunci îl zări pe Van.

Van ședea pe vine, cu spatele rezemat de perete. Era îmbrăcat cu obișnuita lui haină vătuită, capul vârât între umeri, astfel încât gulerul pufoaicei îi clăpăugea urechile; fața lui rotundă, fără păr, era liniștită. Ațipise.

— Ce faci aici? întrebă Andrei mirat.

Van deschise ochii, se ridică ușor și spuse, zâmbind:

— Sunt arestat. Aștept să mă cheme.
— Cum arestat? Pentru ce?
— Sabotaj, spuse Van încet.
Un zdrahon de bărbat într-un impermeabil murdar, care moțăia alături, deschise și el ochii, mai bine zis unul, pentru că celălalt era acoperit de o umflătură violetă.
— Ce sabotaj? se miră Andrei.
— Sustragere de la dreptul la muncă.
— Articolul o sută doisprezece, paragraful șase, explică, în cunoștință de cauză, zdrahonul cu ochiul umflat.
— Lasă gura, îi spuse Andrei.
Zdrahonul se uită la el prin vânătaia lui, surâse ironic (Andrei își aminti numaidecât și simți propriul cucui din frunte) și grăi împăciuitor cu glas răgușit:
— Poți să și taci. De ce să vorbești, dacă totul este clar și fără cuvinte?
— Nici o vorbă! Zbieră amenințător de departe ofițerul de serviciu. Cine se reazemă acolo de perete? Dă-te la o parte!
— Așteaptă, îi zise Andrei lui Van. Unde te-au chemat? Aici?
— El arătă spre ușa camerei douăzeci și doi, încercând să-și amintească al cui este cabinetul acesta.
— Exact, rosti amabil zdrahonul, cu glas răgușit. Pe noi ne-au chemat la douăzeci și doi. De o oră și jumătate sprijinim pereții.
— Așteaptă, îi zise iar Andrei lui Van și împinse ușa.
La birou trona Heinrich Rumer, anchetator secund și garda de corp – gorila personală a lui Friedrich Geiger, fost boxer de categorie mijlocie și book-maker la München. Andrei întrebă: „Pot să intru?” dar Rumer nu răspunse. Era foarte ocupat. Desena ceva pe o foaie mare de hârtie specială, aplecându-și când spre un umăr, când spre altul capul lui de fiară cu nas turtit, răsufla din greu și chiar gemea de încordare. Andrei închise ușa după sine și veni foarte aproape de birou. Rumer făcea o copie după o ilustrată pornografică. Hârtia specială de desen și ilustrata erau împărțite în pătrate. Lucrul era abia la început, erau marcate doar contururile generale. Îl aștepta o muncă titanică.

— Cu ce te ocupi în timpul serviciului, dobitocule? îl întrebă Andrei mustrător. Rumer tresări și își ridică ochii.

— A, tu erai. Rosti el cu vădită ușurare. Ce dorești?

— Așa lucrezi? întrebă Andrei cu tristețe în glas. Oamenii te așteaptă, și tu.

— Cine așteaptă? tresări din nou Rumer. Unde?

— Te așteaptă oamenii aflați sub anchetă! zise Andrei.

— A-a. Ei și?

— Nimic, rosti Andrei cu răutate. Firește, ar fi trebuit să-l facă cumva pe tipul ăsta să se rușineze, să-i aducă aminte brutei că Fritz a garantat pentru el, a garantat cu numele său onorabil pentru un cretin puturos, pentru un dobitoc, însă Andrei simți că asta e acum mai presus de puterile lui.

— Cine te-a blagoslovit în frunte? întrebă Rumer cu interes profesional, examinând cucuiul lui Andrei. Frumos te-a mai aranjat.

— N-are importanță, spuse Andrei nerăbdător. Uite pentru ce am venit la tine: cazul lui Van Lihun e la tine?

— Van Lihun? zise Rumer, încetând să mai examineze cucuiul și vârându-și gânditor degetul în nara dreaptă. Da' ce s-a-ntâmplat? întrebă el precaut.

— E la tine sau ba?

— Da' de ce întrebi?

— Pentru că el stă acolo, în fața ușii tale, așteptând, în timp ce tu, aici, te ocupi cu porcării!

— De ce – porcării? zise Rumer pe un ton ofensat. Uită-te și tu ce mai țâțișoare! M-mmuh! Ce zici?

Andrei respinse cu dezgust fotografia.

— Dă-mi dosarul, îi ceru el.

— Care dosar?

— Cazul lui Van Lihun, dă-l încoace!

— Nu-i la mine cazul ăsta! zise Rumer supărat și trase sertarul din mijloc. Andrei se uită și el. Sertarul era într-adevăr gol.

— Tu unde îți ții dosarele? întrebă Andrei stăpânindu-se.

— Ce te interesează, spuse Rumer pe un ton agresiv. Nu ești șeful meu! Andrei smulse cu hotărâre receptorul telefonului.

În ochii de purcel ai lui Rumer licări îngrijorarea.

— Stai, zise el, acoperind în grabă aparatul telefonic cu lăboanța lui uriașă. Unde vrei să telefonezi? De ce?

— O să-l sun numaidecât pe Geiger, zise Andrei cu răutate. Să-ți bagi mințile-n cap, idiotule.

— Stai puțin, îngăimă Rumer, încercând să-i smulgă receptorul. Ce vrei, de fapt. De ce să telefonezi lui Geiger? Ce, noi amândoi nu putem aranja treaba asta? Spune-mi mai întâi pe înțeles ce dorești de la mine?

— Vreau să iau la mine cazul lui Van Lihun.

— Chinezul ăla? Portarul?

— Da!

— Puteai să spui așa de la început! N-are nici un dosar. Abia l-au adus. O să-i iau primul interogatoriu.

— De ce a fost arestat?

— Nu vrea să-și schimbe profesia, spuse Rumer, trăgând delicat spre sine receptorul și cu el – pe Andrei. Sabotaj. De trei ori la rând a fost numai portar. Cunoști articolul o sută douăzeci și doi?

— Îl cunosc! zise Andrei. Dar ăsta-i un caz special. Ăia încurcă veșnic câte ceva. Unde-i hârtia de însoțire?

Răsuflând zgomotos, Rumer îi luă, în sfârșit, receptorul, îl puse în furcă și începu din nou să scotocească în birou, acum în sertarul din dreapta, scotoci, acoperind conținutul cu umerii lui gigantici, scoase o hârtiuță și, asudând din belșug, i-o întinse lui Andrei. Andrei o parcurse cu privirea.

— Aici nu scrie că e trimis anume la tine, declară el.

— Și ce înseamnă asta?

— Înseamnă că o să-l iau la mine, rosti Andrei și vârî hârtia în buzunar. Rumer se neliniști.

— Păi, la ofițerul de serviciu, este înregistrat la mine!

— Atunci telefonează-i acestuia și spune-i că pe Van Lihun l-a luat Voronin. Să-l treacă la mine.

— Telefonează-i singur, spuse Rumer important. De ce să-i telefonez eu? Tu îl iei, tu să telefonezi. Iar mie să-mi dai dovada că l-ai luat.

Peste cinci minute toate formalitățile erau încheiate. Rumer

ascunse dovada în sertar, se uită la Andrei, apoi la fotografie.

— Grozave țâțe! zise el. Uger!

— O s-o sfârșești prost, Rumer, îi făgădui Andrei ieșind. În coridor, fără să scoată o vorbă, îl luă pe Van de braț și îl trase după sine. Van îl urmă ascultător, neîntrebându-l nimic, și lui Andrei îi trecu prin minte că, uite, tot așa de tăcut și fără să crâcnească el, s-ar fi dus și la moarte, și la tortură, și la orice umilință. Andrei nu putea înțelege așa ceva. Era în această smerenie ceva animalic, subuman, dar în același timp sublim, care stârnește un respect inexplicabil, pentru că dincolo de smerenia asta se întrezărea înțelegerea supranaturală a unei esențe foarte profunde, ascunsă și eternă, a ceea ce se petrece, înțelegerea veșniciei inutilității și, deci, a nevredniciei împotrivirii. Occidentul este Occident, Orientul – Orient. O sentință mincinoasă, nedreaptă, umilitoare, dar în cazul de față părea, nu știu de ce, potrivită.

Ajunși în cabinet, Andrei îl pofti pe Van să se așeze pe scaun, nu pe taburetul celor anchetați, ci pe scaunul secretarului, alături de birou, se așeză și el, apoi zise:

— Povestește. Ce a fost acolo, la ei?

Și Van începu numaidecât să istorisească cu glasul lui domol de povestitor:

— Acum o săptămână a venit la mine împuternicitul forțelor de muncă de la raion și mi-a zis că eu încalc în mod grosolan legea dreptului la muncă variată. Avea dreptate, eu, într-adevăr am încălcat grosolan această lege. Mi-au venit de trei ori invitații de la bursă și de trei ori le-am aruncat la gunoi. Împuternicitul mi-a atras atenția că, dacă neglijez în continuare, mă așteaptă mari neplăceri. Atunci mi-am zis: sunt cazuri când mașina îl lasă pe om la vechiu-i serviciu. Chiar în ziua aceea m-am dus la bursă și am introdus cartea mea de muncă în mașina de repartiții. N-am avut noroc. Am primit funcția de director al combinatului de încălțăminte. Însă eu hotărâsem dinainte că n-o să mă duc la noul serviciu, și am rămas portar. Astă seară au venit după mine doi polițiști și m-au adus aici. Asta-i tot ce s-a întâmplat.

— Am înțeles, zise Andrei tărăgănind vorbele. Nimic nu-i era

neînțeles. Ascultă, vrei un ceai? Aici pot cere ceai cu sandvișuri. Gratuit.

— Asta înseamnă mare deranj, refuză Van. Nu trebuie.

— Ce deranj?! rosti Andrei supărat și comandă prin telefon două pahare de ceai și sandvișuri. Pe urmă puse receptorul în furcă, se uită la Van și întrebă cu precauție: Totuși, eu nu prea înțeleg, Van – de ce n-ai vrut să fii directorul combinatului? Asta-i o funcție respectabilă, te-ai fi ales cu o nouă profesie, ai fi adus mult folos, căci tu ești un om foarte conștiincios și harnic. Eu cunosc acel combinat – veșnică tâlhărie, se fură încălțămintea cu lăzile. Cu tine n-ar mai fi așa ceva. Și, pe urmă, acolo ai avea o leafă mult mai mare, doar ai nevastă, copil. Despre ce-i vorba?

— Da, cred că nu ți-e ușor să înțelegi, zise Van gânditor.

— Ce-i aici de înțeles? spuse Andrei cu nerăbdare. Este clar că-i mai bine să fii director de combinat decât să scormonești toată viața prin gunoi. Sau, cu atât mai puțin, să-ți petreci șase luni în baltă.

Van clătină din capul lui rotund.

— Nu, nu-i mai bine, zise el. Mai bine e să fii acolo de unde nu mai ai unde să cazi. Tu n-o să înțelegi asta, Andrei.

— De ce neapărat să cazi? întrebă Andrei descumpănit.

— Nu știu de ce. Asta însă e obligatoriu. Ori va trebui să depui atâtea eforturi ca să te menții, încât e mai bine să cazi dintr-o dată. Eu știu, am trecut prin toate astea.

Un polițist cu ochi somnoroși aduse ceaiul, salută, clătinându-se, și ieși oblic pe coridor. Andrei așează dinaintea lui Van paharul într-un suport întunecat, îi împinse farfuria cu sandvișuri. Van mulțumi, sorbi din pahar și luă sandvișul cel mai mic.

— Pur și simplu te temi de răspundere, zise Andrei mâhnit. Te rog să mă scuzi, dar asta nu e prea cinstit față de ceilalți.

— Eu încerc mereu să fac oamenilor doar bine, replică Van liniștit. Iar în ceea ce privește răspunderea, asupra mea cade una dintre cele mai mari. Soția mea și copilul.

— Este adevărat, spuse Andrei din nou puțin descumpănit. Desigur, asta așa e. Recunoaște însă că Experimentul cere de

la fiecare dintre noi.

Van asculta cu atenție și dădea din cap. Când Andrei sfârși, spuse:

— Te înțeleg. Ai și tu dreptate în felul tău. Dar nu uita că tu ai venit aici să construiești, iar eu am fugit încoace. Tu cauți luptă și biruință, iar eu caut liniște. Suntem foarte deosebiți, Andrei.

— Ce înseamnă – liniște? Te defăimezi singur! Dacă tu căutai liniștea, ți-ai fi găsit un locșor călduț și ai fi dus-o ca în sânul lui Avram. Căci pe aici e plin și arhiplin de locuri călduțe. Pe când tu ți-ai ales cea mai murdară, cea mai nepopulară muncă, și tu muncești, cinstit, nu-ți precupețești nici puterile, nici timpul. Ce liniște mai poate fi și asta?!

— Sufletească, Andrei, sufletească! zise Van. În pace cu tine însuți și cu Universul. Andrei bătu darabana cu degetele în masă.

— Și cum, ai de gând să rămâi toată viața portar?

— Nu-i obligatoriu, zise Van. Înainte de a ajunge aici, am fost mai întâi hamal într-un depozit. Pe urmă, mașina m-a numit secretarul primarului. Am refuzat și am fost trimis în baltă. Am muncit cele șase luni, m-am întors și, după lege, ca fost condamnat, am primit funcția cea mai de jos. Apoi, mașina a început să mă împingă iarăși în sus. M-am dus la directorul bursei și i-am explicat totul ca și ție. Directorul bursei era evreu, ajuns aici dintr-un lagăr de exterminare, și m-a înțeles foarte bine. Cât a fost el director, nu m-a deranjat nimeni.

— Van făcu o pauză.

— Cu vreo două luni în urmă a dispărut. Se spune că a fost găsit mort, tu, probabil, știi asta. Și totul a luat-o de la început. Nu-i nimic, o să-mi fac stagiul în baltă și mă întorc din nou ca portar. Acum o să-mi fie mult mai ușor – băiatul e mare, și în baltă o să mă ajute nenea Iura.

Andrei își dădu seama că se uită la Van cu ochi mari, absolut necuviincios, de parcă în fața lui nu se afla Van, ci o făptură ciudată. De altminteri, Van era cu adevărat o ciudățenie.

Doamne, își zise Andrei. Ce viață trebuie să trăiești ca să

ajungi la o asemenea filosofie? Nu, trebuie să-l ajut. Sunt obligat. Dar cum?

— Bine, rosti el în sfârșit. Cum vrei, doar că în baltă n-ai ce căuta. Nu știi, întâmplător, cine-i acum directorul bursei?

— Otto Frisha, spuse Van.

— Cine? Otto? Păi de ce.

— Da. M-aș fi dus la el, firește, dar el este atât de mic, nu înțelege nimic și se teme de orice.

Andrei înhață cartea de telefon, găsi numărul, ridică receptorul. Fu nevoit să aștepte mult, pesemne Otto doarme bușteau. În sfârșit, răspunse cu o voce sincopată, speriată și mânioasă.

— Directorul Otto Frisha la telefon.

— Salut, Otto, zise Andrei. Sunt Voronin, de la procuratură.

Se făcu liniște. Se auzi cum Otto tuși de câteva ori. Pe urmă rosti precaut:

— De la procuratură? Vă ascult.

— Ce, nu te-ai trezit încă? zise Andrei supărat. Te-a tăvălugit zdravăn Elze, nu? Andrei la telefon! Voronin!

— Ah, Andrei? zise Otto, acum cu alt glas. Ce-ți veni în miez de noapte? Ptiu, cum îmi bate inima. Ce s-a întâmplat?

Andrei îi explică situația. Cum se și aștepta, totul a mers ca uns. Otto a fost cu totul de acord. Da, el a spus întotdeauna că Van se află la locul potrivit. Da, și el, fără îndoială, crede că din Van, oricum, nu va ieși un director de combinat. El, după cât se pare, era cu adevărat încântat de dorința lui Van de a rămâne într-o funcție atât de neinvidiat („De-am avea mai mulți oameni ca el, că toți se cațără numai în sus, mai dihai ca vânătorii de munte!”), el respinge cu indignare însăși ideea trimiterii lui Van în baltă, iar în ceea ce privește legea, este cumplit de indignat pe acei idioți și cretini birocrați, care înlocuiesc spiritul sănătos al legii cu litera ei moartă. La urma urmelor, legea există pentru a stăvili tentativele șmecherilor de a se cățăra cât mai sus, dar pe oamenii care doresc să rămână jos ea nu-i privește în nici un fel și nici nu trebuie să-i privească. Directorul bursei a înțeles perfect toate acestea. „Da! A repetat el. O, da, desigur!”

E drept că Andrei rămăsese cu impresia vagă, ridicolă și supărătoare că Otto ar ti căzut de acord cu orice propunere a lui, a lui Andrei Voronin – de pildă, să-l numească pe Van primar ori să-l bage la carceră. Otto nutrea întotdeauna față de Andrei sentimente de recunoștință exagerată, probabil pentru că Andrei era unicul om din compania lor (și poate din tot orașul) care se purta cu Otto omenește. Dar, la urma urmelor, importantă este treaba.

— Am să dau dispoziții, repetă pentru a zecea oară Otto. Poți să fii absolut liniștit. Voi da indicații și pe Van n-o să-l mai deranjeze nimeni.

Cu asta au încheiat. Andrei puse receptorul în furcă și se apucă să-i scrie lui Van permisul de ieșire.

— Te duci chiar acum? întrebă el, continuând să scrie. Sau aștepți să se aprindă soarele? Bagă de seamă, pe străzi acum e primejdios.

— Vă mulțumesc, mormăi Van. Vă mulțumesc.

Andrei ridică mirat capul. Van stătea în fața lui și se înclina adânc, cu palmele încrucișate, pe piept.

— Încetează naibii cu fasoanele astea chinezești, mormăi Andrei înciudat și jenat. Ce mare bine ți-am făcut?

— Îi întinse lui Van permisul.

— Te-am întrebat dacă te duci acum, direct? Van luă permisul cu plecăciunea de rigoare.

— Cred că-i mai bine să mă duc numaidecât, spuse el, parcă scuzându-se. Chiar acum. Cu siguranță că au venit gunoierii.

— Gunoierii. Repetă Andrei. El aruncă o privire spre farfuria cu sandvișuri. Sandvișurile erau mari, proaspete, cu șuncă excelentă. Stai puțin, zise el, scoase din sertar un ziar vechi și începu să împacheteze sandvișurile. Ia-le acasă, pentru Meilin.

Van se împotrivi slab, mormăi ceva despre deranjul extrem de mare, dar Andrei îi vârî pachetul în sân, îl luă pe după umeri și îl conduse spre ușă. Se simțea cumplit de jenat. Totul era altfel. Și Otto și Van au reacționat într-un mod ciudat la actele lui. El însă n-a vrut decât să facă totul drept, ca totul să fie corect și rezonabil, dar a ieșit naiba știe ce – filantropie, favoritism, pile. El căuta cu înfrigurare niște cuvinte seci,

profesionale, care să reliefeze caracterul oficial și legal al situației. Și deodată i se păru că a găsit. Se opri, își ridică bărbia și, privindu-l pe Van de sus în jos, rosti cu răceală:

— Domnule Van, în numele procuraturii vă rog să primiți toate scuzele pentru reținerea ilegală. Vă garantez că așa ceva nu se va mai repeta.

Și deodată văzu ochii lui Van – privirea lui ciudată și foarte cunoscută prin ciudățenia ei, și brusc totul îi veni în minte, simțind că-l trec fiori la această amintire.

— Van, rosti el, și vocea îi deveni răgușită. Vreau să te întreb ceva.

Tăcu. Era o prostie să-l întrebe, era absurd. Dar nu mai putea să nu-l întrebe. Van se uita la el de jos în sus, așteptând.

— Van, zise el, tușind ușor. Unde ai fost astăzi pe la două din noapte? Van nu se arătă mirat.

— La două noaptea au venit după mine, zise el. Tocmai spălam scările.

— Și înainte de asta?

— Înainte de asta am strâns gunoiul, m-a ajutat și Meilin, apoi ea s-a dus să se culce, iar eu – să spăl scările.

— Da, spuse Andrei. Așa am crezut și eu. Bine, la revedere, Van. Scuze pentru tot ce s-a întâmplat. Sau nu, așteaptă, vin să te conduc.

PATRU.

ÎNAINTE DE A-L CHEMA PE IZEA, Andrei chibzui totul de la început. În primul rând, își interzise să-l trateze pe Izea cu prejudecăți. Faptul că Izea este cinic, atotștiutor și palavragiu, faptul că este gata să ia în râs totul pe lume – și așa face —, faptul că e murdar, stropește cu salivă când vorbește, chicotește scârbos, trăiește cu o văduvă care îl și întreține și nimeni nu știe în ce fel își câștigă banii de trai —toate astea, în cazul de față, nu trebuie să joace nici un rol.

De asemenea, trebuia să stârpească din rădăcină ideea primitivă că Izea Katzman este un simplu colportor de zvonuri panicarde privind Edificiul Roșu și alte fenomene mistice. Edificiul Roșu este o realitate. Enigmatică, fantastică, nu se știe cui și la ce folosește, totuși – realitate. (Andrei scotoci în

dulăpiorul-farmacie și, privindu-se în oglinjoară, își unse cucuiul cu o alifie verde.) În acest plan, Katzman nu-i decât un martor. Ce căuta el în Edificiul Roșu?

Cât de des se duce acolo? Ce poate să povestească despre el? Ce mapă a extras de acolo? Ori mapa, într-adevăr, nu este de acolo? O fi chiar de la primăria veche?

Stop, stop! deseori Katzman s-a dat de gol. Nu, nu s-a dat de gol, desigur, ci a povestit pur și simplu despre excursiile lui în nord! nu, pe Katzman l-a reținut pe bune, deși în grabă. Așa se întâmplă întotdeauna: totul începe de la nevinovata curiozitate, omul își vâră nasul curios unde nu-i fierbe oala, apoi nu apucă să spună nici pâs, că a și fost recrutat. De ce n-a vrut nici în ruptul capului să-mi dea mapa aia? E limpede că mapa este de acolo. Și Edificiul Roșu e de acolo! Aici, șeful n-a chibzuit ceva îndeajuns. Explicabil – el nu dispunea de fapte. Și n-a avut ocazia să intre acolo. Da, colportajul de zvonuri este un lucru îngrozitor, dar Edificiul Roșu este mai îngrozitor decât orice zvon. Și cel mai grozav nu este faptul că în el intră și dispar oameni pentru totdeauna, cel mai cumplit este că uneori intră, dar și ies de acolo! Ies, se întorc, trăiesc printre noi. Precum Katzman.

Andrei simți că a sesizat esențialul, însă nu avea destul curaj să analizeze totul până la capăt. Știa doar că Andrei Voronin, care a intrat pe ușa având clanță de aramă cu înfloriturі sculptate, nu era deloc acel Andrei Voronin care a ieșit pe această ușă. Ceva s-a frânt în el acolo, ceva s-a pierdut definitiv. Strânse din dinți. Nu, nu, aici v-ați greșit socotelile, stimați domni. Nu trebuia să mă lăsați să plec. Noi nu ne dăm bătuți cu una, cu două. Nu ne lăsăm cumpărați. Înduioșați.

Surâse mulțumit, luă o foaie albă de hârtie și scrise pe ea cu litere mari: „EDIFICIUL ROȘU – KATZMAN. EDIFICIUL ROȘU – ANTIORAȘUL. ANTIORAȘUL – KATZMAN”. Iată cum se leagă totul. Nu, șefule. Nu trebuie să căutăm colportori de zvonuri. Trebuie să-i căutăm pe cei care s-au întors din Edificiul Roșu întregi și nevătămați, să-i căutăm, să-i prindem, să-i izolăm ori să-i punem sub observație strictă. Mai scrise: „Șederea în Edificiu – Antiorașul”. Așa că pani Husakova va

trebui să povestească tot ce știe despre František al ei. Dar flautistul trebuie eliberat. De fapt. Bine, nu-i vorba de ei. Poate ar trebui să-i telefonez șefului? Să-i cer să blagoslovească noua orientare? Cred că e prea devreme. Uite, dacă aș izbuti să-l fac pe Katzman să recunoască. Ridică receptorul.

— Ofițer de serviciu, arestatul Katzman să fie adus la mine, camera treizeci și șase! Și nu numai că trebuie să-l fac să recunoască, dar este și posibil. Mapa. N-o să se mai poată eschiva. Pentru o clipă, pe Andrei îl fulgeră gândul că nu-i deloc etic să se ocupe el de cazul lui Katzman, cu care a chefuit de nenumărate ori și, în general. Dar alungă acest gând.

Ușa se deschise și deținutul Katzman, rânjindu-se și cu mâinile vârâte în buzunarele soioase, cu mersul lui dezordonat – intră în cameră.

— Luați loc, rosti Andrei sec, arătând cu bărbia spre taburet.

— Vă mulțumesc, răspunse arestatul, rânjind cu toată gura. Observ că nu v-ați revenit.

Poftim, infamul, nu-i pasă de nimic. Se așează, își ciupi negul de pe gât, rotindu-și curios privirea prin încăpere.

Și numaidecât Andrei îngheță. Arestatul nu mai avea mapa cu el.

— Unde-i mapa? întrebă el, străduindu-se să fie cât mai calm.

— Care mapă? se interesă Katzman obraznic. Andrei smulse receptorul:

— Ofițer de serviciu! unde este mapa deținutului Katzman?

— Care mapă? întrebă nătâng ofițerul de serviciu. Îndată, să mă uit. Katzman. Aha. Deținutului Katzman i s-au luat: batiste de nas – două, o pungă goală, ponosită.

— O mapă nu este acolo, în opis? strigă Andrei.

— Mapa nu este, răspunse ofițerul de serviciu cu glasul pierit.

— Adu-mi, te rog, opisul, zise Andrei răgușit și așează receptorul. Pe urmă privi încruntat spre Katzman. De furie – îi țiuiau urechile. Farse evreiești. Zise el, stăpânindu-se. Unde ai

ascuns mapa, canalie?

Katzman răspunse neîntârziat:

— Ea l-a apucat de mână și l-a întrebat de nenumărate ori: unde ai ascuns mapa?”

— Nu-i nimic, spuse Andrei, respirând zgomotos pe nas. Asta n-o să te-ajute cu nimic, spion mârșav.

Pe fața lui Izea licări o expresie de mirare. După o clipă însă, el își afișă din nou rânjetul batjocoritor, dezagreabil.

— Desigur, desigur! zise el. Președintele organizației „Joint”, Iosif Katzman – la dispoziția dumneavoastră. Vă rog să nu mă bateți, oricum voi spune totul. Mitralierele sunt ascunse la Berdicev, locul de aterizare o să-l marcăm prin focuri.

Intră ofițerul de serviciu speriat, ținând în mâna întinsă foaia cu opisul.

— Mapa nu-i aici, bâigui el, așezând hârtia pe marginea biroului în fața lui Andrei, după care se retrase. Am sunat și la registratură, nici acolo.

— Bine, du-te, rosti Andrei printre dinți.

El luă formularul interogatoriului și, fără să ridice ochii, întrebă:

— Numele? Prenumele? Patronimicul?

— Katzman Iosif Mihailovici.

— Anul nașterii?

— Treizeci și șase.

— Naționalitatea?

— Da, spuse Katzman și chicoti. Andrei înălță capul.

— Ce da?

— Ascultă, Andrei, zise Izea. Nu înțeleg ce se petrece astăzi cu tine, însă ia aminte, o să-ți prejudiciezi întreaga carieră cu mine. Te avertizez ca vechi prieten.

— Vă rog să răspundeți la întrebări! rosti Andrei cu vocea sugrumată. Naționalitatea?

— Mai bine adu-ți aminte cum i-au luat decorația doctoriței Timașuk, spuse Izea. Andrei nu știa cine era doctorița Timașuk.

— Naționalitatea!

— Evreu, rosti Izea cu dezgust.

— Cetățenia?
— U. R. S. S.
— Religia?
— Fără.
— Studii?
— Superioare. Institutul Pedagogic Herzen, Leningrad.
— Condamnări?
— Nu.
— Anul terestru al plecării?
— O mie nouă sute șaizeci și opt.
— Locul plecării?
— Leningrad.
— Motivul plecării?
— Curiozitatea.
— Stagiul șederii în Oraș?
— Trei ani.
— Profesia actuală?
— Statistician la direcția gospodăriei comunale.
— Enumerați profesiile anterioare.
— Salahor, arhivar principal al Orașului, funcționar la abatorul orășenesc, gunoier, fierar. Cred că asta-i totul.
— Situația familială?
— Soț adulter, răspunse Izea, surâzând satisfăcut.

Andrei puse tocul pe masă, își aprinse o țigară și o bucată de vreme îl examină pe arestat prin fumul albăstrui. Izea rânjea, Izea era ciufulit, Izea era impertinent, dar Andrei îl cunoștea bine pe omul acesta și băgă de seamă că Izea este nervos. De bună seamă, avea de ce să se enerveze, cu toate că izbutise să scape de mapă, să spunem, cu multă dibăcie. De bună seamă, acum înțelegea că îl vor lua în focuri de-adevăratelea, iată de ce își mijea ochii nervos, iată de ce colțurile gurii rânjite îi tremurau.

— Uite ce e, spuse Andrei cu o răceală bine elaborată. Vă recomand cu insistență să vă purtați cuviincios în fața organelor de anchetă, dacă nu vreți să vă înrăutățiți situația.

Izea încetă să mai zâmbească.

— Bine, spuse el. Atunci, solicit să mi se aducă la cunoștință

acuzația și articolul conform căruia s-a efectuat reținerea. În afară de asta – solicit un avocat. Din această clipă, nu mai scot o vorbă fără avocat.

Andrei zâmbi în sinea lui satisfăcut.

— Ați fost reținut în conformitate cu articolul doisprezece al Codului de procedură penală privind reținerea preventivă a persoanelor a căror rămânere în libertate poate reprezenta un pericol social. Sunteți învinuit de legături ilegale cu elemente ostile, de tăinuirea ori distrugerea probelor materiale în momentul arestării. Precum și de încălcarea hotărârii municipalității, care interzice ieșirea dincolo de raza Orașului din considerente sanitare. Hotărârea asta ați încălcat-o în mod sistematic. În ceea ce privește avocatul – procuratura vă poate oferi un avocat doar după ce se vor scurge trei zile din momentul reținerii, în conformitate cu același articol doisprezece. În afară de aceasta, vă informez că puteți să protestați, să depuneți plângeri și să înaintați apeluri numai după ce veți răspunde satisfăcător la întrebările anchetei preliminare. Același articol doisprezece al Codului de procedură penală. Ați înțeles?

Urmări cu atenție chipul lui Izea și observă că Izea pricepuse totul. Era absolut clar că Izea va răspunde la întrebări și va aștepta scurgerea celor trei zile. Când a pomenit de cele trei zile, Izea a răsuflat ușurat. Splendid.

— Acum, că ați primit lămuriri, să continuăm, zise Andrei și luă din nou tocul. Situația dumneavoastră familială?

— Celibatar, spuse Izea.

— Adresa?

— Ce? întrebă Izea. Era limpede că se gândea la altceva.

— Adresa? Unde locuiți?

— A-Doua-La-Stânga, nouăsprezece, apartamentul șapte.

— Ce puteți spune în legătură cu fondul acuzației care vi s-a adus?

— Mă rog, spuse Izea. În privința elementelor dușmănoase: aiureală de om nebun. Aud pentru întâia oară. O socotesc născocească provocatoare din partea anchetei. Probele materiale. N-am avut asupra mea și nici nu puteam să am nici

un fel de probe materiale, pentru că n-am săvârșit nici un delict. Iată de ce nu puteam nici să le tăinuiesc, nici să le distrug. Iar în ceea ce privește hotărârea municipalității, eu, ca vechi lucrător la arhivele orașului, continuu să lucrez acolo – muncă obștească. Am acces la toate materialele de arhivă, deci, și la cele care se află dincolo de raza orașului. Asta-i totul!

— Ce căutați în Edificiul Roșu?

— Asta mă privește personal. Nu aveți dreptul să vă amestecați în treburile mele personale. Dovediți-mi mai întâi că au legătură cu fondul infracțiunii. Articolul paisprezece din Codul de procedură penală.

— Ați fost în Edificiul Roșu în numeroase rânduri?

— Da.

— Puteți să-i numiți pe oamenii întâlniți acolo? Izea rânji îngrozitor.

— Pot. Numai că asta nu va ajuta ancheta.

— Numiți-i pe acești oameni.

— Poftim. Din epoca modernă: Petain, Quisling, Van Țzinvei.

Andrei ridică mâna.

— Vă rog să numiți în primul rând pe oamenii care sunt cetățeni ai Orașului nostru.

— Dar la ce folosesc ele anchetei? se interesă Izea agresiv.

— Nu sunt obligat să vă dau socoteală. Răspundeți la întrebări.

— Nu vreau să răspund la întrebări tâmpite. Dumneavoastră habar n-aveți. Credeți că dacă am întâlnit pe cineva acolo înseamnă că el a și fost acolo. Dar nu-i așa.

— Nu înțeleg. Explicați, vă rog.

— Păi nici eu nu înțeleg, spuse Izea. E ceva ca un vis. Aiureală a conștiinței tulburate.

— Așa. Ca un vis. Astăzi ați fost în Edificiul Roșu?

— Da, am fost.

— Unde se afla Edificiul Roșu când ați intrat în el?

— Astăzi? Astăzi – acolo, la sinagogă.

— Pe mine m-ați văzut acolo? Izea rânji din nou.

— Vă văd de fiecare dată când intru acolo.

— Inclusiv astăzi?
— Inclusiv.
— Ce făceam?
— Dezmăț, spuse Izea cu satisfacție.
— Concret?
— Făceați dragoste, domnule Voronin. Făceați dragoste cu mai multe fete deodată și în același timp propovăduiați celor castrați înaltele principii. Le explicați că vă ocupați cu această treabă nu pentru plăcerea proprie, ci pentru binele întregii omeniri.

Andrei strânse din dinți.

— Dumneavoastră cu ce vă ocupați? întrebă el după o pauză.
— Vedeți, asta n-am să v-o spun. Am dreptul.
— Minciuni, zise Andrei. Pe mine nu m-ați văzut acolo. Ascultați propriile dumneavoastră cuvinte: „Judecând după înfățișarea ta, ai fost în Edificiul Roșu." Prin urmare, nu m-ați văzut acolo. De ce mințiți?
— Nici nu mă gândesc, rosti Izea ușor. Pur și simplu mi-a fost rușine pentru dumneavoastră și mi-au zis să vă dau de înțeles că nu v-am văzut acolo. Acum, firește, e altă treabă. Sunt obligat să spun adevărul.

Andrei se lăsă pe spate, lăsându-și mâna pe spătarul scaunului.

— Tot dumneavoastră ați spus că e ceva ca un vis. Atunci, care-i diferența, m-ați văzut în vis ori nu m-ați văzut? De ce doar lăsați să se înțeleagă că.
— Nu, spuse Izea. Mi-a fost pur și simplu rușine să vă spun ce gândesc uneori despre dumneavoastră. Și degeaba mi-a fost rușine. Andrei clătină din cap cu îndoială.
— Bine. Dar mapa ați scos-o tot din Edificiul Roșu? Adică din propriul dumneavoastră vis?

Chipul lui Izea încremeni.

— Care mapă? spuse el nervos. Despre ce mapă mă întrebați tot timpul? N-am avut nici o mapă.
— Lăsați-o baltă, domnule Katzman, rosti Andrei, ducând mâna la ochi. Mapa am văzut-o și eu, a văzut-o și polițistul, a văzut-o și bătrânul acela. Pan Stupalski. La proces, oricum, va

trebui să daţi explicaţii. Nu ne faceţi greutăţi!

Cu faţa încremenită, Izea rătăcea cu privirea pe pereţi. Tăcea.

— Să presupunem că mapa nu este din Edificiul Roşu, continuă Andrei. Atunci, reiese că aţi primit-o dincolo de raza oraşului? De la cine? cine v-a dat-o acolo, domnule Katzman?

Izea tăcea.

— Ce era în mapa aceea?

— Andrei se ridică şi începu să se plimbe prin încăpere cu mâinile la spate.

— Un om ţine în braţe o mapă. Omul este arestat. În drum spre procuratură, omul scapă de mapă. În taină. De ce? Pesemne că mapa conţine documente compromiţătoare pentru acest om. Urmăriţi firul raţionamentului meu, domnule Katzman? mapa a fost primită dincolo de raza Oraşului. Ce documente, primite dincolo de raza Oraşului, pot să-l compromită pe un cetăţean din Oraşul nostru? ce documente, hai, spuneţi, domnule Katzman?

Izea îşi chinuia necruţător negul şi privea în tavan.

— Dar să nu încercaţi să scăpaţi, domnule Katzman, îl preveni Andrei. Să nu încercaţi să-mi vindeţi alte braşoave. Văd prin dumneavoastră ca prin sticlă. Ce era în mapă? Liste? Adrese? Instrucţiuni?

Deodată, Izea se plesni cu mâna peste genunchi.

— Ascultă, idiotule! Zbieră el. Ce tâmpenii îndrugi acolo? Cine ţi-a sugerat toate astea, suflet tembel? Ce liste? Ce adrese? sherlock Holmes prăpădit ce eşti! Mă cunoşti de doi ani şi mai bine, ştii că scormonesc prin ruine, că studiez istoria Oraşului. La ce mama dracului îmi tot pui în spinare nu ştiu ce spionaj idiot? Cine poate aici să spioneze? De ce? Pentru cine?

— Ce era în mapă?! răcni Andrei din toate puterile. Încetaţi să vă mai eschivaţi şi răspundeţi drept: ce era în mapă?

Şi în acest moment Izea izbucni ca turbat.

— Du-te-n P. Mă-tii cu mapele tale cu tot! ţipă el cu glas în falset. Nu-ţi spun nimic! Eşti un prost, un idiot, mutră de jandarm tâmpit!

Izea urla, stropea cu salivă, înjura ca un birjar, dădea cu tifla, și atunci Andrei scoase o foaie de hârtie, scrise deasupra: „Depoziția lui I. Katzman, aflat sub anchetă penală, referitoare la mapa văzută la el și care ulterior a dispărut fără urmă”, așteptă până ce Izea se potoli și spuse cu frumosul:

— Uite ce e, Izea. Îți vorbesc neoficial. Ai scrântit-o. Eu știu că tu ai nimerit în această poveste urâtă din pricina superficialității și a curiozității tale stupide. Dacă vrei să știi, de o jumătate de an ești luat în vizor. Eu te sfătuiesc să te așezi aici și să scrii totul așa cum este. Prea multe nu-ți pot promite, însă voi face tot ce depinde de mine. Așază-te și scrie.

Străduindu-se să nu se uite la Izea, care, epuizat, se potolise, scârbit de el însuși din pricina fățărniciei lui, îmbărbătându-se că în cazul de față scopul scuză, indiscutabil, mijloacele, Andrei încuie sertarul biroului, se ridică și ieși.

În coridor îl chemă la el pe ajutorul ofițerului de serviciu, îl așeză lângă ușă, iar el se îndreptă spre bufet. Își simțea sufletul murdar, gura îi era uscată – simțea un gust oribil, parcă mâncase scârnă. Interogatoriul ieșise cam aiurea, neconvingător. Versiunea Edificiului Roșu a eșuat pe de-a-ntregul, n-ar fi trebuit să se lege acum de asta. Cu mapa – singurul pretext real!

— A dat-o în bară, pentru un astfel de chix ar trebui să fii dat afară în brânci din procuratură. Desigur, Fritz, n-ar fi scăpat acest prilej, Fritz ar fi înțeles numaidecât unde-i buba. Sentimentalismul ăsta blestemat. Firește – au chefuit împreună, au flecărit, este de-al nostru – sovietic. Și ce ocazie – să-i prindă pe toți deodată! Dar și șeful – n-am ce zice: zvonuri, bârfe. Aici o rețea întreagă lucrează chiar sub nasul tău și tu trebuie să cauți sursele zvonurilor.

Andrei se apropie de tejghea, luă un păhărel de vodcă, îl dădu pe gât cu scârbă. Totuși, unde o fi pus mapa aia? Oare să fi aruncat-o direct în stradă? De bună seamă. Că doar n-o fi înghiți t-o. Să trimită pe cineva s-o caute? Prea târziu. Nebunii, pavianii, portarii. Nu, nu, la noi se procedează greșit! de ce o informație atât de importantă, precum prezența

Antiorașului, constituie un secret chiar și pentru anchetatorii penali? Păi, despre asta trebuie să scrie zilnic ziarele, să se pună afișe pe stradă, trebuie să se facă procese demonstrative! de mult l-aș fi dibuit pe acest Katzman. Desigur, pe de altă parte, trebuie să ai și propriul cap pe umeri. O dată ce există asemenea întreprindere grandioasă ca Experimentul, o dată ce în el sunt implicați oameni din cele mai diverse clase și convingeri politice, înseamnă că, inevitabil, trebuie să apară stratificarea. Contradicțiile, contradicțiile motrice, dacă vreți. Lupta antagonică. Mai devreme sau mai târziu, trebuie să apară adversarii Experimentului, oameni care din rațiuni de clasă nu sunt de acord cu el, prin urmare apar și cei pe care aceștia îi atrag de partea lor —elementele declasate, instabile și descompuse din punct de vedere moral, de felul lui Katzman. Tot felul de cosmopoliți. Un proces firesc. Puteam și singur să-mi închipui cum ar trebui să evolueze toate astea.

O palmă micuță, puternică i se așează pe umăr, și Andrei se întoarse. Era Kensi, reporter la rubrica judiciară a Ziarului municipal.

— La ce se gândește anchetatorul? întrebă el. Descâlcești un caz încâlcit? Împărtășește și opiniei publice. Opiniei publice îi plac cazurile încâlcite. Ce zici?

— Salut, Kensi, rosti Andrei obosit. Bei o vodcă?

— Da, numai dacă o să capăt și informații.

— N-o să capeți nimic în afară de vodcă.

— Bine, dă-mi o vodcă fără informații.

Băură câte un păhărel, după care gustară niște castraveți murați fleșcăiți.

— Vin de la șeful vostru, spuse Kensi, scuipând codița castravetelui. E un tip foarte maleabil. O curbă urcă, altă curbă coboară, înzestrarea celulelor cu scaune de closet se apropie de sfârșit – și nici un cuvânt despre problema care mă interesează.

— Și ce te interesează? întrebă Andrei distrat.

— Acum mă interesează disparițiile. În ultimele cincisprezece zile din Oraș au dispărut unsprezece oameni. Poate știi ceva despre asta? Andrei ridică din umeri.

— Știu că au dispărut. Știu că n-au fost găsiți.

— Cine se ocupă de cazul ăsta?

— Nu știu dacă-i un singur caz, întrebă Andrei. Da' mai bine întreabă-l pe șeful.

Kenzi clătină din cap.

— Nu știu de ce, în ultima vreme, domnii anchetatori mă trimit mereu când la șef, când la Geiger. Au apărut prea multe taine în mica noastră comunitate democratică. Întâmplător nu v-ați transformat, printre altele, și în poliție secretă?

— Privi la păhărelul gol și se plânse: Ce rost mai are să ai prieteni printre anchetatori, dacă niciodată nu poți să afli nimic?

— Frate, frate, dar brânza-i pe bani. Tăcură.

— Apropo, știi că Van a fost arestat? spuse Kensi. Eu l-am tot prevenit, nu m-a ascultat, îndărătnicul.

— Nu-i nimic, am aranjat totul, zise Andrei.

— Cum așa?

Andrei îi povesti cu plăcere cât de repede și cu câtă abilitate aranjase totul. Făcuse ordine. Restabilise dreptatea. Era plăcut să istorisească despre singura treabă reușită în ziua asta stupid de ghinionistă.

— Hm, făcu Kensi, ascultând până la sfârșit. Curios. „Când sosesc într-o țară străină, cită el, nu întreb niciodată dacă legile de-acolo sunt bune sau rele, întreb numai dacă sunt respectate."

— Ce vrei să spui cu asta? întrebă Andrei, posomorându-se.

— Vreau să spun că legea privind dreptul la muncă diversificată, după știința mea, nu conține excepții.

— Adică tu socotești că Van trebuia trimis în baltă, nu?

— Dacă legea o cere – da.

— Dar asta-i stupid! spuse Andrei enervându-se. La ce dracu' Experimentul are nevoie de un director prost, în loc de un portar bun?

— Legea privind dreptul la muncă diversificată.

— Această lege a fost inventată spre binele Experimentului, nu în dauna lui. Legea nu poate să prevadă totul. Noi, cei care aplicăm legea, trebuie să avem și noi capul pe umeri.

— Eu îmi imaginez aplicarea legii puțin altfel, rosti Kensi aspru. Și, în orice caz, problemele astea nu le rezolvi tu, ci tribunalul.

— Tribunalul l-ar fi trimis în baltă, în mlaștini, zise Andrei. Iar el are nevastă, are copil.

— Dura lex, sed lex*, rosti Kensi.

—-

Legea e aspră, dar e lege. {lat)

—-

— Maxima asta au scornit-o birocrații.

— Maxima asta, zise Kensi grav, au născocit-o niște oameni care încercau să mențină aceleași reguli de conviețuire pentru o comunitate umană pestriță.

— Da-da, vezi, pestriță! sesiză Andrei. Nu există și nici nu poate exista o lege unică pentru toți. Nu există o singură lege pentru exploatatori și pentru exploatați. Uite, dacă însă Van ar fi refuzat să treacă din director portar.

— Nu-i treaba ta să interpretezi legile, spuse Kensi rece. Pentru asta există tribunal.

— Da' tribunalul nu-l cunoaște și nu-l poate cunoaște pe Van cum îl cunosc eu! Kensi, zâmbind strâmb, clătină din cap.

— Doamne, e plină procuratura de experți!

— Bine-bine, rosti Andrei. Pune-te și scrie un articol. Un neghiob de anchetator eliberează un portar infractor.

— Și l-aș scrie. Mi-e milă de Van! De tine, nătâng ce ești, nu mi-e câtuși de puțin.

— Da' vezi, și mie mi-e milă de Van! spuse Andrei.

— Dar tu ești anchetator, replică Kensi. Pe când eu – nu. Eu n-am nici o legătură cu legile.

— Știi ceva? spuse Andrei. Ia mai slăbește-mă, pentru numele lui Hristos. Îmi vâjâie capul și fără tine.

Kensi își înălță capul și surâse:

— Da, văd. Asta ți-e scris pe frunte. Ați avut razie?

— Nu, zise Andrei. M-am împiedicat pur și simplu. Se uită la ceas.

— Mai merge un păhărel?

— Mulțumesc, ajunge, spuse Kensi, ridicându-se. Nu pot să

beau atât de mult cu fiecare anchetator. Beau numai cu cei care îmi dau informații.

— Să te ia dracu', zise Andrei. Uite-l pe Ceaciua. Du-te și întreabă-l despre Stelele Căzătoare. A înregistrat mari succese, astăzi mi s-a lăudat. Dar ia seama: el e foarte modest, o să tăgăduiască, dar tu nu te lăsa, îmbată-l zdravăn, o să obții un material clasa-ntâi!

Kensi, dând scaunele la o parte, se îndreptă spre Ceaciua, aplecat trist deasupra unei pârjoale subțiri, iar Andrei, zâmbind satisfăcut, pomi fără grabă spre ieșire. Ar fi bine să mai aștept, să văd cum Ceaciua o să înceapă să urle, își zise el. Păcat, nu mai am timp. Ia să vedem, domnule Katzman, cum merg treburile pe la dumneavoastră. Și să nu dea Dumnezeu, domnule Katzman, să mă duceți cu prețul! n-o să mai îngădui asta, domnule Katzman.

În cabinetul treizeci și șase erau aprinse toate luminile posibile. Domnule Katzman stătea sprijinit cu umărul de seiful deschis și frunzărea cu lăcomie un dosar, chinuindu-și ca de obicei negul, și se hlizea doar el știind de ce.

— Cine dracu' ți-a dat voie! rosti Andrei descumpănit. Ce maniere sunt astea, drăcia dracului!

Izea ridică spre el ochii buimaci, se hlizi și mai mult și zise:

— Nu m-aș fi gândit niciodată că ați putut strânge atâtea în jurul Edificiului Roșu. Andrei îi smulse dosarul, trânti cu zgomot ușa de metal și, luându-l de umeri, îl împinse pe Izea spre taburet.

— Așezați-vă, Katzman, zise el, stăpânindu-se din ultimele puteri. Vedea negru înaintea ochilor de furie. Ați scris?

— Ascultă, spuse Izea. Voi aici sunteți niște idioți! Sunteți aici o sută cincizeci de cretini și nu puteți înțelege nicicum.

Andrei însă nu se mai uita la el. Se uita la hârtia pe care scria: „Depoziția lui I. Katzman.” Pe hârtie nu era nici o depoziție, în schimb, apăruse în toată splendoarea lui un sex bărbătesc în mărime naturală.

— Canalie, zise Andrei, sufocându-se. Bestie!

Smulse receptorul telefonului și, cu degetul tremurând, formă un număr.

— Fritz? Voronin la telefon.

— Cu mâna liberă, trase de guler.

— Am nevoie de tine. Treci pe la mine acum, te rog.

— Despre ce-i vorba? întrebă Geiger nemulțumit. Mă pregăteam să plec acasă.

— Te rog foarte mult!

— Andrei ridică vocea. Treci pe la mine!

Puse receptorul în furcă și se uită la Izea. Numaidecât, descoperi că nu se poate uita la el și începu să privească prin el. Izea gâlgâia și chicotea pe taburetul lui, își freca palmele și vorbea întruna, perora plin de sine despre Edificiul Roșu, despre conștiință, despre tâmpiții de martori – Andrei nu asculta și nu auzea. Hotărârea pe care o luase îl umplea de spaimă și totodată de o veselie diavolească. Totul dansa în el de excitare, aștepta și nu mai avea răbdare să aștepte, să vadă cum se va deschide ușa și Fritz cel rău, încruntat, va intra în cameră, cum se va schimba atunci această față dezgustătoare, plină de sine, se va schimonosi de groază, de spaimă rușinoasă. Mai ales dacă Fritz vine cu Rumer. Numai vederea lui Rumer va fi de ajuns, mutra lui păroasă de animal cu nasul turtit. Andrei simți că-l trec fiorii.

Fruntea i se acoperise cu broboane de sudoare. La urma urmelor, ar putea să revină asupra hotărârii. Încă ar mai putea spune: „E-n ordine, Fritz, totul s-a aranjat, scuză-mă de deranj.”

Ușa se deschise larg și intră Fritz Geiger, încruntat și nemulțumit.

— Ei, despre ce-i vorba? se interesă el și numaidecât îl zări pe Izea. A, salut! spuse el, zâmbind. Ce ați mai pus la cale în plină noapte? E timpul de culcare, curând se face ziuă.

— Ascultă, Fritz! strigă Izea bucuros. Explică-i tu acestui tembel! Tu ești mare șef pe aici.

— Lasă gura, deținut! răcni Andrei, izbind cu pumnul în masă. Izea amuți, iar Fritz, apropiindu-se, îl privi pe Izea cu alți ochi.

— Acest ticălos își bate joc de anchetă, rosti Andrei printre dinți, încercând să-și stăpânească tremurul ce îi cuprinsese tot

corpul. Acest ticălos nu vrea să vorbească. Ia-l tu, Fritz, să răspundă la întrebările care i se pun.

Ochii nordici, transparenți, ai lui Fritz se deschiseră larg.

— Și ce întrebări i se pun? se interesă el cu o voioșie profesională.

— N-are importanță, zise Andrei. Îi dai o foaie de hârtie și o să scrie singur. Și să spună ce conține mapa.

— E clar, spuse Fritz și se întoarse spre Izea.

Izea tot nu înțelegea. Sau nu credea. Își freca mâinile încet și se hlizea șovăitor.

— Păi, atunci, să mergem, evreiașul meu, zise Fritz cu blândețe. Posomorala și nemulțumirea lui parcă nici nu existaseră! Mișcă-te, drăguțul meu!

Izea tot mai zăbovea și, atunci, Fritz îl luă de guler, îl întoarse și-l îmbrânci spre ușă.

Izea își pierdu echilibrul și se apucă de tocul ușii. Fața i se făcuse albă. Înțelesese.

— Băieți, rosti el cu glas pierit. Băieți, stați puțin.

— Dacă e ceva, noi suntem la subsol, îngână cu glas catifelat Fritz, îi zâmbi lui Andrei și îl împinse pe Izea în coridor.

Gata. Simțind o răceală grețoasă, dezagreabilă, înlăuntrul său, Andrei făcu vreo câțiva pași prin cabinet, stingând luminile de prisos. Gata. Se așeză la masă și un timp rămase cu capul sprijinit în palmă. Era asudat tot, ca înainte de leșin. Urechile îi vâjâiau, și prin acest vâjâit auzea necontenit glasul înăbușit și asurzitor, trist, disperat, pierit, al lui Izea: „Băieți, stați puțin. Băieți, stați puțin.” Și mai era o muzică urlând solemn, tropăit și târșâit pe parchet, zăngănit de vase și un bâiguit nedeslușit: „. Pahag de cugalao și a-na-nas!” Își desprinse mâinile de pe față și își pironi absurd ochii pe imaginea sexului bărbătesc. Pe urmă luă foaia de hârtie și se apucă s-o rupă în fâșiuțe lungi și înguste, pe care le aruncă la coșul de gunoi și din nou își ascunse fața în palme. Gata. Trebuia să aștepte. Să se înarmeze cu răbdare și să aștepte. Atunci totul se justifică. Dispare greața și va putea respira cu ușurare.

— Da, Andrei, uneori trebuie să recurgi și la așa ceva, auzi el

o voce calmă, cunoscută.

De pe taburetul pe care cu câteva minute în urmă șezuse Izea, acum, picior peste picior și cu mâinile împreunate pe genunchi, pe Andrei îl privea Mentorul, trist, cu fața obosită. Dădea ușurel din cap, colțurile gurii erau dureros lăsate în jos.

— În numele Experimentului? întrebă Andrei răgușit.

— Și în numele Experimentului, spuse Mentorul. Dar înainte de toate – în numele tău personal. Nu există cale ocolită. Trebuie să treci și prin asta. Căci nouă nu ne trebuie orice fel de oameni. Nouă ne trebuie oameni de un soi deosebit.

— Care?

— Uite, tocmai asta nu știu, spuse Mentorul cu regret șoptit. Știu doar ce oameni nu ne trebuie.

— Cei ca Izea Katzman?

Mentorul aprobă doar din ochit: da.

— Dar cei ca Rumer?

Mentorul surâse.

— Cei ca Rumer nu sunt oameni. Aceștia sunt unelte însuflețite, Andrei. Folosind dintr-ăștia, ca Rumer, în numele și spre binele celor ca Van, nenea Iura. Înțelegi?

— Da. Și eu cred la fel. Căci altă cale nu este, așa e?

— Așa. Nu există cale ocolită.

— Dar Edificiul Roșu? întrebă Andrei.

— Nici fără el nu se poate. În felul acesta, fiecare ar putea, fără să bage chiar de seamă, să devină ca Rumer. Oare tu încă n-ai simțit că Edificiul Roșu este necesar? Oare acum tu ești la fel cum erai de dimineață?

— Katzman a zis că Edificiul Roșu este o aiureală a conștiinței tulburate.

— Ce să zic, Katzman este inteligent. Sper că ești de acord cu asta?

— Desigur, spuse Andrei. Tocmai de aceea este primejdios.

Și Mentorul aprobă iar cu privirea: da.

— Doamne, rosti Andrei întristat. Dacă am putea ști exact care este țelul Experimentului! Dar așa este ușor să te încurci, așa totul s-a amestecat. Eu, Geiger, Kensi. Uneori mi se pare că înțeleg ce avem comun între noi, dar alteori – impas,

absurditate. Căci Geiger este un fost fascist, el și acum. El și acum îmi este extrem de antipatic – nu ca om, ci ca individ, ca. Sau Kensi. Este un fel de social-democrat, de pacifist, tolstoian. Nu, nu înțeleg.

— Experimentul este Experiment, zise Mentorul. Nu ți se cere să înțelegi, ci cu totul altceva.

— Ce?

— Dacă aș ști.

— Totul este însă în numele majorității? întrebă Andrei aproape cu disperare.

— Desigur, spuse Mentorul. În numele majorității inculte, oropsite, ignorante, cu nimic vinovate.

— Pe care trebuie s-o ridicăm, preluă Andrei, s-o luminăm, s-o facem stăpânul pământului! Da-da, asta înțeleg. Pentru asta poți să faci orice.

— Făcu o pauză, adunându-și cu greu gândurile, care îi fugeau în toate părțile.

— În plus, și acest Antioraș, rosti el șovăitor. Căci e primejdios, nu-i așa?

— Foarte, spuse Mentorul.

— Și atunci, chiar dacă nu sunt absolut sigur în privința lui Katzman, am procedat totuși corect. Nu avem dreptul să riscăm.

— Fără îndoială! zise Mentorul. Zâmbi. Era mulțumit de Andrei, Andrei simțea asta.

— Nu greșește decât cel care nu face nimic. Nu greșelile sunt primejdioase – primejdioasă este pasivitatea, falsa corectitudine, fidelitatea față de vechile precepte! Numai în lumea veche.

— Da! spuse Andrei emoționant. Înțeleg foarte bine. Este exact acel lucru pe care toți trebuie să ne bazăm. Ce este individul? O unitate socială! Zero netăiat. Dar nu-i vorba de unități, ci de binele obștesc. În numele binelui obștesc suntem obligați să preluăm pe conștiința noastră învechită orice dificultăți, să încălcăm orice lege – scrisă ori nescrisă. Noi avem o singură lege: binele obștesc.

Mentorul se ridică.

— Te maturizezi, Andrei, spuse el aproape solemn. Încet, dar te maturizezi.

Ridică mâna în semn de salut, păși fără zgomot prin cameră și dispăru dincolo de ușă.

O vreme, Andrei rămase fără să se gândească la nimic, rezemat de spătarul scaunului, fuma și privea cum fumul albastru se răsucește încet în jurul becului galben de sub tavan. Se surprinse surâzând. Nu mai simțea deloc oboseala, îi dispăruse somnolența care îl chinuise încă de cu seară, ar fi vrut să acționeze, ar fi vrut să muncească, și îl cuprindea ciuda la gândul că, uite, va trebui totuși să meargă să doarmă câteva ceasuri, ca să nu fie la urmă, toată ziua, năuc.

Cu o mișcare plină de nerăbdare, își trase telefonul aproape, ridică receptorul, dar numaidecât își aduse aminte că la subsol nu există telefon. Atunci se ridică, încuie seiful, verifică dacă sertarele biroului sunt încuiate, apoi ieși în coridor.

Coridorul era pustiu, polițistul de gardă moțăia la măsuța lui.

— Dormi în post! îi aruncă dojenitor Andrei, când trecu pe lângă el.

În clădire, ca întotdeauna la ora aceasta, cu câteva minute înainte de aprinderea soarelui, domnea o liniște înăbușită. O îngrijitoare somnoroasă târa alene cârpa umedă pe pardoseala de ciment. Ferestrele coridorului erau deschise, emanațiile pestilențiale ale sutelor de corpuri omenești se risipeau și dispăreau în beznă, gonite de aerul rece al dimineții.

Țăcănind cu tocurile pe scara de fier alunecoasă, Andrei coborî la subsol, cu o mișcare neglijentă a brațului îl așeză la loc pe paznicul care sărise în sus și deschise ușa joasă de fier. Fritz Geiger, fără veston, în cămașă, cu mânecile suflecate, fluierând un marș cunoscut, stătea lângă un lavoar ruginit și își freca mâinile ciolănoase și păroase cu apă de colonie. În cameră nu mai era nimeni.

— A, tu erai, zise Fritz. Foarte bine. Tocmai mă pregăteam să urc la tine. Dă-mi o țigară, eu le-am terminat.

Andrei îi întinse pachetul. Fritz scoase o țigară, o frecă între degete, o vârî între buze și se uită la Andrei surâzând.

— Ei? nu rezistă Andrei.

— Ce ei?

— Fritz își aprinse țigara, trase cu plăcere un fum. Ai nimerit-o cu oiștea în gard – zău. Nu este spion, nici măcar nu miroase.

— Cum adică? rosti Andrei înlemnind. Și mapa?

Fritz izbucni în râs, strângând țigara în colțul gurii mari, și își turnă în palmă o nouă porție de apă de colonie.

— Evreiașul nostru este un muieratic supranatural, spuse el sentențios. În mapă avea scrisori de dragoste. Venea de la o muiere – s-au certat și i-a luat scrisorile de dragoste. Iar el se teme într-atâta de văduva lui, încât face în pantaloni și, îți dai seama, că a încercat să scape de mapa aia la cel dintâi prilej prielnic, nu-i prost. Zice că a aruncat-o pe drum într-o gură de canal. Mare păcat! continuă Fritz și mai sentențios. Mapa aia, domnule anchetator Voronin, ar fi trebuit să i-o confiști imediat – am fi avut un material compromițător clasa-ntâi, l-am fi avut pe evreul nostru uite-aici!

— Fritz arătă unde l-ar fi avut pe evreul nostru. Pe degetele lui se observau vânătăi recente.

— De altfel, procesul verbal ni l-a semnat, așa că un smoc din blană tot am obținut.

Andrei pipăi scaunul și se așeză. Nu-l mai țineau picioarele. Se uită din nou împrejur.

— Uite ce-ai să faci. Spuse Fritz, desfăcându-și mânecile suflecate și punându-și butonii. Văd că ai un cucui în frunte. Așadar, du-te la medic să ți-l consemneze și să-ți dea certificat. Lui Rumer i-am dat un pumn în nas și l-am trimis la cabinetul medical. Pentru orice eventualitate. Anchetatul Katzman i-a atacat în timpul interogatoriului pe anchetatorul Voronin și pe anchetatorul secundar Rumer, pricinuindu-le vătămări corporale. Deci, în legitimă apărare. Și așa mai departe. Ai înțeles?

— Am înțeles, mormăi Andrei, pipăindu-și automat cucuiul. Își roti încă o dată privirea prin cameră. Dar el, unde. Este? întrebă prin cameră.

— Rumer, gorila dracului, a făcut iar exces de zel, zise Fritz cu ciudă, încheindu-și vestonul. I-a rupt mâna, uite de-aici. A

trebuit să-l trimit la spital.

Redactorul

UNU.

ÎN ORAȘ APĂREAU DE MULTĂ VREME patru ziare, dar Andrei se apucă să-l citească pe cel de-al cincilea, care apărea de foarte puțină vreme, cu vreo două săptămâni înainte de instaurarea beznei de nepătruns. Ziarul acesta era foarte mic, în total – două pagini, de fapt era o foaie, nu un ziar, și era editat de Partidul Renașterii Radicale – P. R. R. —, care s-a separat din aripa stângă a Partidului Radicalilor. Foaia Sub steagul Renașterii Radicale era veninoasă, agresivă, răutăcioasă, dar oamenii care o editau erau întotdeauna excelent informați și, de regulă, știau foarte bine ce se petrece în Oraș în general și la guvern în special.

Andrei parcurse în fugă titlurile. „Friedrich Geiger avertizează: Ați cufundat orașul în beznă, noi însă nu dormim!”, „Renașterea radicală – singura măsură eficientă împotriva corupției”, „Și totuși, domnule primar, unde au dispărut grânele din depozitele orașului?”, „Umăr la umăr – înainte! întâlnirea lui Friedrich Geiger cu capii Partidului Țărănesc”, „Opinia oțelarilor: speculanții de grâne – în șireang!”, „Ține-o tot așa, Fritz! Suntem cu tine! Mitingul gospodinelor pereriste”, „Iarăși pavianii?”. O caricatură: primarul, cu un șezut imens, tronând pe o grămadă de grâu – desigur, cel care dispăruse din depozitele orașului —, împarte arme unor indivizi cu figuri de infractori. Inscripția: „Ia explicați-le, băieți, unde a dispărut grâul!”

Andrei azvârli foaia pe masă și își scarpină bărbia. De unde are Fritz atâția bani pentru amenzi? Doamne, ce lehamite îmi este de toate astea! se ridică și, apropiindu-se de fereastră, privi afară. În bezna groasă și umeda, abia luminată de felinarele străzii, duruiau căruțele, cineva înjura cu glas răgușit, un acces de tuse tabagică, din când în când – nechezat răsunător de cai. Era a doua zi de când în Orașul învăluit în beznă se adunau fermierii.

Cineva bătu la ușă. Intră secretara cu un vraf de șpalturi. Andrei se eschivă înciudat:

— Dă-i-le lui Ubukata, lui Ubukata.

— Domnul Ubukata este la cenzor, replică secretara cu timiditate.

— N-o să stea toată noaptea acolo, zise Andrei iritat. I le dai când se întoarce.

— Dar paginatorul.

— Gata! spuse Andrei grosolan. Du-te.

Secretara se retrase. Andrei căscă, durerea din ceafă îl făcu să se strâmbe, se întoarse la birou, își aprinse o țigară. Ii trosnea capul, în gură simțea un gust oribil. În general, totul era oribil și scârbos – întuneric, umezeală, noroi. Întuneric-beznă. Undeva, din depărtare, răsunau împușcături – un trosnet slab, de parcă cineva rupea vreascuri uscate. Andrei se strâmbă din nou și luă Experimentul – ziarul guvernamental în șaisprezece pagini.

Primarul îi avertizase pe pereriști: guvernul nu doarme, guvernul vede totul!

Experimentul este Experiment. Opinia cronicarului nostru științific cu privire la fenomenele solare.

Străzi întunecate, indivizi tenebroși. Comentariul consultantului politic al municipalității la ultimul discurs al lui Friedrich Geiger.

O sentință dreaptă. Alois Tender condamnat la împușcare pentru port-armă.

„La ei, acolo, s-a stricat ceva. Nu-i nimic, vom repara", spune maistrul electrician Theodore U. Peters.

Ocrotiți pavianii, ei sunt prietenii noștri buni! Rezoluția adunării societății de ocrotire a animalelor.

Fermierii – scheletul de nădejde al societății noastre. Întâlnirea primarului cu conducătorii Partidului Țărănesc.

Vrăjitorul din laboratorul de deasupra prăpastiei. Informații despre ultimele lucrări privind creșterea plantelor de întuneric. Din nou Stele Căzătoare?

Avem automobile blindate. Interviu cu președintele poliției.

Clonella nu-i un paliativ, ci un panaceu.

Aron Webster râde, Aron Webster cântă: cel de al cincisprezecelea recital de binefacere al marelui comic.

Andrei strânse toată această grămadă de hârtie, o făcu mototol și o aruncă într-un colț. Totul părea nereal. Real era întunericul ce domnea de douăsprezece zile în oraș, realitate erau cozile din fața magazinelor de pâine, realitate era acest huruit sinistru de roți hodorogite ce răsuna sub fereastră, luminițele roșii ale țigărilor ce se aprindeau în beznă, zăngănitul metalic înăbușit sub prelatele din harabalele țărănești. Realitate erau împușcăturile, deși încă nu știa nimeni clar cine în cine trage. Și cea mai detestabilă realitate era zumzetul înăbușit din sărmanul cap mahmur și limba aspră imensă, care nu mai încăpea în gură și pe care îți venea s-o scuipi. Vin porto cu cașcaval – s-au smintit la cap și nimic altceva! Ei ce-i pasă, se bagă sub plapumă, doarme pe săturate, iar tu, aici, poți să crăpi. Mai bine s-ar duce totul dracului, zău. M-am săturat să tot tai frunză la câini, și să se ducă toți în fundul și străfundul mamii lor cu toate experimentele lor, cu toți mentorii, pereriștii, primarii, fermierii, cu grânele astea împuțite. Ce să zic – mari experimentatori – nu sunt în stare să asigure lumina soarelui. Iar astăzi trebuie să mai treacă și pe la închisoare, să-i ducă pachetul lui Izea. Cât mai are de stat? Patru luni. Nu, șase. Câinele de Fritz ar putea să-și folosească energia în scopuri pașnice! Da, omul nu-și face probleme. Totul îi merge din plin. L-au dat afară de la procuratură – el a creat un partid, își construiește niște planuri, luptă cu corupția, trăiască renașterea, iată, s-a luat la harță cu primarul. Acum ar fi bine să mă duc la primărie, să-l iau pe domnul primar de coama căruntă, distinsă, și să-l trântesc cu botul de masă: „Unde-i pâinea, canalie? De ce nu luminează soarele?” Și apoi un picior în cur, și încă unul, și încă unul.

Ușa se deschise, trântită de perete, și intră Kensi, mic, impetuos, și se vedea cât de colo că e furios – ochii, și așa îngușți, mijiți, dinții mărunți rânjiți, părul ca smoala – vâlvoi. Andrei gemu în sinea lui. Iar o să-l facă să se lupte cu cineva, își zise el plictisit.

Kensi se apropie și azvârli pe masă, dinaintea lui Andrei, un vraf de șpalturi, subliniate cu creion roșu.

— Eu unul n-o să tipăresc așa ceva! Declară el. Ăsta-i sabotaj!

— Ce ți s-a mai întâmplat? întrebă Andrei posomorât. Te-ai încăierat cu cenzorul, sau ce?

— Luă șpalturile și se uită la ele, nu înțelegea nimic, dar nici nu vedea nimic, în afară de niște linii roșii și înfloriturі.

— Selecția din scrisorile cititorilor să se facă dintr-o singură scrisoare! spuse Kensi furios. Articolul de fond nu merge, este prea caustic. Comentariul la discursul primarului nu merge – e prea provocator. Interviul cu fermierii nu merge – e o problemă delicată, nu-i oportun. În felul acesta eu nu pot să lucrez, Andrei, cum dorești. Tu trebuie să faci ceva. Ticăloșii ăștia ne ucid ziarul.

— Stai puțin. Spuse Andrei strâmbându-se. Stai puțin, lasă-mă să mă dumiresc.

Un șurub mare și ruginit i se înfipse brusc în ceafă, în gropița de la baza craniului. Închise ochii și gemu ușor.

— Gemetele nu sunt de nici un ajutor aici! zise Kensi, căzând în fotoliul pentru oaspeți și aprinzându-și nervos o țigară. Tu gemi, eu gem, dar ar trebui să geamă ticălosul ăla, nu eu și cu tine.

Ușa se deschise din nou. Cenzorul – gras, nădușit, tot numai pete roșii, gâfâind istovit, dădu buzna în cameră și începu să strige încă din prag:

— În asemenea condiții, eu refuz să lucrez! Eu, domnule redactor-șef, nu sunt un băiețandru! Eu sunt funcționar de stat! Nu stau aici pentru propria-mi plăcere!

Nu sunt dispus să ascult înjurăturile indecente ale subalternilor dumitale! Vreau să-mi cereți scuze.

— Dumneata ar trebui să fii sugrumat, nu să ți se ceară scuze! șuieră Kensi din fotoliul său, scăpărând din ochi ca un șarpe. Dumneata ești un sabotor, nu funcționar! cenzorul încremenise, mutându-și ochii injectați de la Kensi la Andrei și invers. Pe urmă spuse foarte calm și chiar solemn:

— Domnule redactor-șef! Vă prezint protestul meu formal!

Atunci, Andrei, făcând un efort colosal, lovi cu palma în masă și spuse:

— Vă rog pe amândoi să tăceți. Vă rog să vă așezați, domnule Paprikaki.

Domnul Paprikaki se așează vizavi de Kensi și acum, fără să se mai uite la cineva, scoase din buzunar o batistă mare, în carouri, și începu să-și șteargă gâtul nădușit, obrajii, ceafa, mărul lui Adam. Deci, așa. Zise Andrei, alegând șpalturile. Noi am pregătit o selecție din zece scrisori.

— Este o selecție tendențioasă! declară numaidecât domnul Paprikaki.

Kensi izbucni neîntârziat:

— Numai ieri am primit nouă sute de scrisori referitoare la pâine! Urlă el. Și toate au același conținut, dacă nu și mai vehement!

— O clipă! spuse Andrei, ridicând vocea și izbind din nou cu palma în masă. Lăsați-mă să vorbesc! Dacă nu vă convine, ieșiți amândoi pe coridor și certați-vă acolo. Așadar, domnule Paprikaki, selecția noastră se bazează pe o analiză amănunțită a scrisorilor sosite la redacție. Domnul Ubukata are absolută dreptate: noi dispunem de o corespondență și mai tăioasă, și mai impulsivă. În selecție am inclus însă scrisorile cele mai cumpătate, cele mai reținute. Nu doar scrisorile unor oameni flămânzi ori speriați, ci și ale acelora care înțeleg complexitatea situației. Mai mult, noi am inclus în selecție o scrisoare care susține fățiș guvernul, deși asta-i unica de acest gen din cele șapte mii pe care noi.

— Nu am nimic împotriva acestei scrisori, îl întrerupe cenzorul.

— Cred și eu, zise Kensi. Pentru că ai scris-o chiar dumneata.

— Nu-i adevărat! țipă cenzorul, și șurubul ruginit se înfipse din nou în ceafa lui Andrei.

— Dacă nu dumneata, atunci careva din haita dumitale, zise Kensi.

— Ba dumneata ești șantajist, strigă cenzorul, acoperindu-se iar cu pete roșii. Aceasta era o exclamație ciudată și, pentru o vreme, se așternu liniștea. Andrei tria șpalturile.

— Domnule Paprikaki, până acum am colaborat destul de bine cu dumneata, rosti el, împăciuitor. Sunt convins că și

acum vom ajunge la un compromis.

Cenzorul clătină din obraji.

— Domnule Voronin! spuse el cu deosebită convingere. Ce amestec am eu? Domnul Ubukata este un om nestăpânit, el trebuie să-și verse furia – indiferent pe cine. Dumneata însă îți dai seama că eu acționez strict în conformitate cu instrucțiunile primite. În Oraș e gata să izbucnească o revoltă. Fermierii sunt gata să înceapă în orice clipă masacrul. Pe poliție nu te poți bizui. Dumneata dorești cumva sânge? Incendii? Eu am copii și nu doresc nimic din toate astea. Și nici dumneata nu dorești așa ceva! În aceste zile, presa trebuie să contribuie la temperarea situației, nu la înrăutățirea ei. Acestea sunt dispozițiile și trebuie să spun că sunt absolut de acord cu ele. Și chiar dacă n-aș fi, oricum sunt obligat, este obligația mea. Uite, ieri a fost arestat cenzorul de la Expres pentru îngăduință excesivă, pentru complicitate cu elementele subversive.

— Te înțeleg perfect, domnule Paprikaki, spuse Andrei cu toată cordialitatea posibilă. Dar vezi și dumneata, la urma urmelor, că selecția este moderată. Trebuie să înțelegi că nu putem să fim de acord cu guvernul tocmai pentru că vremurile sunt grele. Tocmai fiindcă ne amenință ofensiva elementelor declasate și a fermierilor, noi trebuie să facem totul ca guvernul să-și bage mințile în cap. Noi ne facem datoria, domnule Paprikaki!

— Nu semnez selecția, spuse încet Paprikaki. Kensi înjură în șoaptă.

— Vom fi nevoiți să scoatem ziarul fără aprobarea dumitale, zise Andrei.

— Foarte bine, rosti Paprikaki, abătut. Foarte drăguț. Pur și simplu încântător. Ziarul va fi amendat, iar pe mine mă vor aresta. Tirajul va fi confiscat. Te vor aresta și pe dumneata.

Andrei luă foaia Sub steagul Renașterii Radicale și o flutură pe sub nasul cenzorului.

— Dar de ce nu-l arestează pe Fritz Geiger? întrebă el. Câți dintre cenzorii acestei gazetuțe au fost arestați?

— Nu știu, spuse Paprikaki cu o disperare calmă. Ce mă

interesează pe mine? cândva o să-l aresteze și pe Geiger, o s-o pățească.

— Kensi, zise Andrei, câți bani avem în casă? Ne-ajung de amendă?

— Vom strânge de la colaboratori, rosti Kensi preocupat și se ridică. Mă duc să dau dispoziție paginatorului să înceapă tragerea tirajului. Ne-om descurca noi cumva.

Se îndreptă spre ușă, cenzorul privi trist în urma lui, oftă, apoi își suflă nasul.

— N-aveți pic de inimă, mormăi el. Și nici minte. Mucoșilor. Kensi se opri în prag.

— Andrei, spuse el. În locul tău, eu m-aș duce totuși la primărie și aș apăsa pe toate pârghiile posibile.

— Ce pârghii sunt acolo? rosti Andrei posomorât. Kensi se întoarse la masă.

— Du-te la adjunctul consultantului politic. La urma urmelor, e tot sus. Și doar ați băut vodcă împreună.

— Dar l-am și pocnit peste bot, zise Andrei ursuz.

— Nu-i nimic, el nu e supărăcios, spuse Kensi. Și, pe urmă, eu știu că el primește atenții.

— Cine de la primărie nu primește? întrebă Andrei, oftând. Bine, mă duc. Poate aflu ceva. Da' cu Paprikaki ce-o să facem? Îndată o să dea fuga să telefoneze. O să telefonezi, nu-i așa?

— O să telefonez, recunoscu Paprikaki fără pic de entuziasm.

— Iar eu o să-l leg și o să-l bag degrabă într-un dulap! spuse Kensi și toți dinții îi străluciră de satisfacție.

— De ce. Zise Andrei. De ce așa dintr-o dată: îl leg, îl bag. Încuie-l la arhivă, acolo nu e telefon.

— Asta-i samavolnicie, remarcă Paprikaki cu demnitate.

— Și dacă te arestează, asta n-o să fie samavolnicie?

— Da eu nu ripostez! spuse Paprikaki. Am remarcat. Pur și simplu.

— Du-te, du-te, Andrei, îl îndemnă Kensi nerăbdător. N-ai grijă, o să mă descurc fără tine.

Andrei se ridică, gemând, se îndreptă spre cuier, abia târându-și picioarele, și își luă fulgarinul. Bereta dispăruse pe undeva, o căută pe jos, printre niște galoși uitați de vizitatori

în vremurile bune de altădată, nu o găsi, înjură de mamă, apoi ieși în antecameră. Secretara plăpândă își ridică spre el ochii cenușii speriați. Târfuliță de două parale. Cum o fi chemând-o?

— Mă duc la primărie, zise el încruntat.

În redacție totul se desfășura ca de obicei. Unul striga la telefon, altul scria așezat la un colț de masă, unul examina niște fotografii ude, altul bea cafea, nu-și găseau astâmpărul, băiețandri-curieri cu mape și hârtii, fum de tutun, murdărie; șeful secției de literatură, un măgar fenomenal, cu pince-nez de aur, fost desenator dintr-un cvasi-stat, de felul Andorrei, îi predica pompos unui autor, plictisit: „Aici, undeva, ați dat dovadă de prea mult zel, v-a lipsit simțul măsurii, materialul v-a depășit". Un picior în fund! își zise Andrei, trecând mai departe. Își aduse brusc aminte ce dragi au fost acestea inimii lui, ce noi, ce pasionante – foarte de curând! —, totul părea de perspectivă, necesar, important. „Șefule, o clipă!" îi strigă Denny Lee, șeful secției scrisori, vrând s-o pornească după el, dar Andrei, fără să se întoarcă, îi făcu semn să-l lase în pace. Un picior în fund, un picior.

Ieșind în stradă, Andrei se opri și își ridică gulerul fulgarinului. Pe stradă, ca și mai înainte, duruiau căruțele – și toate în același sens, spre centrul Orașului, la primărie. Andrei își vârî mâinile și mai adânc în buzunar și, gârbovindu-se, o porni în aceeași direcție. Cam după vreo două minute își dădu seama că merge alături de o haraba gigantică, având roțile de înălțimea unui stat de om. Harabaua era trasă de doi cai de povară uriași, evident istoviți de drumul lung. Nu se observa nici o încărcătură dincolo de loitrele înalte, în schimb se vedea bine căruțașul în partea dinainte, și nu atât căruțașul, cât mai ales mantaua lui de ploaie cu glugă triunghiulară. Din căruțașul însuși se vedea numai barba, care ieșea înainte, și prin scârțâitul roților și tropotul copitelor se auzeau niște sunete nelămurite, scoase de el: fie că își îndemna caii, fie că elimina, cu francheța-i țărănească, gazele prisoselnice.

Și ăsta a venit la Oraș, își zise Andrei. La ce? Ce vor cu toții? Aici nu vor găsi pâine, dar lor nu le trebuie pâine, ei au pâine.

De altminteri, ei au de toate. Oare vor într-adevăr să provoace un măcel, anarhie? Probabil. Dar ce câștigă ei din asta? Vor să jefuiască? Nu poți înțelege nimic.

Își aminti ancheta realizată printre fermieri și cât de dezamăgit era Kensi de această anchetă, deși el însuși o realizase – chestionase vreo cincizeci de țărani în piața din fața primăriei. „Și noi ca alții", „M-am săturat, înțelegi, stau în baltă, hei, mi-am zis, să mă duc.", „Ce să mai vorbim, dragă domnule, de ce dă năvală norodul, unde vrea să ajungă, cu ce scop? Ne mirăm și noi.", „Păi am văzut că toți se duc la Oraș. Atunci – și eu la Oraș! Ce, eu sunt mai prost?", „Automat? Păi ce ne facem noi fără automat? Fără automat la noi nu poți să faci un pas.", „. Mă duceam într-o dimineață să mulg vacile, mă uit – îi văd că vin. Venea Stiomka Kosulin, venea Jacques Franțuzul, cum îi zice? Ah, mama lui!

— Mereu uit cum îl cheamă, stă după deal. Venea și el! îi întreb: Băieți, încotro? Păi, uite, zice unul, n-avem soare de șapte zile, trebuie să mergem la Oraș.", „Întrebați-i pe șefi. Șefii știu totul.", „. Dar să zicem că ne vor da tractoare automate! Ca tu să stai acasă, să te scarpini la șale, iar el să lucreze în locul tău. De vreo trei ani ne făgăduiesc."

Evaziv, nebulos, confuz. Prevestitor de rău. Ori umblă cu șiretlicuri, ori îi adună grămadă nu știu ce instinct, poate chiar o organizație secretă, bine camuflată. Atunci ce-i asta – Jacquerie? Răzmeriță? Cumva pot fi înțeleși: soare nu există de douăsprezece zile, recolta se prăpădește, ce va fi – nu se știe. Iată ce i-a scos din bârlogul lor.

Andrei trecu pe lângă o coadă nu prea mare, liniștită, la magazinul de carne, pe urmă pe lângă alta – la pâine. Erau în special femei, multe aveau la mâneci banderole albe. Bineînțeles, lui Andrei îi veni numaidecât în minte noaptea Sfântului Bartolomeu și își zise că, într-adevăr, acum nu e noapte, e ziuă, ceasurile unu din zi, iar prăvăliile și acum sunt închise. În colț, sub firma de neon a cafenelei de noapte „Quisisana", stăteau în grup trei polițiști. Aveau niște figuri stranii, parcă șovăielnice. Andrei încetini pasul, trăgând cu urechea.

— Ce să facem acum – ordonați să ne repezim la bătaie? Da' ei sunt de două ori mai mulți.

— Să mergem și să raportăm că nu putem răzbate într-acolo și cu asta, basta.

— Iar el o să zică așa: „Cum nu puteți răzbate? Voi sunteți poliția!”

— Da, poliția, și cei cu asta? Noi suntem poliția, iar ei – miliția.

Ce miliție o mai fi și asta? se întrebă Andrei, trecând pe lângă ei. Nu știu de nici o miliție. Mai trecu pe lângă o coadă, coti pe Principală. Înainte se zăreau strălucitoarele felinare cu mercur din Piața Centrală, a cărei suprafață vastă era ocupată de ceva cenușiu, mișcător, peste care plutea aci abur, aci fum, și numaidecât fu oprit.

Un tânăr de statură înaltă, de fapt – un băiețandru mai dezvoltat decât alții la vârsta lui, cu șapcă plată, al cărei cozoroc era tras până peste ochi, îi bară calea și întrebă încet:

— Încotro, domnule?

Ținea mâinile în șolduri și pe amândouă mânecile avea banderole albe. Lângă peretele din spatele lui stăteau încă vreo câțiva oameni cu figuri dintre cele mai diferite și toți purtau banderole albe la mâneci. Andrei observă cu coada ochiului că nenea în manta de ploaie din prelată își continuă slobod drumul mai departe.

— Merg la primărie, spuse Andrei, nevoit să se oprească. Despre ce e vorba?

— La primărie? Repetă băiețandrul cu glas tare și se uită peste umăr la ai săi. Se desprinseră de lângă perete și se apropiară de Andrei.

— Permiteți să întrebăm, de ce vă duceți la primărie? se interesă un tip vânjos, nebărbierit, într-o salopetă unsuroasă, cu o caschetă pe care erau brodate literele „J” și „M”. Avea o față energică, musculoasă și ochi răi, iscoditori.

— Cine sunteți dumneavoastră? întrebă Andrei, pipăind pisălogul de aramă din buzunar, pe care-l purta cu sine de patru zile din pricina vremurilor tulburi.

— Noi suntem miliția voluntară, răspunse vânjosul. Ce

treabă aveți la primărie? Cine sunteți?

— Sunt redactorul șef al Gazetei municipale, spuse Andrei supărat, strângând pisălogul în mână. Nu-i plăcea deloc că, în timpul dialogului, băiețandrul se apropiase din stânga, iar cel de-al treilea milițian voluntar, tot un băiețandru – se vedea cât de colo – zdravăn, îi fornăia la urechea din dreapta. Mă duc la primărie să protestez împotriva acțiunilor cenzurii.

— A, spuse vânjosul cu expresie nedefinită. E clar, dar de ce la primărie? Trebuia să arestați cenzorul și să vă tipăriți sănătoși ziarul.

Andrei hotărî ca deocamdată să facă pe insolentul.

— Nu mă-nvățați voi pe mine, zise el. Pe cenzor l-am arestat și fără sfaturile voastre. Vă rog să-mi dați voie să trec.

— Reprezentantul presei. Rosti cel ce fornăia la urechea dreaptă.

— De ce nu? Să se ducă, îngădui flăcăiandrul din stânga.

— Fie, zise vânjosul. Să se ducă. Numai că pe urmă să nu dea vina pe noi. Sunteți înarmat?

— Nu, spuse Andrei.

— Păcat, zise vânjosul, dându-se la o parte. Treceți.

Andrei trecu. În spatele lui, vânjosul spuse cu voce de castrat „Iasomia-i floare minunată!” și milițienii izbucniră în râs. Andrei cunoștea acest stih și vru să se întoarcă supărat, dar mai bine grăbi pasul.

Pe Principală era destul de multă lume. Stăteau mai ales de-a lungul zidurilor sau în grupuri, pe sub porți, toți purtau banderole albe. Unii stăteau chiar în mijlocul străzii, se apropiau de fermierii care treceau, le spuneau ceva, și fermierii porneau mai departe. Magazinele erau tot închise, dar aici nu erau cozi lângă ele. În apropierea franzelăriei, un milițian în vârstă, cu un baston noduros, explica unei babomițe: „Madam, vă spun cu toată siguranța că astăzi nu se deschid magazinele. Eu sunt proprietarul unei băcănii, madam, și știu ce vorbesc.” Băbătia îi răspunse cu voce stridentă ceva în sensul că ea moare pe treptele astea, și tot nu-și părăsește locul la coadă.

Înăbușindu-și cu stăruință sentimentul crescând de neliniște

și de irealitate față de ceea ce se petrecea în jur – totul era ca la cinematograf —, Andrei ajunse în piață. Capătul Străzii Principale, care dădea în piață, era înțesat cu telegi, căruțe, furgoane, harabale. Puțea a sudoare de cal și a bălegar proaspăt, cai de diferite culori dădeau din cap, fiii mlaștinilor se strigau și își răspundeau cu glasuri tunătoare, licăreau luminițele țigărilor. Mirosea a fum – undeva, pe aproape, aprinseseră un foc. De sub arcul unei clădiri ieși, încheindu-și nasturii din mers, un mustăcios gras cu pălărie texană – cât pe-aci să-l răstoarne pe Andrei, înjură cu blândețe și pomi să se strecoare printre căruțe, strigând cu glas tunător pe un anume Sidor: „Sidor, hai încoace! Hai în curte, acolo se poate! Dar uită-te pe unde calci, să nu cazi!”

Mușcându-și buzele, Andrei porni mai departe. Foarte aproape de intrarea în piață, căruțele urcaseră și pe trotuare. La multe dintre ele caii fuseseră deshămați și acum, împiedicați, rătăceau printre căruțe, adulmecând melancolici asfaltul. În căruțe, oamenii dormeau, fumau, mâncau, se auzea un gâlgâit apetisant și plescăit de buze. Andrei se cățără într-un fel de pridvor și privi tabăra de la înălțime. Până la primărie mai erau vreo cinci sute de metri, dar totul devenise un labirint. Focurile trosneau și scoteau fum, fumul albastru, în lumina felinarelor cu mercur, suia deasupra furgoanelor și harabalelor și, ca într-un horn gigantic, se scurgeau în Strada Principală. Nu știu ce scârboșenie se așeză pe obrazul lui Andrei, bâzâind, și îl înțepă ca un ac. Andrei se plesni peste obraz, strivind ceva mare, țepos, care pocni mustos sub palmă. Le-au cărat din mlaștini, își zise el supărat. Dinspre o poartă întredeschisă mirosea, fără nici un dubiu, a amoniac. Andrei sări pe trotuar și pomi cu pași hotărâți prin labirintul de cai și căruțe, călcând de la primii pași în ceva moale și sfărâmicios.

Clădirea rotunjită, greoaie, a primăriei se înălța deasupra pieței ca un bastion cu patru etaje. Aproape toate ferestrele erau întunecate, doar câteva erau luminate și se mai vedea o lumină slabă, galbenă, la puțurile lifturilor scoase în afară. Tabăra fermierilor încercuia clădirea ca un cerc, între căruțe și primărie se așternea un spațiu gol, luminat de felinarele

puternice, instalate pe stâlpi de fontă cu ornamente. Sub felinare se înghesuiau fermieri, aproape toți cu arme, iar vizavi de ei, la intrarea în primărie, se afla un șir de polițiști – judecând după semnele distinctive, în majoritate sergenți și ofițeri.

Andrei își croia drum prin mulțimea înarmată, când se auzi strigat. El se opri, rotindu-și capul.

— Aici, uite-mă aici, aici sunt! striga un glas cunoscut și Andrei îl zări, în sfârșit, pe nenea Iura. Nenea Iura se apropia de el cu mersu-i legănat, întinzând dinainte mâna pentru a o strânge pe a lui Andrei – în aceeași tunică, cu boneta pe o sprânceană. Cunoscuta pușcă mitralieră îi atârna de umăr.

— Noroc, Andriuha – sufletelul tău de orășean! Glăsui el, lovind zgomotos cu palma sa aspră în palma lui Andrei. De când te caut, aici s-a stârnit tămbălăul, nu, îmi zic, nu se poate să nu fie pe-aici și Andriuha al nostru. El e flăcău de viață, îmi zic, negreșit că se învârte pe-aici, pe undeva.

Nenea Iura era cherchelit bine. Coborî mitraliera de pe umăr, îi puse patul la subțioară, sprijinindu-se ca într-o cârjă, și continuă cu aceeași însuflețire.

— Caut încolo, caut încoace – Andriuha nicăieri. Ah. 'tu-i mama mă-sii, zic, ce-nseamnă asta? Fritz ăla al tău, spălăcitul, e aici, se înghesuie printre țărani, le ține discursuri. Iar pe tine parcă te înghițise pământul!

— Stai puțin, nene Iura, zise Andrei. Ce cauți dumneata aici?

— Am venit să-mi apăr drepturile, poziția! zâmbi nenea Iura satisfăcut. Barba lui se răsfiră ca o mătură. Exclusiv pentru acest scop am venit, dar, probabil, n-o să iasă nimic.

— Scuipă și șterse cu talpa cizmei sale uriașe.

— Oamenii sunt niște proști. Habar n-au pentru ce au venit Ba să roage, ba să ceară, poate nici pentru una, nici pentru alta, ci pur și simplu li s-a făcut dor de viața de oraș – o să vă umplem Orașul de căcat și pe urmă – îndărăt acasă. Poporul e un căcat. Uite.

— Se întoarse și făcu către cineva cu mâna.

— Uite, ia-l, de pildă, pe Stas Kowalski, ortacul meu. Stas! Stas. T-'tuți. Vino-ncoa!

Stas se apropie. Era un bărbat slab, adus de spate, cu niște mustăți triste atârnând în jos, și o chică rară. Duhnea de trăsnea a rachiu. Se ținea pe picioare absolut instinctiv, însă, una-două, dădea capul pe spate militărește, lua în mâini un automat micuț, tare ciudat și, ridicând cu mare greutate pleoapele, se uita amenințător în jur.

— Uite – Stas. Continuă nenea Iura. Căci Stas a luptat, Stas, ai luptat, hai spune! Nu, spune tu: ai luptat? îi ceru nenea Iura, îmbrățișându-l strâns pe după umeri și legănându-se o dată cu el.

— He! Ho! răspunse Stas, străduindu-se să arate cu toată înfățișarea lui că a luptat, și cum a mai luptat, nu există cuvinte să spună cum a luptat!

— Acum e beat, îi explică nenea Iura. El nu poate când nu e soare. Despre ce vorbeam? A, da! Întreabă-l pe el, prostu', de ce își pierde vremea pe-aci? Arme sunt. Băieți luptători sunt. Atunci te întrebi – ce mai trebuie?

— Stai puțin, spuse Andrei. Voi ce vreți?

— Păi, asta vreau să-ți spun! zise nenea Iura cu convingere, dând drumul lui Stas, care o pomi în lături numaidecât, descriind un arc lung. Eu ce-ți explic?! Să tragem o dată în ticăloși – și gata! Că ei au mitraliere! O să tropăim cu cizmele, o să azvârlim în sus căciulile.

— Tăcu brusc, aruncându-și din nou mitraliera pe umăr.

— Să mergem.

— Unde?

— Să bem. Trebuie să bem totul, la mama dracului, și să plecăm acasă de-aici. Zău așa, de ce să ne pierdem vremea de pomană? Mie îmi putrezesc cartofii pe câmp. Hai.

— Nu, nene Iura, spuse Andrei cu ton de scuză. Nu pot acum. Trebuie să intru la primărie.

— La primărie? Să mergem! Stas! Stas, t-'tu-ți.

— Stai puțin, nene Iura! Tu. Asta. N-or să-ți dea voie.

— M-mie? răcni nenea Iura, și ochii îi scăpărară. Hai să mergem. Să vedem cine nu-mi dă voie. Stas!

Îl luă pe Andrei pe după umeri și îl trase prin spațiul gol, puternic luminat, direct spre șirul de polițiști.

— Trebuie să înțelegi, mormăi el cu foc, chiar în urechea lui Andrei, care se împotrivea. Mi-e frică, înțelegi? N-am spus nimănui, îți spun ție. Mi-e groază! Și dacă soarele nu se mai aprinde deloc, ce zici? Ne-am târât aici și ne-au părăsit. Nu, să ne explice, să ne spună adevărul, netrebnicii, dar așa nu mai se poate trăi. Nu mai pot dormi noaptea, înțelegi? Așa ceva nu mi s-a întâmplat nici pe front. Tu crezi că sunt beat? Câtuși de puțin – asta-i frica, groaza, care umblă prin mine!

Pe Andrei îl trecură fiori ascultând această bâiguire plină de înflăcărare. Se opri la vreo cinci pași de lanțul polițiștilor și se părea că în piață amuțise totul și că toți se uitau la el – și polițiștii, și fermierii, și, încercând să fie cât mai convingător, rosti:

— Nene Iura, uite ce facem. Eu mă duc acum, rezolv o problemă pentru ziarul meu, iar tu mă aștepți aici. Pe urmă mergem la mine și o să discutăm pe îndelete. Nenea Iura clătină cu toată forța din barbă.

— Nu, merg cu tine. Am și eu o problemă de rezolvat.

— Da' n-or să te lase să intri! Nici pe mine n-or să mă lase din pricina ta!

— Să mergem, să mergem. Zise nenea Iura. Cum să nu mă lase? De ce? Nu facem gălăgie, suntem cuviincioși.

Erau la doi pași de polițiști, un căpitan corpolent în uniformă elegantă, cu tocul revolverului deschis la centură, le ieși în întâmpinare și se interesă rece:

— Unde mergeți, domnilor?

— Sunt redactor-șef la Ziarul municipal, spuse Andrei, respingându-l ușor pe nenea Iura ca să nu-l îmbrățișeze. Trebuie să mă întâlnesc cu domnul consultant politic.

— Actele, vă rog – și palma lui în mănușă din piele de căprioară se întinse spre Andrei.

Andrei scoase legitimația, i-o dădu căpitanului și se uită cu coada ochiului la nenea Iura. Spre mirarea lui, nenea Iura stătea acum liniștit, se smiorcăia și își aranja întruna cureaua puștii mitraliere, deși nu era deloc nevoie. Ochii lui păreau ochi de om treaz și cercetau fără grabă șirul de polițiști.

— Puteți trece, spuse căpitanul politicos, înapoindu-i

legitimația. Deși, trebuie să vă spun.

— Nu termină și se adresă lui nenea Iura: Dumneata?

— Este cu mine, răspunse repede Andrei. Într-un fel este reprezentantul. Ă-ă. Unei părți a fermierilor.

— Actele!

— Ce acte poate să aibă un țăran? spuse nenea Iura cu amărăciune.

— Fără acte nu se poate.

— De ce nu se poate fără acte? zise nenea Iura, întristat de-a binelea. Fără o păcătoasă de hârtie, care va să zică, nu mai sunt om?

Andrei simți o răsuflare fierbinte în ceafă. Era Stas Kovalski care se clătina războinic, asigura spatele. În spațiul luminat își făcură apariția încă niște oameni, înaintând spre ei alene, parcă fără să vrea.

— Domnilor, domnilor, nu vă adunați aici! spuse căpitanul nervos. Da' treceți odată, domnule! se răsti el mânios la Andrei. Domnilor, înapoi, este interzis să vă adunați!

— Adică, dacă nu am o hârtie mâzgălită, se lamenta nenea Iura, înseamnă că eu nu am trecere nicăieri, în nici o parte.

— Arde-l peste bot! îi propuse Stas din spate, cu o voce neașteptat de limpede.

Căpitanul îl înhață pe Andrei de mâneca fulgarinului și îl trase brusc spre sine, astfel încât Andrei se trezi numaidecât în spatele șirului de polițiști. Șirul se strânse repede la loc, acoperindu-i pe fermierii care se îngrămădiseră în fața căpitanului și el, fără să mai aștepte evoluția ulterioară a evenimentelor, se îndreptă cu pași repezi spre portalul întunecos, slab luminat. În spatele lui, larma nu contenea:

— Dă-le pâine, dă-le carne, dar când să treci undeva.

— Vă rog să nu vă adunați! Am ordin să arestez.

— De ce nu-l lași pe reprezentant să treacă? Hai?

— Soarele! Soarele când o să-l aprindeți din nou, nemernicilor?!

— Domnilor, domnilor! Ce amestec am eu?

Pe treptele de marmură albă, în întâmpinarea lui Andrei, țăcănind cu potcoavele, se revărsau alți polițiști. Aceștia erau

înarmați cu carabine prevăzute cu baionete. O voce gâtuită ordonă: „Pregătiți tuburile!” Ajuns în vârful treptelor, Andrei privi îndărăt. Spațiul luminat era acum presărat cu oameni. Fermierii, care agale, care în fugă, se deplasau dinspre tabăra lor către mulțimea adunată care creștea necontenit.

Andrei trase cu efort spre sine ușa grea, înalta, bătută în aramă, și intră în vestibul. Aici domneau semiîntunericul și un miros pătrunzător de cazarmă. În fotolii luxoase, pe canapele și direct pe dușumea dormeau claie peste grămadă polițiști acoperiți cu mantale. La galeria slab luminată, care se întindea de-a lungul celor trei pereți ai vestibulului, se profilau niște figuri în mișcare. Andrei nu putu deslușî dacă aveau sau nu arme.

Pe covorul moale al scării, el urcă în fugă la etajul întâi, unde se afla secția de presă, și pomi pe coridorul larg. Deodată, fu cuprins de îndoială. Nu știu de ce, astăzi era prea multă liniște în acest edificiu uriaș. De obicei, aici se înghesuia puzderie de oameni, țăcăneau mașinile de scris, zbârnâiau telefoanele, era o rumoare continuă din pricina discuțiilor și din pricina strigătelor șefilor, dar acum nu era nimic din toate acestea. Unele cabinete erau larg deschise, întunecoase, însă și pe coridor nu ardea decât un bec din patru.

Presimțirea nu-l înșelase: cabinetul consultantului politic era încuiat, iar în cabinetul adjunctului ședeau doi tipi necunoscuți, cu paltoane gri identice, încheiate până sub bărbie, cu pălării-gambete la fel, trase pe ochi.

— Vă rog să mă iertați, rosti Andrei sever. Unde pot să-l găsesc pe domnul consultant politic ori pe adjunctul lui?

Capetele cu gambete se întoarseră agale spre el.

— Ce treabă aveți cu el? întrebă cel mai mic de statură.

Brusc, figura acestui om i se păru lui Andrei nu chiar așa de necunoscută, și vocea de asemenea. Și, fără să-și dea seama de ce, încercă un sentiment neplăcut și bizar din pricină că acest om se află aici. Nu avea ce căuta aici. Andrei se încruntă și, străduindu-se să vorbească sacadat și cu fermitate, explică cine este și de ce are nevoie.

— Da' intrați, rosti omul cvasi-cunoscut. De ce ați rămas în ușă?

Andrei intră și se uită în jur, dar nu văzu nimic: în fața ochilor îi apărea mereu această față netedă de scapet. Unde l-am mai văzut? Un tip antipatic. Și periculos. Degeaba am intrat aici, pierd timpul de pomană.

Omulețul cu gambetă îl examina și el cu atenție. Era liniște. Ferestrele înalte erau acoperite cu perdele grele, și zgomotul de afară abia răzbătea aici. Omulețul cu gambetă sări deodată în picioare și veni foarte aproape, lângă Andrei. Ochii mici, cenușii, aproape fără gene, nu clipeau, iar de la nasturele de sus al paltonului urcă până sub bărbie și coborî din nou un măr al lui Adam mare și viguros.

— Redactor-șef? rosti omulețul, și atunci Andrei îl recunoscu în sfârșit și, cuprins de o moleșeală istovitoare, cu senzația că i s-au tăiat picioarele, înțelese că și el fusese recunoscut.

Fața de scapet se lăți într-un rânjet, arătând niște dinți rari, stricați, omulețul se aplecă, și Andrei simți o durere năprasnică în pântece, de parcă îi plesniseră măruntaiele, și prin pâcla dureroasă ce i se așternuse pe ochi văzu dușumeaua lustruită cu ceară. Să fugă, să fugă. Puzderie de stele, ca niște focuri de artificii, i se aprinseră în creier, și deasupra lui începu să se clatine, învârtindu-se, tavanul întunecos și îndepărtat, împestrițat de crăpături. Din bezna înăbușitoare care se lăsase cădeau sulițe încinse până la alb și se înfigeau în coaste. Mă omoară. Mă omoară! Capul i se umflase brusc și, jupuindu-i urechile, se vârî în nu se știe ce crăpătură îngustă și puturoasă, iar un glas tunător rosti tărăgănat „Mai calm, Coccis, mai calm, nu totul dintr-o dată.” Andrei scoase un țipăt sălbatic, un lichid vâscos și cald îi umplu gura. Se înecă și vomită.

În cameră nu era nimeni. Perdeaua imensă era trasă, fereastra deschisă, bătea un vânt umed și rece și se auzi un urlet îndepărtat. Cu mare dificultate, Andrei se ridică în patru labe și se târî de-a lungul peretelui. Spre ușă. Afară de-aici.

Pe coridor vomită din nou. Zăcu puțin într-o stare de vlăguire plăcută, apoi încercă să se ridice în picioare. Mi-e

rău, își zise el. Ah, cât îmi e de rău! se așeză, apoi își pipăi fața. Fața îi era umedă și lipicioasă, și brusc descoperi că vede doar cu un singur ochi. Îl dureau coastele, respira cu dificultate. Îl dureau maxilarele, și o durere îngrozitoare, insuportabilă, îl sfâșia sub plămânii. CanaKa de Coccis. M-a mutilat. Andrei începu să plângă. Ședea pe podea în coridorul pustiu, sprijinindu-se cu spatele de volutele aurite, și plângea. Nu se putea stăpâni. Plângând, dădu la o parte poala fulgarinului și își vârî mâna sub cureaua pantalonilor. Îl durea îngrozitor, dar nu acolo, ci mai sus. Îl durea tot pântecele. Chiloții erau uzi.

Cineva, bocănind asurzitor cu cizmele, veni în fugă din fundul coridorului și se opri deasupra lui. Un polițist, așa părea – roșu la față, transpirat, fără chipiu, cu privirea dezorientată. Stătu așa vreo câteva secunde, parcă ezitând, și deodată o luă la goană mai departe, iar din adâncul coridorului apăru în fugă al doilea, smulgându-și tunica din mers.

Atunci, Andrei realiză că, acolo, de unde fugeau ei, răsuna larmă de voci multe. Făcând un efort, se ridică și, ținându-se de perete, pomi încet spre acea larmă, încă suspinând, pipăindu-și cu groază fața și oprindu-se întruna să se odihnească puțin, încovoindu-se și ținându-se de pântece.

Ajunse la scară și se apucă de balustrada de marmură. Jos, în vestibulul uriaș, era un haos de nedescris. Era cu totul de neînțeles ce se petrece acolo. Becuri de proiector, instalate de-a lungul galeriei, aruncau o lumină rece, orbitoare, peste acest amestec de corpuri, unde se zăreau bărbi multicolore, chipiuri de uniformă, fireturile de aur ale epoleților răsuciți ai polițiștilor, baionetele atașate, palme cu degetele rășchirate, chelii palide, și de la toate astea se înălța spre tavan o duhoare caldă și umedă.

Andrei închise ochii, ca să dispară tot ce vedea, și, pe pipăite, mutându-și mâinile pe balustradă, cu chiu, cu vai, când cu dosul, când într-o parte, începu să coboare, neînțelegând nici el de ce face asta. Se opri de câteva ori să mai răsufle și să geamă, deschizând ochii, privea în jos, din

nou i se făcea rău din pricina acestei priveliști, din nou își mijea ochii și începea să-și mute mâinile pe balustradă. Când aproape ajunsese jos, brațele îi erau cu totul istovite, el se prăvăli și se rostogoli pe ultimele trepte până pe platforma de marmură, împodobită cu gigantice scuipători de bronz. Prin pâclă și larmă, auzi deodată un urlet răgușit: „Ia te uită, păi ăsta e Andriuha! Băieți, acolo îi ucid în bătaie pe ai noștri!" Deschizând ochii, Andrei îl zări foarte aproape pe nenea Iura, ciufulit, cu tunica sfâșiată, ochii-i sălbatici holbați, barba vâlvoi, și el văzu cum nenea Iura își ridică mitraliera și, neîncetând să urle ca un taur, trase o rafală lungă în galerie, în proiectoare, în geamurile sălii cu două rânduri de ferestre.

Apoi, urmară niște impresii fragmentare, deoarece conștiința îi revenea și-i dispărea o dată cu fluxurile și refluxurile de durere și greață. La început, se descoperi în centrul vestibulului. Se târa cu îndărătnicie în patru labe spre ușa deschisă în depărtare, trecând peste trupuri nemișcate. Mâinile îi alunecau în ceva umed și rece. Cineva gemea monoton în imediata apropiere, rostind întruna: „O, Doamne, o, Doamne, o, Doamne." Pe covor erau împrăștiate cioburi de sticlă, tuburi de cartușe, bucăți de tencuială. Prin ușa deschisă năvăli, urlând și trecând chiar peste el, niște oameni înfricoșători, cu făclii aprinse în mâini.

Pe urmă se trezi afară, lângă portal. Ședea cu picioarele desfăcute, sprijinindu-se cu palmele de piatra rece, și pe genunchii lui se afla o carabină fără închizător.

Mirosea a fum proaspăt, undeva la marginea conștiinței țăcăni o mitralieră, nechezară sălbatic niște cai, iar el își repetă cu glas tare, explicându-și sieși: „Aici mă vor călca în picioare, mă vor călca negreșit."

Dar nu-l călcară în picioare. Când se trezi, era în stradă, lângă trepte. Își lipea obrazul de granitul aspru, deasupra lui lumina un bec cu mercur, carabina dispăruse și se pare că-i dispăruse, de asemenea, și corpul, parcă atârna în gol, cu obrazul lipit de granit, iar în piață, în fața lui, ca pe scenă, se juca o tragedie neobișnuită.

Văzu cum de-a lungul șirului de felinare ce împrejmuiau

piața, de-a lungul inelului de căruțe și telegi înlănțuite aleargă zdrăngănind zgomotos un automobil blindat, turela mitralierei lui se rotea dintr-o parte în alta, scuipând cu foc din belșug, trasoarele zburau încoace și încolo prin toată piața, iar înaintea blindatului, cu capul ridicat, alerga în galop un cal, târând după el hamurile rupte. Și, deodată, din hățișul căruțelor, tăind calea automobilului blindat, ieși un furgon acoperit cu prelată, calul se năpusti ca turbat într-o parte și se izbi de stâlpul unui felinar, iar automobilul frână brusc, patinând încă vreo câțiva metri și, numaidecât, în spațiul deschis veni în fugă un lungan îmbrăcat în negru, își flutură mâna și căzu pe asfalt cu fața în sus. Sub blindat izbucni o flacără, răsună o lovitură înăbușită, și namila de fier zvâcni greoaie îndărăt. Omul în negru acum alerga din nou, înconjură blindatul, vârî ceva în ambrazura-vizor a șoferului și sări la o parte, și atunci Andrei văzu că acesta era Fritz Geiger, iar ambrazura se lumină dinăuntru, în automobil bubui ceva, și din ambrazură țâșni o vâlvătaie lungă, fumegândă. Fritz, lăsându-se puțin pe picioarele crăcănate și desfăcându-și mâinile lungi, care îi ajungeau până la pământ, se deplasa într-o parte, ca un crab, în jurul mașinii, și pe neașteptate portiera blindată se deschise larg, pe asfalt se prăvăli un balot păros cuprins de flăcări și, cu un urlet pătrunzător, începu să se rostogolească, împrăștiind scântei.

Apoi urmă un nou leșin, de parcă se coborâse o cortină, niște voci furioase, și țipete neomenești, și tropăit de nenumărate picioare. Dinspre blindatul în flăcări adia miros de fier încins și benzină. Fritz Geiger, înconjurat de o mulțime de oameni cu banderole albe la mâneci, înălțându-se deasupra lor cu un cap întreg, striga comenzi, își agita vehement mâinile lungi, arătând în diferite părți, fața și părul blond-spălăcit ciufulit i se mânjiseră de funingine. Alți oameni cu banderole albe înconjuraseră felinarul de la intrarea în primărie, se cățărau, nu se știe de ce, pe ele în sus, și de acolo lăsau în jos niște funii lungi, care se mișcau în bătaia vântului. Cineva era târât pe trepte și acest cineva se zbătea și dădea din picioare, cineva țipa cu voce subțire de muiere, încât îți țiuiau urechile

și, deodată, toate treptele se acoperiră de lume, apărură niște figuri negre cu barbă, se auzi zăngănit de arme. Țipătul încetă, corpul negru urcă de-a lungul felinarului, smucindu-se și răsucindu-se spasmodic. Din mulțime răsunară împușcături, picioarele care se smuceau se înmuiară, se întinseră, și corpul cel negru începu să se învârtă încet prin aer.

Pe urmă, Andrei se trezi din pricina unei zdruncinături teribile. Capul i se legăna pe niște noduri tari, mirositoare, se afla într-un vehicul, era dus undeva, și un glas cunoscut striga furios: „Di-di! Diii, larvă puturoasă, t-'tu-ți! La drum!" Și drept în fața lui, pe fondul cerului negru, ardea primăria. Vâlvătăile dogoritoare ieșeau pe ferestre, împrăștiau scântei în bezna neagră, se vedea cum se legănau ușor trupurile lungi, întinse, atârnând de stâlpii felinarelor.

DOI.

SPĂLAT ȘI ÎMBRĂCAT CU HAINE CURATE, CU un pansament peste ochiul drept, Andrei stătea într-o rână în fotoliu și privea posomorât cum nenea Iura și Stas Kowalski, care avea și el capul bandajat, sorbeau cu lăcomie, direct din cratiță, o fiertură aburindă. Selma, cu fața plânsă, ședea alături de el, suspina fără încetare și tot încerca să-l ia de mână. Avea părul ciufulit, rimelul de pe gene îi cursese, mânjindu-i obrajii, fața îi era umflată și aprinsă de niște pete roșii. Halatul superficial, transparent, ud în față de apă cu săpun, crea o impresie bizară.

— Ăla a vrut să te omoare în bătaie, explica Stas, continuând să soarbă. Înadins – înțelegi?

— Te-a prelucrat atât de metodic, ca să-ți ajungă multă vreme. Eu cunosc treaba asta, și pe mine m-au aranjat tot așa husarii albaștri. Numai că eu am parcurs întregul ciclu, înțelegi? începuseră să mă joace în picioare, dar, slavă Domnului, și-au dat seama că nu eram eu cel pe care-l căutau, de altul aveau nevoie.

— Că ți-au sfărâmat nasul – e un fleac, îl susținu nenea Iura. Nasul nu e lucrul cel mai. Merge și sfărâmat. Iar coasta.

— El făcu un gest cu mâna în care ținea lingura.

— Câte coaste de-astea nu mi-am rupt eu! Important e ca

mațele, ficatul, splina să fie întregi.

Selma suspină spasmodic și din nou încercă să-l ia pe Andrei de mână. El o prinse și zise:

— Termină cu bocitul. Mai bine du-te și te îmbracă, și în general.

Se ridică ascultătoare și trecu în altă cameră. Andrei își plimbă limba prin gură, simți ceva tare și îl scoase pe deget.

— Mi-a scos o plombă, rosti el.

— Zău? se miră nenea Iura.

Andrei i-o arătă. Nenea Iura se uită la ea. Stas clătină și el din cap și spuse:

— Caz rar. Eu, când am zăcut – știi, eu am zăcut trei luni —, am scuipat numai dinți. Muierea îmi doftoricea coastele în fiecare zi. Pe urmă, ea a murit, dar eu trăiesc – vezi. Și n-am nici pe dracu'.

— Trei luni! zise Iura cu dispreț. Când mi-am smuls o bucată din șezut lângă Elnia, am pribegit șase ani prin spitale. E lucru' dracului când îți smulge o bucă, înțelegi? Acolo, în bucă, se adună toate vinele. Și pe mine m-a pocnit pe tangentă o ditamai schija! Băieți, întreb, ce-i asta, unde-i buca mea? Și, mă crezi, mi-a smuls pantalonii de tot, până la carâmbi, de parcă nici n-aș fi avut pantaloni. Mai rămăsese ceva în carâmbi, dar mai sus —nimic!

— El își linse lingura.

— Tot atunci, lui Fedka Ceparev i-a retezat capul, continuă el. I l-a retezat aceeași schijă.

Stas își linse și el lingura și o vreme stătură fără să vorbească, uitându-se în cratiță. Pe urmă Stas tuși cu delicatețe și luă din nou cu lingura din cratiță. Nenea Iura îi urmă exemplul.

Se întoarse Selma. Andrei se uită la ea, dar își întoarse privirea. Ce s-a mai împopoțonat, neroada. Și-a pus cerceii ăia gigantici, decolteu, s-a boit ca o târfă. Ca o târfă ce este. Nu putea să se uite la ea, dar s-o ia dracu' de tot! Mai întâi rușinea din antreu, pe urmă rușinea din baie, când ea, bocind în hohote, a tras chiloții uzi de pe el, iar el își privea vânătăile negre de pe burtă și de pe coaste și s-a pus din nou pe plâns –

de mila proprie și de neputință. Și, bineînțeles, e beată, iar acum, când s-a îmbrăcat, cu siguranță a tras un gât, direct din sticlă.

— Pe doctorul ăsta. Spuse nenea Iura gânditor. Chelul ăsta, care a fost aici adineauri, oare unde l-am mai văzut?

— S-ar putea foarte bine să-l fi văzut tot la noi, zise Selma, zâmbind seducător. Locuiește la scara vecină. Acum ce funcție are, Andrei?

— Tinichigiu, răspunse Andrei posomorât. Ea s-a culcat în neștire cu acest doctor chel, tot blocul știa. El nici măcar nu se ferea. De fapt, nimeni nu se ferea.

— Cum așa, tinichigiu? se miră Stas, rămânând cu lingura în aer.

— Uite-așa, spuse Andrei. Pune acoperiș la case, la muieri.

— Se ridică, gemând, căută în scrin și scoase un pachet de țigări. Iar lipseau două pachete.

— Bine-bine, înțeleg – muieri. Mormăi Stas uluit, scuturând lingura deasupra cratiței. Cu acoperișurile cum face? Dacă alunecă și cade? Căci doar e doctor.

— Ăștia, aici, la oraș, născocesc mereu câte ceva, spuse nenea Iura veninos. Vru să vâre lingura la carâmbul cizmei, dar își dădu seama și o puse pe masă. Asta ca la noi, la Timofeevka, îndată după război au trimis ca președinte într-un colhoz pe un gruzin, fost politruc.

Sună telefonul. Selma ridică receptorul.

— Da, zise ea. D-da. Nu, este bolnav, nu poate veni la telefon.

— Dă-mi receptorul, spuse Andrei.

— De la ziar, îl informă Selma, acoperind receptorul cu mâna. Andrei întinse mâna.

— Dă-mi receptorul! Repetă el, ridicând vocea. Și lasă-ți obiceiul de a mai semna pentru alții!

Selma îi dădu receptorul și luă pachetul de țigări. Mâinile îi tremurau, buzele – de asemenea.

— Voronin la telefon, zise Andrei.

— Andrei?

— Era Kensi.

— Unde ai dispărut? Te caut peste tot. Ce-i de făcut? În oraș este revoluție fascistă.

— De ce – fascistă? întrebă Andrei năuc.

— Vii la redacție? Sau, într-adevăr, ești bolnav?

— Vin, sigur că vin, zise Andrei. Explică-mi.

— Noi avem liste, rosti zorit Kensi. Corespondenți speciali, și așa mai departe. Arhiva.

— Am înțeles, spuse Andrei. Dar de ce crezi că este fascistă?

— Eu nu cred, eu știu, zise Kensi nerăbdător. Andrei strânse din dinți și gemu.

— Stai puțin, rosti Andrei iritat. Nu te pripi.

— El chibzui cu febrilitate.

— Bine, pregătește totul, vin și eu îndată.

— Hai, spuse Kensi. Dar atenție pe stradă.

Andrei aruncă receptorul și se întoarse spre fermieri.

— Băieți, zise el. Trebuie să plec. Mă duceți până la redacție?

— Cum să nu, te ducem. Răspunse nenea Iura. El se ridică de la masă, lipind din mers țigara răsucită. Hai, Stas, scoală-te, nu-i vreme de lenevit. Noi ne hodinim aici, iar ei, acolo, pun mâna pe putere, înțelegi?

— Da, consimți Stas cu tristețe, ridicându-se și el. Pare că iese o mare prostie. Conducerea, cum s-ar zise, am dat-o jos, toți au fost spânzurați, dar degeaba, soare tot nu este, nici un pic. Parastasu' mă-sii, unde mi-oi fi pus mașinuța?

Scotoci prin toate colțurile, căutându-și pocitania de automat. Nenea Iura, pufăind din țigară, își îmbrăcă peste tunică pufoaica vătuită. Andrei se ridică și el să se îmbrace, dar se ciocni de Selma. Selma îi bară trecerea – foarte palidă și foarte hotărâtă.

— Merg cu tine! Declară ea cu acel glas deosebit de obraznic și strident, cu care de obicei provoca ceartă.

— Lasă-mă să trec, spuse Andrei, încercând s-o dea la o parte cu mâna sănătoasă.

— Nu te las nicăieri, zise Selma. Ori mă iei cu tine, ori rămâi acasă!

— Dă-te la o parte! răcni Andrei, nemaiputându-se stăpâni.

Tu mai lipseai de-acolo, toanto!

— Nu te las! rosti Selma furioasă.

Atunci, Andrei, fără să-și ia avânt, o lovi totuși foarte puternic peste obraz. Se făcu liniște. Selma nu se clinti, doar fața ei albă, cu buzele strânse, se umplu din nou de pete roșii. Andrei se dezmetici.

— Scuză-mă, articulă el printre dinți.

— Nu te las. Repetă Selma foarte încet.

Nenea Iura tuși de două ori și rosti parcă aparte:

— De fapt, în astfel de vremuri, nu e bine să rămână femeia singură acasă.

— Așa e, îl susținu Stas. Acum nu e bine să fie singură, cu noi – n-o atinge nimeni, noi suntem fermieri.

Andrei tot mai stătea în fața Selmei și se uita la ea. Încerca, măcar acum, să înțeleagă ceva din această femeie, dar, ca întotdeauna, nu înțelegea nimic. Că era târfă, târfă din fire, târfă din mila Domnului – asta înțelegea. Asta înțelesese de mult. Ea îl iubea, l-a îndrăgit din prima zi, știa și asta, și mai știa că acest lucru nu-i creează lui nici un fel de dificultăți. Și-i era indiferent dacă rămâne singură în apartament, ea, oricum, nu se temea niciodată de nimic. Și asta el o știa foarte bine. Știa și înțelegea totul separat despre el și despre ea, însă despre amândoi laolaltă.

— Bine, zise el. Îmbracă-te.

— Coastele te mai dor? se interesă nenea Iura, cu intenția de a îndrepta discuția pe alt făgaș.

— Nu-i nimic, bombăni Andrei. E suportabil. Ne descurcăm.

Străduindu-se să nu dea ochi în ochi cu nimeni, el vârî în buzunar țigări, chibrituri și se opri în fața bufetului, unde, în colțul cel mai îndepărtat, sub o grămadă de șervețele și prosoape, ascunsese pistolul lui Donald. Să-l ia ori să nu-l ia? își închipui diverse scene și împrejurări, în care pistolul ar prinde bine, și hotărî să nu-l ia. La naiba, mă voi descurca eu cumva. În orice caz, nu am de gând să mă lupt.

— Ce ziceți, mergem? întrebă Stas.

Stătea lângă ușă, trecându-și cu grijă capul bandajat pe după cureaua automatului. Selma stătea lângă el, în pulovărul ei

lung și gros, tras direct peste rochia cu decolteu. Pe braț ținea un fulgarin.

— Să mergem, comandă nenea Iura, lovind cu patul mitralierei în dușumea.

— Scoate-ți cerceii, bombăni Andrei, ieșind pe scară. Porniră pe scară în jos. Pe palierele scării, locatarii șușoteau în întuneric, tăceau speriați și se dădeau la o parte văzându-i pe acești oameni înarmați. Cineva spuse: „Ăsta-i Voronin.” și îl strigă imediat.

— Domnule redactor, nu ne spuneți și nouă ce se întâmplă în oraș?

Andrei nu apucă să răspundă, căci cel care întrebase fu țistuit din toate părțile, iar cineva șopti sumbru: „Idiotule, nu vezi că omul a fost ridicat!” Selma chicoti isteric.

Ieșiră în curte, urcară în căruță și Selma îi puse lui Andrei fulgarinul pe umeri. Deodată, nenea Iura spuse: „Liniște!” și toți începură să tragă cu urechea.

— Se trage undeva, spuse Stas încet.

— Cu rafale lungi, adăugă nenea Iura. Nu le pare rău de muniții. De unde le-or fi luând? Pentru zece cartușe – o jumătatea de litru de basamac, iar ăsta – auziți-l cum mai țăcăne. D-dii! strigă el. Ai amorțit stând!

Căruța trecu, zdrăngănind, pe sub arcul porții. Pe treptele de la locuința portarului stătea micuțul Van, ținând în mâini mătura și fărașul.

— Uite-l pe Vanea! exclamă nenea Iura. Ptr-ru-u! noroc, Vanea! Ce faci aici, hai?

— Mătur, răspunse Van, zâmbind. Noroc.

— Lasă-l încolo de măturat! zise nenea Iura. Zău, vorbesc serios! Vino cu noi, te facem ministru, înțelegi? O să umbli numai în șantung și-o să te plimbi doar cu „Pobeda”! Van râse politicos.

— Lasă-l, nene Iura, zise Andrei nerăbdător. Dă-i bice, să mergem!

Îl durea tare șoldul, în căruță nu puteai sta comod, și acum îi părea rău că n-a plecat pe jos. Fără să-și dea seama, se aplecă, spre Selma.

— Bine, Vanea, nu vrei – treaba ta, hotărî nenea Iura. Da', în privința ministrului, să te pregătești! Piaptănă-te, spală-ți gâtul.

— Și lovi cu hățurile.

— Di-i-i!

Ieșiră, huruind, în Principală.

— A cui e căruța aia, nu știi? întrebă deodată Stas.

— Dracu' știe, răspunse nenea Iura fără să se întoarcă. Calul parc-ar fi al chițibușarului ăluia. Ăla care stă chiar deasupra prăpastiei, unul roșcat, pistruiat. Canadian parcă.

— Zău? zise Stas. Pesemne că stă și înjură.

— Nu, zise nenea Iura. A fost ucis.

— Zău? spuse Stas și tăcu.

Strada Principală era pustie și apăsată de o ceață grea, ca noaptea, deși după ceas erau doar ceasurile cinci după-amiază. Înainte, ceața avea o nuanță roșcată și licărea agitată. Din când în când, acolo se aprindeau niște pete albe de lumină – poate erau proiectoare sau poate niște faruri puternice – și de acolo, înăbușit, prin ceață, uneori acoperind huruitul roților și tropotul copitelor, răsunau împușcături. Acolo se întâmpla ceva.

În clădirile de pe cele două laturi ale străzii, ferestrele erau luminate, însă cele mai multe la etajele superioare, mai sus de etajul întâi. Lângă magazinele și prăvăliile închise nu erau cozi, dar Andrei observă că la unele intrări și scări se strânsese lume – se uitau cu precauție, se retrăgeau din nou, iar cei mai cutezători ieșeau pe trotuar și priveau într-acolo, unde licăreau luminile și răsunau împușcăturile. Din loc în loc, pe caldarâm, zăceau un fel de saci întunecați, Andrei nu înțelese imediat ce poate să fie asta, doar abia mai târziu se convinse mirat că era vorba de paviani morți. În grădinița de lângă școala întunecoasă păștea un cal singuratic.

Căruța huruia și se hurduca, toți tăceau. Selma găsi pe pipăite mâna lui Andrei, și el, copleșit de durere și oboseală, se prăvăli cu totul lângă puloverul ei cald și închise ochii. Mi-e rău, își zise el. Ah, ce rău îmi este. De ce naiba Kensi îi dă atâta zor, de unde naiba revoluție fascistă? Pur și simplu au

turbat cu toții de frică, de furie, de deznădejde. Experimentul este Experiment.

Deodată, căruța se smuci și prin duruitul roților se auzi un urlet atât de sălbatic și de pătrunzător, încât Andrei se trezi numaidecât, cu fruntea acoperită într-o clipă de sudoare, se îndreptă și începu să-și învârtă zăpăcit capul.

Nenea Iura înjură de mama focului, trăgând din toate puterile de hățuri, ca să oprească bidiviul, care se smulgea într-o parte, iar la stânga, pe trotuar, scoțând niște urlete neomenești și în același timp omenești, pline de durere și groază, alerga ceva cuprins de flăcări, un fel de ghem de foc, lăsând în urmă stropi de foc și, înainte ca Andrei să se dezmeticească, să înțeleagă, Stas sări cu abilitate din căruță și, din două rafale scurte, reteză din automat această făclie vie – zăngăniră doar geamurile de la o vitrină. Ghemul de foc se rostogoli de-a lungul trotuarului, scheună jalnic pentru ultima oară și încremeni.

— Se chinuia, sărmanul, zise Stas răgușit, și Andrei pricepu în cele din urmă că era vorba de un pavian, un pavian care ardea. Ce tâmpenie. Acum zăcea atârnând de pe trotuar și continua să ardă încet, răspândind în stradă o duhoare insuportabilă.

Nenea Iura dădu din nou bice calului, căruța se urni și Stas porni pe alături, ținându-se cu mâna de loitra de lemn. Andrei, întinzându-și gâtul, privea înainte, în ceața care licărea și devenea extrem de luminoasă și trandafirie. Da, acolo se întâmpla ceva, ceva absolut de neînțeles – dintr-acolo răzbătea un vuiet prelung, se auzeau împușcături, zgomot de motoare și, din când în când, acolo izbucneau puternice explozii zmeurii, dar numaidecât se și stingeau.

— Auzi, Stas, zise deodată nenea Iura, fără să se întoarcă. Ia dă tu fuga înainte și ia seama ce se întâmplă pe acolo. Eu o să vin după tine domol-domol.

— Bine, spuse Stas și, luându-și la subțioară frumusețea de automat, o pomi înainte la trap mărunt, ținându-se pe lângă zidurile caselor. Curând, dispăru din vedere în ceața licăritoare, iar nenea Iura strunea întruna calul, până când

acesta se opri.

— Așază-te mai comod, șopti Selma.

Andrei dădu din umăr.

— Să știi că n-a fost nimic din ce crezi, continuă Selma în șoaptă. Era administratorul, mergea din apartament în apartament și întreba dacă nu ascunde careva arme.

— Taci, zise Andrei printre dinți

— Pe cuvânt de onoare, șopti Selma. Intrase pentru o clipă, se pregătea să plece.

— Așa, fără pantaloni, se pregătea, nu-i așa? întrebă Andrei, încercând cu disperare să alunge amintirea dezgustătoare: el atârnând de umerii lui nenea Iura și ai lui Stas, privește în antreul propriului apartament la un tip bondoc, cu ochii bulbucați, care își petrecea hoțește, una peste alta, pulpanele halatului, de sub care se vedeau indispensabilii din flanelă. Și figura beată, dezgustător de nevinovată a Selmei din spatele bondocului. Și cum expresia de nevinovăție de pe fața ei se schimbă în spaimă – apoi în disperare.

— Dar el așa umbla prin apartament, în halat! răspunse în șoaptă Selma.

— Auzi, taci, spuse Andrei. Taci, pentru Dumnezeu. Nu-ți sunt bărbat, nu-mi ești nevastă, ce mă interesează pe mine toate astea?

— Eu însă te iubesc, dragul meu! zise Selma cu disperare. Numai pe tine.

Nenea Iura începu să tușească tare.

— Vine cineva, rosti el.

În față, apăru din ceață o siluetă uriașă, întunecată, care se apropia, și se aprinseră niște faruri – era un camion, o basculantă de mare tonaj. Cu motorul fierbând, ea se opri la vreo douăzeci de pași de căruță. Se auzi o voce pițigăiată care dădea comenzi, niște oameni săriră jos peste obloane și se risipiră abătuți pe caldarâm. Se trânti portiera și încă o figură întunecată se desprinse de lângă camion, rămase puțin pe loc, apoi se îndreptă agale spre căruță.

— Vine încoace, anunță nenea Iura. Andrei, tu, bagă de seamă. Nu te amesteca în discuție. O să vorbesc eu.

Omul se apropie de căruță. Era, probabil, un așa-zis milițian, într-un paltonaș scurt, cu banderole albe la mâneci. Pe umăr, cu țeava în jos, îi atârna o carabină.

— A, fermieri, zise milițianul. Salutare, băieți!

— Salutare, dacă nu glumești, răspunse nenea Iura și tăcu.

Milițianul șovăi, își roti capul, parcă nehotărât, pe urmă zise cu timiditate:

— Pâinică de vânzare n-aveți?

— Vrei pâinică, zise nenea Iura.

— Aveți poate carne, cartofiori.

— Cartofiori? spuse nenea Iura.

Milițianul se fâstâci de tot, se smiorcăi, oftă, se uită în direcția camionului său și, deodată, cu oarecare ușurare, strigă: „Uite încă unul, uite-l colo! Tolomacilor! Zace unul ars!" După care se urni din loc și, tropăind zgomotos cu tălpile-i plate, o luă la goană pe caldarâm. Se vedea cum își agită brațele și dă ordine, iar acei oameni abătuți, replicând slab și nedeslușit, cară ceva întunecat, îi fac vânt, opintindu-se, și îl aruncă în bena basculantei.

— Vrea cartofi, bombănea nenea Iura. Carne!

Camionul pomi și trecu pe lângă căruță, foarte, foarte aproape. Dinspre el duhnea a blană arsă și a carne friptă. Bena era încărcată până sus, niște siluete sinistre, răsucite se profilau pe fundalul zidului slab luminat al unei case, și, brusc, Andrei simți că îl trec fiorii: din această grămadă sinistră, mult mai albă decât restul, ieșea o mână de om, cu degetele larg desfăcute. Oamenii cei abătuți, ținându-se unul de altul și de marginile benei, se îngrămădiseră lângă cabină. Erau vreo cinci-șase persoane, niște oameni cu înfățișare decentă, cu pălării pe cap.

— Echipa de înmormântare, spuse nenea Iura. Asta-i foarte bine. Acum îi duc la groapa de gunoi și – cu asta, basta! ehei, da uite-l și pe Stas, ne face cu mâna! Diii!

Înainte, din ceața luminată apăru figura lungă și stângace a lui Stas. Când căruța ajunse în dreptul lui, nenea Iura se aplecă de pe locul său, privi cu atenție și, aproape înspăimântat, întrebă:

— Frățioare, ce-i cu tine? Ce s-a întâmplat?

Stas, fără să răspundă, încercă să sară în căruță din mers, dar nu izbuti, scrâșni puternic din dinți, pe urmă se prinse cu amândouă mâinile de loitră și începu să mormăie cu glas sugrumat.

— Ce-i cu el? întrebă Selma în șoaptă.

Căruța înainta încet în direcția unde vuiau din ce în ce mai tare motoarele și pârâiau împușcăturile, iar Stas, ținându-se cu mâinile de căruță, mergea alături, de parcă nu era în stare să se urce, până când nenea Iura se aplecă și-l săltă lângă el în față.

— Da' ce ai? întrebă nenea Iura cu glas tare. Putem merge mai departe? Da' vorbește, omule, ca toți oamenii, ce tot bolborosești acolo?

— Sfântă Fecioară, rosti Stas cu glas limpede. De ce fac asta? Cine a poruncit așa ceva?

— Ptr-r-ru-u! făcu nenea Iura în gura mare.

— Nu, mână, mână mai departe, zise Stas. Se poate merge. Dar nu trebuie să vă uitați. Pani – se întoarse el către Selma, dumneata nu trebuie să te uiți deloc, întoarce-te, uite, privește într-acolo. Sau mai bine nu te uita deloc.

Andrei simți că-i piere graiul, se uită la Selma și îi văzu ochii cât cepele de mari.

— Mână, Iura, mână. Mormăi Stas. Dă-i bice mortăciunii, ce se târăsc așa? Mai repede! Urlă. În galop, în galop!

Calul porni în galop, casele pe stânga se terminară, ceața se retrase brusc, se risipi, și apăru Bulevardul Pavianilor – sursa zgomotului se afla, fără îndoială, aici. Un șir de camioane cu motoarele mergând în gol cuprindea bulevardul în semicerc. În camioane și printre camioane se aflau oameni cu banderole albe, iar pe bulevard, printre arborii și tufișurile în flăcări, fugeau cu vaiete și țipete oameni în pijamale vărgate și paviani cu totul înnebuniți de groază. Toți se poticneau, cădeau, se cățărau în copaci, se prăvăleau de pe crengi, încercau să se ascundă în tufișuri, iar oamenii cu banderole albe trăgeau fără încetare din carabine și mitraliere. O sumedenie de trupuri nemișcate așterneau bulevardul, unele

fumegau și ardeau înăbușit. Dintr-un camion, cu un șuierat îndelung, țâșni un șuvoi de foc, scoțând valuri de fum. Și încă un copac, înțesat cu ciorchinii negri ai maimuțelor, se aprinse ca o torță gigantică. Și cineva începu să țipe cu o voce ascuțită, neomenească, acoperind toate zgomotele: „Eu sunt sănătos! Este o greșeală! Eu sunt normal! Este o greșeală!”

Toate acestea, zdruncinând și săltând, resimțindu-se ca o durere ascuțită în coaste, pârjolind cu dogoare și împrăștiind duhoare, asurzind și izbind peste ochi, trecură în goană și peste un minut rămaseră în urmă, ceața licăritoare își făcu din nou apariția, dar nenea Iura goni încă multă vreme calul, chiuind și plesnind cu hățurile. Dracu' știe ce-o mai fi și asta, repeta stupid, în sinea lui, Andrei, prăvălindu-se istovit înspre Selma. Dracu' știe ce mai e și asta! Ei sunt cei nebuni, au înnebunit din pricina sângelui. Nebunii au pus stăpânire pe Oraș, nebunii sângeroși l-au luat în stăpânire, acum totul s-a sfârșit, ei nu se vor opri, după asta urmăm noi.

Căruța se opri brusc.

— Nu, spuse nenea Iura, întorcându-se cu tot corpul. Treaba asta trebuie.

— El scotoci în căruță printre saci, scoase o sticlă mare, scoase dopul cu dinții, îl scuipă și începu să înghită direct din butelcă. Pe urmă i-o întinse lui Stas, se șterse la gură și zise:

— Exterminați, care va să zică. Experiment. Bine.

— Scoase din buzunarul de la piept un ziar împăturit, rupse cu grijă un colț și căută tutunul.

— Ați luat-o cam brusc, spuse el. Ah, brusc! Foarte brusc!

Stas întinse sticla lui Andrei, Andrei clătină din cap. Selma luă sticla, înghiți de două ori și o înapoie lui Stas. Tăceau cu toții. Nenea Iura trăgea din țigară cu zgomot, mârâia, ca un câine uriaș, pe urmă se întoarse și trase de hățuri.

Până la cotitura pe Scaunelor mai rămăsese puțin, când ceața se lumină din nou și răsună un vuiet de voci stridente. La intersecție, chiar în mijlocul străzii, luminată de reflectoare, mișuna, vuia și se unduia o mulțime uriașă. Intersecția era înțesată de lume, nu se putea trece.

— Un fel de miting, spuse nenea Iura, întorcându-se.

— Așa cum se obișnuiește. Consimți cu tristețe Stas. Dacă s-au apucat să împuște, urmează, care va să zică, și mitingurile. Nu putem ocoli?

— Stai, frățioare, de ce să ocolim? zise nenea Iura. Trebuie să ascultăm ce li se vorbește oamenilor. Poate vor să spună ceva de soare. Ia te uită, sunt o mulțime de-ai noștri aici.

Vuietul se potoli, și deasupra mulțimii, amplificată de microfoane, răsună o voce vehementă, prinsă de răgușeală.

— Repet încă o dată: fără cruțare! vom curăța Orașul! De murdărie! De lepădături! De tot felul de trântori! În știreang cu hoții!

— A-a-a! Urlă mulțimea.

— În știreang!

— A-a-a!

— Cine se va ridica împotriva poporului va atârna în știreang!

— A-a-a!

Acum Andrei îl recunoscu pe vorbitor. Chiar în mijlocul mulțimii se înălța nu știu ce mașină militară; în mașină, ținându-se cu amândouă mâinile de oblon, în lumina albăstruie a reflectorului, se legăna înainte și înapoi, cu întreg trunchiul său lung, strâns într-un veșmânt negru, și își căsca, strigând, gura cu buzele crăpate, fostul unter ofițer al Wermachtului, iar acum șeful partidului Renașterii Radicale – Friedrich Geiger.

— Și asta va fi doar începutul! vom instaura în Orașul nostru o ordine cu adevărat populară, cu adevărat omenească! nu ne interesează nici un fel de Experiment! Noi nu suntem cobai! Nu suntem iepuri de casă! Noi suntem oameni! Armele noastre sunt rațiunea și conștiința! Nu vom îngădui nimănui să dispună de soarta noastră! De soarta noastră vom dispune noi înșine! Soarta popoarelor – în mâinile poporului! Soarta oamenilor – în mâinile oamenilor! Poporul mi-a încredințat mie soarta lui! Drepturile lui! Viitorul lui! Și eu mă jur! Eu voi îndreptăți această încredere!

— A-a-a!

— Voi fi necruțător! În numele poporului! Voi fi crud! În

numele poporului! Nu voi admite nici o vrajbă! Destul cu lupta dintre oameni! Nici un fel de comuniști! Nici un fel de socialiști! Nici un fel de capitaliști! Nici un fel de fasciști! De-acum n-o să ne mai luptăm unul cu altul! O să ne luptăm, unul PENTRU altul!

— A-a-a!

— Dacă săracii vor continua să lupte contra bogaților! Dacă și comuniștii vor continua să lupte împotriva capitaliștilor! Dacă negrii vor continua să lupte contra albilor! Vom fi călcați în picioare! Vom fi nimiciți. Dar dacă noi ne vom ridica umăr lângă umăr! Strângând arma în mână! Sau ciocanul de abataj! Sau coamele plugului! Atunci nu se va găsi forță care să ne poată distruge! Arma noastră e unitatea! Arma noastră e adevărul! Oricât de greu ar fi el! Da, am fost atrași într-o capcană! Dar, jur pe Dumnezeu, fiara este prea mare pentru această capcană!

— A! Începu să răcnească mulțimea, dar tăcu brusc, cuprinsă de uluire.

Pentru prima oară după douăsprezece zile se aprinse soarele, discul lui de aur străluci în locul obișnuit, orbi și arse fețele cenușii și decolorate, sclipi insuportabil în geamurile ferestrelor, învioră și încălzi milioanele de nuanțe ale culorilor, și fumurile negre deasupra acoperișurilor îndepărtate, și verdeața palidă a copacilor, și cărămida roșie de sub tencuiala căzută.

Mulțimea scoase un urlet sălbatic, și Andrei strigă laolaltă cu toți. Se petrecea ceva inimaginabil. Zburau căciuli în aer, oamenii se îmbrățișau, plângeau, cineva pomi să tragă în aer, cineva, într-un entuziasm nebun, azvârli cu cărămizi în reflectoare, iar Fritz Geiger, înălțându-se peste toate astea, precum Domnul Dumnezeu care a zis „să fie lumină”, cu mâna-i lungă, neagră, arăta spre soare, holbându-și ochii, ridicându-și mândru bărbia. Pe urmă, vocea lui răsună din nou deasupra mulțimii.

— Vedeți?! S-au și speriat! Tremură în fața voastră! În fața noastră! E târziu, domnilor! Târziu! Vreți să ne prindeți din nou în capcană? Dar oamenii s-au smuls din ea! Nici o milă pentru vrăjmașii omenirii! Pentru speculanți! Trântori! Pentru jefuitorii averii poporului! Soarele este iar cu noi! L-am smuls din labele negre! Ale dușmanilor omenirii! Și niciodată n-o să-l dăm! Niciodată! Nimănui!

— A-a-a!

Andrei se dezmetici. Stas nu mai era în căruță. Nenea Iura, cu picioarele larg rășchirate, stătea în partea din față a căruței, își agita pușca mitralieră și, judecând după ceafa congestionată, urla și el ceva nedeslușit. Selma plângea, lovindu-l pe Andrei cu pumnii în spate.

Abil, își zise Andrei indiferent. Cu atât mai rău pentru noi. De ce stau aici? Trebuie să fug, iar eu stau. Biruindu-și durerea din șold, se ridică și sări din căruță. De jur împrejur, se agita și urla mulțimea. Andrei o luă de-a dreptul. La început încă se mai ferea, încerca să se apere cu coatele, dar parcă în asemenea talmeș-balmeș te poți păzi? Lac de sudoare din pricina durerii și a greței care se făcea simțită, el se strecura, dădea din coate, călca pe picioare, chiar împingea, dar, în sfârșit, ieși în străduța Scaunelor. Și în vremea asta, ajungându-l mereu din urmă, vocea lui Geiger bubuia:

— Ura! Ura ne va conduce. Ajunge cu falsa iubire! gata cu săruturile lui Iuda! Ale trădătorilor omenirii! Eu însumi voi da exemplu de ură sfântă! Eu am aruncat în aer blindatul jandarmilor sângeroși! Sub ochii voștri! Am ordonat să fie spânzurați hoții și gangsterii! Sub privirile voastre! cu mătură de fier voi mătura pleava și neoamenii din Orașul nostru! Sub ochii voștri! Eu nu m-am cruțat! Și am obținut dreptul să nu-i cruț nici pe alții!

Andrei se opri la intrarea în redacție. Ușa era încuiată. Bătu furios cu piciorul în ea de-i zăngăniră geamurile. Începu să bată din toată puterile, proferând înjurături cumplite. Ușa se deschise. În prag stătea Mentorul.

— Intră, spuse el, dându-se la o parte.

Andrei intră. Mentorul încuie ușa după el, trăgând zăvorul, și se întoarse. Fața lui era palidă, aproape albă ca varul, cu cearcăne negre sub ochi. Își lingea întruna buzele. Andrei simți că i se rupe inima – niciodată nu-l văzuse pe Mentor atât de deprimat.

— E chiar așa de rău? întrebă Andrei cu voce stinsă.

— Da, cam așa.

— Mentorul surâse șters.

— Ce poate fi aici bun?

— Dar soarele? zise Andrei. De ce l-ați stins? Mentorul își strânse pumnii și făcu vreo câțiva pași înainte și înapoi prin vestibul.

— Dar nu l-am stins noi! rosti el cu tristețe. A fost o avarie. În afara oricărui plan. Nimeni nu se aștepta.

— Nimeni nu se aștepta. Repetă Andrei cu amărăciune. El împături fulgarinul și îl azvârli pe o canapea prăfuită. Dacă nu se stingea soarele, n-ar fi fost nimic din toate astea.

— Experimentul a scăpat de sub control, mormăi Mentorul, întorcându-se.

— A scăpat de sub control. Repetă din nou Andrei. Nu m-am gândit niciodată că Experimentul poate scăpa de sub control.

Mentorul îl privi pe sub sprâncene.

— Mda. Într-un anumit sens ai dreptate. Acest lucru poate fi considerat și așa. Experimentul scăpat de sub control este tot Experiment. Poate va trebui întrucâtva schimbat. Conectat din nou. Astfel încât, retrospectiv – retrospectiv! —, această noapte neagră va fi examinată ca parte inseparabilă, programată a Experimentului.

— Retrospectiv. Repetă încă o dată Andrei. Era cuprins de o furie surdă. Și ce ne porunciți să facem acum? Să ne salvăm?

— Da. Să vă salvați. Și să salvați.

— Pe cine să salvăm?

— Pe toți cei care pot fi salvați. Tot ce mai poate fi salvat. Căci doar nu se poate să n-ai pe cine și ce să salvezi.

— Noi ne vom salva, iar Fritz Geiger va realiza Experimentul.

— Experimentul a rămas Experiment, replică Mentorul.

— De bună seamă, zise Andrei. De la paviani la Fritz Geiger.

— Da. Până la Fritz Geiger, și prin intermediul lui Fritz Geiger, și în pofida lui Fritz Geiger. Că doar n-o să-ți tragi un glonț în frunte din pricina lui Fritz Geiger! Experimentul trebuie să continue. Căci viața continuă fără să țină seama de nici un Fritz Geiger. Dacă ești dezamăgit de Experiment, atunci gândește-te la lupta pentru viață.

— Lupta pentru existență, rosti Andrei, surâzând strâmb. Ce viață mai poate fi asta?

— Depinde de voi.

— Dar de dumneavoastră?

— De noi depind puține lucruri. Voi sunteți mulți, voi hotărâți totul aici, nu noi.

— Înainte vorbeați altfel, zise Andrei.

— Înainte și tu erai altul! replică Mentorul. Și de asemenea vorbeai altfel!

— Mă tem că am făcut pe prostul, rosti Andrei tărăgănat. Mă tem că pur și simplu am fost prost.

— Nu doar de asta te temi tu, observă Mentorul cu oarecare șiretenie.

Lui Andrei îi stătu inima în loc, cum se întâmplă când cazi în vis. Și rosti dur:

— Da, mă tem. De toate mă tem. M-am fript o dată cu ciorbă. Pe dumneavoastră v-a lovit vreodată cineva cu cizma în burtă? O nouă idee îi trecu prin minte.

— Dar chiar și dumneavoastră vă temeți, nu-i așa?

— Desigur! doar ți-am spus că Experimentul a scăpat de sub control.

— Lăsați, zău! experiment, Experiment. Nu-i vorba de Experiment. La început pavianii, pe urmă noi, pe urmă dumneavoastră, așa e, nu?

Mentorul nu spuse nimic. Lucrul cel mai îngrozitor era că nu scotea nici o vorbă. Andrei aștepta, însă el se plimba tăcut prin vestibul, muta fără nici un rost fotoliile dintr-un loc într-altul, ștergea praful de pe măsuțe cu mâneca și nid măcar nu se uita la Andrei.

Răsunară bătăi în ușă, mai întâi bătură cu pumnul, pe urmă începură să bată cu piciorul. Andrei trase zăvorul – în fața lui stătea Selma.

— M-ai lăsat singură! spuse ea indignată. De-abia am răzbătut până aici!

Andrei se uită peste umăr jenat. Mentorul dispăruse.

— Scuză-mă, rosti Andrei. Nu-mi ardea de tine.

Îi venea greu să vorbească. Încerca să înăbușe în el groaza de singurătate și senzația de slăbiciune. Trânti ușa cu zgomot și trase grăbit zăvorul.

TREI.

REDACȚIA ERA PUSTIE. De bună seamă că redactorii s-au împrăștiat când au început împușcăturile lângă primărie. Andrei trecea prin încăperi, privind cu indiferență hârtiile risipite, scaunele răsturnate, farfuriile murdare cu resturi de sandvișuri și ceștile cu zaț de cafea. Din fundul redacției răsuna puternic un marș eroic. Ciudat. Selma venea după el, ținându-l de mânecă. Spunea ceva arțăgoasă, dar Andrei nu o asculta. Ce mai caut eu aici? își zise el. Căci am șters-o cu toții, până la unul, și bine au făcut, acum aș fi stat acasă, întins în pat, mi-aș fi mângâiat șoldul nefericit și aș fi ațipit, fără să mă intereseze nimic. Intră la secția cronicii municipale și îl zări pe Izea. La început, nu-și dădu seama că acesta era Izea. La masa îndepărtată din colț, stătea aplecat deasupra unei colecții de ziare, sprijinindu-se în mâinile larg desfăcute, tuns neglijent, în scări, un individ străin, într-o hlamidă cenușie, dubioasă, fără nasturi, și numai după o clipă, când acest om se hlizi neașteptat de familiar și începu, cu un gest cunoscut, să-și ciupească negul de pe gât, Andrei pricepu că în fața lui se află Izea.

O vreme, Andrei rămase în ușă, privindu-l. Izea nu-l auzi când intră; de altminteri, el nu auzea și nu vedea nimic – în primul rând, pentru că citea, iar în al doilea rând, deoarece chiar deasupra lui atârna difuzorul din care răsunau tunetele acelui marș victorios. Pe urmă, Selma scoase un țipăt asurzitor: „Da' ăsta-i Izea!” și se repezi înainte, dându-l pe Andrei la o parte.

Izea ridică repede capul și, hlizindu-se și mai tare, desfăcu brațele.

— Aha! strigă el bucuros. Ați apărut!

În timp ce el se îmbrățișa cu Selma, o săruta cu poftă pe obraji și pe gură, în timp ce Selma răcnea cu entuziasm ceva ininteligibil și-i ciufulea părul oribil; Andrei se apropie de ei, încercând să-și biruie senzația de acută și chinuitoare stinghereală. Sentimentul supărător de vină, de trădare, care era cât pe-aci să-l doboare din picioare în dimineața aceea la subsol, se estompase în ultimul an și aproape fusese dat

uitării, dar acum îl străbătu din nou și, apropiindu-se, avu câteva clipe de ezitare înainte de a risca să întindă mâna. Ar fi găsit că este foarte normal dacă Izea n-ar fi observat această mână a lui ori chiar ar fi spus ceva disprețuitor și nimicitor – cu siguranță că și el însuși ar fi procedat întocmai. Dar Izea, eliberându-se din îmbrățișarea Selmei, îi luă cu însuflețire mâna, i-o strânse și întrebă cu mare interes:

— Unde te-au aranjat așa de frumos?

— M-au bătut, răspunse Andrei scurt. Izea era uluitor. Ar fi vrut să-i spună foarte multe, însă întrebă doar atât:

— Da' tu de unde ai apărut aici?

În loc de răspuns, Izea întoarse câteva pagini din colecție și, gesticulând în mod exagerat, citi cu patos:

— Nici un argument rațional nu poate explica furia cu care presa guvernamentală atacă Partidul Renașterii Radicale. Dacă ne vom aminti că tocmai pereriștii – această micuță și tânără organizație – se ridică foarte categoric și fără compromisuri împotriva fiecărui caz de corupție."

— Încetează, spuse Andrei strâmbându-se, însă Izea doar ridică vocea: „. Tocmai pereriștii au pus pe tapet «cazul văduvei Batton»; dacă ne vom aminti că pereriștii au fost cei dintâi care au avertizat guvernul cu privire la lipsa de perspectivă a impozitului pe terenurile mlăștinoase din baltă."

Belinski*! Pisarev*! Plehanov*! Tu ai redactat toate astea sau tâmpiții tăi?

—-

* V. G. Belinski (1811-1848), critic literar rus, publicist, revoluționar democrat, filosof materialist.

D. I. Pisarev (1840-1868), publicist și critic literar rus, filosof materialist și socialist utopic, revoluționar democrat.

* G. V. Plehanov (1856-1918), filosof marxist, unul dintre reprezentanții mișcării socialiste ruse și internaționale, conducător al narodnicismului.

—-

— Gata, lasă. Spuse Andrei, simțind că se enervează, și încercă să-i ia lui Izea colecția.

— Nu, așteaptă! strigă Izea, amenințând cu degetul și

trăgând colecția spre el. Iată aici – încă o perlă! Unde era? A, da. „Orașul nostru este bogat în oameni cinstiți, ca orice oraș populat de oameni harnici, truditori. Însă, dacă e să vorbim de grupările politice, poate doar Friedrich Geiger poate acum pretinde înaltul titlu.”

— Destul! strigă Andrei, dar Izea îi smulse colecția, se ascunse în spatele Selmei triumfătoare și, șuierând și stropind, continuă de acolo:

— Nu ne vom referi la vorbe, ne vom referi la fapte! friedrich Geiger a refuzat postul de ministru al informațiilor; Friedrich Geiger a votat împotriva legii care prevedea mari privilegii pentru lucrătorii emeriți ai procuraturii; Friedrich Geiger a fost unicul lider de seamă care s-a ridicat împotriva creării unei armate regulate, unde lui i se propunea o funcție înaltă.” – Izea azvârli colecția sub masă și începu să-și frece mâinile.

— Tu ai fost întotdeauna mare nerod în politică! Însă în ultimele luni te-au prostit pur și simplu catastrofal. Pe bune, ți-au aranjat mutra! Ochiul este întreg?

— Ochiul e întreg, răspunse Andrei agale. Abia acum observă că Izea își mișcă anevoie mâna stângă și trei degete nu le poate îndoi deloc.

— Da-nchide-l dracului odată! strigă Kensi, ivindu-se în ușă. A, Andrei, ai și venit? Foarte bine. Bună, Selma, zise el și, traversând încăperea cu pași hotărâți, smulse șnurul difuzorului din priză.

— De ce? strigă Izea. Vreau să ascult cuvântările conducătorilor mei! Să răsune marșuri militare!

Kensi se uită la el furios:

— Andrei, hai să-ți povestesc ce-am făcut noi aici, spuse el. Și trebuie să chibzuim ce să facem mai departe.

Fața și mâinile lui erau mânjite de funingine. El se îndreptă spre capătul celălalt al redacției, și Andrei îl urmă. Abia acum simți că prin încăperi miroase zdravăn a hârtie arsă. Izea cu Selma veneau în urmă.

— Amnistie generală! povestea Izea, șuierând și gâgâind. Marele conducător a deschis ușile pușcăriilor! Avea nevoie de

locuri pentru alți deținuți.

— El se poticni și gemu.

— Pe toți criminalii i-au eliberat, până la unul, eu, cum se știe, sunt criminal! I-au eliberat și pe cei condamnați pe viață.

— Ai slăbit, zise Selma cu milă. Toate atârnă pe tine, parcă te-ai mai jigărit.

— Păi, în ultimele zile – trei zile – nu ne-au dat nici să mâncăm, nici să ne spălăm.

— Probabil că ți-e foame?

— Nu, deloc, am mâncat aici pe săturate.

Intrară în cabinetul lui Andrei. Aici era o căldură îngrozitoare. Soarele bătea direct în ferestre, iar în cămin focul ardea din plin. Lângă cămin, ședea pe vine târfulița de secretară, mânjită și ea ca și Kensi, și răscolea asiduu cu vătraiul în grămada de hârtii aprinse. În cabinet, totul era acoperit de funingine și frânturi negre de cenușă de hârtie.

Zărindu-l pe Andrei, secretara sări în picioare și îi zâmbi speriată și servilă. Nu m-aș fi așteptat să rămână, își zise Andrei. Se așeză la biroul său și dădu cu greu din cap către ea, vinovat, întorcându-i zâmbetul.

— Listele cu toți corespondenții speciali, listele cu numele și adresele membrilor colegiului de redacție, enumera Kensi preocupat. Originalele tuturor articolelor politice, originalele comentariilor săptămânale.

— Articolele lui Dupin trebuie arse, spuse Andrei. După opinia mea, el a fost principalul nostru antipererist.

— Le-am ars deja, zise Kensi nerăbdător. Și ale lui Dupin și, pentru orice eventualitate, ale lui Filimonov.

— De ce vă agitați? zise Izea voios. Că pe voi or să vă poarte pe brațe!

— Depinde, rosti Andrei mohorât.

— Vezi-ți de treabă, nici un „depinde”! Pariem? Pe o sută de bobârnace?

— Izea, oprește-te! spuse Kensi. Pentru Dumnezeu, mai tacă-ți gura, măcar zece minute! toată corespondența cu primăria am distrus-o, iar pe cea cu Geiger deocamdată am păstrat-o.

— Procesele verbale ale colegiului de redacție! își aduse

aminte Andrei. Pe luna trecută.

Căută grăbit în sertarul de jos al biroului, scoase un dosar și i-l întinse lui Kensi. Acesta întoarse câteva pagini, strâmbându-se.

— Da-a-a. Zise el, clătinând din cap. De asta uitasem. Apropo, uite cuvântarea lui Dupin.

— Se duse spre cămin și azvârli dosarul în foc.

— Răscolește, răscolește! Porunci el enervat secretarei, care își asculta șeful cu gura căscată.

În ușă apăru șeful secției scrisori, asudat și foarte agitat. Pe brațe ducea un vraf de dosare, apăsându-le de sus cu bărbia.

— Iată. Zise el, gâfâind, și trânti cu zgomot lângă cămin vraful de dosare. Astea-s niște sondaje sociologice, nici nu le-am mai cercetat. Conțin nume, adrese. Doamne, șefule, ce-i cu dumneata?

— Salut, Denny, spuse Andrei. Mulțumesc că ai rămas.

— Ochiul este întreg? întrebă Denny, ștergându-și sudoarea de pe frunte.

— Întreg, întreg., îl liniști Izea. Voi nu distrugeți ce trebuie, declară el. De voi nu se va atinge nimeni: sunteți un ziar liberal de opoziție, bulevardier. Acum o să încetați să mai fiți de opoziție și liberal.

— Izea, spuse Kensi. Te rog pentru ultima oară: încetează cu trăncăneala, altfel te dau afară.

— Da' nu trăncănesc! zise Izea înciudat. Lasă-mă să termin! Scrisorile, distrugeți scrisorile, probabil că v-au scris oameni inteligenți.

Kensi se uită țintă la el.

— Dr-race! Șuieră el și o zbughi din cabinet. Denny se luă după el, continuând să-și șteargă, din mers, fața și gâtul.

— Nu înțelegeți nimic! spuse Izea. Voi sunteți cu toții niște cretini. Iar pericolul îi amenință pe oamenii inteligenți.

— Așa e, suntem cretini. Spuse Andrei. Ai dreptate.

— Aha! Începe să-ți vină mintea la cap! exclamă Izea, agitându-și mâna schilodită. Păcat. E periculos! Vezi, în asta constă toată tragedia. Acum mulți oameni se deșteaptă, dar nu se deșteaptă îndeajuns. Ei nu izbutesc să priceapă că acum,

dimpotrivă, trebuie să te prefaci prost.

Andrei se uită la Selma. Selma îl privea pe Izea entuziasmată. Și secretara îl privea pe Izea cu admirație. Iar Izea stătea cu picioarele rășchirate, încălțat cu saboții de la închisoare, nebărbierit, murdar, șleampăt, cămașa îi ieșise din pantaloni, la prohab nu avea nasturi, stătea în toată splendoarea, același ca întotdeauna, câtuși de puțin schimbat, și perora, și povățuia. Andrei ieși de la birou, se apropie de cămin, se așeză alături de secretară și, luându-i vătraiul, începu să răscolească hârtiile care nu ardeau cu una-cu două.

— Iată de ce, povățuia Izea, pur și simplu nu trebuie distruse hârtiile unde este înjurat conducătorul nostru. Căci se poate înjura în diferite feluri. Trebuie însă distruse hârtiile scrise de oameni inteligenți!

Kensi își vârî capul pe ușă și strigă:

— Hei, auziți? Să ne ajute careva. Fetelor, ia nu vă mai fâțâiți de pomană, veniți după mine!

Secretara sări numaidecât și, îndreptându-și din mers fusta care i se răsucise, ieși afară. Selma mai stătu putin, așteptând parcă s-o oprească cineva, apoi strivi țigara în scrumieră și dispăru și ea.

— Dar de voi nu se va atinge nimeni! continua să peroreze Izea, nevăzând și neauzind nimic, precum cocoșul de munte la locul de bătaie în timpul împreunării. Vouă or să vă mulțumească, or să vă dea hârtie să creșteți tirajul, or să vă mărească lefurile și schema. Și doar pe urmă, dacă vi se năzare cumva să dați din copite, numai atunci or să vă strângă frumușel cu ușa și, fără îndoială, or să vă aducă aminte de toate – și de Dupin al vostru, și de Filimonov, de toate aiurelile voastre liberale din opoziție. Dar de ce să dai din copite? Nici prin cap nu vă trece să dați din copite, dimpotrivă!

— Izea, zise Andrei, privind în foc. De ce nu mi-ai spus atunci ce aveai în mapă?

— Ce? În care mapă? A, mapa aceea.

Ca prin minune, Izea se potoli numaidecât, se apropie de cămin și se așeză pe vine lângă Andrei. O vreme nu rostiră

nici un cuvânt. Pe urmă, Andrei zise:

— Bineînțeles, atunci am fost măgar. Imbecil în toată regula. Însă bârfitor și flecar nu eram câtuși de puțin. Trebuia să înțelegi asta atunci.

— În primul rând – n-ai fost imbecil, spuse Izea. Ai fost imbecilizat. Căci cu tine nu se putea sta de vorbă omenește. Eu știu, fiindcă și eu am fost multă vreme așa. Și pe urmă, ce amestec au bârfele? Trebuie să recunoști că astfel de lucruri nu trebuie să le știe cetățenii simpli. Altfel, ce mama dracului, totul poate s-o ia razna.

— Ce? zise Andrei descumpănit. Din pricina scrisorelelor tale de amor?

— Ce scrisorele de amor?

O vreme se priviră uimiți în ochi. Pe urmă Izea rânji cu toată gura și zise:

— Doamne, bineînțeles. Cum puteam să cred că el o să-ți povestească totul? De ce să povestească? El este vulturul, conducătorul nostru! Cine stăpânește informațiile, acela stăpânește lumea – asta și-a însușit-o foarte bine de la mine!

— Nu pricep nimic, mormăi Andrei aproape cu disperare. Simțea că acum va mai afla ceva mârșav despre cazul acela mârșav. Despre ce vorbești? Cine este el? Geiger?

— Geiger, Geiger, încuviință Izea. Marele nostru Fritz. Care va să zică, în mapa mea se aflau bilețele de amor? Sau poate fotografii compromițătoare? văduva geloasă și muieraticul Katzman? Just, am semnat și un astfel de proces verbal.

Izea se ridică, gâfâind, și începu să se plimbe prin cabinet, frecându-și mâinile și chicotind.

— Da, zise Andrei. Așa mi-a spus. Văduva geloasă. Deci asta a fost o minciună?

— Firește, dar ce credeai?

— Eu am crezut, spuse Andrei scurt. Își încleștă dinții și răscoli furios cu vătraiul în cămin. Dar de fapt, ce era acolo? întrebă el.

Izea tăcea. Andrei se uită la el. Izea stătea în picioare, frecându-și mâinile domol, și, cu un surâs încremenit, îl privea pe Andrei cu ochi sticloși.

— Ce interesant. Rosti el șovăind. Poate că pur și simplu uitase? Adică, nu că ar fi uitat.

— Brusc, părăsi locul unde se afla și se așeză iar, pe vine, alături de Andrei.

— Ascultă, n-o să-ți spun nimic, ai înțeles? Și dacă vei fi întrebat – așa să răspunzi: nu mi-a spus nimic, a refuzat. A spus numai că este vorba de un mare secret al Experimentului, a spus că e primejdios să cunoști acest secret. Și mi-a mai arătat câteva plicuri sigilate și, făcând cu ochiul, mi-a explicat că va trimite plicurile unor oameni de încredere și ele vor fi deschise în caz că el, Katzman, va fi arestat sau va muri pe neașteptate. Pricepi? Numele oamenilor de încredere nu le-a pomenit. Asta să spui, dacă vei fi întrebat.

— Bine, spuse Andrei tărăgănat, privind în flăcări.

— Așa va fi corect. Rosti Izea, privind și el în focul din cămin. Însă dacă te vor bate. Rumer – știi ce canalie este.

— Se înfiora.

— Dar poate nu te întreabă nimeni. Nu știu. Toate astea trebuie chibzuite. Așa, dintr-o dată, nu-ți dai seama.

Tăcu. Andrei continua să răscolească în grămada dogoritoare, din care săreau scântei roșii, și, după o vreme, Izea începu din nou să arunce pachete de hârtii în cămin.

— Dosarele propriu-zise nu le arunca, spuse Andrei. Ard greu, vezi? Da' ție nu ți-e teamă că mapa va fi găsită?

— De ce să-mi fie teamă? zise Izea. Lui Geiger să-i fie teamă. Și nici n-or s-o găsească, dacă n-au găsit-o atunci, imediat. Am aruncat-o într-o gură de canal, pe urmă mă tot întrebam: oi fi nimerit, n-oi fi nimerit. Da' de ce te-au ciomăgit așa? tu parcă erai în relații excelente cu Fritz.

— Nu-i Fritz de vină, spuse Andrei fără plăcere. Pur și simplu am avut ghinion. În cameră dădură buzna femeile și Kensi – într-o manta de ploaie întinsă cărau un morman întreg de scrisori. În urma lor, ștergându-se ca și mai înainte, venea Denny.

— Se pare că asta-i totul, spuse el. Sau ați mai chibzuit ceva aici.

— Ia dați-vă la o parte! ceru Kensi.

Mantaua fu așezată lângă cămin și toți începură să arunce scrisori în foc. Căminul începu să duduie. Izea își vârî mâna sănătoasă în această grămadă multicoloră de hârtie scrisă, scoase o scrisoare și, hlizindu-se dinainte, începu să citească repede, cu nesaț.

— Cine a zis că manuscrisele nu ard? rosti Denny, gâfâind. Se așeză la birou și își aprinse o țigară. După mine ard grozav. Uf, ce cald s-a făcut. Să deschidem geamurile, ce ziceți?

Secretara chițăi pe neașteptate, sări în picioare și ieși afară rostind: „Am uitat, am uitat cu totul!”

— Cum o cheamă? îl întrebă repede Andrei pe Kensi.

— Amalia! se răsti Kensi. Ți-am spus de o sută de ori. Ascultă, i-am telefonat adineauri lui Dupin.

Secretara se întoarse cu un teanc de blocnotesuri.

— Astea-s toate dispozițiile dumneavoastră, șefule. Uitasem complet de ele. Pesemne că trebuie și ele arse.

— Desigur, Amalia, zise Andrei. Mulțumesc că ți-ai adus aminte. Pune-le pe foc, Amalia, arde-le. Ce ziceai de Dupin?

— Am vrut să-l înștiințez că totul este în ordine, că toate urmele au fost șterse, zise Kensi. Iar el a făcut pe miratul – care urme? A scris el așa ceva? Tocmai terminase o relatare amănunțită despre asaltul eroic al primăriei, iar acum lucrează la articolul „Friedrich Geiger și poporul”.

— Jigodia, spuse Andrei cu glas stins: De fapt, toți suntem niște jigodii.

— Când spui astfel de chestii să te referi doar la tine! mârâi Kensi.

— Scuză-mă, zise Andrei moale. Nu toți sunt jigodii. Majoritatea. Deodată, Izea începu să chicotească.

— Poftim, iată un om inteligent! Declară el fluturând o scrisoare. „Este absolut clar, cită el, că oameni ca Friedrich Geiger stau și pândesc vreo mare nenorocire, vreun dezechilibru important, fie el și de scurtă durată, pentru a dezlănțui pasiunile și, pe valul Zaverei, să iasă la suprafață.” Cine scrie asta?

— El se uită pe dosul scrisorii.

— Bineînțeles! În foc cu ea, în foc!

— Mototoli scrisoarea și o azvârli în cămin.

— Ascultă, Andrei, zise Kensi. Nu crezi că e timpul să ne gândim la viitor?

— Da' de ce să ne gândim la el? mormăi Andrei, răscolind cu vătraiul. O să supraviețuim, ne descurcăm noi.

— Nu mă refer la viitorul nostru, zise Kensi. Mă refer la viitorul ziarului, al Experimentului!

Andrei îl privi cu mirare. Kensi era ca întotdeauna. Parcă nu se întâmplase nimic. Parcă nu s-a întâmplat nimic în ultimele, dezgustătoarele luni. Părea încă și mai pregătit de bătaie decât de obicei. Ar fi sărit chiar acum la luptă în numele legalității și al idealurilor. Ca un trăgaci, pe care nu trebuie decât să apeși. Dar poate că, într-adevăr, cu el nu s-a întâmplat nimic.

— Ai vorbit cu Mentorul tău? întrebă Andrei.

— Am vorbit, răspunse Kensi provocator.

— Și? întrebă Andrei, biruindu-și jena care îl cuprindea de obicei când se discuta despre Mentori.

— Asta nu privește pe nimeni și nu are nici o importanță. Ce amestec au Mentorii? geiger are și el un Mentor. Fiecare bandit din Oraș are un Mentor. Asta nu împiedică pe nimeni să cugete cu capul propriu.

Andrei scoase o țigară din pachet, o afână și, mijindu-și ochii din pricina dogoarei, o aprinse de la vătraiul înroșit.

— Mi-e lehamite de toate, spuse el încet.

— De ce ți-e lehamite?

— De toate. Eu cred că trebuie să fugim de aici, Kensi. Să-i ia dracu' pe toți.

— Cum asta – să fugim? Ce vrei să zici?

— Trebuie să pornim cât nu e prea târziu, s-o luăm spre mlaștini, în baltă, la nenea Iura, cât mai departe de taverna asta. Experimentul a scăpat de sub control, eu și cu tine nu-l putem repune sub control și, deci, n-are rost să ne amestecăm. În baltă, cel puțin, o să avem arme, o să avem putere.

— Eu nu mă duc în nici o baltă! declară brusc Selma.

— Nici nu-ți propune nimeni, spuse Andrei fără să se întoarcă.

— Andrei, zise Kensi. Asta înseamnă dezertare.

— După tine – dezertare, după mine o manevră rațională. Și, de fapt, cum dorești. Tu m-ai întrebat ce cred despre viitor, eu îți răspund: aici n-ai ce face. Oricum, ziarul va fi desființat, iar pe noi or să ne trimită să adunăm pavianii morți. Sub escortă. Asta în cel mai bun caz.

— Iată încă un om inteligent! anunță Izea cu încântare. Ascultați: „Sunt un vechi abonat de-al dumneavoastră, și eu, în general, îi aprob orientarea. De ce însă îi luați permanent apărarea lui F. Geiger? Poate că nu sunteți îndeajuns de informați? eu știu absolut sigur că Geiger are dosare pentru toți oamenii din Oraș cât de cât importanți. Oamenii lui au pătruns în tot aparatul municipal. Probabil există și la ziarul dumneavoastră. Vă asigur că pereriștii nu sunt atât de puțini precum credeți. Am cunoștință că dispun și de arme.” – Izea se uită pe dosul scrisorii.

— Ah, iată cine era. „Numele meu vă rog să nu-l publicați.” În foc, în foc!

— Se poate crede că tu îi cunoști pe toți oamenii inteligenți din Oraș, spuse Andrei.

— De altminteri, nici nu sunt prea mulți, replică Izea, vârând din nou mâna în grămada cu hârtii. Nu mai vorbesc de faptul că oamenii inteligenți scriu rar la ziare.

Se făcu liniște. Denny, după ce fumă pe săturate, se dădu aproape de cămin și se apucă să arunce hârtii în foc cu amândouă mâinile.

— Răscolește, răscolește, șefule! zise el. Cu mai multă viață! Dă-mi mie vătraiul.

— După părerea mea, înseamnă lașitate s-o ștergi acum din Oraș, spuse Selma, provocatoare.

— Acum, fiecare om cinstit contează, preluă Kensi. Dacă plecăm noi, cine rămâne? vrei să dăm ziarul unora ca Dupin?

— Rămâi tu, rosti Andrei obosit. Uite, poți s-o iei și pe Selma la ziar. Sau pe Izea.

— Tu îl cunoști bine pe Geiger, îl întrerupse Kensi. Ai putea să-ți folosești influența.

— Eu n-am nici o influență, zise Andrei. Iar dacă am – nu vreau s-o folosesc. Nu mă pricep la astfel de lucruri și nici nu

pot să le sufăr.

Și, din nou, niciunul nu mai spuse nimic, doar focul duduia în hornul căminului.

— Măcar de-ar veni mai repede, zău, bodogăni Denny, aruncând în foc ultimul vraf de scrisori. Mi-e o sete cumplită, dar nu-i nimic de băut.

— Nu vin ei așa, dintr-o dată, replică Izea numaidecât. Mai întâi or să telefoneze!

— El aruncă în cămin scrisoarea pe care o citise și începu să se plimbe prin încăpere. Dumneata, Denny, nu știi și nu înțelegi asta. Este un întreg ritual! Este o procedură elaborată în trei țări, elaborată până la cel mai mic amănunt, verificată. Fetelor, n-aveți nimic de haleală pe-aici? întrebă el pe neașteptate.

Subțirica Amalia sări degrabă și chițăind: „Îndată, îndată!” dispăru în antecameră.

— Apropo, unde-i cenzorul? întrebă Andrei hodoronc-tronc.

— A vrut tare mult să rămână, spuse Denny. Însă domnul Ubukata l-a împins pe ușă afară. Striga îngrozitor cenzorul ăsta. „Unde să mă duc? striga. Mă omorâți!” A trebuit să închidem ușa cu zăvorul ca să nu intre. La început a izbit în ea cu tot corpul, dar pe urmă și-a pierdut orice speranță și a plecat. Auziți? Totuși o să deschid fereastra. Nu mai pot de cald.

Secretara se întoarse și, zâmbind sfioasă cu buzele ei palide, nerujate, îi înmână lui Izea o pungă de polietilenă cu niște prăjiturele.

— M-m! strigă Izea și se apucă numaidecât să înfulece.

— Te mai dor coastele? întrebă Selma încetișor, aplecându-se la urechea lui Andrei.

— Nu, zise, Andrei scurt, se ridică și, dând-o la o parte, se apropie de birou. În acel moment sună telefonul. Toți întoarseră capul, ațintindu-și privirile spre aparatul alb.

Telefonul suna întruna.

— Hai, Andrei! spuse Kensi nerăbdător. Andrei ridică receptorul.

— Da.

— Redacția „Gazetei municipale”? se interesă o voce operativă.

— Da.

— Cu domnul Voronin, vă rog.

— Eu sunt.

În receptor se auzea cum răsufla cineva, apoi telefonul se întrerupse și începu să sune ocupat. Andrei puse cu grijă receptorul în furcă și simți cum inima îi bătea cu putere.

— Ei au fost, spuse el.

Izea, cu gura plină, mugi ceva de neînțeles, dând din cap cu înverșunare. Andrei se așeză. Toți se uitau la el – Denny, care zâmbea încordat, Kensi, ciufulit și posomorât, Amalia, speriată și vrednică de milă, și Selma, palidă, care venise aproape de Andrei. Și Izea îl privea țintă, mestecând și hlizindu-se, ștergându-și degetele mânjite de poalele scurtei.

— Ce vă uitați așa la mine, spuse Andrei iritat. Ia cărați-vă toți de-aici.

Nimeni nu se mișcă din loc.

— De ce te neliniștești? zise Izea, examinând ultima prăjitură. Totul se va desfășura în liniște și pace, cum zice nenea Iura. Liniște și pace, onor și virtute. Însă nu trebuie să faceți mișcări bruște, ca și în cazul cobrelor.

Afară se auzi huruitul unui motor de automobil, scârțâit de frâne, o voce stridentă care comanda: „Kaiser, Velicenko, după mine! Mirovici – rămâi la ușă!” și, numaidecât, cineva începu să bată cu pumnul în ușa de jos.

— Merg să deschid, spuse Denny, iar Kensi se duse repede lângă cămin și începu să răscolească vârtos în grămada de cenușă fumegândă. Cenușa zbură prin toată încăperea.

— Nu faceți mișcări bruște! strigă Izea în urma lui Denny.

Ușa de jos se zguduia și geamurile îi zăngăneau jalnic. Andrei se ridică, își duse mâinile la spate și, strângând pumnii cât putu de tare, se opri în mijlocul camerei. Senzația de leșin și de slăbiciune în picioare pe care o simțise adineauri îl năpădi iar. Bătăile și bubuiturile din ușă încetară, răsunară glasuri nemulțumite, apoi numeroase picioare, tropăind prin încăperile goale. Parcă era un batalion întreg, îi trecu lui

Andrei prin minte. El se dădu înapoi și se rezemă cu dosul de birou. Genunchii îi tremurau dezgustător. N-o să-i las să mă bata, își zise el disperat. Mai bine să mă omoare. N-am luat pistolul. Păcat. Dar poate am făcut bine că nu l-am luat.

În ușă, drept în fața lui, își făcu apariția, cu pași hotărâți, un om scund și gras, într-un palton nou, cu banderole albe la mâneci și cu o beretă mare pe care avea prinsă o insignă. Era încălțat cu cizme excelent lustruite, iar paltonul era urât strâns cu o centură lată, de care atârna, în stânga, un toc nou, galben, de pistol. În urma lui dădură buzna încă vreo câțiva indivizi, dar Andrei nu-i vedea. Se uita ca vrăjit la fața puhavă, palidă, cu trăsături vagi și cu ochi mici, înroșiți. O fi având conjunctivită, îi licări lui Andrei un gând, undeva, la marginea conștiinței. Și era atât de bine bărbierit, încât parcă strălucea, parcă își dăduse cu lac.

Omul cu beretă aruncă repede o privire prin cameră și își aținti ochii chiar asupra lui Andrei.

— Domnul Voronin? rosti el cu o voce subțire, pătrunzătoare, cu intonație interogativă.

— Eu, îngăimă cu greu Andrei, agățându-se cu amândouă mâinile de marginea biroului.

— Redactorul-șef al Gazetei municipale?

Omul cu beretă salută cu dexteritate, dar neglijent, cu două degete.

— Am onoarea, domnule Voronin, rosti el emfatic, să vă înmânez mesajul personal al președintelui Friedrich Geiger!

Probabil că intenționa, cu o mișcare abilă, să scoată dintr-o dată mesajul personal, dar ceva acolo se agăță de altceva, și el fu nevoit să scotocească destul de mult în străfundurile paltonului său, ușor aplecat înspre dreapta, de părea că-l invadaseră insectele. Andrei îl privea pierdut și nu înțelegea nimic – totul era altfel. Nu la asta se aștepta el. Dar poate va scăpa, îi fulgeră prin minte, dar numaidecât, superstițios, alungă acest gând.

În sfârșit, mesajul fu extras și omul cu beretă i-l întinse lui Andrei cu o mină nemulțumită și puțin ofensată. Andrei luă plicul sigilat și foșnitor. Era un plic poștal obișnuit, de culoare

albăstruie, cu imaginea stilizată a unei inimi, împodobită cu aripioare de păsări. Pe plic – scrisul mare, cunoscut: „Lui Andrei Voronin, redactorul-șef al Gazetei municipale, personal, confidențial. F. Geiger, președinte”. Andrei rupse plicul și scoase o hârtie de scrisori obișnuită, cu marginile albastre.

„Dragă Andrei! Mai întâi, îngăduie-mi să-ți mulțumesc din toată inima pentru ajutorul și sprijinul pe care l-am simțit necontenit din partea ziarului tău pe parcursul ultimelor luni decisive. După cum vezi, acum situația s-a schimbat radical. Sunt convins că terminologia nouă și cele câteva excese inevitabile nu te vor tulbura: cuvintele și mijloacele s-au schimbat, dar scopurile au rămas cele dinainte. Ia ziarul în mâinile tale – ești numit redactor-șef și editor permanent și împuternicit! Angajează-ți colaboratorii după cum dorești, mărește schema, cere noi unități tipografice – îți dau deplină carte blanche. Aducătorul acestei scrisori – adjutorul Raymond Zwirig – este numit la ziarul tău reprezentant politic al departamentului informațiilor. Cum singur o să te convingi, nu este o mare inteligență, dar își cunoaște bine treaba și, mai ales la început, te va ajuta să intri pe făgașul politicii generale. În cazul unor potențiale conflicte, adresează-mi-te direct, firește. Succes. Cu prietenie, al tău Fritz.”

Andrei citi mesajul personal și confidențial de două ori, apoi lăsă în jos mâna cu scrisoarea și privi împrejur. Din nou, toți se uitau la el – palizi, hotărâți, încordați. Numai Izea strălucea ca un samovar lustruit. Adjutorul (ce dracu' ar putea să însemne asta, parcă e un cuvânt cunoscuT. Adjutor, coadjutor. Ceva din istorie. Sau din Cei trei mușchetari), deci, adjutorul Raymond Zwirig îl privea și el – îl privea sever, însă protector. Iar lângă ușă se schimbau de pe un picior pe altul și se uitau de asemenea la el niște indivizi ciudați cu carabine și banderole albe la mâneci.

— Da. Rosti Andrei, împăturind scrisoarea și vârând-o în plic. Nu știa cu ce să să-nceapă. Atunci începu adjutorul.

— Aceștia sunt colaboratorii dumneavoastră, domnule Voronin? se informă el preocupat, făcând un gest ușor cu

mâna dintr-o parte într-alta.

— Da, spuse Andrei.

— Hm. Rosti cu îndoială domnul Raymond Zwirig, uitându-se țintă la Izea, dar numaidecât Kensi îl întrebă tăios:

— Da' dumneata cine ești, de fapt?

Domnul Raymond Zwirig se uită la el, apoi se întoarse mirat spre Andrei. Andrei începu să tușească fără motiv.

— Domnilor, rosti el. Permiteți-mi să vă prezint pe domnul coadjutor.

— Adjutor! îl corectă Zwirig indignat.

— Ce? Ah, da, adjutor. Nu coadjutor, ci simplu —adjutor. (Selma pufni brusc în râs, astupându-și gura cu palma.) Adjutorul a fost numit reprezentant politic la ziarul nostru. De astăzi.

— Ce reprezentant? întrebă Kensi cu ostilitate.

Andrei vru să scoată iar scrisoarea din plic, dar Zwirig, pe un ton și mai revoltat, aduse la cunoștință:

— Reprezentantul politic al departamentului informațiilor!

— Actele dumitale! îi ceru Kensi tăios.

— Ce?! ochii mici și roșii ai domnului Zwirig clipiră, scăpărând de indignare.

— Actele, împuternicirea – mai aveți ceva în afară de tocul acela stupid?

— Cine-i acesta? țipă cu vocea-i stridentă domnul Zwirig, întorcându-se din nou spre Andrei. Cine-i omul acesta?!

— Acesta este domnul Kensi Ubukata, spuse Andrei iute. Redactor-șef adjunct. Kensi, nu este nevoie de nici o împuternicire. Doar mi-a înmânat scrisoarea lui Fritz.

— Care Fritz? zise Kensi cu dezgust. Ce amestec are aici nu știu care Fritz?

— Mișcări bruște! chemă Izea. Vă implor, nu faceți mișcări bruște! zwirig își rotea capul între Izea și Kensi. Fața lui nu mai lucea, ci devenea, încet, stacojie.

— Observ, domnule Voronin, rosti el în sfârșit, observ că domnii colaboratori ai dumneavoastră nu prea au idee de ce anume s-a întâmplat astăzi! Sau dimpotrivă!

— El ridică vocea din ce în ce mai mult.

— Au, dar această idee a lor se află într-o lumină denaturată. Văd aici hârtie arsă, văd fețe mohorâte, dar nu văd pe nimeni dispus să lucreze. În ceasul când tot Orașul, tot poporul nostru.

— Da' ăștia cine sunt? îl întrerupse Kensi, arătându-i pe tipii cu carabine. Cine sunt – noi redactori?

— Închipuiți-vă că da! Domnule FOST redactor-șef adjunct! Sunt redactori noi. Nu pot să promit că asta.

— Asta o să mai vedem noi, rosti Kensi cu glas străin, strident, și se îndreptă spre Zwirig. Pe ce bază.

— Kensi! spuse Andrei neajutorat.

— Pe ce bază dai dumneata dispoziții aici? continuă Kensi fără să-i dea atenție lui Andrei. Cine ești dumneata? Cum îndrăznești să te porți astfel? De ce nu vrei să arăți actele? Nu sunteți decât niște bandiți înarmați și ați pătruns aici ca să jefuiți!

— Gura, găoază galbenă! zbieră deodată Zwirig turbat, ducând mâna la tocul pistolului.

Andrei se balansă înainte pentru a se așeza între ei, dar fu înghiontit în umăr și în fața lui Zwirig apăru Selma.

— Cum îndrăznești, ticălosule, să te exprimi astfel față de femei?! Urlă ea. Cur de hipopotam infect! Tâlharule!

Andrei era complet buimac. Dintr-o dată începură să strige îngrozitor și Zwirig, și Kensi, și Selma. În treacăt, Andrei observă că indivizii din ușă, schimbând priviri șovăitoare între ei, își aranjară armele în poziție de tragere, iar lângă ei apăruse brusc Denny Lee, ținând de picior un taburet greu de metal. Dar cea mai înfricoșătoare și neverosimilă era târfulița, Amalia, care, încovoindu-se ca un animal de pradă, etalându-și dinții lungi și albi, foarte sumbri pe fundalul feței scofâlcite ca de moartă, se apropie pe furiș de Zwirig, ținând deasupra umărului drept vătraiul fumegând ca pe o crosă de golf. „Te-am recunoscut, pramatie! striga Kensi furios. Ai furat banii școlilor, mișelule, iar acum te-ai făcut coadjutor?!” „O să vă fac una cu căcatul! O să vă dau să mâncați căcat! Dușmani ai omenirii!” „Taci, mutră de curvă! Taci cât mai ești întreg!”. „Mișcări bruște! Vă implor!” Andrei, parcă fermecat, neavând

putere să se miște, urmărea vătraiul fumegând. Simțea, știa că acum se va întâmpla ceva îngrozitor și ireparabil, și acest ceva groaznic nu mai putea fi oprit.

— În streang cu voi! striga furios adjutorul stacojiu la față, agitând pistolul uriaș. În toată hărmălaia asta izbutise să-și scoată pistolul și acum îl flutura fără noimă și răcnea neîntrerupt cu vocea-i stridentă, și, deodată, Kensi se repezi la el, îl apucă de reverele paltonului, iar acesta începu să se dea înapoi, împingându-l, și deodată bubui o împușcătură, apoi, numaidecât, a doua și a treia. În aer, fulgeră fără zgomot vătraiul, și toți încremeniră.

Zwirig stătea în mijlocul cabinetului, într-o clipă fața lui se făcuse pământie. Cu o mână își freca umărul lovit cu vătraiul, cealaltă, tremurând, era mereu întinsă înainte. Pistolul zăcea pe dușumea. Indivizii din ușă, amândoi cu gurile căscate, stăteau cu carabinele lăsate în jos.

— N-am vrut. Rosti Zwirig cu glas zăngănitor.

Taburetul căzut din mâinile lui Denny se izbi cu zgomot de dușumea, și numai atunci Andrei pricepu unde se uitau toți. Toți se uitau la Kensi, care, într-un fel ciudat, încet-încet, se dădea înapoi, strângându-și cu amândouă palmele partea de jos a pieptului.

— N-am vrut. Repetă Zwirig cu voce jalnică. Zău, n-am vrut!

Picioarele lui Kensi se frânseră, și el se prăvăli ușor, aproape fără zgomot, lângă cămin, în grămada de cenușă amestecată cu funingine, și, slobozind un sunet chinuitor și de neînțeles, își duse cu greu genunchii spre pântece.

Și atunci, Selma, scoțând un urlet înfricoșător, își înfipse unghiile în fața grasă, alb-murdară și lipicioasă a lui Zwirig, iar toți ceilalți, tropăind, se repeziră spre cel căzut, îl acoperiră vederii, se îmbulziră deasupra lui. Apoi Izea se îndreptă, întoarse spre Andrei fața-i crispată nefiresc, cu sprâncenele ridicate a uimire, și mormăi:

— E mort. Ucis.

Sună telefonul. Fără să înțeleagă nimic, Andrei, ca în vis, întinse mâna și ridică receptorul. Andrei! Andrei!

— Era Otto Frisha.

— Ești viu și nevătămat? slavă Domnului, eram tare îngrijorat din pricina ta! Ei, acum totul o să fie bine. Acum, la o adică, Fritz nu ne va lăsa.

Mai zise ceva – despre niște salam, despre came —, însă Andrei nu-l mai asculta. Selma, stând pe vine, cu capul între palme, bocea în hohote, iar adjutorul Raymond Zwirig, mânjindu-și fața pământie cu sângele ce-i curgea din zgârieturile adânci, repeta la nesfârșit, ca un mecanism stricat:

— N-am vrut. Mă jur pe Dumnezeu că n-am vrut.

Domnul consilier

UNU.

CURGEA O APĂ CĂLDUȚĂ, mizerabilă la gust. Pâlnia dușului era fixată nefiresc de sus, nu puteau ajunge cu mâna, iar șiroaiele lenește udau orice în afară de ceea ce ar fi trebuit să ude. Orificiul de scurgere era, ca de obicei, înfundat, și sub picioare, deasupra grătarului, plescăia apa. Și cel mai neplăcut era că trebuia să aștepți. Andrei trase cu urechea: de la vestiar tot se mai auzeau larmă și strigăte. Pare-se că pomeniseră și numele lui. Andrei se strâmbă și începu să-și miște spinarea, încercând să prindă șuvoiul pe coloană – alunecă, se prinse de peretele aspru de beton și trase o înjurătură în șoaptă. Să-i ia dracu', ar fi putut să-și dea seama și să facă o cameră de duș separată pentru lucrătorii guvernamentali. Acum stai aici ca o buturugă.

Pe ușă, chiar sub nas, era scrijelit: „Uită-te la dreapta”. Andrei privi automat la dreapta. Acolo era zgâriat: „Uită-te îndărăt”. Andrei își aduse aminte. Știm, știm, am învățat încă de la școală, am scris și noi. Opri apa. În vestiar se făcuse liniște. Atunci întredeschise ușa și se uită. Slavă Domnului, plecaseră.

Ieși, șontâcăind pe gresia destul de murdară, strângând cu dezgust degetele, și se îndreptă spre cuierul unde își avea hainele. Surprinse cu coada ochiului o mișcare într-un colț, se uită mai bine și descoperi niște fese ascuțite, acoperite cu păr negru. Întocmai – tabloul obișnuit: un individ gol, stând în genunchi pe bancă, privea printr-o gaură în vestiarul femeilor. Înțepenise de încordare.

Andrei luă prosopul și începu să se șteargă. Era un prosop ieftin, mirosind a fenol, din dotarea administrației, care nu numai că nu absorbea apa, dar o întindea pe piele.

Tipul gol se uita întruna. Avea o poză anormală, parcă era un spânzurat – gaura în perete o făcuse pesemne un adolescent, prea jos, incomod de privit. Pe urmă, probabil că nu mai avea ce privi, răsuflă adânc și zgomotos, se așeză în capul oaselor și îl zări pe Andrei.

— S-a îmbrăcat, anunță el. Frumoasă femeie. Andrei tăcu. Își trase pantalonii, apoi se încălță.

— Iar mi s-au spart bătăturile – poftim. Anunță din nou despuiatul, examinându-și palma. A nu știu câta oară.

— Desfăcu prosopul și îl privi cu îndoială pe amândouă părțile.

— Iată ce nu pricep eu, continuă el, ștergându-se pe cap. Oare nu se poate aduce aici un escavator? Căci noi toți putem fi înlocuiți cu un singur escavator. Scurmăm cu lopețile ca niște.

Andrei ridică din umeri și mormăi ceva ce nu înțelese nici el.

— Poftim? întrebă despuiatul, scoțând o ureche din prosop.

— Spuneam că în tot orașul nu sunt decât două escavatoare, spuse Andrei enervat. I se rupsese șiretul la pantoful drept și, acum, nu mai era posibil să evite discuția.

— Asta spun și eu – să aducă unul aici, replică individul gol, frecându-și energic pieptul micuț acoperit cu păr. Așa, cu lopețile. Cu lopata, dacă vreți să știți, trebuie să te pricepi să lucrezi, da' cum să ne pricepem noi, întreb eu, dacă suntem de la comitetul planificării?

— Escavatoarele sunt necesare în altă parte, mormăi Andrei. Afurisitul de șiret nu se lăsa nicicum legat.

— În care altă parte? se agăță numaidecât dezbrăcatul de la planificare. Aici, după câte înțeleg, se află Marele Șantier, unde sunt atunci escavatoarele? pe Cel mai Mare? N-am auzit de ăsta.

Dracu' m-a pus să discut cu tine, își zise Andrei furios. Și, de fapt, de ce îl contrazic? Ar trebui să fiu de acord cu el. Să aprob de vreo două ori ce spune, și atunci ar renunța. Nu,

degeaba, asta n-ar renunța. S-ar apuca să reflecteze despre muieri goale – ce folositor este pentru el să le admire. Prăpăditul.

— Ce vă tot văicăriți? zise el, îndreptându-se. Vi se cere să munciți doar un ceas pe zi și vă plângeți, de parcă vi s-ar fi vârât un creion în partea din dos. Și-a spart bătăturile, sărăcuțul! Traumă de producție.

Individul gol de la planificare îl privea năuc, cu gura ușor căscată. Slab, păros, cu genunchii atinși de podagra, cu burtică țuguiată.

— Căci pentru dumneata muncești! continuă Andrei, înnodându-și furios cravata. Doar nu pentru unchiul – pentru dumneata te roagă să muncești! Nu, ei sunt din nou nemulțumiți, din nou nu le convine nimic. Desigur, înainte de Revoluție curăța haznale, iar acum lucrează la planificare, și totuși se văicărește.

Își îmbrăcă sacoul și începu să-și împacheteze salopeta. Și abia atunci omul de la planificare deschise gura.

— Dați-mi voie, domnule! strigă el ofensat. Eu nu vorbeam în acest sens! Aveam în vedere logica, eficiența. E chiar bizar! Eu, dacă vreți să știți, am participat la asaltul primăriei! Și vă spuneam că, fiind vorba de Marele Șantier, tot ce-i mai bun trebuie să fie aici. Și vă rog să nu strigați la mine!

— A-a, vrei să discutăm frumos. Zise Andrei și, înfășurând din mers salopeta în ziar, ieși din vestiar.

Selma îl aștepta pe o băncuța ceva mai departe. Fuma gânditoare, privind înspre groapa de fundație, ca de obicei — picior peste picior, proaspătă și îmbujorată după duș. Pe Andrei îl fulgeră neplăcut gândul că acelui avorton păros, foarte probabil, îi curgeau balele uitându-se prin gaură la ea. El se apropie, se opri alături și îi puse mâna pe gâtul răcoros.

— Mergem?

Ea își ridică ochii spre el, zâmbi și își frecă obrazul de mâna lui.

— Să-mi termin țigara, propuse ea.

— Bine, consimți Andrei și se așeză, aprinzând și el una.

În groapa de fundație mișunau sute de oameni, zbura

pământul azvârlit de lopeți, soarele strălucea în metalul lustruit. Căruțele încărcate cu pământ se înșiruiau pe povârnișul opus, lângă stivele plăcilor de beton se aduna schimbul următor. Vântul învârtejea praful roșiatic, aducea frânturi de marșuri din difuzoarele instalate pe stâlpi de beton, clătina scuturile imense de placaj cu niște lozinci decolorate: „Geiger a spus: trebuie! Orașul a răspuns: vom face!”, „Marele Șantier – o lovitură neoamenilor!”, „Experimentul deasupra experimentatorilor!”

— Otto a făgăduit că azi vor sosi covoarele, spuse Selma.

— Foarte bine, se bucură Andrei. Să-l iei pe cel mai mare. Îl vom pune pe parchetul din salon.

— Îl voiam în cabinet la tine. Pe perete. Îți amintești, ți-am vorbit de asta încă de anul trecut, când abia ne-am mutat.

— În cabinet? rosti Andrei gânditor. El își imagină cabinetul său, covorul și armele. Arăta bine. Just, spuse el. Excelent. Pune-l în cabinet.

— Să-i telefonezi însă negreșit lui Rumer, zise Selma. Să trimită un om.

— Sună-l tu, spuse Andrei. Eu n-o să am când. De fapt. Bine, îi telefonez eu. Unde să ți-l trimită? Acasă?

— Nu, direct la bază. O să vii la prânz?

— O să vin, probabil. A, da, Izea vrea de mult să treacă pe la noi.

— Grozav! Spune-i să vină diseară. Nu ne-am mai adunat de-o sută de ani. Trebuie să-l chemăm și pe Van împreună cu Meilin.

— Îh, făcu Andrei. La Van, nu știu de ce, el nu se gândise. În afară de Izea, dintre ai noștri – ai de gând să mai chemi pe careva? întrebă el cu precauție.

— Dintre ai noștri? Putem să-l chemăm pe colonel. Rosti Selma nehotărâtă. E simpatic. De fapt, dacă vrem să chemăm astăzi pe careva dintre ai noștri, atunci ar trebui în primul rând să chemăm familia Dollfuss. Noi am fost de două ori la ei, e jenant.

— Dacă ar fi fără soție, zise Andrei.

— Fără soție nu se poate.

— Știi ceva? spuse Andrei, deocamdată nu le telefona, diseară om mai vedea. Era foarte limpede pentru el că Van și Dollfuss nu se asortau câtuși de puțin. N-ar fi mai bine să îl chemăm pe Ceaciua?

— Genial! exclamă Selma. O să-l asmuțim asupra lui madam Dollfuss. Toți o să se simtă bine.

— Ea azvârli chiștocul.

— Mergem?

Din groapă, îndreptându-se spre dușuri, porniră alte șiruri de constructori ai Marelui Șantier – veselii și harnicii lucrători de la Turnătorie, asudați și gălăgioși.

— Să mergem, zise Andrei.

Pe o mică alee, presărată cu scuipături, printre două șiruri de tei firavi de curând sădiți, ieșiră la stația de autobuz, unde se mai aflau două autobuze arhipline. Andrei se uită la ceas: până la plecarea autobuzelor mai rămăseseră șapte minute. Din primul autobuz, niște muieri roșii la față îmbrânciră afară un bețiv. Bețivul striga cu glas răgușit, muierile vociferau și ele cu glasuri isterice, stridente.

— Mergem cu mitocanii sau pe jos?

— Ai timp?

— Am. Hai s-o luăm pe deasupra prăpastiei, e mai răcoare. Selma îl luă de braț, o cotiră la stânga la umbra unei clădiri vechi de patru etaje, înconjurată de schele, și se îndreptară pe o străduță pavată cu pietre spre prăpastie.

Era un cartier dosnic, părăginit. Căsuțe pustii coșcovite, așezate alandala, străduțe năpădite de iarbă. Înainte de Revoluție și imediat după, era primejdios să treci pe aici nu numai noaptea, ci și ziua – peste tot numai spelunci, cuiburi de hoți, aici se instalaseră fabricanții de basamac, negustorii de lucruri furate, traficanții profesioniști de aur, prostituate, complice ale hoților și tot felul de scursuri. Pe urmă au început să-i mătrășească: pe unii i-au prins și i-au deportat în baltă, ca argați la fermieri, pe alții – plevușca – i-au împrăștiat pur și simplu, care pe unde; pe unii, în învălmășeală, i-au pus la zid, iar tot ce au găsit valoros aici a fost confiscat în folosul Orașului. Casele au rămas pustii. La început mai trimiteau

patrule, pe urmă le-au desființat ca fiind inutile, iar foarte recent s-a făcut cunoscut în mod public că această mahala de cocioabe va fi demolată, iar în locul ei, de-a lungul prăpastiei, în limitele razei orașului, va fi tăiată o fâșie de parcuri – un complex de odihnă și distracții.

Selma și Andrei ocoliră ultima dărăpănătură și o luară de-a lungul prăpastiei prin iarba verde, înaltă până la genunchi. Aici era răcoare – din prăpastie se înălța în valuri aerul umed și rece. Selma strănută, și Andrei o îmbrățișă pe după umeri. Parapetul de granit nu fusese încă tras până aici, și Andrei, instinctiv, se străduia să se țină cât mai departe de marginea prăpastiei – la vreo cinci-șase pași.

Deasupra prăpastiei orice om se simțea ciudat. Și, pesemne, toți încercau aceeași senzație, chipurile lumea, dacă o privești de aici, se împarte clar în două jumătăți egale. Spre apus – un gol verde-albastru nemărginit, nici mare, nici cer, ci exact un gol de culoare verde-albastră. Un Neant verde-albastru. Spre Răsărit – un zid galben nemărginit, care se înalță vertical, cu fâșia îngustă a terasei pe care se întindea Orașul. Zidul Galben. Zidul Galben absolut.

Golul infinit spre apus și Bolta infinită spre răsărit. Nu exista nici o posibilitate de a înțelege aceste două infinituri. Puteai doar să te obișnuiești. Cei care nu erau capabili să se obișnuiască se străduiau să nu vină la prăpastie, iată de ce rar dacă întâlneai pe cineva. Acum, pe aici veneau perechi de îndrăgostiți, mai cu seamă noaptea.

Noaptea, în prăpastie, se vedea o lumină verzuie slabă, de parcă acolo, în abis, ceva putrezea domol din veac în veac. Pe fundalul acestei luminiscențe, marginea zburlită a prăpastiei se vedea excelent, și iarba aici, peste tot, era extraordinar de înaltă și moale.

— Când o să construim dirijabile, spuse deodată Selma, o să zburăm în sus, ori ne coborâm în prăpastia asta?

— Care dirijabile? întrebă Andrei distrat.

— Cum care? se miră Selma, și Andrei își dădu seama numaidecât.

— A, aerostatele? spuse el. În jos. În jos, desigur. În

prăpastie. Printre cei mai mulți orășeni care își efectuau ora de muncă la Marele Șantier se răspândise părerea că se construiește, chipurile, o gigantică uzină de dirijabile. Geiger considera că această părere trebuie susținută cu orice chip, însă fără a afirma ceva direct.

— De ce în jos? întrebă Selma.

— Păi, să vezi. Am încercat să înălțăm baloane – fără oameni, firește. Ceva se întâmplă cu ele acolo sus – explodează dintr-o cauză necunoscută. Mai sus de un kilometru nu s-a ridicat încă niciunul.

— Dar ce ar putea fi acolo, jos? Tu ce crezi? Andrei ridică din umeri.

— N-am idee.

— Ia te uită, ditamai savantul! Domnul consilier. Selma ridică din iarbă o bucată de scândură veche cu un cui strâmb și ruginit în ea și o aruncă în prăpastie.

— Poate nimerește pe cineva de acolo în scăfârlie, spuse ea.

— Nu fi huligan, zise Andrei pașnic.

— Păi, așa sunt eu! spuse Selma. Ai uitat? Andrei o măsură din cap până în picioare.

— Nu, n-am uitat, răspunse el. Vrei să te trântesc în iarbă?

— Vreau, încuviință Selma.

Andrei se uită în jur. Pe acoperișul celei mai apropiate dărăpănături, cu picioarele atârnate, fumau doi tipi cu șapcă. Chiar alături, înclinat pe o grămadă de gunoi, se afla un trepied grosolan, cu un berbec de fontă agățat de un lanț noduros.

— Se holbează la noi, spuse el. Păcat. Ți-aș fi arătat eu ție, doamnă consilier.

— Hai, trântește-o odată, de ce pierzi vremea! Îi strigară tare cei de pe acoperiș. Bleg nepriceput!

Andrei se prefăcu că nu aude.

— Te duci direct acasă? întrebă el.

— Trebuie să mai trec pe la coafor, spuse ea. Deodată, Andrei se simți cuprins de un sentiment necunoscut. Brusc, își dădu seama, într-un mod foarte clar, că, uite, el este consilier, unul dintre oamenii de răspundere ai cancelariei personale a

președintelui, om respectat, că are soție, o femeie frumoasă, și casă îmbelșugată, și că, uite, soția lui merge acum la coafor, pentru că diseară vor primi musafiri, nu vor chefui dezordonat, ci vor da o recepție serioasă, și musafirii nu sunt oricine, ci oameni serioși, importanți, necesari, cei mai necesari din Oraș. Era sentimentul maturității descoperite în mod neașteptat, al propriei importanțe, al propriei răspunderi. Era un om matur, pe deplin format, independent, cu familie. Era un bărbat matur, care stătea ferm pe picioarele lui. Doar copii nu avea, din toate celelalte avea ca adevărații maturi.

— Să trăiți, domnule consilier! rosti o voce respectuoasă.

Iată că ieșiseră din cartierul părăsit. În stânga începea parapetul de granit, sub picioare se așterneau plăcile de beton, la dreapta și înainte se înălța colosul alburiu al Casei de Sticlă, iar în drum se afla, în poziție de drepți, cu două degete duse la chipiu, un tânăr polițist negru, îmbrăcat îngrijit în uniforma albăstrie a celor din gardă.

Andrei îi făcu distrat un semn din cap și zise către Selma:

— Scuză-mă, spuneai ceva, mă gândeam în altă parte.

— Ziceam să nu uiți să-l suni pe Rumer. Acum îmi trebuie un om nu numai pentru covor. Trebuie să-l trimit după vin, după vodcă. Colonelului îi place whisky, iar lui Dollfuss – berea. Poate o să iau o ladă întreagă.

— Da! Și să pună alt bec la toaletă, spuse Andrei. Iar tu să prepari niște carne după rețeta din Burgundia. Să ți-o trimit pe Amalia?

Se despărțiră în dreptul aleii transversale ce ducea spre Casa de Sticlă, Selma își continuă drumul înainte, iar Andrei, conducând-o (cu plăcere) din ochi, o coti și se îndreptă către intrarea dinspre apus.

Vasta esplanadă din jurul edificiului, pavată cu lespezi de beton, era pustie, ici-colo doar se zăreau uniformele albăstrii ale celor din gardă. Pe sub copacii deși, care înconjurau platforma, ca întotdeauna, își pierdeau vremea câțiva gură-cască dintre novici – mâncau lacomi din ochi edificiul puterii —, iar pensionarii în bastoane le dădeau explicații.

La intrare se afla „rabla” lui Dollfuss; capota, ca de obicei,

era ridicată, din motor ieșea partea inferioară, strânsă în crom strălucitor, a șoferului. Și, chiar alături, putea un camion murdar, venit direct din baltă, cu siguranță al vreunui fermier – peste obloane atârnau neglijent extremitățile roșu-albastre ale unei vite jupuite. Deasupra ei roiau muștele. Stăpânul camionului, un fermier, se certa în ușă cu paznicii. Probabil că se certau de multă vreme, fiindcă erau aici șeful paznicilor și trei polițiști, iar încă doi se apropiau agale, urcând treptele largi, venind dinspre platformă.

Fermierul i se păru lui Andrei cunoscut – lung ca o prăjină, un țăran slab, cu mustăți pleoștite. Mirosea a nă-dușeală, a benzină și a băutură. Andrei arătă permisul și trecu în vestibul, izbutind să audă că țăranul voia să-l vadă personal pe președintele Geiger, iar paznicii îi explicau că aici este intrarea de serviciu și că el, țăranul, trebuie să ocolească edificiul și să-și încerce norocul la biroul de primiri. Vocile celor care discutau se ridicau încet-încet.

Andrei sui cu liftul la etajul cinci și intră pe ușa unde, pe o tăbliță aurie, scria cu litere negre: „Cancelaria personală a președintelui pentru știință și tehnică”. Când intră, curierii așezați la intrare se ridicară și cu același gest își ascunseseră la spate țigările aprinse. În coridorul cel alb și larg, altcineva nu se mai vedea; totuși, din spatele ușilor, ca și odinioară la redacție, răsunau țârâit de telefoane, voci care dictau, țăcănitul mașinilor de scris. Andrei deschise ușa pe care scria „Consilierul A. Voronin” și intră în anticamera cabinetului său.

Și aici se ridicară să-l întâmpine: Kehada, grasul și veșnic transpiratul șef al sectorului geodezic; Vareikis, șeful sectorului cadre, cu o fizionomie apatică, tristă, cu ochii bulbucați; o tanti în vârstă, foarte vioaie, de la direcția financiară și un flăcăiandru necunoscut, cu alură de sportiv, probabil un novice, care aștepta să fie prezentat. Iar de la măsuța ei cu mașina de scris, aflată lângă fereastră, se ridică sprintenă, zâmbindu-i, Amalia, secretara lui personală.

— Bună ziua, bună ziua, domnilor, rosti Andrei tare, schițând zâmbetul cel mai blând. Îmi cer iertare! Afurisitele de

autobuze erau arhipline, a trebuit să vin pe jos chiar de la Șantier.

Începu să strângă mâinile: lăboanța groasă a lui Kehada, aripioara flască a lui Vareikis, mănunchiul de oase uscate al băbuței de la financiar (ce dracu' o fi căutând aici? De ce o avea nevoie?) și lopata de fontă a novicelui încruntat.

— Cred că o lăsăm pe doamna să intre prima. Spuse el. Doamnă, vă rog (către băbuța de la financiar). Ceva urgent (către Amalia în șoaptă)? Mulțumesc (luă telefonograma întinsă și deschise ușa cabinetului). Vă rog, doamnă, vă rog.

Despăturind telefonograma, trecu la birou uitându-se pe hârtie, îi arătă băbuței cu mâna spre fotoliu, apoi se așeză și el și puse telefonograma în față.

— Vă ascult.

Mătușica începu să turuie. Andrei, zâmbind din colțul buzelor, o asculta cu atenție, lovind cu creionul în telefonogramă. Pricepu totul din primele cuvinte.

— Iertați-mă, o întrerupse el după un minut și jumătate. Am înțeles. De fapt, la noi, oamenii nu se primesc prin protecție. Însă, în cazul dumneavoastră, avem, fără îndoială, de-a face cu o excepție. Dacă fiica dumneavoastră se interesează într-atât de cosmografie, încât s-a ocupat de ea încă din școală și din proprie inițiativă. Telefonați, vă rog, șefului de la biroul cadre. O să vorbesc cu el.

— Se ridică.

— Fără îndoială, astfel de ambiții ale tinerilor trebuie salutate și stimulate.

— O conduse până la ușă.

— Asta-i în spiritul vremurilor noi. Să nu-mi mulțumiți, doamnă, nu mi-am făcut decât datoria. Toate cele bune.

Se întoarse la birou și reciti telefonograma. „Președintele îl invită pe domnul consilier Voronin în cabinetul său la orele 14.00.” Atât. În ce problemă? De ce? Ce să iau cu mine? Ciudat. Mai degrabă, Fritz s-a plictisit și vrea să mai stea la palavre. Paisprezece zero-zero – este ora pauzei de prânz. Va să zică, vom lua prânzul la președinte. Ridică receptorul telefonului interior.

— Amalia, să intre Kehada.

Ușa se deschise și intră Kehada, trăgând după sine mâneca junelui sportiv.

— Domnule consilier, vreau să vă prezint, începu el încă din prag, iată, pe acest tânăr. Douglas Ketcher. Este novice, a sosit doar acum o lună și se plictisește stând într-un loc.

— Păi, începu Andrei râzând, toți ne plictisim stând într-un singur loc. Încântat, Ketcher. De unde ești originar? Din ce timp?

— Dallas, statul Texas, rosti, junele cu o voce de bas neașteptat de profundă, zâmbind sfios. Anul șaizeci și trei.

— Ai absolvit ceva?

— Un colegiu normal. Pe urmă am mers în expediții geologice. Prospecții petroliere.

— Excelent. Tocmai ceea ce ne trebuie, spuse Andrei, jucându-se cu creionul. Dumneata, Ketcher, nu știi, probabil, dar noi, aici, obișnuim să întrebăm: de ce? Ai fugit? Sau, pur și simplu, ești în căutare de aventură? sau te interesează Experimentul?

Douglas Ketcher se posomori, luă în mâna dreaptă degetul mare de la stânga și se uită pe fereastră.

— S-ar putea spune că am fugit, bubui el.

— Acolo, la ei, a fost împușcat președintele, lămuri Kehada, ștergându-și fața cu batista. Chiar în orașul lui.

— Ah, așa deci! spuse Andrei cu înțelegere. Și te numărai cumva printre suspecți?

Junele clătină din cap, iar Kehada zise:

— Nu, nu-i vorba de asta. Este o poveste lungă. Ei își puneau mare nădejde în acest președinte, era un idol acolo. Într-un cuvânt – psihologie.

— Blestemată țară, glăsui junele. Nimic nu-i va ajuta.

— Da – da, spuse Andrei, dând din cap compătimitor. Știi însă că noi nu mai recunoaștem Experimentul?

Junele ridică din umerii lui puternici.

— Îmi este indiferent. Mie îmi place aici. Doar că nu pot suferi să stau într-un singur loc. În Oraș mă cam plictisesc. Iar domnul Kehada mi-a propus să plec într-o expediție.

— Vreau să-l trimit pentru început cu grupul lui Son, spuse Kehada. Este un flăcău zdravăn, cu oarecare experiență, și să găsești oameni care să muncească în junglă, știți cât e de greu.

— Prea bine, spuse Andrei. Mă bucur mult, Ketcher. Îmi ești simpatic. Sper să fie astfel și de acum înainte.

Ketcher dădu din cap cu stângăcie și se ridică. Kehada se ridică și el suflând greu.

— Încă un lucru, zise Andrei, ridicând un deget. Vreau să te avertizez, Ketcher. Orașul și Casa de Sticlă sunt interesați ca dumneata să studiezi. N-avem nevoie de simpli executanți, avem destui. Avem nevoie de cadre cu pregătire.

Sunt convins că din dumneata va ieși un excelent inginer petrolist. Cum stă cu indicele, Kehada?

— Optzeci și șapte, spuse Kehoda, surâzând satisfăcut.

— Vezi? Am toate motivele să mă încred în dumneata.

— Îmi voi da toată silința, mormăi Douglas Ketcher și se uită la Kehada.

— Noi nu mai aveam altceva, spuse Kehada.

— Nici eu, zise Andrei. Toate cele bune. Să intre Vareikis.

Ca de obicei, Vareikis nu intră, ci se introduse în cabinet pe bucăți, uitându-se mereu prin crăpătura ușii întredeschise. Pe urmă închise bine ușa, șontâcăi fără zgomot spre birou și se așeză. Tristețea de pe fața lui era acum și mai vizibila, colțurile gurii erau complet lăsate în jos.

— Ca să nu uit, spuse Andrei. A fost la mine femeia aceea de la direcția financiară.

— Știu, rosti încet Voreikis. Fiica.

— Da. Eu n-am nimic împotrivă.

— La Kehada, zise Vareikis cu o intonație nedeslușită – nu știai dacă era întrebare ori propunere.

— Nu, cred că mai bine la calculatori.

— Bine, spuse Vareikis, scoțând din buzunarul interior un blocnotes. Instrucțiunile zero-șaptesprezece, rosti el abia auzit.

— Da?

— A luat sfârșit ultimul concurs, șopti la fel de încet Vareikis. Au fost depistați opt colaboratori cu indicele de inteligență sub șapte zeci și cinci – cel admis.

— De ce șaptezeci și cinci? Conform instrucțiunilor, indicele-limită este șaizeci și șapte.

— Conform instrucțiunilor cancelariei personale a președintelui în probleme de cadre – buzele lui Vareikis abia se mișcau —, indicele-limită de inteligență pentru lucrătorii cancelariei personale a președintelui pentru știință și tehnică este de șaptezeci și cinci.

— Ah, așa deci.

— Andrei se scărpina la tâmplă. Hm. Da, este logic.

— În afară de asta, continuă Vareikis, cinci din cei opt nu ajung nici măcar la șaizeci și șapte. Iată lista.

Andrei luă lista și se uită pe ea. Nume și prenume cvasi-cunoscute, doi bărbați și trei femei.

— Dă-mi voie, zise el, încruntându-se. Amalia Thorne. Păi asta este Amalia mea! Ce trucuri mai sunt și astea?

— Cincizeci și opt, spuse Vareikis.

— Și rândul trecut?

— Rândul trecut eu nu eram aici.

— Este doar secretară! Secretara mea personală! Vareikis tăcea abătut. Andrei mai parcurse o dată lista. Rașidov. Asta, pare-se, este geodez. Cineva l-a lăudat. Sau l-a înjurat? tatiana Postnik. Operator. A, asta-i mutrița aceea drăguță cu buclișoare, a avut ceva cu KehadA. Ba nu, aceea era alta.

— Bun, zise el. Mă ocup eu de asta și o să mai vorbim. Ar fi bine dacă și dumneata, pe linia dumitale, ai cere lămuriri în privința unor funcții ca secretar, operator. În privința personalului auxiliar. Nu putem să emitem aceleași pretenții ca și pentru cercetătorii științifici. La urma urmelor, mai avem și curieri.

— Am înțeles, spuse Vareikis.

— Altceva? întrebă Andrei.

— Da. Instrucțiunile zero-zero-trei. Andrei își încreți fruntea.

— Nu-mi aduc aminte.

— Propaganda Experimentului.

— Ah, spuse Andrei. Și?

— Se primesc semnale sistematice referitoare la următoarele persoane.

Vareikis puse în fața lui Andrei încă o listă. Erau doar trei nume. Bărbați. Toți trei – șefi de sectoare. Principale. Cosmografie, psihologie socială și geodezie. Sullivan,

Boots și Kehada. Andrei bătu darabana cu degetele în lista. Ce pacoste, își zise el. Din nou – mereu aceeași placă. Dar – calm. Sa nu întrecem măsura. Pe acest cap pătrat nu-l poți scoate dintr-ale lui, iar eu o să mai lucrez multă vreme cu el.

— Neplăcut, rosti el. Foarte neplăcut. Socotesc că informațiile sunt verificate. Nu e nici o eroare?

— Informații încrucișate și confirmate în repetate rânduri, spuse Vareikis cu voce incoloră. Sullivan afirmă că Experimentul asupra Orașului continuă. După spusele lui, Casa de Sticlă, chiar și în pofida voinței sale, continuă să înfăptuiască linia Experimentului. Susține că revoluția nu este decât una din etapele Experimentului.

Cuvinte sacre, își zise Andrei. Izea spune același lucru, și lui Fritz asta nu-i place deloc. Doar lui Izea i se permite, lui Sullivan, sărmanul – nu.

— Kehada, continuă Vareikis. Față de subalterni își arată entuziasmul pentru forța științifico-tehnică a ipoteticilor experimentatori. Denigrează valoarea activității președintelui și a consiliului prezidențial. De două ori a asemănat această activitate cu zarva pe care o fac șoarecii într-o cutie de carton.

Andrei asculta cu ochii în jos. Fața îi era de piatră.

— În sfârșit, Boots. Face aprecieri dușmănoase la adresa președintelui. În stare de ebrietate, a numit orânduirea politică existentă dictatură a mediocrităților asupra cretinilor.

Andrei nu se mai stăpâni și mârâi. Îi trage dracu' de limbă, își zise el enervat, dând lista la o parte. Și se mai numesc elită – își atrag singuri beleaua.

— Și dumneata știi toate astea, îi spuse el lui Vareikis. Le cunoști.

Nu trebuia să spună asta. A făcut o prostie. Fără să clipească, Vareikis îl privea trist drept în față.

— Lucrezi admirabil, Vareikis, spuse Andrei. Lângă dumneata mă aflu parcă în spatele unui zid de piatră.

Presupun că aceste informații au fost transmise pe canalele

obișnuite, zise el, bătând cu unghia în listă.

— Vor fi transmise astăzi, spuse Vareikis. Eram obligat să vă aduc la cunoștință, în prealabil.

— Splendid, zise Andrei cu vioiciune. Transmite-le.

— Prinse cu un ac cele două liste și le puse într-un dosar albastru, pe care scria: „Raportul pentru președinte” – Să vedem ce o să hotărască în această chestiune Rumer al nostru.

— Întrucât astfel de informații nu ne parvin pentru prima oară, spuse Vareikis, socotesc că domnul Rumer va recomanda ca acești oameni să fie scoși din posturile de conducere.

Andrei se uită la Vareikis, străduindu-se să-și concentreze privirea undeva mai departe, în spatele lui.

— Ieri am fost la vizionarea unui film nou, zise el. „Goi și desculți”. L-am aprobat, așa că în curând va apărea pe ecrane. Te sfătuiesc să-l vezi. Știi, acolo. Începu să-i expună lui Vareikis amănunțit și fără grabă conținutul acestei trivialități colosale, care, de altminteri, într-adevăr, i-a plăcut mult lui Fritz, și nu numai lui. Vareikis asculta în tăcere, aprobând când și când din cap, în cele mai neașteptate momente – de parcă atunci și-ar fi dat seama. Ca și mai înainte, chipul lui nu exprima nimic, în afară de durere și tristețe. Era evident că de mult pierduse șirul și nu înțelege nimic. În momentul culminant, când Vareikis pricepu clar că va trebui să asculte totul până la sfârșit, Andrei se întrerupse, căscă sincer și spuse blajin:

— Ei, și așa mai departe. Să-l vezi neapărat. Apropo, ce impresie ți-a făcut tânărul Ketcher?

Vareikis tresări surprins.

— Ketcher? Deocamdată am impresia că totul este în regulă.

— Și eu la fel, spuse Andrei. Puse mâna pe receptor. Mai ai ceva pentru mine, Vareikis?

Vareikis se ridică.

— Nu, spuse el. Nimic. Îmi dați voie să mă retrag?

Andrei îi făcu binevoitor semn din cap și rosti în receptor:

— Amalia, cine mai este acolo?

— Ellisower, domnule consilier.

— Care naiba Ellisower? întrebă Andrei, observând cum

Vareikis iese cu grijă, bucată cu bucată, din cabinet.

— Adjunctul șefului sectorului transporturi. În problema „Acvamarin”.

— Să mai aștepte. Adu-mi corespondența. După un minut, Amalia apăru în prag și în tot minutul ăsta, Andrei, tușind, își frecă bicepșii, își roti mijlocul, totul îl durea în mod plăcut după un ceas de muncă asiduă cu lopata în mână, și, ca întotdeauna, se gândea distrat că, de fapt, aceasta este o foarte bună gimnastică pentru un om care duce cu preponderență o viață sedentară.

Amalia închise bine ușa după ea și, țăcănind pe parchet cu tocurile înalte, se opri alături de el, punând pe birou mapa cu corespondența. Ca de obicei, o cuprinse pe după șoldurile înguste și tari, înfășurate în mătasea răcoroasă, o bătu ușurel cu palma peste coapsă, iar cu mâna cealaltă deschise mapa.

— Ia să vedem ce avem aici? spuse el vioi.

Amalia era topită sub palma lui, încetase chiar să mai respire. Caraghioasă fată și fidelă ca un câine. Și își cunoaște meseria. O măsură cu privirea de jos în sus. Ca întotdeauna în clipele de mângâiere, fața ei era palidă și speriată, și când ochii lor se întâlniră, ea îi puse sfioasă palma îngustă și caldă pe gât, sub ureche. Degetele îi tremurau.

— Ce-i, prichindelule? rosti el blând. Este ceva important printre hârțoagele astea? Sau încuiem ușa și schimbăm poziția?

Acesta era codul lor pentru a denumi distracțiile în fotoliu și pe covor. Despre Amalia, n-ar putea spune niciodată cum este la pat. Nu fusese niciodată cu ea în pat.

— Proiectul de buget. Rosti Amalia cu voce stinsă. Pe urmă tot felul de cereri. Bineînțeles – scrisori personale, nu le-am desfăcut.

— Foarte bine ai făcut, spuse Andrei. Dacă dădeai de o scrisoare de la vreo admiratoare.

El își trase mâna și ea oftă ușor.

— Șezi, zise el. Nu pleca, termin repede.

Luă prima scrisoare care îi căzu sub mână, rupse plicul, începu să citească, încruntându-se. Operatorul Evseenko

informa despre șeful său direct Kehada, că acela „îngăduie critici la adresa conducerii și personal a domnului consilier”. Andrei îl cunoștea bine pe acest Evseenko. Era un om fără seamăn de bizar și tot fără seamăn de nenorocos – ghinionist în tot ce întreprindea. Într-o vreme, el a uluit închipuirea lui Andrei, când a lăudat perioada războiului din patruzeci și doi de lângă Leningrad. „Ce bine era atunci, spunea el chiar cu oarecare nostalgie în glas. Trăiești, nu te gândești la nimic, iar dacă-ți trebuie ceva – spui soldaților și ei îți aduc.” A terminat războiul căpitan și, cât a fost pe front, a ucis un singur om – pe propriul politruc. Ieșeau dintr-o încercuire, Evseenko a văzut că pe politruc l-au prins nemții și îl căutau prin buzunare. Atunci el a tras în ei din tufiș, l-a ucis pe politruc și a fugit. Pentru fapta asta se lăuda ori de câte ori avea prilejul: ei l-ar fi torturat. Ce să mă fac cu prostul ăsta? Era al șaselea denunț. Și nu-i scrie lui Rumer, nici lui Vareikis, ci mie. Cel mai nostim subterfugiu psihologic. Dacă i-ar fi scris lui Vareikis sau lui Rumer, Kehada ar fi fost tras la răspundere. Eu însă nu mă ating de Kehada, știu totul despre el, dar nu-l ating, pentru că îl prețuiesc și îl iert, toți știu asta. Așa – rezultă că și datoria cetățenească a fost îndeplinită și nici omul n-a pățit nimic. Totuși – ce monstru, Doamne iartă-mă!

Andrei mototoli scrisoarea, o aruncă la coș și luă alta. Scrisul de pe plic i se păru cunoscut, un scris foarte caracteristic. Adresa expeditorului nu era trecută. În plic era o bucată de hârtie, textul era bătut la mașină – o copie, nici măcar prima —, iar jos era semnătura de mână. Andrei citi, nu pricepu nimic, mai citi o dată, se înfioră și se uită la ceas. Apoi smulse receptorul telefonului alb și formă un număr.

— Consilierul Rumer, urgent!

— Consilierul Rumer este ocupat.

— La telefon consilierul Voronin! Am spus – urgent!

— Iertați-mă, domnule consilier. Consilierul Rumer este la președinte. Andrei azvârli receptorul și împingând-o pe Amalia, care îl privea buimacă, se repezi spre ușă. Când pusese mâna pe clanța de material plastic, își dădu seama că-i târziu, oricum n-ar fi izbutit. Dacă totul este adevărat, firește.

Dacă nu cumva e vorba de o cacealma idioată.

Se apropie de fereastră, apucă bara învelită în catifea și începu să privească afară, pe esplanadă. Era pustie, ca întotdeauna. Ici-colo se zăreau uniformele albăstrii, la umbră, sub copaci – aceiași gură-cască, o bătrână trecu agale, împingând un cărucior de copil. Trecu un automobil. Andrei aștepta cu mâinile încleștate pe bară.

Amalia se apropie din spate și îi atinse ușurel umărul.

— Ce s-a întâmplat?

— Dă-te la o parte, spuse el fără să se întoarcă. Așază-te în fotoliu.

Amalia dispăru. Andrei se uită din nou la ceas. După ceasul lui trecuse un minut în plus. Desigur, își zise el. Nu se poate. Cacealma idioată. Ori șantaj. Și, în aceeași clipă, de sub copaci apăru, înaintând agale pe esplanadă, un om. Părea foarte mic de la înălțimea și de la distanța asta, și Andrei nu-l recunoscu. El știa că acela era uscățiv, bine legat, iar ăsta era masiv, umflat, și doar în ultima clipă Andrei își dădu seama de ce. Își mijii ochii și se dădu înapoi de la fereastră.

Pe esplanadă răsună un bubuit – puternic și scurt. Ferestrele se cutremurară și numaidecât, undeva, jos, se auzi zăngănit enervant de geamuri sparte. Amalia scoase un țipăt înăbușit, iar jos, pe esplanadă, răsunau țipete disperate.

Îndepărtând-o cu o mână pe Amalia, care se smucea înspre el, ori spre fereastră, Andrei se sili să deschidă ochii și să se uite. Acolo, unde stătuse omul, acum era o coloană de fum gălbui, și dincolo de fum nu se vedea nimic. Spre acel loc alergau din toată părțile uniforme albastre, iar ceva mai departe se adunau din ce în ce mai mulți oameni. Totul se sfârșise.

Andrei, fără să-și simtă picioarele, se întoarse la birou, se așeză și luă din nou scrisoarea.

„Tuturor maimarilor acestei lumi de lepădături!

Urăsc minciuna, dar adevărul vostru e mai rău decât minciuna. Ați transformat Orașul într-o cocină confortabilă, iar pe cetățenii Orașului – în porci ghiftuiți. Eu nu vreau să fiu păzitor de porci, iar altă alternativă în lumea voastră de

râmători nu există. În naivitatea voastră, sunteți niște nulități, încântați de voi, deși, cândva, mulți ați fost oameni adevărați. Printre voi sunt și foștii mei prieteni și eu mă adresez lor în primul rând. Cuvintele nu au efect asupra voastră, și eu le întăresc cu moartea mea. Poate o să vă fie rușine, poate – frică, sau poate pur și simplu incomod în cocina voastră. Aceasta-i tot ce mai mi-a rămas să sper. Să pedepsească Dumnezeu plictisul vostru! Nu sunt cuvintele mele, dar eu mă semnez cu entuziasm sub ele – Denny Lee."

Toate acestea erau imprimate cu mașina de scris, cu indigo, în trei sau patru copii. Mai jos era adăugat de mână: „Dragă Voronin, adio! O să mă arunc în aer astăzi la orele treisprezece fix pe esplanada din fața Casei de Sticlă. Dacă scrisoarea nu întârzie, poți să privești cum se va produce, dar nu trebuie să mă împiedici – ar fi niște victime în plus. Fostul tău prieten și șef al secției scrisori de la fostul tău ziar – Denny."

Andrei ridică ochii și o văzu pe Amalia.

— Ți-l amintești pe Denny? întrebă el. Denny Lee, șeful de la scrisori. Amalia dădu din cap în tăcere, apoi fața ei parcă fu schimonosită de groază.

— Nu se poate! rosti ea răgușit. Nu-i adevărat.

— S-a aruncat în aer. Spuse Andrei, mișcându-și cu greu buzele. Probabil că și-a legat dinamită. Pe sub sacou.

— De ce? întrebă Amalia. Ea își mișcă buza, ochii i se umplură de lacrimi, lacrimile porniră șiroaie pe fața ei mică și albă, adunându-se sub bărbie.

— Nu înțeleg, spuse Andrei neputincios. Nu înțeleg nimic.

— El privea rară nici o noimă scrisoarea. Ne-am văzut recent. Am discutat, ne-am dondănit.

— Se uită din nou la Amalia.

— Poate a venit la mine în audiență? Poate nu l-am primit?

Amalia, ascunzându-și fața în palme, clătină din cap.

Și brusc, Andrei simți că îl cuprinde furia. Nu era furie, ci o enervare cumplită, pe care o mai încercase astăzi la vestiar, după duș. De ce naiba?! Ce le mai lipsește?! Ce nu le-ajunge acestor lepădături? Idiotul! Ce-a vrut să dovedească? Porc nu

vrea să fie, nici porcar nu vrea să fie. Se plictisește! Du-te la mama dracului cu plictisul tău!

— Încetează cu bocitul! strigă el la Amalia. Șterge-ți nasul și du-te la tine.

Aruncă hârtiile din fața lui, sări în picioare și se apropie din nou de fereastră.

Pe esplanadă se adunase o mulțime uriașă. În centrul acestei mulțimi era un spațiu cenușiu gol, înconjurat de uniforme albăstrii, și acolo mișunau oameni în halate albe.

Ambulanța „Salvării" claxona, încercând să-și croiască drum.

Și totuși ce-ai dovedit? Că nu vrei să trăiești laolaltă cu noi? Și de ce trebuie s-o dovedești, și cui? Că ne urăști? Păcat. Noi facem ceea ce trebuie. Noi nu suntem vinovați că ei sunt porci. Au fost porci și înaintea noastră și vor rămâne porci și după noi. Noi nu putem decât să-i hrănim, să-i îmbrăcăm și să-i izbăvim de suferințele animalice, pentru că suferințe spirituale n-au cunoscut de când sunt ei și nu vor cunoaște vreodată. Ce?

— Am făcut puțin pentru ei? privește cum s-a schimbat Orașul. Curățenie, ordine, nici pomeneală de haosul de mai înainte, haleală – din belșug, cârpe – din belșug, curând vor avea și spectacole din belșug, dă-ne puțin răgaz, și ce le mai trebuie? Dar tu, ce-ai făcut? Uite, infirmierii îți culeg mațele de pe asfalt – astea sunt faptele tale. Iar noi trebuie să muncim, să ne spetim muncind, ca să urnim colosul, pentru că tot ce am obținut nu e decât începutul, toate astea trebuie să le și păstrăm, dragul meu, și, păstrându-le, să le înmulțim. Pentru că pe Pământ, poate, deasupra oamenilor, nu este nici Dumnezeu, nici diavolul, însă aici – este. Democrat împuțit, narodnic, slugarnic, frate al fraților mei.

Dar în fața ochilor îi stătea mereu Denny, așa cum era la ultima lor întâlnire, cu o lună sau două în urmă – se uscase de tot, în ochii lui triști, aproape stinși, se cuibărise teama —, și cum îi spusese la sfârșitul discuției lor dezordonate și fără noimă, când se ridicase, aruncând pe farfurioara de argint niște bancnote mototolite: „Doamne, ce ți-a venit să te lauzi față de mine? Pui burta pe altar. Pentru ce? Ca oamenii să

aibă burta plină! Păi, oare ăsta-i scopul? în amărâta Danemarcă știu să facă asta de mulți ani. Bine, fie, eu n-am dreptul, cum te exprimi tu, să intervin în numele tuturor. Să zicem că nu toți, dar eu și cu tine știm exact că oamenilor nu asta le trebuie, că nu în felul acesta poți să construiești o lume nouă!" „Dar cum, mama ta, așa și pe dincolo, cum s-o construiești? Cum?" strigase atunci Andrei, dar Denny a dat din mână a lehamite și n-a vrut să mai discute.

Sună telefonul alb. Andrei se întoarse fără nici o plăcere la birou și ridică receptorul.

— Andrei? Geiger la telefon.

— Salut, Fritz.

— Îl cunoșteai?

— Da.

— Și ce crezi despre asta?

— Un isteric, spuse Andrei printre dinți. Noroi.

Geiger făcu o pauză.

— Ai primit o scrisoare de la el?

— Da.

— Bizar om, spuse Geiger. Bine. Te aștept la două.

Andrei puse receptorul în furcă, și telefonul sună din nou. De data aceasta telefona Selma. Era foarte îngrijorată. Vestea despre explozie ajunsese până la Curtea Albă și pe drum, bineînțeles, fusese denaturată, încât era de nerecunoscut, iar acum la Curtea Albă domnea o panică potolită.

— Da, toate sunt întregi, toți sunt întregi, spuse Andrei. Și eu sunt întreg, și Geiger e întreg și Casa de Sticlă e întreagă. N-ai telefonat lui Rumer?

— Ducă-se dracului, de Rumer îmi ardea mie? rosti Selma indignată. Am fugit ca o nebună de la coafor – madam Dollfuss a dat năvală ca o vijelie, toată albă, și a început să țipe că a avut loc un atentat împotriva lui Geiger și s-a dărâmat jumătate din clădire.

— Bine, bine, spuse Andrei nerăbdător. Mă grăbesc.

— Poți să-mi spui ce s-a întâmplat?

— Un maniac. Andrei se opri, dându-și seama. Un tembel care trecea cu explozibil pe esplanadă, probabil l-a scăpat jos.

— Precis nu a fost atentat? întrebă Selma cu insistență.

— Nu știu! Rumer se ocupă cu asta, eu nu știu nimic! Selma respiră adânc în telefon.

— De bună seamă, minți cu nerușinare, domnule consilier, spuse ea și închise. Andrei ocoli biroul și se întoarse la fereastră. Mulțimea se împuținase. Infirmierii dispăruseră, ambulanța „Salvării" – de asemenea. Câțiva polițiști spălau cu furtunurile spațiul din jurul unei știrbituri nu prea adânci în beton. Iar bătrâna care împingea căruciorul cu copilul, șontâcăia acum în direcție inversă. Și nimic altceva.

Se apropie de ușă și aruncă o privire la secretariat. Amalia era la locul ei – severă, cu buzele strânse, cu totul inaccesibilă, degetele îi alergau pe clape cu obișnuita viteză turbată, pe față – nici urmă de lacrimi, smiorcăit sau alte emoții. Andrei o privi cu duioșie. Strașnică fată, își zise el. Să te ia dracu' spuse, gândindu-se la Vareikis. Mai degrabă o să te zbor pe tine la mama dracului.

Brusc, Amalia dispăru din vedere, ecranată. Andrei ridică ochii. La o înălțime neomenească deasupra lui se zărea fizionomia, turtită în părți, a lui Ellisower de la sectorul transporturi.

— A, spuse Andrei. Ellisower. Scuză-mă te rog, dar nu te pot primi astăzi. Mâine dimineață, te rog.

Fără să scoată o vorbă, Ellisower se frânse de la mijloc în semn de salut și dispăru. Amalia se ridică de pe scaun cu blocnotesul și creionul pregătite.

— Da, domnule consilier.

— Intră pentru o clipă, îi spuse Andrei.

El se întoarse la birou, și numaidecât sună din nou telefonul alb.

— Voronin? se auzi o voce hârâită de fumător. Rumer te deranjează. Cum e pe la voi?

— Minunat, spuse Andrei, făcându-i semn Amaliei: nu pleca, isprăvesc îndată.

— Soția ce face?

— Foarte bine, îți transmite salutări. Apropo, trimite-i doi băieți de la servicii, are ceva treabă în gospodărie.

— Doi? Bine. Unde?

— Să-i telefoneze, o să le spună ea. Să-i telefoneze chiar acum.

— Bine, spuse Rumer. S-a făcut. Poate nu chiar acum, dar s-a făcut. Eu sunt prins aici cu toată nebunia asta. Cunoști versiunea oficială?

— De unde? zise Andrei supărat.

— Deci, așa. Accident cu explozibil. În timp ce se mutau niște substanțe explozive. În timpul transportului. Amănuntele vor fi elucidate.

— Am înțeles.

— Deci, un muncitor artificier căra acest explozibil. Sau, să zicem, îl ducea undeva, acolo. Beat.

— Bine, am înțeles, spuse Andrei. E corect. Bravo.

— Aha, făcu Rumer. Și s-a împiedicat sau. Dar amănuntele vor fi elucidate. Vinovații vor fi pedepsiți. Informația se multiplică acum, or să-ți aducă și ție. Dar mai aveam să-ți spun ceva. Tu ai primit scrisoare, nu-i așa? Cine a mai citit-o?

— Nimeni.

— Secretara?

— Ți-am spus: nimeni. Scrisorile personale mi le deschid singur.

— Just, spuse Rumer aprobativ. Tu ți-ai aranjat bine lucrurile. Că la alții, e o întreagă harababură cu scrisorile. Numai cine nu vrea nu le citește. Deci, pe a ta n-a citit-o nimeni. Splendid. Ascunde bine scrisoarea asta – arunc-o și trage apa. Dar nu, o să vină la tine acum unul din slujitorii mei, să i-o dai lui, bine?

— De ce? întrebă Andrei. Rumer răspunse cu greutate.

— Păi, cum să-ți spun. Bâigui el. Poate prinde bine. Se pare că îl cunoșteai?

— Pe cine?

— Păi, pe ăsta.

— Rumer chicoti.

— Pe artificierul ăsta.

— Îl cunoșteam.

— Știi, nu putem la telefon, dar omul meu o să-ți pună vreo

două întrebări, te rog să-i răspunzi.

— N-am timp de el, zise Andrei supărat. Fritz m-a chemat la el.

— Doar cinci minute, se tângui Rumer. Ce te costă, zău. Nu poți să răspunzi la două întrebări?

— Bine, bine, spuse Andrei nerăbdător. Asta-i tot?

— L-am și trimis, într-un minut o să ajungă la tine. Zwirig e numele lui. Adjutor-major.

— Bine, bine, ne-am înțeles.

— Numai două întrebări, n-o să te rețină.

— Asta-i tot? întrebă din nou Andrei.

— Tot. Trebuie să-i sun și pe ceilalți consilieri.

— Să nu uiți să-i trimiți Selmei doi băieți.

— N-o să uit. Mi-am notat. La revedere.

Andrei puse receptorul în furcă și-i spuse Amaliei:

— Fii atentă, tu n-ai văzut și n-ai auzit nimic.

Amalia se uită la el speriată și, fără să vorbească, arătă cu degetul spre fereastră.

— Întocmai, spuse Andrei. Nu știi nici un nume și, de fapt, nu știi ce s-a întâmplat.

Ușa se deschise ușor și în cabinet se strecură o figură palidă, vag cunoscută, cu ochii înroșiți.

— Așteptați! spuse Andrei tăios. O să vă chem eu. Figura dispăru.

— Ai înțeles? zise Andrei. Ai auzit o explozie, și altceva nu știi. Versiunea oficială este asta: un lucrător beat căra explozibil de la depozit, se fac cercetări pentru găsirea vinovaților.

— Se opri, cugetând.

— Unde am mai văzut eu mutra asta? Și numele îmi este cunoscut. Zwirig, Zwirig.

— De ce a făcut asta? întrebă Amalia. Ochii i se umeziră din nou în mod suspect. Andrei se încruntă.

— Hai să nu mai discutăm despre asta acum. Pe urmă. Du-te și cheamă-l încoace pe slugoiul ăla.

DOI.

CÂND SE AȘEZARĂ LA MASĂ, Geiger îi zise lui Izea:

— Ospătează-te, dragul meu evreiaș! Ospătează-te, drăguțule.

— Eu nu sunt evreiașul tău, replică Izea, punându-și salată în farfurie. Ți-am spus de o sută de ori că eu sunt propriul meu evreu. Iată-l pe evreul tău, zise el, arătând cu furculița spre Andrei.

— Suc de roșii nu este? întrebă Andrei posomorât, căutând cu privirea pe masă.

— Vrei suc de roșii? întrebă Geiger. Parker! Suc de roșii pentru domnul consilier! În ușa sufrageriei apăru un tânăr chipeș, înalt și roșu la față – aghiotantul personal al președintelui —, cu pinteni ce răsunau plăcut, se apropie de masă și, cu o plecăciune ușoară, puse dinaintea lui Andrei o carafă îmbrobonată cu suc de roșii.

— Mulțumesc, Parker, spuse Andrei. Lasă, îmi torn eu. Geiger dădu din cap, și Parker se făcu nevăzut.

— Ce dresaj! rosti Izea cu gura plină.

— Un flăcău de ispravă, spuse Andrei.

— Știi, la Mangiuro, la prânz, se oferă și vodcă, spuse Izea.

— Turnătoriile, îi zise Geiger cu reproș.

— De ce? se miră Izea.

— Dacă Mangiuro bea vodcă în timpul programului, trebuie să-l pedepsesc.

— Pe toți n-o să-i împușți, zise Izea.

— Pedeapsa cu moartea a fost abolită, spuse Geiger. De fapt, știu exact. Trebuie să-l întreb pe Ceaciua.

— Da' ce s-a întâmplat cu predecesorul lui Ceaciua? se interesă Izea naiv.

— A fost o pură întâmplare, spuse Geiger. Un schimb de focuri.

— Apropo, era un lucrător excelent, observă Andrei – Ceaciua își cunoaște meseria, însă, șefule! Acela era un om fenomenal.

— Mda, am cam călcat în străchini, atunci. Spuse Geiger gânditor. Tinerețe – minte necoaptă.

— Totul e bine când se termină cu bine, zise Andrei.

— Încă nu s-a terminat nimic! replică Izea. De unde ați scos-

o că totul s-a terminat?

— Ei, în orice caz, cu schimbul de focuri s-a terminat, mormăi Andrei.

— Adevăratul schimb de focuri nici n-a început încă, declară Izea. Ascultă, Fritz, la viața ta au atentat vreodată? Geiger se încruntă.

— Ce idee tâmpită. Bineînțeles că nu.

— Vor atenta, făgădui Izea.

— Mulțumesc, rosti Geiger rece.

— Vor avea loc atentate, continuă Izea. Explozia narcomaniei. Revoltele îmbuibaților. Hippy au apărut deja, de ei nici nu mai vorbesc. Vor avea loc sinucideri în semn de protest, oameni care își vor da foc, se vor arunca singuri în aer. De fapt – au și apărut.

Geiger și Andrei se uitară unul la altul.

— Poftim, spuse Andrei cu necaz. A și aflat.

— Interesant – de unde? rosti Geiger, privindu-l pe Izea cu ochii mijiți.

— Ce am aflat? întrebă Izea repede, punând furculița jos. Stați puțin! A! Așa, deci, asta a fost o sinucidere de protest? Că îmi ziceam eu – ce-i aiureala asta tâmpită? Niște artificieri beți umblă hai-hui cu dinamită. Asta era! Iar eu, cinstit să fiu, credeam că a fost o încercare de atentat. E clar. Și cine a fost acela?

— Unul Denny Lee, spuse Geiger și făcu o pauză. Andrei îl cunoștea.

— Lee. Rosti Izea gânditor, mânjindu-și distrat reverul sacoului cu maioneză. Denny Lee. Stai puțin, unul subțirel. Ziarist?

— L-ai cunoscut și tu, spuse Andrei. Îți amintești, la mine, la ziar.

— Da-da-da! exclamă Izea. Just! Mi-am adus aminte.

— Numai, pentru Dumnezeu, pune-ți lacăt la gură, spuse Geiger.

Izea, cu obișnuitul său zâmbet încremenit, începu să-și ciupească negul de pe gât.

— Iată, deci, cine era. Mormăi el. Înțeleg. Înțeleg. Și-a pus,

va să zică, explozibil de jur împrejur și a ieșit pe esplanadă. Pesemne că a trimis scrisori la toate ziarele, smintitul. Da-da-da. Și ce intenționezi să întreprinzi acum? se adresă el lui Geiger.

— Am și întreprins, spuse Geiger.

— Desigur, desigur! zise Izea cu nerăbdare. Ai pus totul la secret, ai difuzat o minciună oficială, pe Rumer l-ai slobozit din lanț, dar nu la asta mă refeream. În general, ce crezi tu despre asta? Sau consideri că este o întâmplare?

— N-nu. Nu consider că este o întâmplare, spuse Geiger tărăgănat.

— Slavă Domnului! exclamă Izea.

— Dar tu ce crezi? îl întrebă Andrei. Izea se întoarse la iuțeală spre el:

— Da' tu?

— Eu cred că orice societate onorabilă trebuie să-și aibă maniacii ei. Denny era un maniac, asta-i absolut exact. Avea o deviație clară pe terenul filosofiei. Și, desigur, nu este singurul din Oraș.

— Da' ce spunea? întrebă Izea foarte curios.

— Spunea că se plictisește. Spunea că noi n-am găsit adevăratul țel. Spunea că toată munca noastră pentru ridicarea nivelului de viață este un fleac și nu rezolvă nimic. Și câte și mai câte, dar nu era în stare să propună ceva rezonabil. Un maniac. Isteric.

— Și totuși, ce voia? întrebă Geiger. Andrei dădu din mână.

— Obișnuita tâmpenie poporanistă.

— Nu înțeleg, spuse Geiger.

— Păi, socotea că sarcina oamenilor luminați este să ridice poporul până la nivelul lor de luminare. Dar cum să se apuce de asta – nu știa, desigur.

— Și pentru asta s-a omorât?! spuse Geiger, nevenindu-i să creadă.

— Eu ce îți spuneam – maniac.

— Tu ce părere ai? îl întrebă Geiger pe Izea. Izea nu stătu nici o clipă pe gânduri.

— Dacă maniac îl numim pe acel om care își bate capul cu o

problemă irezolvabilă, atunci da, era maniac. Și tu – Izea îl arătă cu degetul pe Geiger – n-o să-l înțelegi. Tu faci parte dintre oamenii care se apucă doar de probleme care pot fi rezolvate.

— Să admitem, spuse Andrei. Denny era absolut sigur că problema lui poate fi rezolvată.

Izea îi făcu semn să tacă.

— Voi, amândoi, nu pricepeți o iotă, declară el. Vă considerați tehnocrați și elită.

Democratul pentru noi este un cuvânt obscen. Ar trebui însă ca fiecare să-și cunoască lungul nasului. Voi disprețuiți cumplit masele largi și vă făliți grozav cu disprețul vostru. Când, de fapt, voi sunteți adevărații, sută la sută, robi ai acestor mase! Tot ce faceți, faceți pentru mase. Orice lucru pentru care vă spargeți capul este necesar numai acestor mase. Voi trăiți pentru mase. Dacă masele ar dispărea, viața voastră n-ar mai avea sens. Nu sunteți decât niște jalnici și bieți practicieni. Și tocmai din această pricină din voi n-o să iasă niciodată un maniac. Fiindcă tot ceea ce trebuie maselor largi este relativ ușor de obținut. Iată de ce toate problemele voastre sunt evident rezonabile. Voi n-o să-i înțelegeți niciodată pe oamenii care se sinucid în semn de protest.

— Adică de ce să nu înțelegem? replică Andrei enervat. Ce-i aici de înțeles? Bineînțeles, noi facem ce vrea majoritatea covârșitoare. Și-i dăm sau încercăm să-i dăm acestei majorități totul – mai puțin lapte de pasăre de care, în realitate, această majoritate nici nu are nevoie. Mereu există însă o minoritate infimă, care dorește tocmai lapte de pasăre. Ăștia au o idee fixă, înțelegeți? O obsesie! Să le dai tocmai lapte de pasăre! Și numai pentru că laptele de pasăre este imposibil de procurat! Uite așa apar maniacii sociali. Ce-i greu de înțeles aici? Ori tu crezi, într-adevăr, că toată această masă de cretini poate fi adusă la nivelul elitei?

— Nu-i vorba de mine, spuse Izea, rânjindu-se. Eu nu mă consider sclavul majorității, adicătelea sluga poporului. N-am lucrat niciodată pentru el și n-am nici o obligație față de el.

— Bine, bine, spuse Geiger. Toată lumea știe că tu ești de

sine stătător. Dar să ne întoarcem la sinuciderile noastre. Care va să zică, tu consideri că sinuciderile vor exista indiferent de politica pe care o promovăm?

— Ele vor exista tocmai pentru că voi promovați o politică bine determinată! spuse Izea. Și din rău în mai rău, deoarece voi îi lipsiți pe oameni de grija pentru pâinea cea de toate zilele, fără să le dați nimic în schimb. Oamenii încep să se plictisească, li se face urât. Iată de ce vor exista sinucideri, narcomanie, revoluții sexuale, revolte stupide cu motive de două parale.

— Ce tot bălmăjești? spuse Andrei cu sinceritate. Gândește-te numai ce nerozii îndrugi, experimentator păduchios! „Mai mult piper, mai mult piper în viața lui!" Ce, nu-i așa? Propui să creăm neajunsuri artificiale, nu? Gândește-te cu ce o să te-alegi!

— Nu eu o să mă aleg, spuse Izea, întinzându-și peste toată masa mâna schiloadă ca să ia sosiera. Tu o să te alegi. Însă – că voi nu puteți oferi nimic în schimb – este un fapt. Marile voastre șantiere sunt un moft. Experimentul asupra experimentatorilor – o aiureală, nimănui nu-i pasă. Și încetați să mai săriți la mine, eu nu vă condamn. Pur și simplu asta e starea lucrurilor. Aceasta e soarta oricărui narodnic – fie că își pune togă de tehnocrat-binefăcător, fie că se va duce să consolideze în popor niște idealuri fără de care, după opinia lui, poporul nu poate să trăiască. Două fețe ale aceleiași monede – cap sau pajură. În concluzie – ori revoltă de foame, ori revoltă de ghiftuire, alegeți după cum vă e placul. Voi ați ales revolta ghiftuită – bravo vouă, de ce săriți la mine?

— Nu vărsa sosul pe fața de masă, spuse Geiger mânios.

— Pardon.

— Izea șterse distrat pata de pe fața de masă cu șervețelul.

— Este clar ca lumina zilei, zise el. Să zicem că nemulțumiții sunt doar unu la sută. Dacă în Oraș trăiesc un milion de oameni – înseamnă zece mii de nemulțumiți. Să zicem chiar o zecime dintr-un procent – o mie de nemulțumiți. Păi când o începe mia asta să-ți urle sub fereastră! Apoi, băgați de seamă, mulțumiți pe deplin nu există. Există doar pe deplin

nemulțumiți. Căci fiecăruia îi lipsește câte ceva. Este mulțumit de toate, dar, uite, n-are automobil. De ce? el, bagă de seamă, pe Pământ s-a obișnuit cu automobilul, dar aici nu are, și ce e mai rău, nu-i nici o perspectivă. Vă închipuiți câți sunt dintr-ăștia în Oraș?

Izea se întrerupse și începu să mănânce cu poftă macaroane, stropindu-le din belșug cu sos.

— E gustoasă haleala voastră, zise el. Cu posibilitățile mele, doar la Casa de Sticlă mai mănânc și eu ca oamenii.

Andrei se uita la el cum înfulecă, pufni, turnându-și suc de roșii. Bău, apoi își aprinse o țigară. Veșnic, Izea ajunge la apocalips. Cele șapte potire pline de mânia lui Dumnezeu și cele din urmă șapte urgii. Cretinii sunt cretini. Firește, ei se vor revolta, însă noi pentru asta îl ținem pe Rumer. Adevărat – revolta celor sătui, asta-i ceva nou, ceva ca un paradox. Pe Pământ, cu siguranță, așa ceva nu s-a pomenit. Cel puțin din câte am apucat eu. Nici clasicii nu vorbesc de așa ceva. Dar revolta e revoltă. Experimentul este Experiment, fotbalul e fotbal. Ptiu!

Își întoarse privirea către Geiger. Fritz, rezemat de spătarul fotoliului, se scobea, distrat și totuși insistent, cu degetul în dinți, și pe Andrei îl fulgeră deodată o idee simplă și cumplită prin simplitatea ei: ăsta, una peste alta, nu-i decât un subofițer al Wermachtului, un soldățoi, un semidoct, în toată viața lui n-a citit zece cărți onorabile, și el este cel care hotărăște! De fapt, și eu hotărăsc, își spuse el.

— În situația noastră, zise el către Izea, un om onorabil nu are pentru ce opta. Oamenii au îndurat foame, au fost bătuți și schingiuiți, speriați – copii, bătrâni, femei. Era de datoria noastră să creăm condiții decente de existență.

— Foarte adevărat, spuse Izea. Înțeleg perfect. Ați fost călăuziți de milă, de caritate etcetera etcetera. Dar nu la asta mă referem. Să compătimești niște femei și copii care plâng de foame – nu e mare lucru, oricine e în stare. Dar să vă văd dacă sunteți în stare să compătimiți pe un zdrahon de bărbat ghiftuit care are un sex uite-atât de mare.

— Izea arătă cât.

— Pe un bărbat care moare de plictiseală? denny Lee pesemne că era în stare, dar voi sunteți? Sau vă puneți numaidecât cu biciul pe el?

Se opri, fiindcă în sufragerie intră rumenul Parker însoțit de două fete frumoase cu șorțuri albe. Strânseră masa și aduseră cafele cu frișcă. Firește, Izea se mânji numaidecât cu frișca aceasta și începu să se lingă, ca un motan, până la urechi.

— Și în general, știți ce mi se pare mie? rosti el gânditor. Îndată ce societatea rezolvă vreo problemă, imediat, în fața ei, se ridică o nouă problemă de aceleași proporții. Nu, de proporții și mai mari.

— El se învioră.

— De aici, printre altele, decurge următoarea chestie interesantă. Până la urmă, în fața societății se vor ridica niște probleme atât de complexe, încât oamenii nu vor mai putea să le rezolve. Și atunci așa-zisul progres se va opri.

— Fleacuri, zise Andrei. Omenirea nu-și va pune probleme pe care să nu le poată rezolva.

— Da' eu nu vorbesc de problemele pe care și le pune omenirea, replică Izea. Eu vorbesc de problemele care se ridică în fața omenirii. Se ridică singure. Problema foamei omenirea nu și-a pus-o niciodată. A răbdat de foame pur și simplu.

— Hei, ați luat-o razna! spuse Geiger. Ajunge. Destul cu pălăvrăgeala. Cine vă aude crede că n-avem altceva de făcut decât să stăm la taifas.

— Dar ce treabă avem? se miră Izea. Eu, de pildă, acum am pauză de prânz.

— Cum dorești, spuse Geiger. Voiam să vorbim de expediția ta. Însă putem să amânăm. Izea încremeni cu ibricul de cafea în mână.

— Dă-mi voie, spuse el cu asprime. De ce să amânăm? Nu trebuie să amânăm, am amânat de atâtea ori.

— Atunci de ce trăncăniți atâta? zise Geiger. Ți se face lehamite ascultând.

— Ce expediție? întrebă Andrei. După arhive?

— Marea expediție spre nord! anunță Izea, dar Geiger îl opri,

ridicând palma lui mare și albă.

— Este o discuție prealabilă, spuse el. Însă decizia privind expediția am luat-o, fondurile au fost alocate.

Transportul va fi gata peste vreo trei-patru luni. Acum trebuie schițate obiectivele și programul.

— Adică va fi o expediție complexă? întrebă Andrei.

— Da. Izea își va primi arhivele, iar tu îți vei primi observațiile solare și încă tot ce mai ai nevoie.

— Slavă Domnului! spuse Andrei. În sfârșit!

— Veți avea însă cel puțin încă un obiectiv, spuse Geiger. Prospecțiuni în ținuturile îndepărtate. Expediția trebuie să pătrundă foarte adânc spre nord. Cât mai adânc posibil. Cât vă îngăduie combustibilul și apa. Iată de ce oamenii pentru expediție trebuie aleși cu grijă deosebită, cu mare atenție. Numai voluntari și doar cei mai buni dintre voluntari. Nimeni n-are habar ce poate fi acolo – în nord. E foarte posibil să fiți nevoiți nu doar să căutați niște hârțoage și să priviți prin lunetele voastre, ci și să trageți cu arma, să asediați, să vă strecurați și așa mai departe. Iată de ce în grup vor fi și militari. Cine și câți —vom preciza ulterior.

— Ah, cât mai puțini! spuse Andrei strâmbându-se. Îi cunosc eu pe militarii tăi, va fi imposibil de lucrat.

— Dădu cu necaz ceașca la o parte.

— De altfel, nu înțeleg. Nu înțeleg ce nevoie este de militari. Nu înțeleg ce schimb de focuri poate fi acolo. Acolo doar e pustiu, ruine – de unde schimb de focuri?

— Acolo, frățioare, poate fi orice, zise Izea vesel.

— Ce-nseamnă – orice? Poate că pe acolo mișună dracii, și astfel ne ordoni să luăm și popi cu noi?

— Poate mă lăsați să isprăvesc ce am de spus? întrebă Geiger.

— Spune, rosti Andrei indispus.

Întotdeauna este așa, își zise el. Precum cu lăbuța de iepure. Chiar dacă ți se îndeplinește dorința, ți se pun atâtea condiții că mai bine nu s-ar îndeplini. Nu. Fie ce-o fi. Nu voi ceda expediția asta, domnilor ofițeri. Șeful expediției —Kehada. Șef pentru partea științifică și al întregului grup. Altfel, duceți-vă

la mama dracului, n-o să aveți nici o cosmografie, și Feldwebelii* n-au decât să-l comande pe Izea. Expediția este o expediție științifică, deci, trebuie să aibă în frunte un om de știință. Dar își aduse aminte că Kehada nu inspiră încredere și gândul ăsta îl înfurie într-atât, încât nu auzi o parte din ce spunea Geiger.

— Ce-ai spus? întrebă el tresărind.

— Te întreb: la ce distanță de Oraș poate fi sfârșitul lumii?

— Mai exact – începutul, interveni Izea. Andrei ridică supărat din umeri.

— Tu citești vreodată referatele mele? îl întrebă el pe Geiger.

— Le citesc, spuse Geiger. Tu spui acolo așa: dacă te îndepărtezi spre nord, soarele se va înclina spre orizont. Probabil că undeva, departe, la nord, el apune la orizont și, de fapt, dispare din vedere. Așa că te întreb: cât de departe este acest loc, poți să-mi spui?

— Nu citești referatele mele, spuse Andrei. Dacă le-ai fi citit, ai fi înțeles că toată această expediție am pus-o la cale anume pentru a elucida unde se află acest început al lumii.

— Asta am înțeles, spuse Geiger îngăduitor. Eu te întreb: cu aproximație. Măcar cu aproximație poți să-mi definești această distanță? Cât este – o mie de kilometri? O sută de mii? Un milion? Noi stabilim obiectivul expediției, înțelegi? Dacă el se află la distanță de un milion de kilometri, acesta nu mai este obiectiv. Iar dacă.

— E clar, e clar, spuse Andrei. De ce nu spui așa? Va să zică. Toată greutatea constă în faptul că noi nu cunoaștem curbura lumii, nici distanța până la soare. Dacă am fi avut mai multe observații de-a lungul întregii linii a Orașului – înțelegi?

— Nu a Orașului de acum, ci de la început până la sfârșit —, atunci am putea determina aceste mărimi. Este necesar un arc mare, înțelegi? Cel puțin câteva sute de kilometri. Iar tot materialul nostru pentru arc este de cincizeci de kilometri. Iată de ce și precizia este infimă.

— Dă-mi minimul și maximul, spuse Geiger.

— Maximul – infinitul, zise Andrei. Asta dacă lumea este plană. Iar minimul – de ordinul a o mie de kilometri.

— Sunteți niște trântori, spuse Geiger cu dezgust. Am băgat în voi atâția bani fără nici un folos.

— Isprăvește, zise Andrei. De doi ani mă căznesc să-ți obțin aprobarea expediției. Vrei să știi în ce lume trăiești – dă bani, mijloace de transport, oameni. Altfel n-o să fie nimic. Ne trebuie, în total, un arc de vreo cinci sute de kilometri. Vom măsura gravitația, variația intensității, variația după înălțime.

— Bine, îl întrerupse Geiger. Nu vom discuta acum. Astea-s detalii. Voi trebuie să înțelegeți însă că unul dintre obiectivele expediției este acela de a ajunge la capătul de început al lumii. Ați înțeles?

— Am înțeles, spuse Andrei. Dar nu pot să pricep.

— Vreau să știu ce se află acolo, zise Geiger. Fiindcă acolo se află ceva. Ceva de care pot să depindă multe.

— De exemplu? întrebă Andrei.

— De exemplu, Antiorașul. Andrei pufni.

— Antiorașul. Ce, tu mai crezi și acum în el?

Geiger se ridică și, ducându-și mâinile la spate, începu să se plimbe prin sufragerie.

— Crezi – nu crezi. Zise el. Eu trebuie să știu exact: există ori nu există?

— Eu, personal, spuse Andrei, m-am lămurit de mult de tot că Antiorașul este o născoceală a vechii cârmuiri.

— De felul Edificiului Roșu, spuse Izea chicotind încetișor. Andrei se posomorî.

— Edificiul Roșu n-are nici un amestec. Chiar și Geiger afirma că vechea conducere pregătea o dictatură militară, îi trebuia o amenințare din afară – poftim Antiorașul.

Geiger se opri în fața lui.

— De fapt, de ce protestezi atâta împotriva expediției până la capăt? Oare tu nu ești câtuși de puțin curios să afli ce-ar putea fi acolo? m-a pricopsit Dumnezeu cu niște consilieri.

— Nu se afla nimic acolo! spuse Andrei, de altfel puțin derutat. Este ger acolo, noapte veșnică, deșert de gheață. Cealaltă față a Lunii, pricepi?

— Eu dispun de alte informații, zise Geiger. Antiorașul există. Nu-i nici un deșert de gheață acolo, și chiar dacă există

– nu poate fi trecut. Acolo se află un oraș la fel ca al nostru, dar noi nu știm ce se petrece acolo și nu știm nici ce vor ei. Se spune, de pildă, că la ei totul este invers. Când la noi e bine – la ei este rău.

— El se întrerupse, reluându-și plimbarea prin cameră.

— Doamne! spuse Andrei. Ce aiureală o mai fi și asta? el se uită spre Izea și amuți. Izea ședea cu mâna petrecută după spătarul scaunului, cravata îi ajunsese pe după ureche, iar fața îi strălucea languros. Privea triumfător la Andrei.

— Am înțeles, spuse Andrei. Aș putea să aflu care sunt sursele acestor informații? îl întrebă el pe Izea.

— Toate au aceeași sursă sufletelule, spuse Izea. Istoria este o știință mare. Iar în Orașul nostru ea este în stare de multe surprize, căci prin ce altceva, pe lângă multe altele, mai este bun Orașul nostru? Nu știu de ce, dar aici arhivele nu sunt distruse! Războaie nu există, invazii nu, ce e scris e sfânt.

— Arhivele tale. Spuse Andrei cu ciudă.

— Nu vorbi! uite, Fritz e martor – cine a găsit cărbunele? Trei sute de mii de tone, într-un depozit subteran? Geologii tăi? nu, Katzman l-a găsit. Și fără să iasă din cabinetul său, bagă de seamă!

— Pe scurt, spuse Geiger, așezându-se din nou în fotoliu, știința cu știința, arhivele cu arhivele, dar eu vreau să știu următoarele. Unu. Ce se află în spatele nostru? se poate trăi acolo? Ce lucruri folositoare se pot aduce de acolo? Doi. Cine trăiește acolo? Pe întreg parcursul: din acest loc – el bătu cu degetul în masă – și până la sfârșitul sau începutul lumii, sau până acolo unde veți ajunge. Ce fel de oameni sunt? Sunt oameni sau altceva? De ce sunt acolo? Cum au ajuns acolo? Cu ce trăiesc? Și trei. Tot ce veți izbuti să aflați despre Antioraș. Acesta este obiectivul POLITIC pe care vi-l trasez. Și acesta este adevăratul obiectiv al expediției, Andrei, iată ce trebuie să înțelegi tu. Vei conduce aceasta expediție, vei clarifica tot ceea ce am spus și îmi vei prezenta concluziile mie, aici, în această încăpere.

— Ce spui? zise Andrei.

— Vei raporta. Aici. Personal.

— Vrei să mă trimiți pe mine acolo?
— Natural! Tu ce credeai?
— Dă-mi voie.
— Andrei se zăpăci. De unde până unde? Nu aveam de gând să plec nicăieri. Am treburi până peste cap, cui o să i le las? Și nici nu vreau să plec nicăieri!
— Cum adică nu vrei? Atunci de ce m-ai bătut la cap? Dacă nu te trimit pe tine, atunci pe cine să trimit?
— Doamne, spuse Andrei. Dar trimite pe cine vrei! pune-l șef pe Kehada. Este unul dintre exploratorii cei mai experimentați. Sau pe Boots, de exemplu. Sub privirea fixă a lui Geiger, Andrei tăcu.
— Hai mai bine să nu vorbim nici de Kehada, nici de Boots, rosti Geiger încet. Andrei nu găsi ce să răspundă și se lăsă o tăcere stânjenitoare. Pe urmă, Geiger își mai turnă niște cafea rece.
— În tot orașul ăsta, spuse el la fel de încet, eu n-am încredere decât în doi-trei oameni, nu mai mult. Dintre ei doar tu poți să conduci expediția. Pentru că sunt încredințat: dacă eu te rog să mergi până la capăt, tu vei merge până la capăt. Nu te vei întoarce de la jumătatea drumului și nu vei îngădui nimănui să se întoarcă de la jumătatea drumului, iar când, pe urmă, vei prezenta raportul, eu o să pot avea încredere în acest raport. Aș avea, de pildă, încredere și în raportul lui Izea, dar el nu este câtuși de puțin un bun administrator, iar ca politician nu face două parale. Mă înțelegi? De aceea, hotărăște. Ori conduci tu această expediție, ori expediția nu va avea loc.
Din nou se lăsă tăcerea. Jenat, Izea spuse:
— O-ho-ho-ho-ho. Poate vreți să ies, administratorilor?
— Șezi acolo, ordonă Geiger fără să se întoarcă spre el. Uite – ia și te-ndoapă cu prăjituri.
Andrei chibzuia cu febrilitate. Să părăsească totul. Pe Selma. Casa. Viața tihnită, bine orânduită. Ce dracu' mi-o fi trebuit mie asta? Amalia. Să se ducă la dracu-n praznic. Arșiță. Murdărie. Mâncare proastă. Ce naiba, am îmbătrânit? Cu vreo doi ani în urmă o astfel de propunere m-ar fi entuziasmat la

culme. Acum însă nu vreau. Nu vreau deloc. Izea în fiecare zi – în proporții homerice. Militarii. Soldățimea. Și, desigur, pe jos – întreaga mie de kilometri, pe jos și cu ranița în spinare, și nu goală, mama ei de raniță. Și arma. Măiculiță-Doamne, poate va fi nevoie să trag acolo! Ce naiba mi-o fi trebuit? Sub gloanțe nu mai fusesem! Asta îmi lipsea! Precum chelului tichia de mărgăritar. Va trebui să-l iau pe nenea Iura, neapărat – eu n-am pic de încredere în militarii ăștia. Arșiță, și bătături, și putoare. Iar la capăt, probabil – ger de crapă lemnele. Bine că măcar soarele îl vom avea mereu din spate. Și pe Kehada trebuie să-l iau, nu plec fără Kehada și gata, ce dacă nu ai încredere în el, în schimb, cu el voi fi liniștit în ceea ce privește partea științifică. Și atâta vreme fără muiere – să înnebunești nu alta, m-am dezobișnuit. Dar o să-mi plătești pentru asta. În primul rând o să-mi suplimentezi schema cancelariei – la secția de psihologie socială. Și chiar la geodezie ar prinde bine. În al doilea rând, lui Vareikis să-i mai dai peste mâini. Și, în general, toate aceste restricții ideologice – nu vreau să mai aud de ele la mine în știință. În alte sectoare – mă rog, nu mă privește. Și acolo nici apă nu este, mama mă-sii! căci de ce Orașul se târăște tot timpul spre sud – în nord seacă izvoarele. Vreți să cărăm și apă cu noi? Pentru o mie de kilometri?

— Și ce – apa o s-o car în spinare? întrebă el enervat.

Geiger ridică mirat din sprâncene.

— Ce apă? Andrei se dezmetici.

— Da, bine, spuse el. Numai că militarii o să mi-i aleg singur, dacă tot insiști atâta. Altfel mă trezesc că mă pricopsești cu tot felul de tembeli. Și să fie conducere unică! spuse el amenințător, ridicând degetul. Șeful o să fiu eu!

— Tu, tu, zise Geiger liniștitor și se lăsă pe spătarul fotoliului, zâmbind. În general, o să-ți alegi toți oamenii. Singurul pe care ți-l impun este Izea. Ceilalți sunt ai tăi. Să te îngrijești de mecanici buni, să-ți alegi un doctor.

— Apropo, o să am ceva mijloace de transport?

— O să ai, spuse Geiger. Adevărate, clasa întâi. Așa ceva n-am avut până acum. N-o să fie nevoie să cărați nimic, poate

doar armele. Nu-ți pierde vremea, toate astea-s mărunțișuri. Le vom mai discuta o dată când o să alegi șefii grupurilor. Vreau să vă atrag atenția asupra unui singur lucru: secretul! Băieți, trebuie să mi-l asigurați. Desigur, va fi imposibil să ținem întru totul ascuns un asemenea proiect, deci va trebui să recurgem la dezinformare – de pildă, că ați plecat să căutați petrol. La kilometrul două sute patruzeci. Însă obiectivul politic al expediției trebuie să-l cunoașteți doar voi. Ne-am înțeles?

— Ne-am înțeles, răspunse Andrei preocupat.

— Izea, asta se referă în special la tine. Auzi?

— Îhâm. Făcu Izea cu gura plină.

— De fapt, la ce bun atâta secret? întrebă Andrei. Ce e atât de neobișnuit în ceea ce vrem să facem, încât e nevoie să ținem totul în mare secret?

— Nu înțelegi? întrebă Geiger, strâmbându-se.

— Nu înțeleg, spuse Andrei. Nu văd absolut deloc ce ar putea fi aici. Amenințător pentru sistem.

— Nu pentru sistem, nerodule! spuse Geiger. Pentru tine! Tu ești amenințat! Oare e atât de greu de înțeles că ei se tem de noi la fel cum ne temem și noi de ei?

— Care ei? Antiorășenii tăi sau cine?

— Natural! Dacă noi ne-am gândit să trimitem, în sfârșit, o echipă de exploratori, de ce să nu presupunem că ei au făcut asta demult de tot? că Orașul este plin se spionii lor? Nu zâmbi, nu zâmbi, găgăuță! Astea nu-s bancuri! Dacă nimeriți într-o ambuscadă – vă taie pe toți ca pe niște pui de găină.

— Bine, spuse Andrei. M-ai convins. Nu mai scot o vorbă.

O vreme, Geiger îl cercetă cu îndoială, pe urmă zise:

— Bine. Deci, obiectivele vă sunt clare. În ceea ce privește secretul – nu avem probleme. Prin urmare – asta ar fi totul. Astăzi o să semnez ordinul privind numirea ta ca șef al operațiuniI. Hm, să-i zicem. Hm-mm.

— Beznă și ceață", sugeră Izea, holbându-și ochii naiv.

— Ce? Nu. E prea lung. Să-i zicem. „Zigzag". Operația „Zigzag". Sună frumos, nu-i așa?

— Geiger își scoase din buzunarul de la piept un bloc-notes

micuț și notă ceva.

— Tu, Andrei, poți să te apuci de pregătiri. Mă refer deocamdată la partea pur științifică. Alege-ți oamenii, stabilește-ți problemele. Comandă aparatura, echipamentul. O să asigur comenzilor tale coridor verde. Cine-i adjunctul tău?

— La cancelarie? Boots.

Geiger strâmbă din nas.

— Bine, spuse el. Să fie Boots. Pune-i în spate întreaga cancelarie, iar tu ocupă-te numai de operația „Zigzag". Și avertizează-l pe Boots al tău să trăncănească mai puțin! se răsti el brusc.

— Uite ce-i, spuse Andrei. Hai să ne înțelegem.

— La dracu', la dracu'! zise Geiger. Nu vreau să discut acum această problemă. Știu ce vrei să-mi spui! Dar peștele de la cap se împute, domnule consilier, iar tu ai adunat la tine în cancelarie. Dracu' știe.

— Iacobini, îi suflă Izea.

— Tacă-ți fleanca, evreule! zbieră Geiger. Dracu' să vă ia de limbuți! M-ați derutat definitiv. Ce spuneam?

— Că nu dorești să discuți această problemă, zise Izea.

Geiger se uită lung la el, neînțelegând nimic, și atunci, Andrei vorbi înadins foarte calm:

— Fritz, eu te rog foarte mult să-i ferești pe colaboratorii mei de gogomăniile ideologice. Eu însumi i-am ales pe acești oameni, eu am încredere în ei, și dacă tu vrei într-adevăr să ai știință în Oraș – lasă-i în pace.

— Bine, bine, mormăi Geiger. Să nu vorbim acum despre asta.

— Ba nu, să vorbim, spuse Andrei blând, înduioșat de el însuși. Tu mă știi – sunt cu totul pentru tine. Înțelege, te rog: acești oameni nu pot să nu cârtească. Așa sunt ei făcuți. Cine nu cârtește, acela nu face nici două parale. Lasă-i să cârtească! De moralitatea ideologică din cancelaria mea mă ocup eu însumi. Poți să fii liniștit. Și spune-i, te rog, scumpului nostru Rumer să-și vâre în capul lui de pavian o dată pentru totdeauna.

— S-ar putea fără ultimatumuri? se interesă cu trufie Fritz.

— Se poate, spuse Andrei și mai blând decât înainte. Totul se poate. Se poate fără ultimatumuri, și fără știință se poate, și fără expediție.

Geiger, respirând zgomotos prin nările-i umflate, îl privi țintă în ochi.

— Nu vreau să discut acum această problemă! spuse el. Și Andrei înțelese că pentru astăzi ajunge. Mai ales că,

Într-adevăr, asemenea probleme trebuie discutate între patru ochi.

— Bine, nu vrei – nu vrei! spuse el împăciuitor. Eu ți-am zis așa, fiindcă venise vorba. Vareikis, astăzi, m-a adus, înțelegi. Ascultă, uite ce întrebare am: care este cantitatea totală a încărcăturii pe care o pot lua cu mine? Măcar orientativ.

Geiger mai răsuflă încă de vreo câteva ori adânc pe nări, apoi se uită pieziș la Izea și se lăsă pe spate în fotoliu.

— Contează pe cinci tone, poate pe șase. Și chiar mai mult, spuse el. Ia legătura cu Mangiuno. Însă bagă de seamă, deși este al patrulea în stat, nu știe nimic de adevăratele obiective ale expediției. El răspunde de transport. Prin el vei afla toate amănuntele.

Andrei aprobă din cap.

— Bine. Dintre militari știi pe cine vreau să iau? Pe colonel. Geiger tresări.

— Pe colonel? N-ai gusturi proaste! Și eu cu cine rămân aici? Pe el se sprijină întregul stat-major.

— Excelent, spuse Andrei. Care va să zică, domnul colonel va face concomitent și o recunoaștere serioasă. Va studia personal, ca să zicem așa, virtualul teatru de operațiuni. Și relațiile mele cu el sunt bune. Apropo, băieți, astăzi organizez o mică serată. Cotlete de Burgundia! Ce spuneți?

Pe fața lui Geiger apăru imediat o expresie de preocupare.

— Hm. Astăzi? Nu știu, amice, nu pot să-ți spun exact. E posibil să mă reped pentru o clipă.

Andrei oftă.

— Bine. Însă dacă nu vii, te rog să nu-l trimiți pe Rumer în locul tău, ca data trecută! eu, înțelegi, nu-l invit pe președinte, ci pe Fritz Geiger. Nu am nevoie de înlocuitori oficiali.

— Bine, bine, o să vedem. Spuse Geiger. Încă o ceșcuță? Mai avem timp. Parker! rumenul Parker se ivi în prag, ascultă, înclinându-și capul cu cărare perfectă, porunca pentru cafea și rosti cu voce delicată:

— Pe domnul președinte îl așteaptă la telefon consilierul Rumer.

— Vorbești de lup și lupu-i la ușă.

— Mormăi Geiger, ridicându-se. Iertați-mă, băieți, vin îndată.

Ieși. Numaidecât apărură cele două fete cu șorțuri albe. Repede și fără zgomot, aranjară turul al doilea de cafele și dispărură împreună cu Parker.

— Tu vii? îl întrebă Andrei pe Izea.

— Ce plăcere, spuse Izea, sorbind cafeaua cu zgomot. Cine mai vine?

— Colonelul Dollfuss cu nevasta, poate Ceaciua. Da' ție cine ți-ar face plăcere?

— Drept să-ți spun, madam Dollfuss nu-mi face o plăcere deosebită.

— Nu-i nimic, o să-l asmuțim asupra ei pe Ceaciua. Izea consimți din cap, apoi spuse brusc:

— Cam de mult nu ne-am mai adunat, nu-i așa?

— Da, frate, treburile.

— Minți, minți, ce treburi ai tu. Stai și freci la colecția ta. Ia seama să nu te împușți întâmplător. Da! Fiindcă veni vorba, ți-am făcut rost de un pistolaș. Un smithwesson de prerie, autentic.

— Pe cuvânt?!

— Doar că este ruginit, a ruginit tot.

— Să nu cumva să-l cureți! strigă Andrei, sărind de pe scaun. Să-l aduci neatins, altfel strici totul, neîndemânatic cum te știu! Și ăsta nu-i un pistolaș, ci revolver. Unde l-ai găsit?

— Unde trebuie, acolo l-am găsit, spuse Izea. Ai răbdare, în expediție vom găsi atâtea, că n-o să le poți căra acasă.

Andrei lăsă jos ceașca de cafea. Acest aspect al expediției încă nu-i venise în cap și, într-o clipă, simți un elan neobișnuit, închipuindu-și o colecție unică de colturi,

browninguri, mausere, naga nuri, parabellumuri, sauere, waltere. Și mai departe, în adâncul vremurilor: lafaucheturile și lepageurile de duel. Pistoalele uriașe de abordaj cu baionetă. Excelentele pistoale lucrate de mână din Occidentul îndepărtat. Toate aceste bijuterii de nedescris, la care nici nu cuteza să se gândească, citind și recitind catalogul colecției particulare a milionarului Brunner, ajuns printr-o minune în Oraș. Poate are noroc să găsească o „ceska zbrojovka", cu schalldampfer. Sau o „astra – nouă sute" ori poate, fir-ar să fie, și un „nouar – mauser zero-opt", o raritate, un vis. Da-a.

— Da' mine antitanc nu colecționezi? îl întrebă Izea. Ori, să zicem, tunuri-coulevrine?

— Nu, zise Andrei, zâmbind bucuros. Numai arme de foc personale.

— Sau, uite, mi se propune o bazooka de ocazie, spuse Izea. Nu cer scump – două sute de tugrici cu totul.

— E, frate, cu bazooka să te duci la Rumer, zise Andrei.

— Mulțumesc. La Rumer am mai fost, zise Izea, și surâsul lui încremeni.

— Ah, la dracu', își zise Andrei jenat, dar, din fericire, se întoarse Geiger. Era mulțumit.

— Ia turnați o ceșcuță președintelui, spuse el. Ce discutați?

— Despre literatură și artă, spuse Izea.

— Despre literatură? întrebă el sorbind din cafea. Așa, deci! Și ce anume discută consilierii mei despre literatură?

— Bate câmpii, zise Andrei. Vorbeam de colecția mea, nu de literatură.

— Dar cum de ți-a stârnit brusc interesul literatura? întrebă Izea, privindu-l curios pe Geiger. Tu ai fost întotdeauna un președinte practic.

— Mi-a stârnit interesul tocmai pentru că sunt practic, spuse Geiger. Socotiți, propuse el și începu să îndoaie degetele. În Oraș apar două reviste literare, patru suplimente literare ale unor ziare, cel puțin zece titluri cu baliverne de aventuri în fascicule. Cam atât, pare-mi-se. Încă vreo cincisprezece titluri de cărți într-un an. Și cu toate acestea – nimic mai de Doamne-ajută. Am vorbit cu specialiști. Nici înainte, nici după

revoluție n-a apărut nici o operă literară cât de cât importantă. Doar maculatură. Despre ce-i vorba?

Andrei și Izea se uitară unul la altul. Da, Geiger se pricepea întotdeauna să te uimească, nimic de spus.

— Eu totuși nu te înțeleg, îi zise Izea lui Geiger. Ce te interesează pe tine asta? Cauți un scriitor care să-ți scrie biografia?

— Acum fără glume, spuse Geiger răbdător. În Oraș sunt un milion de oameni. Peste o mie se socotesc scriitori. Și toți sunt doar mediocrități, fără pic de talent. Desigur, eu nu citesc, dar.

— Așa e, așa e, fără pic de talent, îl aprobă Izea. Te-au informat corect. Nici un Dostoievski, nici un Tolstoi la orizont. Nici Lev, nici măcar Alexei.

— Într-adevăr, de ce? întrebă Andrei.

— Scriitori de seamă nu avem, continuă Geiger. Artiști plastici nu. Compozitori nu. Ăștia. SculptorI. De asemenea nu.

— Arhitecți nu, prelua Andrei. Cineaști nu.

— Nimic din toți ăștia. Spuse Geiger. Un milion de oameni! La început acest lucru m-a mirat, dar pe urmă, cinstit vorbind, m-a alarmat.

— De ce? întrebă Izea numaidecât. Geiger mișcă din buze, șovăind.

— E greu de explicat, recunoscu el. Personal, nu știu de ce trebuie așa ceva, dar am auzit că în orice societate onorabilă există. Și dacă noi nu avem, înseamnă că ceva nu e în ordine. Așa consider eu. Foarte bine: înainte de Revoluție, viața în Oraș era grea, era mizerie și nu le ardea de artele frumoase. Acum, însă, iată că viața se normalizează.

— Nu, îl întrerupse Andrei gânditor. Asta n-are nici un amestec. După câte știu eu, cei mai mari maeștri ai lumii au lucrat tocmai în condiții de mare mizerie. Aici nu este nici o legitate. Maestrul putea să fie sărac, nebun, bețiv, dar putea să fie și un om înstărit, chiar bogat, ca Turgheniev, de pildă. Nu știu.

— În orice caz, îi zise Izea lui Geiger, dacă te pregătești, de pildă, să ridici brusc nivelul de viață al scriitorilor tăi.

— Da! De pildă!

— Geiger sorbi iar din cafea și, lingându-și buzele, începu să-l privească pe Izea cu ochii mijiți.

— Din asta n-o să iasă nimic, spuse Izea cu un soi de satisfacție. Să nu speri!

— Stați puțin, zise Andrei. Poate că oamenii de artă talentați pur și simplu nu ajung în Oraș? N-or fi vrând să vină încoace?

— Ori, să zicem, nu li se propune, zise Izea.

— Lăsați-o baltă, spuse Geiger. Jumătate din populația Orașului o formează tinerii. Pe Pământ ei nu erau nimic. Cum s-ar putea determina dacă sunt creatori sau nu?

— Dar poate că totuși este posibil să se determine, spuse Izea.

— Fie și așa, zise Geiger. În Oraș sunt câteva zeci de oameni care s-au născut și au crescut aici. Ce se întâmplă cu ei? Ori talentul este ceva în mod obligatoriu ereditar?

— Este bizar, într-adevăr, spuse Andrei. În Oraș sunt ingineri remarcabili, oameni de știință onorabili. Poate nu chiar Mendeleevi, dar oricum – de înalt nivel mondial. Dacă ar fi să-l luăm pe același Boots. Sunt o sumedenie de oameni talentați – inventatori, administratori, meseriași. În general, diferite feluri de pragmatici.

— Asta e, zise Geiger. Asta mă miră cel mai mult

— Ascultă, Fritz, spuse Izea. Ce nevoie ai tu de complicații suplimentare? Să te vedem când o să-ți apară scriitorii talentați și or să înceapă să te înjure în operele lor geniale – și pe tine, și regimul tău, și pe consilierii tăi. Și o să te trezești cu cele mai neplăcute dandanale. La început o să încerci să-i îndupleci, pe urmă o să-i amenințI, apoi vei fi nevoit să-i bagi la zdup.

Da' ce, este obligatoriu să mă încondeieze? spuse Geiger indignat. Poate că, dimpotrivă, mă vor proslăvi?

— Nu, spuse Izea. Nu te vor proslăvi. Andrei ți-a explicat astăzi cum este cu oamenii de știință. Tu ia aminte, și marii scriitori cârtesc întotdeauna. Asta e starea lor normală, pentru că ei sunt conștiința bolnavă a societății, de care, poate, chiar societatea nu are habar. Și întrucât, în cazul respectiv,

simbolul societății ești tu, o să fii cel dintâi în care vor azvârli cu noroi. Izea chicoti. Îmi închipui cum se vor răfui cu Rumer al tău!

Geiger ridică din umeri.

— Desigur, dacă Rumer are neajunsuri, un scriitor adevărat este obligat să le înfățișeze. De asta e scriitor – să vindece răni.

— Nicicând scriitorii n-au vindecat nici o rană, replică Izea. Conștiința bolnavă doare pur și simplu, și atât.

— La urma urmelor, nu despre asta este vorba, îl întrerupse Geiger. Tu să-mi spui deschis: situația actuală o consideri normală sau nu?

— Da' ce să luăm ca etalon? întrebă Izea. Poate fi socotită normală situația de pe Pământ?

— Iar trăncănești aiurea! spuse Andrei, strâmbându-se. Ți s-a pus o întrebare simplă: poate să existe o societate fără talente creatoare? te-am înțeles corect, Fritz?

— O să întreb și mai exact, spuse Geiger. Este oare normal ca un milion de oameni – indiferent unde, aici sau pe Pământ – timp de zeci de ani să nu dea nici un talent creator?

Izea tăcea, sâcâindu-și distrat negul, iar Andrei zise:

— Dacă judecăm, să zicem, după Grecia Antică, este tare anormal.

— Atunci care-i cauza? întrebă Geiger.

— Experimentul este Experiment, spuse Izea. Dacă însă judecăm după mongoli, atunci la noi totul este în ordine.

— Ce vrei să spui cu asta? întrebă Geiger bănuitor.

— Nimic deosebit, se miră Izea. Și ei sunt tot un milion, poate chiar mai mult. Mai putem să-i aducem ca exemplu, să zicem, pe coreeni. Aproape oricare țară arabă.

— Nu-i uita pe țigani, spuse Geiger nemulțumit. Andrei se învioră.

— Apropo, băieți, zise el. Oare țigani sunt în Oraș?

— Ia mai lăsați-mă! spuse Geiger supărat. Cu voi nu se poate discuta serios. El vru să mai adauge ceva, dar în prag apăru Parker cel rumen, și Geiger se uită numaidecât la ceas.

— Gata, zise el, ridicându-se. Dați-i drumul!

— Oftă și începu să-și încheie nasturii la tunică.

— Încolonarea! Încolonarea, consilieri! rosti el.

TREI.

OTTO FRISCHA NU ȚINTISE: covorul era într-adevăr splendid. Era pe fond negru-purpuriu, cu nuanțe rafinate. Ocupa tot peretele din stânga al camerei de lucru, vizavi de ferestre, și camera de lucru căpătase acum un aspect cu totul special. Era al dracului de frumos, era elegant, era expresiv.

Plin de încântare, Andrei o sărută pe Selma pe obraz, și ea plecă din nou la bucătărie să supravegheze slujitorii, iar Andrei se plimba prin cameră, examinând covorul din toate punctele de vedere, privindu-l când din față, când dintr-o parte, apoi deschise scrinul său drag și scoase din el un mauser foarte mare – un monstru cu încărcător de zece gloanțe, creat în secția specială de la Mauserwerke, arma favorită – vestită în războiul civil – a comisarilor în coifuri prăfuite, precum și a ofițerilor japonezi imperiali în mantale cu gulere din blană de câine.

Mauserul era curat, sclipea, ca aspect părea gata de luptă, dar, din păcate, avea percutatorul tocit. Andrei îl luă cu două degete și îl balansă suspendat, apoi îl apucă de patul rotunjit, cu striații, îl lăsă în jos, pe urmă îl ridică la nivelul ochiului și ochi în tulpina mărului de afara, precum Geiger la poligon.

Apoi se întoarse spre covor și o vreme alese cu privirea locul. Îl găsi repede. Andrei se descălță de pantofi, se urcă pe canapea și așeză mauserul pe locul hotărât. Lipindu-l de covor cu o mână, se depărtă cât putu mai mult și admiră. Era extraordinar. Sări pe dușumea și, numai în șosete dădu fuga în vestibul, deschise dulapul din perete, scoase lădița cu instrumente și se întoarse îndărăt la covor.

Atârnă mauserul, pe urmă luggerul cu lunetă (cu acest lugger, Coccis a împușcat mortal doi milițieni în ultima zi a Revoluției) și începu să caute loc pentru browningul model o mie nouă sute șase – micuț, aproape pătrat —, când o voce cunoscută rosti în spatele lui:

— Mai la dreapta, Andrei, un pic mai la dreapta. Un centimetru mai jos.

— Așa? întrebă Andrei fără să se întoarcă.

— Așa.

Andrei fixă browningul, sări de pe canapea cu fața spre covor, se dădu înapoi până lângă birou, examinând opera mâinilor sale.

— Frumos, îl lăudă Mentorul.

— Frumos, dar puțin, spuse Andrei oftând.

Mentorul, călcând fără zgomot, se apropie de scrin, se lăsă pe vine, scotoci și scoase un nagan militar.

— Dar asta? întrebă el.

— Îi lipsește placajul de lemn de pe mâner, spuse Andrei cu regret. De multe ori mi-am zis să comand, dar de fiecare dată am uitat.

— Își puse pantofii, se așeză pe pervazul ferestrei lângă birou și aprinse o țigară.

— Deasupra o să-mi instalez arsenalul de duel. Prima jumătate a secolului al nouăsprezecelea. Se pot întâlni exemplare dintre cele mai frumoase, cu incrustații de argint și cele mai uimitoare forme – de la cele mai mici, uite atât, până la cele mai uriașe, cu patul lung.

— Lepageurile, spuse Mentorul.

— Nu, ele sunt, dimpotrivă, mici. Jos, chiar deasupra canapelei, voi atârna arme de luptă din secolele șaptesprezece și optsprezece.

Tăcu, închipuindu-și cât o să fie de frumos. Mentorul, stând pe vine, scotocea prin scrin. Afară, în apropiere, duruia o mașină de tuns gazonul. Fluierau și ciripeau păsări.

— Bună idee să atârn aici covorul, nu-i așa? spuse Andrei.

— Grozavă, zise Mentorul, ridicându-se. Își scoase batista din buzunar și se șterse pe mâini.

— Doar că sfeșnicul l-aș fi pus în colțul acela, alături de telefon. Și ți-ar trebui un telefon alb.

— N-am voie telefon alb, spuse Andrei, oftând.

— Nu-i nimic, zise Mentorul. Te întorci din expediție și o să ai și tu telefon alb.

— Deci e bine că am acceptat să merg?

— Da' ce, aveai îndoieli?

— Da, spuse Andrei și stinse chiștocul în scrumieră. În primul rând, nu doream. Nu aveam chef, pur și simplu. E mai bine acasă, m-am aranjat bine, am mult de lucru. În al doilea rând, cinstit vorbind, mi-e cam teamă.

— Ei, nu se poate, spuse Mentorul.

— Nu, zău, așa este. Poftim, dumneavoastră mi-ați putea spune ce-o să întâlnesc acolo? Vedeți? Necunoscut deplin. Vreo zece legende de groază ale lui Izea și necunoscut total. Plus toate plăcerile vieții de campanie. Eu cunosc aceste expediții! Am fost în expediții arheologice și în altele de tot felul.

Aici, cum se și aștepta, Mentorul întrebă curios:

— Dar ce este în aceste expediții, cum să mă exprim. Care-i lucrul cel mai înspăimântător în ele, cel mai neplăcut?

Lui Andrei îi plăcea foarte mult această întrebare. Răspunsul îl născocise demult, îl scrisese chiar în carnet și, ulterior, îl folosise de multe ori în discuțiile cu diverse domnișoare.

— Cel mai înspăimântător? Repetă el ca să-și ia elan. Să vedeți ce este cel mai înspăimântător. Închipuiți-vă: un cort, noaptea, în jur pustiu, nici țipenie de om, urlă lupii, grindină, furtună.

— Făcu o pauză și se uită la Mentor, care se aplecase cu totul înainte, ascultând. Grindină, înțelegeți? De mărimea unui ou de porumbel. Și trebuie să ieșiți pentru nevoi.

Așteptarea încordată de pe fața Mentorului se schimbă cu un surâs puțin dezorientat, pe urmă, izbucni în hohote de râs.

— Ce hazliu, zise el. Tu ai născocit asta?

— Eu, spuse Andrei cu mândrie.

— Bravo, e foarte hazliu.

— Mentorul izbucni din nou în râs, întorcându-și capul. Apoi se așeză în fotoliu și privi în grădină.

— E frumos aici, la voi, la Curtea Albă, spuse el.

Andrei se întoarse. Se uită și el în grădină. Verdeața inundată de soare, fluturii deasupra florilor, merii neclintiți, iar la vreo două sute de metri dincolo de tufele de liliac – pereții albi și acoperișul roșu al cottage-ului vecin. Și Van într-o cămașă albă lungă, pășind fără grabă, domol, în urma mașinii de tuns

iarbă, și mezinul lui, alergând cu pași mărunți și ținându-se de pantalonii tatălui.

— Da, Van și-a dobândit liniștea, spuse Mentorul. Poate că el este cel mai fericit om din Oraș.

— E foarte posibil, consimți Andrei. În orice caz, despre alți cunoscuți n-aș putea spune așa ceva.

— Da, ai un alt cerc de cunoscuți, replică Mentorul. Printre ei – Van este o excepție. Aș spune chiar că este un om din alt cerc. Nu al tău.

— Da-a, făcu Andrei tărăgănat. Și doar cândva încărcam amândoi gunoiul, ședeam la aceeași masă, beam din aceeași cană. Mentorul ridică din umeri.

— Fiecare primește ceea ce merită.

— Ceea ce obține, mormăi Andrei.

— Se poate spune și așa. Dacă vrei, este același lucru. Van a dorit întotdeauna să fie pe treapta cea mai de jos. Orientul este Orient. Noi nu putem înțelege. Iată că s-au despărțit cărările voastre.

— Este amuzant, spuse Andrei, că eu mă simt bine cu el, ca și înainte. Avem întotdeauna ce să discutăm, ce să ne amintim. Când sunt cu el, nu mă simt nicicând stingherit.

— Dar el?

Andrei se gândi.

— Nu știu. Însă mai degrabă da decât nu. Uneori am brusc impresia că încearcă din toate puterile să se țină cât mai departe de mine.

Mentorul se întinse, pocnindu-și degetele.

— Parcă despre asta e vorba? spuse el. Când Van șade cu tine la o sticlă de vodcă și depănați amintiri, despre cum a fost, Van se odihnește – trebuie să recunoști. Dar când tu ședzi cu colonelul la o sticlă de scotch, se odihnește vreunul dintre voi?

— Ce odihnă poate fi asta? mormăi Andrei. Nici vorbă. De colonel am pur și simplu nevoie. Și el de mine.

— Dar când dejunezi cu Geiger? sau când bei bere cu Dollfuss sau când Ceaciua îți povestește la telefon anecdote noi?

— Da, spuse Andrei. Așa este. Da.

— Doar cu Izea ai menținut vechile relații, dar nici acelea.

— Asta e, zise Andrei. Dar nici acelea.

— Nu-u, nici nu poate fi vorba! spuse Mentorul cu fermitate. Închipuie-ți numai: uite-aici șade colonelul, adjunctul șefului statului major al armatei voastre, vechi aristocrat englez dintr-un neam vestit. Dincoace șade Dollfuss, consilier pentru construcții, cândva inginer celebru la Viena. Și soția lui – baroneasă, iuncheriță prusacă. Și vizavi de ei – Van. Portar.

— Mda, făcu Andrei. Se scărpină după ceafă și începu să râdă. Ar fi lipsă de tact.

— Nu-nu! Uită de lipsa de tact profesională, dă-o încolo. Tu închipuie-ți cum se va simți Van, cum îi va fi?

— Înțeleg, înțeleg. Spuse Andrei. Înțeleg. Toate astea-s fleacuri! O să-l chem mâine, o să ne așezăm amândoi, o să stăm de vorbă, Meilin și Selma ne vor pregăti un ceai, iar băiatului o să-i dăruiesc un „buldog” —am unul fără trăgaci.

— Veți bea! prelua Mentorul. O să vă povestiți unul altuia de-ale vieții, și el are ce să-ți povestească, dar și tu ești un bun povestitor, iar el nu știe nimic nici despre Pengekent, nici despre Harbaz. Va fi minunat! Chiar vă invidiez.

— Veniți și dumneavoastră, spuse Andrei și începu să râdă. Mentorul râse și el.

— În gând voi fi alături de voi, spuse el.

În acest moment se auzi soneria de la intrare. Andrei se uită la ceas – era opt fix.

— Acesta-i colonelul, cu siguranță, spuse el, și se ndică. Mă duc?

— Bineînțeles! zise Mentorul. Și te rog, de acum înainte să nu uiți că în Oraș sunt sute de mii de Vani, consilieri însă – doar douăzeci.

Într-adevăr, era colonelul. El sosea întotdeauna la ora fixată, prin urmare – cel dintâi.

Andrei îl întâmpină în vestibul, îi strânse mâna și îl invită în cabinet. Colonelul era în civil.

Costumul gri-deschis îi venea ca turnat, părul cărunt și rar era pieptănat cu grijă, pantofii străluceau, iar obrajii proaspăt

rași – de asemenea. Era de statură nu prea înaltă, uscățiv, cu o ținută perfectă, dar în același timp ușor destins, fără acea încordare specifică ofițerilor germani, de care armata era plină.

Intrând în cabinet, el se opri în fața covorului și, ducându-și la spate mâinile albe, uscate, examină în tăcere splendoarea neagră-purpurie în general și armele agățate pe acest fond în special. Pe urmă spuse: „O!” și se uită la Andrei aprobator.

— Luați loc, colonele, spuse Andrei. O țigară de foi? Whisky?

— Mulțumesc, spuse colonelul, așezându-se. O picătură de întăritor nu strică.

— El scoase pipa din buzunar.

— Azi am avut o zi turbată, declară el. Ce s-a întâmplat acolo, la dumneavoastră, pe esplanadă? Mi s-a ordonat să dau alarma în toate cazărmile.

— Un tembel, spuse Andrei, trebăluind la bar, a luat de la depozit niște dinamită și n-a găsit loc mai bun să se poticnească decât sub ferestrele mele.

— A, va să zică n-a fost nici un atentat?

— Doamne ferește, colonele! zise Andrei, turnând whisky. Totuși, aici nu-i Palestina. Colonelul surâse și luă paharul de la Andrei.

— Aveți dreptate. În Palestina, incidentele de felul acesta n-ar fi mirat pe nimeni. De altfel, și în Yemen la fel.

— Va să zică, la dumneavoastră s-a dat alarma? întrebă Andrei, așezându-se vizavi cu paharul său.

— Închipuiți-vă.

Colonelul sorbi din pahar, se gândi puțin, ridicând din sprâncene, apoi puse grijuliu paharul pe măsuța telefonului de lângă el și se apucă să-și umple pipa. Mâinile lui erau îmbătrânite, cu puf argintiu, dar nu tremurau.

— Și cum s-a dovedit pregătirea de luptă a trupelor? se interesă Andrei, sorbind și el din pahar.

Colonelul surâse din nou, și Andrei simți pentru o clipă că îl invidiază – ar fi dorit mult să știe să surâdă la fel.

— Este secret militar, spuse colonelul. Dar dumneavoastră o să vă spun. A fost îngrozitor. Așa ceva n-am văzut nici în

Yemen. Ce spun eu, Yemen! Așa ceva n-am văzut nici când îi dresau pe cioroii din Uganda! Jumătate din soldați lipseau din cazărmi. Jumătate din cealaltă jumătate au ieșit la alarmă fără arme. Cei care au apărut cu arme, nu aveau muniții, pentru că șeful depozitului, cu cheile la el, își efectua ora de muncă la Marele Șantier.

— Sper că glumiți, spuse Andrei.

Colonelul trase de câteva ori din pipă și, alungând fumul cu palma, se uită la Andrei cu ochii lui incolori de bătrân. În jurul ochilor avea o puzderie de riduri și părea că râde.

— Poate că am exagerat puțin, zise el, însă judecați și dumneavoastră, consiliere. Armata noastră a fost creată fără un scop bine definit, numai pentru că o anume persoană, pe care o cunoaștem amândoi, nu concepe o organizație statală fără armată. Probabil că nici o armată nu e în stare să funcționeze dacă lipsește un adversar real.

Fie el și numai potențial. De la comandantul statului major până la ultimul bucătar – întreaga armată este pătrunsă de convingerea că această inițiativă nu este decât un joc cu soldați de plumb.

— Și dacă am presupune că potențialul adversar totuși există? Colonelul se învălui din nou în rotocoale de fum dulceag.

— Atunci arătați-mi-l, domnilor politicieni!

Andrei sorbi din nou din pahar și după o clipă de gândire întrebă:

— Spuneți, colonele, statul major deține ceva planuri operative în cazul unei invazii din afară?

— Cum să spun. Eu nu le-aș numi propriu-zis planuri operative. Gândiți-vă la statul major al dumneavoastră, rus, de pe Pământ. Deține el planuri operative în cazul unei invazii din Marte, să zicem?

— Ce să zic, spuse Andrei. Cred că au ceva de felul acesta.

— Ceva de felul acesta” avem și noi, zise colonelul. Noi nu așteptăm nici un atac, nici de sus, nici de jos. Noi nu admitem posibilitatea unui pericol serios de la sud. Excluzând, bineînțeles, posibilitatea unei răzmerițe a criminalilor care

lucrează în coloniile celor deportați, dar pentru asta suntem pregătiți. Rămâne nordul. Noi știm că, în timpul Revoluției și după, la nord au fugit destul de mulți adepți ai vechiului regim. Teoretic, noi admitem că ei pot să se organizeze și să întreprindă vreo diversiune sau chiar o încercare de restaurație.

— Trase de câteva ori, fâsâind, din pipă.

— Însă ce amestec are armata în asta? Este clar că în cazul tuturor acestor pericole este prea de ajuns poliția specială a domnului consilier Rumer, iar din punct de vedere tactic – tactica cea mai simplă, a cordonului. Andrei așteptă puțin și întrebă:

— Trebuie să înțeleg, colonele, că statul major este pregătit pentru o invazie serioasă dinspre nord?

— Vă referiți la invazia marțienilor? întrebă colonelul gânditor. Nu, nu este gata. Înțeleg ce vreți să spuneți. Noi însă nu avem serviciu de recunoaștere. Posibilitatea unei asemenea invazii nu a examinat-o nimeni și niciodată în mod serios. În această privință, nu avem pur și simplu nici un fel de date. Noi nu știm nici măcar ce se întâmplă la kilometrul cincizeci de la Casa de Sticlă. Nu avem nici hărți ale ținuturilor nordice.

— Începu să râdă arătându-și dinții lungi, ușor îngălbeniți.

— Domnul Katzman, arhivarul municipal, a pus la dispoziția statului major ceva care ar vrea să fie o hartă a acestor raioane. După câte îmi dau seama, el a făcut-o singur. Acest document excepțional îl păstrează la mine în seif. El lasă impresia sigură că domnul Katzman a executat această schemă în timp ce mânca, scăpând – una-două – sandvișurile și vărsând cafeaua pe ea.

— Totuși, colonele, spuse Andrei cu reproș, cancelaria mea v-a prezentat, cred eu, niște hărți destul de bune!

— Indiscutabil, indiscutabil, consiliere. Acestea însă sunt mai ales hărți ale Orașului locuit și ale împrejurimilor sudice. Potrivit directivei principale, armata trebuie să fie pregătită de luptă în cazul unor dezordini, iar dezordinile pot să aibă loc tocmai în raioanele pomenite. În acest fel, munca efectuată de dumneavoastră este absolut necesară și, datorită

dumneavoastră, noi suntem pregătiți pentru dezordini. Însă în ceea ce privește invazia.

— Colonelul clătină din cap.

— După câte îmi aduc aminte, spuse Andrei semnificativ, cancelaria mea nu a primit de la statul major nici o comandă de cartografiere a ținuturilor din nord.

O vreme, colonelul îl privi țintă, pipa i se stinsese.

— Trebuie să vă spun că astfel de comenzi le-am adresat președintelui personal. Răspunsurile, recunosc, erau absolut nebuloase.

— Tăcu din nou.

— Considerați, domnule consilier, că pentru folosul cauzei trebuie să ne adresăm dumneavoastră cu astfel de cereri? Andrei aprobă din cap.

— Astăzi am prânzit cu președintele, zise el. Am discutat mult pe tema asta. Problema cartografierii raioanelor de nord este, în principiu, rezolvată. Este însă necesară și participarea specialiștilor militari. Un lucrător operativ cu experiență. Dumneavoastră vă dați seama, fără îndoială.

— Îmi dau seama, zise colonelul. Apropo, de unde ați procurat acest mauser, consiliere? ultima oară, dacă nu greșesc, am văzut asemenea monștri la Batum, în anul o mie nouă sute optsprezece.

Andrei începu să-i povestească de unde și cum a procurat el acest mauser, dar în vestibul sună din nou soneria. Andrei se scuză și se duse să deschidă.

Spera să fie Katzman, însă, împotriva tuturor așteptărilor, era Otto Frisha, pe care Andrei, de fapt, nici nu-l invitase. Îi ieșise din cap. Otto Frisha îi ieșea mereu din cap, deși, ca șef al administrației Casei de Sticlă, era cel mai util și chiar de neînlocuit. De altminteri, Selma nu uita niciodată această împrejurare. Iată, și acum primea de la Otto un coșuleț dichisit, acoperit grijuliu cu un șervet fin de batist, și un buchețel de flori. Lui Otto i se îngădui să-i ducă mâna la buze. Își pocni tocurile, se înroși până în vârful urechilor și era, evident, fericit.

— A, amice, îi spuse Andrei. Iată-te și pe tine!

Otto era la fel ca odinioară. Nu știu de ce, Andrei se gândi că, dintre toți bătrânii, Otto se schimbase cel mai puțin. De fapt, nu se schimbase deloc. Același gât de pui de găină, aceleași urechi mari și clăpăuge, aceeași expresie de șovăială continuă pe fața-i pistruiată. Și pocnetul tocurilor. Era în uniforma albăstruie a poliției speciale, cu medalia pătrată „Pentru merit”.

— Îți mulțumesc foarte mult pentru covor, rosti Andrei, cuprinzându-l pe după umeri și conducându-l în cabinet. Îndată o să vezi cum arată. O să-ți lingi degetele, o să mori de invidie.

Însă, intrând în cabinet, Otto Frisha nu se apucă să-și lingă degetele, și cu atât mai puțin să moară de invidie. Îl zări pe colonel.

Fruntașul de infanterie Otto Frisha nutrea pentru colonelul Saint-James sentimente învecinate cu evlavia. În prezența colonelului, el își pierdea definitiv darul vorbirii,

Își fixa cu șuruburi de oțel pe figură surâsul servil și era gata să-și pocnească tocurile în fiece clipă și din ce în ce mai tare.

Întorcându-se cu spatele spre vestitul covor, el luă poziția de „drepți”, cu pieptul scos înainte, palmele lipite de coapse, își desfăcu coatele și dădu din cap atât de brusc în semn de plecăciune, încât îi trosniră vertebrele gâtului, de se auzi în tot cabinetul. Zâmbind alene, colonelul se ridică în întâmpinarea lui și îi întinse mâna. În mâna cealaltă ținea paharul.

— Sunt foarte bucuros de întâlnire. Rosti el. Vă salut, domnule. Hm-m.

— Fruntaș Otto Frisha, domnule colonel! strigă Otto entuziasmat, se îndoi pe jumătate și abia atinse degetele colonelului. Am onoarea să mă prezint!

— Otto, Otto, spuse Andrei dojenitor. Aici suntem fără grade. Otto chicoti jalnic, își scoase batista, vrând să-și șteargă fruntea, dar numaidecât se sperie și începu să-și vâ-re batista îndărăt, dar fără să nimerească buzunarul.

— Țin minte că, lângă El-Alamein, spuse colonelul blajin, băieții mei mi-au adus un feldwebel german.

În vestibul târâi din nou soneria, și Andrei, scuzându-se iar, ieși, lăsându-l pe nefericitul de Otto să fie mâncat de leul britanic.

Apăru Izea. Până ce o sărută pe Selma pe amândoi obrajii, până își curăță pantofii la cererea ei și se lăsă prelucrat cu peria de haine, dădură buzna în același timp Ceaciua și familia Dollfuss. Ceaciua o ducea de braț pe madam Dollfuss, copleșind-o din mers cu anecdote, iar Dollfuss, cu un surâs palid, se târa în urma lor. Pe fundalul șefului plin de temperament al cancelariei juridice, el părea destul de cenușiu, incolor și neînsemnat. Pe fiecare mână avea câte un fulgarin călduros, în caz că se lăsa frig peste noapte.

— La masă, la masă! răsună clopoțelul delicat al Selmei, însoțit de două bătăi din palme.

— Draga mea! protestă cu vocea-i de bas madam Dollfuss. Eu trebuie să mă aranjez!

— De ce? se miră Ceaciua, rotindu-și ochii injectați. Asemenea mândrețe mai trebuie aranjată? în conformitate cu articolul două sute optsprezece al Codului de procedură penală, legea interzice.

Se stârni zarva obișnuită. Andrei nu prididea să zâmbească. La urechea stângă clocotea și gâlgâia Izea, povestindu-i ceva în legătură cu extraordinara debandadă constatată în cazărmi cu prilejul alarmei de astăzi, iar la cea dreaptă – Dollfuss, hodoronc-tronc, îi bubuia ceva despre latrine și principala magistrală de canalizare, aflată aproape în stare de a fi astupată. Pe urmă, dădură năvală în sufragerie.

Andrei, invitând, așezând, risipind în stânga și în dreapta vorbe de duh și complimente, observă cu coada ochiului cum se deschide ușa cabinetului și, vârând pipa în buzunar, apăru zâmbitor colonelul. Singur. Lui Andrei îi zvâcni inima, dar numaidecât apăru și fruntașul Otto Frisha – pesemne că el pur și simplu respectase distanța de cinci metri în urma celui mai mare în grad, prevăzută de regulament. Începu să răsune pocnet de tocuri.

— O să bem, o să chefuim! urlă cu glas gutural Ceaciua.

Prinseră să zăngăne cuțitele și furculițele. Instalându-l, nu

fără greutate, pe Otto între Selma și madam Dollfuss, Andrei se așeză la locul său și cuprinse masa cu privirea. Totul era bine.

— Și închipuie-ți, draga mea, în covor era o gaură uite-atâta! asta-i grădina dumitale, domnule Frisha, băiat rău!

— Colonele, se spune că ați împușcat pe cineva în fața frontului, așa este?

— Țineți minte vorbele mele: canalizarea, tocmai canalizarea va distruge cândva Orașul nostru!

— Asemenea frumusețe și un păhărel atât de mic?!

— Otto, scumpule, lasă osul acela. Uite o bucățică bună!

— Nu, Katzman, acesta-i secret militar. Îmi ajung neplăcerile pe care le-am suferit de la evrei în Palestina.

— Vodcă, domnule consilier?

— Vă mulțumesc, domnule consilier! Și tocurile pocneau sub masă.

Andrei bău două păhărele de vodcă unul după altul – pentru elan, începu să mănânce cu plăcere și laolaltă cu ceilalți ascultă toastul infinit de lung și fantastic de necuviincios rostit de Ceaciua. Când, în sfârșit, se lămuri că domnul consilier de la justiție ridică acest pahar micuț-micuț cu un sentiment mare-mare nu pentru a îndemna pe cei prezenți să comită toate perversiunile sexuale enumerate, ci doar „pentru cei mai răi și necruțători dușmani ai mei, cu care mă lupt de o viață și de care toată viața am fost învins, și anume – pentru femeile frumoase!”. Andrei izbucni ușurat în râs o dată cu ceilalți și dădu peste cap cel de-al treilea păhărel.

Madam Dollfuss, complet epuizată, hohotea cu sughițuri, acoperindu-se cu șervetul.

Toți se cercheliră foarte repede. „Da! O, da!” răsună expresia cunoscută în capătul îndepărtat al mesei. Ceaciua, al cărui nas mobil atârna deasupra decolteului sclipitor al doamnei Dollfuss, turuia fără să se oprească o clipă. Madam Dollfuss râdea epuizată, dându-se jucăuș înapoi și, cu spatele ei lat, se prăvălea peste Otto. Otto scăpă pentru a doua oară furculița în coasta lui Andrei. Dollfuss lăsând, în sfârșit, în pace canalizarea, fu cuprins inoportun de entuziasm

profesional și începu să dezvăluie cu nemiluita secrete de stat.

„Autonomie! Bubui el amenințător. Cheia spre A. A-u-to-no-mie. Este clorella! marele Șantier? Nu mă faceți să râd. Care dirijabile? Clorella!" „Domnule consilier, domnule consilier, încerca Andrei să-l oprească. Pentru Dumnezeu! Asta nu e nevoie s-o știe toți. Povestiți-mi mai bine cum merg treburile cu corpul laboratoarelor." Servitorii luau farfuriile murdare și aduceau altele curate. Aperitivele dispăruseră. Se aduseră cotletele de Burgundia.

— Ridic acest pahar micuț-micuț!

— Da, o, da!

— Băiat rău! se poate să fii iubit?

— Izea, mai lasă-l în pace pe colonel! Colonele, vreți să mă așez lângă dumneavoastră?

— Paisprezece metri cubi de clorella – asta-i zero. Autonomia!

— Whisky, consiliere?

— M. Țumesc, consiliere!

În toiul veseliei, în sufragerie apăru deodată rumenul Parker. „Domnul președinte vă roagă să-l scuzați, raportă el. O consfătuire urgentă. El transmite salutări fierbinți doamnei și domnului Voronin, la fel și celorlalți musafiri." Pe Parker îl siliră să bea votcă – pentru asta apelară la distrugătorul Ceaciua. Fu rostit un toast pentru președinte și pentru izbânda tuturor inițiativelor lui. Era ceva mai multă liniște, fură aduse cafeaua cu înghețată și lichiorurile. Otto Frisha se plângea că nu are noroc în dragoste. Madam Dollfiiss îi povestea lui Ceaciua despre scumpul Königsberg, iar Ceaciua dădea din nas și rostea pătimaș: „Cum să nu! Țin minte. Generalul Cerniahovski. Cinci zile l-am burdușit cu tunurile." Parker dispăruse, afară se făcuse întuneric. Dollfuss bea cu sete cafea și dezvolta față de Andrei niște proiecte fantasmagorice de reconstrucție a cartierelor de nord. Colonelul îi povestea lui Izea: „. I-au dat zece zile pentru huliganism și zece ani de ocnă pentru divulgarea unui secret de stat și militar". Izea împroșca, gâlgâia, în timp ce răspundea: „Păi, ăsta-i vechi, Saint-James! asta îl spuneau despre Hrușciov!" „Din nou

politică!” striga Selma ofensată. Totuși ea se strecurase între Izea și colonel, iar bătrânul ostaș îi mângâia genunchiul părintește.

Andrei simți deodată că îl cuprinde tristețea. Se scuză fără să-l audă cineva, se ridică și, pe picioarele amorțite, trecu în camera de lucru. Acolo se așeză pe pervaz, își aprinse o țigară și se uită pe fereastră în grădină.

În grădină era întuneric beznă, prin frunzișul negru al tufelor de liliac licăreau ferestrele cottage-ului vecin. Noaptea era caldă, prin iarbă zburau licurici. „Oare mâine ce va fi? își zise Andrei. Mă voi duce în expediția asta, o să cercetez. O să-mi aduc de-acolo o grămadă de arme, o să aleg, o să le atârn. Și, mai departe?

În sufragerie era mare larmă. „Dumneata știi, colonele? urla Izea. Comandamentul unional propune pentru capul lui Ceapaev douăzeci de mii!”. Și Andrei își aminti numaidecât continuarea: „Comandamentul unional putea să dea și mai mult, excelența voastră. Căci în spatele nostru se află orașul Guriev, iar în Guriev este petrol. He. He. He.” „Ceapaev? Întreba colonelul. A, ăsta-i cavaleristul nostru. Dar parcă a fost împușcat?” Deodată, Selma intonă cu voce înaltă: „Și în zori măicuțA. Pe Katia a trezit. Scoală, scoală, Katia. Corăbiile-au sosit.” Dar imediat o întrerupse urletul catifelat al lui Ceaciua: „Ți-am adus flori. Ah, ce flori frumoase! Dar acele flori tu nu le-ai luat. De ce nu l-ai luat.”

Andrei închise ochii și, brusc, cu un dor nespus, își aminti de nenea Iura. Nici Van nu e la masă, nici nenea Iura. Ce treabă am eu cu acest Dollfuss, întreb? Îl înconjurară fantomele.

Pe canapea ședea Donald, cu pălăria lui texană ponosită. Ședea picior peste picior, cuprinzându-și genunchiul ascuțit cu degetele împreunate. Plecând – să nu te întristezi, venind – să nu te bucuri. Iar la birou se așeză Kensi, în uniforma lui veche de polițist – își sprijinise cotul de birou și își pusese bărbia în palmă. Se uita la Andrei fără să-l condamne, dar nici căldură nu era în privirea aceea. Iar nenea Iura îl bătea pe Van pe spate și zicea: „Nu-i nimic, Vanea, nu fi trist, o să te facem ministru, o să te plimbi cu «Pobeda».” Și, insuportabil de

dureros, simți mirosul cunoscut de mahorcă, sudoare sănătoasă și basamac. Andrei răsuflă din greu, își frecă obrajii amorțiți și din nou se uită în grădină.

În grădină se afla Edificiul Roșu.

Clădirea era firesc și solid înfiptă printre copaci, de parcă se afla aici de mult, dintotdeauna, și are intenția să rămână în acest loc până la sfârșitul veacurilor – roșie, de cărămidă, cu trei etaje —, și, ca atunci, ferestrele de la parter erau acoperite cu obloane, iar acoperișul – tot din tablă zincată, spre ușă ducea o prispă din patru trepte de piatră, iar lângă singurul horn se înălța o antenă bizară, în formă de cruce. Acum însă toate ferestrele erau întunecate, iar la parter, din loc în loc, lipseau obloanele, geamurile erau murdare, cu dâre, cu fisuri, ici-colo înlocuite cu panouri de placaj scorojit, altele fiind lipite cruciș cu fâșii de hârtie. Și nu se mai auzea muzica aceea solemnă și sumbră – dinspre Edificiu se târa o liniște grea, de vată, aidoma unor cețuri nevăzute.

Fără să stea o clipă pe gânduri, Andrei își trecu picioarele peste pervaz și sări în grădină, în iarba deasă și moale. Se îndreptă spre Edificiu, speriind licuricii, cufundându-se tot mai adânc în liniștea de moarte, fără să-și ia ochii de la cunoscuta clanță de aramă a ușii înalte de stejar. Însă acum clanța era fără luciu și acoperită cu pete verzui.

Urcă pe prispă și privi îndărăt. În ferestrele puternic luminate de la sufrageria sa, frângându-se bizar, țopăiau umbre de oameni, răsuna slab muzică de dans și, nu se știe de ce, din nou clinchet de cuțite și furculițe. El dădu din mână către toate acestea, se întoarse și puse mâna pe arama sculptată, jilavă.

În vestibul era acum semiîntuneric, umezeală și aer stătut, cuierul cu ramuri răsfirate stătea în colț, gol, ca un copac uscat. Pe scara de marmură nu mai erau covorul și nici vergele metalice – rămăseseră doar inelele înverzite, mucuri de țigară îngălbenite de vreme și gunoi nedefinit pe trepte. Călcând cu greu și fără să audă nimic, cu excepția pașilor și răsuflării proprii, Andrei urcă încet pe palierul de sus.

Din căminul stins de mult venea miros stătut de funingine și

amoniac; ceva, abia perceptibil, mișuna acolo, foșnea și tropăia. În salonul imens era la fel de frig, trăgea curent la picioare, niște cârpe negre, prăfoase, atârnau din plafonul invizibil, pereții de marmură erau acoperiți de pete murdare dubioase, șiroaiele de umezeala îi făceau să strălucească, aurul și purpura căzuseră de pe ei, iar busturile modest-trufașe – de ghips, de marmură, de bronz, de aur – priveau oarbe și triste din nișe prin fâșiile de păienjeniș. Sub picioare, parchetul trosnea și se deplasa la fiecare pas, pe dușumeaua murdară se așterneau pătrate de lumină lunară, iar în față, în adâncime, departe, se deschidea o galerie în care Andrei nu fusese înainte. Și, brusc, puzderie de șobolani țâșni de sub picioare, chițăind și tropăind, și o zbughiră în lungul galeriei, dispărând în beznă.

Oare unde or fi? se întreba Andrei, mergând prin galerie. Ce s-o fi întâmplat cu ei? își zicea el anapoda, coborând spre subsolul cu aer stătut pe niște scări metalice zgomotoase. Cum s-o fi petrecut totul? își zicea, trecând dintr-o cameră în alta, iar sub picioare îi trosneau tencuiala căzută și geamurile sparte, plescăia noroiul acoperit cu mici protuberante pufoase de mucegai. Și mirosea dulceag a putreziciune, și undeva se auzea zgomot de apă, căzând picătură cu picătură, și pe pereții coșcoviți atârnau tablouri negre, uriașe, în rame solide, din care nu puteai să deslușești nimic.

Acum, aici, așa va fi mereu, își zise Andrei. Nu știu ce am făcut eu, nu știu ce am făcut noi că de acum totul, aici, va fi așa întotdeauna. Edificiul nu se va mai mișca din loc, va rămâne pentru totdeauna aici, va putrezi și se va dărâma, precum o casă veche obișnuită, și, la urmă de tot, o vor sfărâma cu berbecele de fontă, gunoiului îi vor da foc, iar cărămizile înnegrite de fum le vor duce la groapa de gunoi. Căci nu se aude nici o voce! Și de fapt, nici un zgomot, doar chițăitul disperat al șobolanilor prin colțuri.

Zări un dulap suedez uriaș cu ușă de jaluzele și, brusc, își aduse aminte că un dulap exact la fel se află în cămăruța lui – șase metri pătrați, mica fereastră da spre curtea interioară, alături de bucătărie. Dulapul era plin cu ziare vechi, afișe

făcute sul, pe care le colecționa tata înainte de război, și încă alte vechituri de hârtie. Și când capcana i-a zdrobit botul unui șobolan uriaș, acesta a izbutit, nu știu cum, să se cațere pe dulap și multă vreme a fâsâit și s-a foit acolo, și în fiece noapte lui Andrei îi era teamă că o să-i cadă în cap, iar odată a luat binoclul și de departe, de pe pervaz, s-a uitat să vadă ce se întâmplă acolo, printre hârtii. El a văzut – sau i s-a părut că a văzut?

— Niște urechi atârnând, un cap cenușiu și o bășică îngrozitoare, strălucitoare, de parcă era lăcuită, în loc de bot. Era ceva atât de înspăimântător, încât el a țâșnit glonț din camera lui și o vreme a șezut în coridor pe un cufăr, simțind slăbiciune și greață în măruntaie. Era singur acasă, nu avea de cine să se jeneze, dar îi era rușine de frica lui, și până la urmă s-a ridicat, s-a dus în camera mare și a pus la patefon „Riorita". Și, după vreo câteva zile, în cămăruța lui a apărut un miros dulceag și grețos, precum cel de aici.

Într-o încăpere adâncă, boltită, ca un puț, pe neașteptate și ciudat, licăriră șirurile plumburii ale unei orgi imense, de mult moarte, înțepenite și amuțite, ca un cimitir părăginit al muzicii. Iar lângă orgă, alături de scaunul organistului, zăcea un omuleț chircit, înfășurat într-un covor rupt, și la capul lui strălucea o sticlă goală de vodcă. Andrei înțelese că totul este într-adevăr sfârșit și porni grăbit spre ieșire.

Coborând de pe prispă în grădina sa, îl zări pe Izea. Izea era mai beat ca niciodată, răvășit și zburlit. Se clătina, ținându-se cu o mână de trunchiul mărului, și se uita la Edificiu. În noapte, dinții îi străluceau dezgoliți, într-un surâs încremenit.

— Gata, îi spuse Andrei. S-a sfârșit.

— Aiureala conștiinței tulburate! rosti Izea nedeslușit.

— Doar șobolanii mai aleargă, spuse Andrei. Totu-i putreziciune.

— Aiureala conștiinței tulburate. Repetă Izea, chicotind.

Ruptura continuității.

UNU.

ÎNVINGÂNDU-ȘI UN SPASM, Andrei înghiți ultima lingură de terci, dădu gamela la o parte cu dispreț și întinse mâna

după cană. Ceaiul era încă fierbinte. Andrei luă cănița în palme și începu să bea cu înghițituri mici, privind țintă flacăra șuierătoare a lămpii cu benzină. Ceaiul era neobișnuit de tare, răsfiert, mirosea a mătură și mai avea încă un gust aparte, fie de la apa scârboasă pe care au luat-o la kilometrul opt sute douăzeci, fie pentru că Kehada a pus din nou întregului colectiv din prafurile lui împotriva diareei. Sau poate cănița nu era bine spălată, astăzi era prea unsuroasă și lipicioasă.

Afară, jos, soldații zdrăngăneau din. Gamele. Șugubățul Tevosian spuse ceva hazliu despre Mâmra, ostașii nechezară, dar numaidecât sergentul Vogel răcni pe neașteptate cu voce de prusac: „Te duci de santinelă sau în pat la muiere, tu, tu, amfibie! De ce ești desculț? Unde-ți sunt încălțările, trogloditule?" O voce prusacă răspunse că picioarele sunt roase până la sânge, iar în anumite locuri până la os. „Tacă-ți fleanca, vită încălțată! Urgent – încălțarea și la post fuga, marș!"

Andrei își mișcă cu plăcere sub masă degetele picioarelor goale. Picioarele se mai odihniseră un pic pe parchetul răcoros. Ah – un lighean plin cu apă rece. Să-și vâre picioarele. Privi cănița. Era încă pe jumătate cu ceai și Andrei, trimițând în gând totul la mama dracului, surprinzător chiar și pentru el, sorbi restul din trei înghițituri mari, savuroase. Numaidecât începură să-i ghiorăie mațele. O vreme, Andrei ascultă temător ce se întâmplă acolo, pe urmă lăsă cănița, își șterse gura cu dosul palmei și privi spre lada de fier cu documente. Ax trebui să scoată rapoartele de ieri. N-am chef. Am destul timp. Acum ar fi bine să se culce, să se întindă cât e de lung, să se acopere cu scurta și să adoarmă, așa, vreo șase sute de minute.

Afară, brusc și mânios, începu să răpăie motorul tractorului. Prinseră să zdrăngăne resturile de geamuri din ferestre; lângă lampă, din tavan, căzu o bucată de tencuială. Cănița goală, tresăltând mărunt, se deplasă până la marginea mesei. Strâmbându-se tot, Andrei se ridică, lipăi cu picioarele goale spre fereastră și scoase capul afară.

În față îl izbiră arșița străzii ce nu izbutise să se răcească,

gazele de eșapament înecăcioase, putoarea grețoasă de ulei încins. În lumina prăfoasă a farului mobil, oameni bărboși, așezați direct pe caldarâm, scurmau alene cu lingurile în gamele și castroane. Toți erau desculți și aproape toți erau dezbrăcați până la brâu. Corpurile albe, asudate luceau, iar chipurile păreau negre, și palmele brațelor erau negre, de parcă toate erau în mănuși. Andrei descoperi brusc că nu recunoaște pe niciunul dintre ei. O turmă de maimuțe goale, necunoscute. În cercul de lumină intră sergentul Vogel, ținând în mână un ceainic uriaș de aluminiu, și maimuțele începură numaidecât să se miște, să se agite, să se bâțâie, întinzând cănițele spre ceainic. Dând la o parte cănițele cu mâna liberă, sergentul începu să urle, dar, din pricina zgomotului de motor, aproape că nu auzea.

Andrei se întoarse la masă, dintr-o mișcare sălță capacul lăzii și scoase jurnalul și rapoartele de ieri. Din tavan mai căzu o bucată de tencuială pe masă. Andrei privi în sus. Camera era foarte înaltă – vreo patru metri, poate chiar cinci. Tavanul ornamentat era căzut din loc în loc și se vedea șindrila, care îți redeștepta amintirile dulci despre prăjiturile de casă cu magiun, servite cu o mare cantitate de ceai excelent pregătit, din pahare subțiri, transparente. Cu lămâie. Sau puteai pur și simplu să iei un pahar gol și să-ți iei de la bucătărie apă curată și rece, după pofta inimii.

Andrei clătină din cap, se ridică din nou și, traversând camera de-a curmezișul, se opri în fața unui uriaș dulap de cărți. Geamuri la ușițe nu erau, și nici cărți nu erau – doar rafturile goale pline de praf. Andrei știa acest lucru, totuși le mai cercetă încă o dată și chiar cotrobăi cu mâna prin colțurile întunecate.

Camera, trebuie spus, se păstrase destul de bine. Erau două fotolii bune și încă unul cu fundul rupt – cândva somptuos, tapisat cu piele gofrată. Lângă peretele de vizavi de fereastră se aliniau câteva scaune, iar în mijlocul camerei se afla o măsuță cu picioare scurte, iar pe măsuță – o vază mică de cristal cu ceva negru și uscat înăuntru. Tapetul se dezlipise de pe pereți, iar din loc în loc căzuse definitiv, parchetul se

uscase și se umflase, însă, cu toate acestea, se afla într-o stare foarte bună – destul de curând aici mai locuiau oameni, cu vreo zece ani în urmă nu mai mult.

Pentru prima dată de la kilometrul cinci sute, Andrei vedea o casă atât de bine păstrată.

După mulți kilometri de cartiere arse până la temelie, transformate într-un pustiu negru, carbonizat; după mulți kilometri de ruine compacte, năpădite de ciulini maronii, dintre care se înălțau cutii multietajate pustii, clătinându-se de vechime, cu acoperișurile de mult prăbușite; după mulți și mulți kilometri de maidane presărate cu case din bârne putrede, fără acoperișuri, unde întreaga treaptă se vedea din drumul de la Zidul Galben spre răsărit și până la marginea prăpastiei la apus – după toate acestea, aici începeau din nou cartiere aproape întregi, drumul pavat cu piatră și, poate, undeva erau și oameni – în orice caz, colonelul a poruncit să se dubleze santinelele.

Interesant, ce-o fi făcând colonelul? Bătrânul cam slăbise în ultima vreme. De fapt, în ultima vreme, toți slăbiseră. S-a nimerit foarte bine că tocmai acum, pentru prima dată. După douăsprezece zile, vor înnopta sub un acoperiș, nu sub cerul liber. Dacă ar fi găsit apă aici – puteau să facă un popas mai lung. Se pare însă că nici aici n-o să fie apă. În orice caz, Izea spune că nu trebuie să contăm pe apă. Din toată turma de aici, singurii cu scaun la cap sunt Izea și colonelul.

Răsună un ciocănit în ușă, abia auzit prin zgomotul motorului. Andrei se întoarse grăbit la loc, își puse scurta pe umeri și, deschizând jurnalul, strigă:

— Da!

Nu era decât Dugan – uscățiv, bătrân, aidoma colonelului său, foarte bine bărbierit, curat, încheiat la toți nasturii.

— Îmi permiteți să strâng, sir? strigă el.

Andrei aprobă din cap. Doamne, își zise el. Câte eforturi trebuie să depui ca se te respecți în mizeria de aici. Și doar el nu e ofițer, nici măcar sergent —ordonanță și nimic mai mult. Lacheu.

— Ce face colonelul? întrebă el.

— Mă iertați, sir? zise Dugan, cu vasele murdare în mâini, încremeni și întoarse spre Andrei o ureche lungă, cartilaginoasă.

— Cum se simte colonelul?! strigă Andrei, și în aceeași clipă motorul de sub fereastră amuți.

— Colonelul bea ceai! urlă Dugan în liniștea care se lăsase și, numaidecât, fâstâcindu-se, adăugă, coborând vocea: lertați-mă, sir. Colonelul se simte satisfăcător. A cinat, iar acum bea ceai.

— Mai porunciți ceva, sir? întrebă Dugan.

— Nu, mulțumesc, spuse Andrei.

Când Dugan ieși, Andrei se apucă, în sfârșit, de rapoartele de ieri. Ieri n-a izbutit să scrie nimic. L-a chinuit atât de rău diareea, încât abia a putut rezista până la sfârșitul raportului de seară, iar pe urmă – jumătate din noapte n-a fost om, a stat pe vine în mijlocul drumului cu târtița goală spre tabără, privind încordat și ascultând întunericul nopții, cu pistolul într-o mână și cu lanterna în alta.

„Ziua a 28-a", caligrafie el pe o pagină curată și sublinie cu două linii groase. Pe urmă luă raportul lui Kehada.

„S-au parcurs 28 km, scrise el. Înălțimea soarelui 630 51' 113".2 (km 979). Temperatura medie la umbră +230 C, la soare +310 C. Vântul 2,5 m/sec. Umiditatea 0,42. Gravitația 0,998. S-a forat la km 979, 981 și 986. Apă nu există. Consumul de combustibil."

Luă raportul lui Ellisower, cu urme de degete murdare, și multă vreme îi trebui să deslușească scrisul aproape indescifrabil.

„Consumul de combustibil 1,32 rații. Rest la sfârșitul zilei a 28-a – 3 200 kg. Starea motoarelor: Nr. 1 —satisfăcătoare; Nr. 2 – două bolțuri uzate și ceva la cilindri."

Ce anume se întâmplase cu cilindrii, Andrei nu izbuti să descifreze, cu toate că duse hârtia foarte aproape de flacăra lămpii.

„Starea personalului: starea fizică – aproape toți au rosături la picioare, nu încetează diareea generală, lui Permiak și Palotti li se agravează erupția de pe umeri. Evenimente

deosebite nu au avut loc. S-au arătat de două ori lupi-rechini, au fost alungați cu focuri de armă. Consumul de muniții 12 cartușe. Consumul de apă 40 1. Rest la sfârșitul zilei a 28-a – 1100 kg. Consumul de alimente 20 de rații. Rest la sfârșitul zilei a 28-a – 730 rații.”

Afară scoase un țipăt pătrunzător Mâmra, nechezară gâtlejuri afumate cu tutun. Andrei înălță capul, ascultând. Dracu' știe, își zise el. Poate nu-i rău că ea s-a agățat și se ține după noi. Oricum ar fi – pentru băieți e o distracție. Numai că în ultima vreme au cam început să se bată pentru ea.

Cineva bătu din nou la ușă.

— Intră, spuse Andrei nemulțumit.

Și intră Sergentul Vogel – o matahală cu fața roșie, cu pete mari, negre de sudoare la subsuoară.

— Sergentul Vogel cere permisiunea să se adreseze domnului consilier! Behăi el, cu palmele lipite de coapse și coatele depărtate.

— Te ascult, sergent, spuse Andrei. Sergentul se uită pieziș spre fereastră.

— Cer permisiunea să vă vorbesc confidențial, rosti el, coborând vocea.

Asta-i ceva nou, își zise Andrei cu o senzație neplăcută.

— Ia loc, zise el.

Sergentul se apropie de masă în vârful picioarelor, se așeză pe marginea fotoliului și se aplecă spre Andrei.

— Oamenii nu vor să meargă mai departe, rosti el cu jumătate de voce. Andrei se lăsă pe spătarul scaunului. Așa. Iată, deci, ce-am trăit să vedem. Splendid. Felicitări, domnule consilier.

— Ce înseamnă – nu vor? spuse el. Cine îi întreabă?

— Sunt epuizați, domnule consilier, spuse Vogel pe ton de încredere. Tutunul se termină. Diareea i-a dat gata. Și ce este mai important – se tem. Sunt înspăimântați, domnule consilier.

Andrei îl privi tăcut. Ar trebui să întreprindă ceva. Urgent. Neîntârziat. Dar nu știa ce anume.

— De unsprezece zile mergem prin pustiu, domnule

consilier, continuă Vogel aproape în șoaptă. Domnul consilier ține minte cum au fost preveniți că vor fi treisprezece zile de pustiu, iar pe urmă – totul se va sfârși. Au mai rămas doar două zile, domnule consilier.

Andrei își linse buzele.

— Sergent, spuse el. Rușine. Ești un luptător cu experiență și crezi în scorneli muierești. Nu mă așteptam!

Vogel surâse strâmb, mișcându-și uriașul maxilar inferior.

— Nicidecum, domnule consilier. Eu nu mă sperii. Dacă aș avea acolo – el arătă cu degetul mare, aspru, afară —, dacă aș avea acolo numai germani sau măcar japonezi, n-am mai fi avut această convorbire, domnule consilier.

Dar am acolo o adunătură. Niște prăpădiți de italieni, niște armeni.

— La loc comanda, sergent! spuse Andrei ridicând vocea. Rușine! Nu cunoști regulamentul. De ce nu te-ai adresat ierarhic? Ce-i indisciplina asta, sergent? Drepți! Vogel se ridică greoi și luă poziția de „drepți”.

— Stai jos, spuse Andrei după o pauză.

Vogel se așeză la fel de greoi și tăcură o vreme amândoi.

— De ce mi te-ai adresat mie, și nu colonelului?

— Iertați-mă, domnule consilier. M-am adresat domnului colonel. Ieri. Vogel ezită, lăsând privirea în jos.

— Și?

— Domnul colonel n-a binevoit să ia cunoștință de raportul meu, domnule consilier. Andrei zâmbi.

— Vezi? Ce mama dracului de sergent ești tu, dacă nu știi să-ți ții oamenii în frâu? Vedeți dumneavoastră – le e frică! Sunt copii mici. Ar trebui să le fie frică de dumneata, sergent! strigă el. De dumneata! Nu de ziua a treisprezecea!

— Dacă ar fi numai germani., începu iar Vogel posomorât.

— Ce-nseamnă asta? zise Andrei insinuant. Eu, șeful expediției, trebuie să te învăț, ca pe cel mai din urmă mucos, ce trebuie să faci când subordonații se revoltă? rușine, Vogel! Dacă nu știi, citește regulamentul. După câte știu, acolo este prevăzut totul.

Vogel surâse din nou, mișcându-și maxilarul inferior.

Probabil că regulamentul totuși nu prevedea astfel de cazuri.

— Aveam o părere mai bună despre dumneata, Vogel, spuse Andrei tăios. Mult mai bună! Vârâ-ți bine în cap: nu interesează pe nimeni dacă oamenii dumitale vor ori nu vor să meargă. Toți am vrea acum să stăm acasă, nu să umblăm hai-hui prin arșița asta. Tuturor le este sete, toți sunt istoviți. Și cu toate astea, toți își fac datoria, Vogel. E clar?

— Am înțeles, domnule consilier, mormăi Vogel. Îmi permiteți să plec?

— Du-te.

Sergentul se retrase, călcând fără milă cu cizmele parchetul uscat.

Andrei își azvârli scurta și se apropie din nou de fereastră. Publicul parcă se mai potolise. În cercul de lumină se înălța imposibil de lungul Ellisower și, aplecându-se, examina o hârtie, se pare, harta pe care i-o ținea dinainte masivul Kehada. Țâșnind din întuneric, pe lângă ei trecu și dispăru în casă un soldat – desculț, pe jumătate gol, ciufulit, ținând automatul de curea. Acolo, de unde venea el, un glas chemă din întuneric:

— Năsosule! hei, Tevosian!

— Ce vrei? I se răspunse din remorca nevăzută, unde, ca niște licurici roșii, se aprindeau și se stingeau luminițele țigărilor.

— Întoarce farul! Aici nu se vede nimic.

— Ce-ți trebuie să vezi? Pe întuneric nu poți?

— Au pângărit totul. Nu știu unde să pun piciorul.

— Santinelei nu i se cuvine, se amestecă o voce nouă. Dă-i drumul acolo, unde stai!

— Da' luminați, sufletul mamii voastre! Vă e greu să vă ridicați șerteața?

Lunganul Ellisower se îndreptă, din doi pași ajunse lângă tractor și întoarse reflectorul de-a lungul străzii. Andrei zări santinela. Ținându-și pantalonii dezlegați, santinela se mișca șovăind pe picioarele jumătate îndoite, lângă statuia imensă de fier, pe care niște aiuriți găsiseră de cuviință s-o ridice chiar pe trotuarul de la intersecția cea mai apropiată.

Statuia îl reprezenta pe un tip robust, îmbrăcat în ceva ca o togă, ras pe cap, cu o figură antipatică, de broască. Acum, în lumina reflectorului, părea neagră. Mâna stângă arăta spre ceruri, iar dreapta, cu degetele răsfirate, se întindea peste pământ. Acum, de mâna asta atârna un automat.

— E-n regulă, mulțam! strigă santinela cu bucurie în glas și se instală zdravăn pe vine. Puteți să-l stingeți!

— Lasă, lasă, operează! Îl încurajară cei din remorcă. În caz de ceva, te acoperim cu foc.

— Băieți, luați lumina! se ruga santinela cea capricioasă.

— N-o luați, domnule inginer, îl sfătuiră vocile de adineaori. Glumește. Și regulamentul interzice.

Ellisower însă schimbă direcția luminii. Se auzi cum soldații din remorcă se agită și râd în hohote. Pe urmă fluierară în duet un marș militar.

Totul pare ca întotdeauna, își zise Andrei. Astăzi se arată chiar mai veseli ca de obicei. Nici ieri, nici alaltăieri n-am auzit glume ca acestea. Casele de locuit să fie pricina? Da, se prea poate. După atâta pustiu – acum au dat de niște case, totuși. Cel puțin se poate dormi, lupii nu deranjează. Numai că Vogel nu este un alarmist. Nu-u, el nu este dintr-ăia. Andrei își închipui că mâine sergentul va da ordinul de plecare, iar ei se vor strânge grămadă, se vor zburli cu automatele și vor spune: „Nu mergem!" Poate că din pricina asta sunt veseli acum – s-au înțeles între ei, au hotărât ca mâine să pornească înapoi („. Și ce-o să ne facă prăpăditul ăsta, funcționarul ăsta răpănos?"), și acum nu le pasă, fie ce-o fi, să se dărâme pământul, nu le pasă de nimic. Iar Kehada, canalia, este cu ei. De câte zile se vaită că n-are rost să mergem mai departe. Mă privește chiorâș la rapoartele de searĂ. Ar avea o mare satisfacție dacă mă întorc la Geiger ca o curcă plouată.

Andrei se zgribuli de frig. Numai tu ești de vină, papă-lapte, ai scăpat hățurile, democrat păduchios. Atunci, pe roșcatul ăla de Hneupek trebuia să-l fi pus numaidecât la zid, ticălosul, și să-i fi luat pe toți banditii ăștia de gât – acum ar tremura în fața mea! Mai ales că a existat și un prilej! Viol în grup, bestial, în plus – victima era o aborigenă, în plus – o

aborigenă minoră. Și cura acest Hneupek rânjea impertinent – impertinent, ghiftuit, dezgustător – când am țipat la ei. Și cum s-au înverzit cu toții când am scos pistolul. Ah, colonele, colonele! Ești un liberal, nu ofițer combatant! „De ce să-l împușcăm pe loc, consiliere? Există și alte metode de influență!" Nu-u, colonele, pe specimenele de felul lui Hneupek, după cum se vede, nu le influențezi cu alte metode. Iar după asta, toate s-au întors cu fundul în sus. Fata s-a agățat de detașament, eu am scăpat situația din mână (poate de uimire?), iar pe urmă, din pricina ei, au început gâlcevile și încăierările. Și iarăși. La prima încăierare ar fi trebuit să acționeze, să pună pe careva la zid, iar pe fată – s-o biciuiască și s-o alunge din tabără. Numai că unde s-o alungi?

— Începuseră deja cartierele arse, fără apă, apăruseră lupii.

Deodată, jos, începură să zbiere, să înjure, ceva căzu și se rostogoli cu zgomot și, în cercul de lumină din ancadramentul ușii de la intrare, cu spinarea înainte, zbură o maimuță complet goală, aterizează pe șezut, stârnind o trombă de praf, și nu izbuti să se ridice în picioare când spre ea se năpusti, ca un tigru o a doua maimuță, tot goală, venind din aceeași direcție, și ele se încleștară, se rostogoliră pe caldarâm urlând, horcăind și scuipându-se, lovindu-se una pe alta din toate puterile.

Andrei, apucându-se cu o mână de pervaz, cu cealaltă începu să caute fără noimă la cingătoare, uitând că tocul revolverului fusese aruncat pe fotoliu, însă, numaidecât, din beznă țâșni sergentul Vogel, se năpusti ca un nor negru de ploaie gonit de uragan, se opri deasupra ticăloșilor și, iată, îl apucă pe unul de păr, pe celălalt de barbă, îi smulse de la pământ și, cu un trosnet sec îi izbi cap în cap, azvârlindu-i în lături ca pe doi cățeluși.

— Foarte bine, sergent! Răsună vocea slabă, dar fermă a colonelului. Cei doi nemernici să fie legați de paturi pe timpul nopții, iar mâine – toată ziua în avangardă, peste rând.

— Am înțeles, domnule colonel, răspunse sergentul, gâfâind din greu. El se uită la dreapta, pe caldarâm, unde o maimuță goală se căznea să se ridice, și adăugă șovăind:

— Permiteți să raportez, domnule colonel, unul nu-i de-al nostru. E cartograful Roulier.

Andrei clătină din cap, eliberând un loc în gât și începu să urle cu o voce care parcă nu-i aparținea.

— Cartograf Roulier – trei zile în avangardă cu echipament de soldat complet! Dacă bătaia se mai repetă —să fie amândoi împușcați pe loc!

— Simți că în gât îi plesni ceva cu durere.

— Să fie împușcați pe loc toți ticăloșii care vor mai îndrăzni să se bată! Șuieră el. Își veni în fire abia la masă. Este prea târziu, își zise el, privindu-și lung degetele care îi tremurau. E târziu. Trebuia mai demult. Dar vă fac eu să tremurați! O să faceți tot ce vi se ordonă! Jumătate – ordon să fie împușcați. Îi împușc cu mâna mea. Însă cealaltă jumătate o să tremure în fața mea. Destul! Ajunge! Iar lui Hneupek – un prim glonț cu cel dintâi prilej. Un glonț!

Cotrobăi cu mâna la spate, trase centura cu tocul și scoase pistolul. Patul era murdar de noroi. Trase de închizător. Închizătorul alunecă anevoie până la jumătate și rămase în poziția asta. Drace, totul s-a împotmolit, totu-i murdar. Afară se făcuse liniște, doar în depărtare țăcăneau potcoavele santinelelor pe caldarâm și la parter cineva își sufla nasul, șuierând tare printre dinți.

Andrei se apropie de ușă și scoase capul pe coridor.

— Dugan! Chemă el cu jumătate de voce.

În colț se mișcă cineva. Tresărind, Andrei se uită cu luare aminte: era Mutul. Ședea în poza lui obișnuită, încrucișându-și și, într-un fel foarte complicat, împletindu-și picioarele. Ochii lui străluceau umezi în semiîntuneric.

— Dugan! strigă Andrei mai tare.

— Vin, sir! Răsună răspunsul din fundul casei. Apoi se auziră pași:

— De ce stai aici? îi zise Andrei Mutului. Intră în cameră.

Mutul, fără să se miște, îl privea, ridicându-și spre el fața lui lătăreață.

Andrei se întoarse la masă și, când Dugan, după ce bătu la ușă, își vârî capul în cameră, îi spuse:

— Te rog să-mi pui la punct revolverul.

— Am înțeles, sir, spuse Dugan respectuos, luă pistolul și la ușă se dădu la o parte, făcându-i loc lui Izea.

— Aha, lampă! zise Izea, îndreptându-se direct spre masă. Ascultă, Andrei, nu mai avem o astfel de lampă? M-am săturat de lanternă, mă dor ochii.

În ultimele zile, Izea slăbise zdravăn. Totul atârna pe el și toate de pe el erau rupte. Și puțea ca un țap bătrân. De fapt, toți puteau astfel. În afară de colonel.

Andrei privea cum Izea, fără să ia aminte la ceva, înșfăcă un scaun, se așeză și trase lampa spre el. Pe urmă se apucă să scoată din sân niște pachete de hârtii vechi, mototolite, și să le așeze în fața lui. În acest timp, ca de obicei, sărea ușurel pe scaun, alergând cu ochii peste hârtii, vrând parcă să le citească pe toate deodată, și din când în când își ciupea negul. Acum îi era cam greu să ajungă la neg din pricina părului des și creț ce îi acoperise obrajii, gâtul și, pare-se, chiar urechile.

— Ascultă, totuși, ar fi bine să te bărbierești, spuse Andrei.

— De ce? întrebă Izea distrat.

— Toate cadrele de comandă se bărbieresc, zise Andrei mânios. Numai tu umbli ca o sperietoare.

Izea își înălță capul și o vreme se uită la Andrei, dezvelindu-și prin marea de păr dinții îngălbeniți, nespălați de mult.

— Da? zise el. Dar tu știi, eu nu sunt un om de prestigiu. Uită-te ce scurtă am pe mine. Andrei se uită.

— Desigur, ai putea s-o cârpești. Dacă nu te pricepi, dă-i-o lui Dugan.

— După opinia mea, Dugan are și fără mine destulă treabă. Apropo, în cine te pregătești să tragi?

— În cine trebuie, spuse Andrei mohorât.

— De-de, zise Izea și se cufundă în lectură.

Andrei se uită la ceas. Era fără zece. Oftând, se aplecă sub masă, luă ghetele, scoase din ele șosetele întărite, le mirosi pe furiș, apoi ridică piciorul drept spre lumină și își examină călcâiul ros. Julitura se zvântase puțin, dar încă îl durea. Strâmbându-se anticipat, trase șoseta înțepenită și își mișcă talpa. Se strâmbă de-a binelea și se întinse după gheată. După

ce se încălță, își puse centura cu tocul gol, își îndreptă și își încheie tunica.

— Poftim, spuse Izea și îi întinse un pachet de hârtii scrise.

— Ce-i asta? întrebă Andrei fără nici un interes.

— Hârtie.

— A-a. Făcu Andrei, adună hârtiile și le ascunse în buzunarul tunicii. Mulțumesc.

Izea citea din nou. Repede, ca o mașină.

Andrei își aminti cât de mult ținuse să nu-l ia pe Izea în expediție – cu înfățișarea lui ridicolă de sperietoare, cu figura-i provocator de evreiască, cu chicotitul lui obraznic, cu incapacitatea lui evidentă de a nu suporta eforturi fizice grele. Era absolut clar că Izea o să pricinuiască multă bătaie de cap, iar folosul de pe urma unui arhivar, în condițiile de campanie, asemănătoare cu cele de război, va fi o nimica toată. Dar nu a fost așa.

Adică a fost și așa. Izea a fost cel dintâi care a făcut bătături la picioare. La amândouă deodată. Era insuportabil la raportul de seară cu glumele lui idioate și nelalocul lor, cu familiaritatea lui nedorită. În cea de a treia zi de drum a izbutit să se prăvălească într-un beci și au fost nevoiți să-l scoată. În cea de a cincea zi s-a rătăcit și a reținut înaintarea cu vreo câteva ceasuri. În timpul ciocnirii de la kilometrul trei sute patruzeci s-a comportat ca ultimul cretin și doar printr-o minune a rămas în viață. Soldații își băteau joc de el, iar Kehada se certa cu el necontenit. Ellisower era antisemit din principiu și a fost nevoit să facă în privința lui Izea o observație specială. Au fost. Au fost de toate.

Și cu toate acestea, foarte curând, lucrurile s-au întors, astfel încât Izea a devenit figura cea mai populară a expediției, poate fără a-l pune la socoteala pe colonel. Dar, într-un anumit sens, poate chiar mai popular decât el.

În primul rând, el găsea apă. Geologii căutau îndelung și zadarnic izvoare, forau în stâncă, asudau, efectuau marșuri istovitoare în timpul popasurilor generale.

Izea însă ședea pur și simplu în remorcă, sub o improvizație de umbrelă, și scormonea prin hârțoage vechi, din care

adunase câteva lăzi. Și de patru ori a prezis unde trebuie căutate cisternele subterane. E drept că o cisternă era seacă, în cea de-a doua apa era stătută, însă de două ori expediția a obținut apă excelentă mulțumită lui Izea și numai lui Izea.

În al doilea rând, el a găsit un depozit de motorină, după care antisemitismul lui Elllisower a devenit într-o măsură considerabilă abstract. „Eu îi urăsc pe jidani, îi explica el mecanicului șef. Nimic nu-i mai rău pe lume ca jidanul. Niciodată însă n-am avut nimic împotriva evreilor! să-l luăm, de pildă, pe Katzman."

Mai departe. Izea îi aproviziona pe toți cu hârtie. Rezervele de hârtie igienică se isprăviseră chiar după cea dintâi explozie de maladii stomacale și iată că, în acest moment, popularitatea lui Izea – singurul posesor și păstrător al unor bogății de hârtie, în țara unde nu găsești nici un smoc de iarbă, darmite o frunză de brusture —, deci, în acest moment, popularitatea lui Izea a atins ultima limită.

Nu trecuseră nici două săptămâni de expediție, când Andrei, cu oarecare gelozie chiar, a descoperit că Izea era îndrăgit. De toată lumea. Chiar și de către soldați, ceea ce era absolut incredibil. În timpul popasurilor se înghesuiau în jurul lui și, cu gurile căscate, îi ascultau pălăvrăgeala. Din proprie inițiativă și cu plăcere îi cărau din loc în loc lăzile lui de fier pline cu documente. Ei se plângeau și se grozăveau pe lângă el ca școlarii pe lângă profesorul iubit. Pe Vogel îl urau, de colonel se temeau, cu cercetătorii se băteau, însă cu Izea râdeau. Nu de el – cu el! „Știi, Katzman, i-a spus într-o zi colonelul. N-am înțeles niciodată de ce armata are nevoie de comisari. Eu n-am avut niciodată comisar, însă pe dumneata te-aș lua."

Izea isprăvi de triat un pachet de hârtii și mai scoase unul din sân.

— Ai găsit ceva interesant? întrebă Andrei.

Nu întrebă pentru că ar fi fost într-adevăr curios, ci pur și simplu dorea să-și exprime cumva duioșia care îl cuprinsese brusc pentru acest om neîndemânatic, ridicol și chiar neplăcut la vedere.

Izea nu apucă să răspundă, izbuti doar să dea din cap. Ușa de deschise și în cameră intră colonelul Saint-James.

— Permiteți, consiliere?

— Vă rog, colonele, zise Andrei, ridicându-se. Bună seara.

Izea sări și îi trase colonelului fotoliul.

Ești foarte amabil, comisare, spuse colonelul și se așeză agale, din două mișcări. Arăta ca de obicei – îngrijit, proaspăt, mirosind a apă de colonie și a tutun de calitate —, numai obrajii, în ultima vreme, i se cam scofâlciseră și ochii parcă îi coborâseră mai mult în fundul capului. Și acum nu mai mergea cu obișnuita-i cravașă, ci cu un baston negru, lung, în care se sprijinea în mod clar când stătea în picioare.

— Acea bătaie revoltătoare sub fereastră. Rosti colonelul. Îmi cer scuze, consiliere, pentru ostașul meu.

— Să sperăm că a fost ultima, spuse Andrei posomorât. N-am intenția să mai tolerez așa ceva.

Colonelul dădu din cap distrat.

— Soldații se bat întotdeauna, observă el neglijent. În armata britanică acest lucru este chiar stimulat. Spiritul combativ, agresivitatea sănătoasă și așa mai departe. Însă dumneavoastră aveți dreptate. În aceste condiții grele de campanie este inadmisibil.

— Se lasă pe spate în fotoliu, scoase pipa și începu s-o umple.

— Și totuși, adversarul potențial nu se arată, consiliere! spuse el ironic. În legătură cu aceasta, prevăd mari complicații pentru bietul meu stat-major. Ba chiar și pentru politicieni, ca să fiu sincer.

— Dimpotrivă! exclamă Izea. De-abia acum încep pentru noi zilele cele mai fierbinți! Întrucât adevăratul adversar nu există, va trebui inventat. Și cum ne arată experiența universală, cel mai cumplit adversar este cel inventat. Vă asigur că acesta va fi un monstru neverosimil, înspăimântător. Va trebui dublată armata.

— Așa, deci? spuse colonelul, ca și mai înainte – ironic. Interesant, cine o să-l născocească? Nu cumva dumneata, comisarul meu?

— Dumneavoastră! zise Izea triumfător. Dumneavoastră în primul rând.

— El începu să îndoaie câte un deget.

— Mai întâi, va trebui să creați pe lângă statul major secția de propagandă politică.

Se auziră ciocănituri în ușă și, înainte ca Andrei să răspundă, intrară Kehada și Ellisower. Kehada era posomorât. Ellisower surâdea vag, de undeva tocmai de sub tavan.

— Vă rog să luați loc, domnilor, îi invită rece Andrei. Bătu cu nodurile degetelor în masă și se adresă lui Izea: Katzman, începem.

Izea se opri la jumătatea cuvântului și se întoarse ascultător cu fața spre Andrei, trecându-și mâna peste spătarul scaunului. Colonelul se îndreptă din nou, împreunându-și mâinile pe măciulia bastonului.

— Aveți cuvântul, domnule Kehada.

Șeful cu partea științifică ședea chiar în fața lui, cu picioarele groase larg desfăcute, ca un halterofil, ca să nu transpire când ridică haltera, iar Ellisower, ca întotdeauna, se așeză în spatele lui, gârbovindu-se cât mai mult cu putință, ca să pară mai puțin înalt.

— În geologie nimic nou, spuse Kehada mohorât. Ca și până acum – lut și nisip. Nici urmă de apă. Conducta de apă este de mult uscată. Poate că tocmai din pricina asta or fi plecat de aici, nu știu. Datele privind soarele, vântul și așa mai departe.

— Scoase din buzunarul de la piept o foaie de hârtie și o întinse lui Andrei.

— Deocamdată atât.

Lui Andrei tare nu-i plăcu acest „deocamdată”, însă dădu doar din cap și își mută privirea asupra lui Ellisower.

— Transportul?

Ellisower se îndreptă și începu să vorbească pe deasupra capului lui Kehada:

— Astăzi s-au parcurs treizeci și opt de kilometri. Motorul tractorului numărul doi are nevoie de reparație capitală. Regret mult, domnule consilier, dar – vai.

— Da, spuse Andrei. Ce înseamnă reparație capitală?

— Două-trei zile, spuse Ellisower. O parte dintre subansambluri vor trebui înlocuite, iar altele reparate. Poate chiar patru zile. Sau cinci.

— Sau zece, spuse Andrei. Dați-mi raportul.

— Sau zece, se învoi Ellisower, surâzând la fel de vag. Fără să se ridice, el întinse raportul său peste umărul lui Kehada.

— Ați spus asta în glumă, nu? rosti Andrei, încercând să fie cât mai calm.

— Ce anume, domnule consilier? întrebă Ellisower speriat. Sau doar se prefăcu speriat.

— Trei sau zece zile, domnule specialist?!

— Îmi pare foarte rău, domnule consilier. Bâigui Ellisower. Mi-e frică să spun exact. Nu suntem la garaj, și pe urmă Permiak al meu. Are o erupție pe spate și toată ziua a vomitat. El este mecanicul meu șef, domnule consilier.

— Dar dumneavoastră? spuse Andrei.

— Eu voi face tot ce pot. Este altceva în condițiile noastre. Mă refer la condițiile de campanie.

O vreme, el continuă să bâiguie ceva despre mecanici, despre macara, pe care n-au luat-o, deși el a avertizat. Despre mașina de găurit, care nu există aici și, din păcate, nu poate să existe, din nou despre mecanic și încă despre niște pistoane și bolțuri. Cu fiece minut, vorbea tot mai încet, tot mai încâlcit și, în sfârșit, tăcu definitiv, iar Andrei, în tot timpul acesta, îl privea țintă în ochi și era absolut clar că acest pehlivan lung și fricos mințea cu nerușinare, și chiar el își dă seama și vede că toți ceilalți înțeleg asta și încearcă să iasă din încurcătură, dar nu izbutește, și totuși are intenția fermă să-și susțină minciuna până la capăt.

Pe urmă, Andrei lăsă ochii în jos, uitându-se peste raportul lui, peste rândurile dezordonate, mâzgălite cu laba-gâștii, însă nu vedea și nu înțelegea nimic. S-au înțeles, mișeii, își zicea el ușor disperat. Și ăștia s-au înțeles. Cum să procedez cu ei acum? Păcat că n-am pistolul. Să-l plesnesc pe Ellisower. Ori să-l sperii astfel încât să facă în pantaloni. Nu Kehada. Kehada este șeful lor. Vrea să arunce totul în spinarea mea. Vrea să mă facă doar pe mine răspunzător de acest proiect împuțit.

Secătura, matahala dracului. Îi venea să urle și să izbească din toate puterile cu pumnul în masă.

Tăcerea devenise insuportabilă. Deodată, Izea începu să se bâțâie pe scaun și să mormăie:

— De fapt, despre ce este vorba? La urma urmelor, n-avem unde să ne grăbim. O să facem un popas. În clădirile astea pot fi arhive. E adevărat că aici nu e apă, însă după apă putem trimite un grup special înainte.

Îndată îl întrerupse Kehada.

— Prostii, spuse el tăios. Haideți să sfârșim cu pălăvrăgeala, domnilor. Haideți să punem punctul pe „i”. Expediția a eșuat. Apă nu am găsit. Petrol – de asemenea. Și nici nu puteam găsi cu o astfel de organizare a prospecțiunilor geologice. Alergăm ca nebunii, oamenii sunt istoviți, mijloacele de transport – epuizate. De disciplină nici nu se poate vorbi în detașament – hrănim fete de pripas, cărăm după noi niște colportori de zvonuri. Am pierdut de mult orice perspectivă, pe nimeni nu mai interesează nimic. Oamenii nu vor să meargă mai departe, ei nu înțeleg de ce trebuie să mergem, iar noi nu știm ce să le spunem. Datele cosmo-grafice nu s-au dovedit bune de nimic: neam pregătit de geruri polare, dar am ajuns în pustiu dogoritor. Efectivul expediției a fost ales prost, la nimereală. Asistența medicală este detestabilă. Și, iată, drept rezultat, căpătăm ceea ce trebuia să căpătăm: decăderea spiritului moral, destrămarea disciplinei, nesupunerea tăinuită și, mâine-poimâine, răzmeriță.

Kehada tăcu, scoase portțigaretul și își aprinse o țigară.

— De fapt, ce propuneți, domnule Kehada? rosti Andrei cu voce înăbușită. Fața respingătoare cu mustăți groase plutea dinaintea lui în păienjenișul unor linii nedefinite. Tare ar fi vrut să-l pocnească. Cu lampa. Drept între mustăți.

— După mine, asta-i trivial, rosti Kehada cu dispreț. Trebuie să facem cale întoarsă. Și neîntârziat. Cât mai suntem întregi.

Calm, căuta Andrei să-și impună. Trebuie să fiu calm. Cât mai puține cuvinte. Nu trebuie, în nici un caz, să intru în discuție. Să ascult liniștit și să tac. Ah, ce mi-ar plăcea să-l pocnesc!

— Într-adevăr, prinse glas Ellisower. Până când să tot mergem? Oamenii mei mă întreabă: cum vine asta, domnule inginer? Ne-am învoit să mergem până ce soarele apune la orizont. Păi el, dimpotrivă, se tot înalță. Pe urmă ne-am învoit – până se ridică la zenit. Și din nou – nu se înalță, nu ajunge la zenit, ci sare când în sus, când în jos.

Numai să nu intru cu ei în discuție, își repeta Andrei. Lasă-i să trăncănească. Este chiar interesant ce-or să mai născocească, ce-or să mai spună. Colonelul nu mă va trăda. Armata decide totul. Armata! oare tot ei, netrebnicii, să-l fi instigat și pe Vogel?

— Da, și dumneata? îl întrebă Izea pe Ellisower. Dumneata?

— Eu ce?

— Că ei te întreabă, este clar. Dar dumneata ce le răspunzi? Ellisower începu să ridice din umeri și să-și miște sprâncenele rare.

— Ciudat. Mormăi el. Dar ce pot eu să le răspund, vă întreb? Iată ce aș vrea să aflu, ce trebuie să le răspund?! De unde să știu?

— Adică nu le răspundeți nimic?

— Ce aș putea să le răspund? Ce? Le răspund că șefii știu mai bine.

— Halal răspuns! spuse Izea, holbându-și ochii peste măsură de tare. Păi cu astfel de răspunsuri poți să destrami o armată întreagă, darmite niște prăpădiți de șoferi. „Eu, băieți, sunt gata chiar acum s-o pornesc îndărăt, dar, uite, fiara de șef nu mă lasă.” Dar dumneata, dumneata înțelegi de ce mergem? Căci dumneata ești voluntar, pe dumneata nu te-a obligat nimeni!

— Ascultă, Katzman., încercă să-l întrerupă Kehada. Hai să vorbim la obiect! Izea nici măcar nu se uită la el.

— Știai că o să fie greu, Ellisower? Știai. Știai că nu mergem după turtă dulce? Știai. Știai că Orașul are nevoie de această expediție? Știai – dumneata ești un om cult, inginer. Cunoșteai ordinul: mergeți până terminați apa și combustibilul? îl cunoșteai foarte bine, Ellisower!

— Da' eu nu te contrazic! vorbi, în sfârșit, Ellisower speriat. Eu vă explic aici că explicațiile mele. Mie nu-mi este clar cum trebuie să le răspund, pentru că ei mă întreabă.

— N-o mai scălda, Ellisower! spuse Izea ferm. Totul este cât se poate de clar: ți-e frică să mergi mai departe, te ocupi cu sabotajul moral, ți-ai demoralizat propriii subalterni, iar acum ai venit aici să te plângi. Și, de altfel, dumneata nici măcar nu mergi pe jos, mergi cu tractorul.

Hai, Izea, hai, drăguțule, își zicea Andrei cu înduioșare. Arde-l pe acest parșiv, arde-l! După ce a făcut în pantaloni, acum se cere afară.

— Și, de fapt, nu înțeleg de unde panica asta, continuă Izea la fel de ferm. Ne-a tras pe sfoară geologia? Ducă-se la naiba geologia, ne descurcăm și fără geologie. Fără cosmografie – cu atât mai mult. Oare nu vă este clar că obiectivul nostru principal este explorarea, culegerea de informații? Eu personal afirm că expediția chiar astăzi a făcut foarte mult, și poate să facă și mai mult. S-a defectat tractorul? De ce vă e teamă? Poate să fie reparat aici, două zile sau zece, nu știu – îi lăsăm aici pe cei mai obosiți și bolnavi, iar cu cel de-al doilea tractor

pornim încetișor mai departe. Dacă găsim apă – ne oprim și-i așteptăm pe cei din urmă. Totul este foarte simplu, nimic deosebit.

— Da, bineînțeles, totul este foarte simplu, Katzman, spuse Kehada caustic. Dar un glonț în spate nu vrei, Katzman? Sau în frunte? Ești prea pasionat de arhivele dumitale, nu mai observi nimic în jur… Soldații nu vor merge mai departe. Știu asta, i-am auzit cum s-au înțeles între ei.

Deodată, Ellisower se ridică din spatele lui și, îngăimând niște scuze nedeslușite, țâșni pe ușă afară ținându-se de burtă. Șobolanul, zise Andrei, în gând, cu bucurie răutăcioasă. Canalie fricoasă. Lașul!

Kehada parcă nu observă nimic.

— Dintre geologii mei, nu pot să mă bizui decât pe unul, continuă el. Pe soldați și pe șoferi nu poți să te bizui în general. Firește, puteți să împușcați unul sau doi pentru intimidare, poate asta va ajuta. Nu știu. Mă îndoiesc. Și nu sunt convins că aveți dreptul moral să procedați astfel. Ei nu vor să mai meargă pentru că se simt înșelați. Pentru că această expediție nu le-a adus nimic și acum nu mai speră că o să le aducă. Această legendă minunată, pe care a născocit-o cu atâta istețime domnul Katzman – legenda despre Palatul de Cristal —, nu mai are nici o influență. Știi Katzman, acum au întâietate alte legende.

— Ce mama dracului? spuse Izea, bâlbâindu-se de indignare. Eu n-am născocit nimic!

Kehada îl ignoră aproape binevoitor.

— Bine, bine, asta nu mai are acum nici o importanță. Acum este clar că n-o să fie nici un palat, așa că nu mai avem ce vorbi aici. Știți prea bine, domnilor, că trei sferturi dintre voluntarii noștri au venit în această expediție după pradă și numai după pradă. Ce au căpătat în loc de pradă? Diaree cu sânge și o cretină păduchioasă pentru distracții nocturne. Dar nici despre asta n-ar fi vorba. Nu-i de ajuns că sunt dezamăgiți – acum sunt și speriați. Să mulțumim domnului Katzman. Să mulțumim domnului Pak, căruia i-am oferit cu atâta amabilitate masă și casă în expediție. Prin străduințele acestor

domni, oamenii au aflat extrem de multe despre ce ne așteaptă dacă vom porni mai departe. Oamenii se tem de ziua a treisprezecea. Oamenii se tem de lupii vorbitori. Nu ne-au fost de ajuns lupii-rechini – ne-au făgăduit și vorbitori! Oamenii se tem de creaturile cu cap de fier. Și adăugând tot ceea ce au văzut – toți acești muți cu limbile tăiate, lagărele de concentrare părăsite, cretinii sălbăticiți, care se roagă la izvoare, și cretinii bine înarmați, care trag de după colț pe nepusă masă. Adăugând ce au văzut astăzi în casele astea – oasele din apartamentele baricadate. Rezultă o combinație încântătoare și impresionantă. Și dacă ieri soldatul, mai mult decât orice pe lume, se temea de sergentul Vogel, astăzi nu-i mai pasă de el – încearcă spaime și mai teribile.

Kehada tăcu în sfârșit și, trăgându-și răsuflarea, își șterse sudoarea care-i scălda din belșug fața grasă. Și atunci, colonelul, ridicând ironic o sprânceană, rosti:

— Am impresia că și dumneavoastră sunteți serios speriat, domnule Kehada. Sau greșesc?

Kehada îl privi pieziș cu ochii injectați.

— Nu vă faceți griji pentru mine, colonele, mormăi el. Iar dacă mă tem de ceva – mă tem de un glonț în spate. Pe degeaba. De la oameni pe care, de altfel, îi înțeleg.

— Așa, deci? Observă colonelul. Da. Nu mă apuc să apreciez eu importanța acestei expediții și nu îndrăznesc să-i arăt conducătorului expediției cum trebuie să procedeze. Treaba mea este să îndeplinesc ordinele. Socotesc însă necesar să spun că toate aceste considerente referitoare la revoltă și nesupunere mi se par vorbe goale, vorbe fără rost. Lăsați-i pe soldați în seama mea, domnule Kehada. Dacă doriți, puteți să mi-i dați și pe acei geologi ai dumneavoastră în care nu aveți încredere. O să mă ocup cu plăcere de ei. Trebuie să vă atrag atenția, consiliere – continuă el cu aceeași politețe sarcastică, întorcându-se spre Andrei —, că astăzi, aici, se vorbește prea mult despre soldați, și – culmea!

— Vorbesc tocmai acele persoane care, oficial, nu au nici o legătură cu soldații.

— Despre soldați vorbesc persoane care zi și noapte

muncesc, mănâncă și dorm alături de ei.

În liniștea care se lăsă răsună scârțâitul ușor al fotoliului de piele: colonelul se așeză foarte drept. O vreme nu spuse nimic. Ușa se deschise ușurel, Ellisower, surâzând acru, înclinându-se ușor din mers, se strecură la locul lui.

— Hai, îl zorea Andrei, neluându-și ochii de la colonel. Hai! Plesnește-l! Peste mustăți! Peste bot, peste bot!

În sfârșit, colonelul începu să vorbească:

— Trebuie, de asemenea, să vă atrag atenția, consiliere, că la o parte dintre cadrele de conducere am descoperit astăzi o simpatie clară și, mai mult, îngăduință pentru manifestări explicabile, obișnuite, dar absolut nedorite, ale unor grade inferioare din armată. Ca ofițer superior, vreau să declar următoarele. În cazul când amintitele îngăduință și simpatie vor îmbrăca vreo formă practică, voi proceda cu cei îngăduitori și simpatizanți așa cum se procedează cu aceștia în condiții de campanie. În rest, domnule consilier, am onoarea să vă asigur că armata este gata și de acum înainte să îndeplinească ordinele dumneavoastră.

Andrei respiră ușor și privi spre Kehada cu satisfacție. Kehada, zâmbind strâmb, își aprinse o țigară de la chiștoc. Ellisower nu se vedea deloc.

— Și cum se procedează, de fapt, cu cei îngăduitori și simpatizanți în condițiile de campanie? se interesă Izea, extrem de curios, și el foarte mulțumit.

— Sunt spânzurați, răspunse colonelul sec.

Din nou se lăsă tăcerea. Asta este, își zise Andrei. Sper că e clar, domnule Kehada? Sau, poate, mai aveți întrebări? Da de unde, nu mai aveți nici o întrebare! Armata! Armata rezolvă totul, dragii mei. Și totuși, nu înțeleg nimic, își zise el. De unde atâta siguranță la el? Ori asta este doar o mască, domnule colonel? Fiindcă și eu acum arăt foarte sigur. În orice caz, ar trebui să arăt. Sunt obligat.

Se uită pe sub sprâncene la colonel. Acela, ca și până acum, ședea foarte drept, strângând între dinți pipa stinsă. Și era foarte palid. Poate din pricina furiei. Pe dracu', pe dracu', își zise Andrei alarmat. Popas lung! Neîntârziat. Și Katzman să-mi

găsească apă. Multă apă. Pentru colonel. Numai pentru colonel. Și chiar din noaptea asta – porție dublă de apă colonelului!

Ellisower, crispat, scoase capul de după umărul gros al lui Kehoda și scânci jalnic:

— Îmi permiteți. Am nevoie. Din nou.

— Stați jos, spuse Andrei. Isprăvim îndată.

— Se lăsă pe spate și se prinse de brațele fotoliului.

— Ordin pentru mâine. Se declară popas lung. Ellisower! toate forțele Ia tractorul defect. Vă dau termen trei zile, vă rog să vă încadrați. Kehada! Mâine, toată ziua, vă ocupați de bolnavi. Poimâine, veți fi pregătit să plecați cu mine într-o recunoaștere în adâncime. Katzman, veniți cu noi. Apă! zise el și bătu cu degetul în masă. Îmi trebuie apă, Katzman! Domnule colonel! Pentru mâine vă ordon să vă odihniți. Poimâine veți lua în primire comanda taberei. Asta-i tot, domnilor. Sunteți liberi.

DOI.

LUMINÂNDU-ȘI CU LANTERNA sub picioare, Andrei urcă grăbit la ultimul etaj – pare-se al patrulea. La dracu', n-o să ajung. Se opri și se încordă tot, așteptând să-i treacă senzația unei nevoi fizice acute. Cu un mârâit surd, ceva i se răsuci în pântece, se simți puțin mai bine. Diavolii, au pângărit toate etajele, nici nu ai unde să pui piciorul. Ajunse pe palier și împinse prima ușă. Ușa se deschise scârțâind. Andrei se strecură înăuntru și adulmecă. Parcă nu se simțea nimic. Lumină cu lanterna. Pe parchetul crăpat de uscăciune, chiar aici, lângă ușă, se zăreau albe, niște oase printre zdrențe sfarojite, un craniu își rânjea dinții, acoperit de smocuri de păr. E limpede: au intrat, s-au uitat, dar s-au speriat. Mișcându-și nefiresc picioarele, Andrei aproape că o luă la fugă pe coridor. Salonul. La dracu', un fel de dormitor. Unde o fi latrina? A, uite-o.

Pe urmă, liniștit, deși crampele din burtă nu se potoliseră definitiv, lac de sudoare rece și lipicioasă, ieși din nou în coridor, se încinse pe întuneric și scoase iar lanterna din buzunar.

Mutul era acolo, stătea rezemat cu umărul de un dulap lustruit, nesfârșit de înalt, cu palmele mari și albe vârâte sub centura lată.

— Păzești? îi spuse Andrei blând și distrat. Păzește, păzește, altfel mă vor trăsni cu ceva greu de după colț și ce-o să te faci atunci?

Se surprinse gândindu-se că își făcuse obiceiul să vorbească cu acest om precum cu un câine uriaș și se simți rușinat. Îl bătu pe Mut prietenește pe umărul răcoros și, acum grăbindu-se, o pomi prin apartament, luminând cu lanterna în dreapta și în stânga. În spate, fără să se apropie și fără să rămână în urmă, se auzeau pașii ușori ai Mutului.

Acest apartament era și mai luxos. O mulțime de camere, pline cu mobilă veche, grea, lustre uriașe, tablouri mari înnegrite, în rame de muzeu. Mobila însă era aproape toată stricată – brațele fotoliilor rupte, scaunele zăceau fără spătare și fără picioare, dulapurile nu mai aveau uși. Oare au făcut focul în sobe cu mobilă? se întrebă Andrei. Pe căldura asta? Bizar.

Casa în general era, să spunem direct, cam bizară – soldații puteau să aibă deplină dreptate. Unele apartamente erau deschise, acestea erau goale, fără nimic, doar pereții goi. Altele erau încuiate pe dinăuntru, uneori chiar baricadate cu mobilă și, dacă izbuteai să pătrunzi, dădeai peste oase de om. Același lucru era și în casele vecine, se putea face presupunerea că și în celelalte clădiri ale cartierului era la fel.

Toate astea nu aveau nici un Dumnezeu, și nici chiar Izea Katzman nu izbutise deocamdată să născocească vreo explicație plauzibilă – de ce unii locatari ai acestor case au fugit, luând cu ei tot ce au putut să ducă, chiar și cărțile, iar alții s-au baricadat în locuințele lor, pesemne ca să moară acolo de foame și sete. Poate și de frig – în unele apartamente au fost descoperite jalnice parodii ale unor sobe de fier, iar în altele focul era făcut direct pe dușumea sau pe niște foi de tablă ruginită, smulse mai degrabă de pe acoperiș.

— Tu înțelegi ce s-a întâmplat aici? îl întrebă Andrei pe Mut.

Acela clătină încet din cap.

— Ai mai fost aici vreodată?

Mutul aprobă din cap.

— Atunci locuiați aici?

„Nu”, arătă Mutul.

— Am înțeles, mormăi Andrei, încercând să distingă ce reprezenta un tablou înnegrit. Se pare că era un fel de portret. O femeie.

— Este un loc periculos? întrebă el.

Mutul îl privea cu ochii ficși.

— Înțelegi întrebarea?

Da.

— Poți să răspunzi?

Nu.

— Mulțumesc și numai pentru atât, spuse Andrei gânditor. Deci, poate că nu e nimic. Bine, hai acasă.

Se întoarseră la etajul întâi. Mutul rămase în colțul lui, iar Andrei intră în camera sa. Coreeanul Pak îl aștepta, discuta ceva cu Izea. Zărindu-l pe Andrei, tăcu și se ridică să-l întâmpine.

— Luați loc, domnule Pak, spuse Andrei, așezându-se și el.

Pak, zăbovind puțin, se lăsă cu grijă pe scaun și își puse mâna pe genunchi. Fața lui gălbuie era liniștită, ochii somnoroși străluceau umezi prin crăpăturile dintre pleoapele ușor umflate. Lui Andrei i-a plăcut întotdeauna de el – prin ceva insesizabil semăna cu Kensi, sau pur și simplu pentru că era întotdeauna curat și îngrijit, binevoitor, prietenos cu toată lumea, însă fără pic de familiaritate, zgârcit la vorbă, însă politicos și afabil —întotdeauna el însuși, întotdeauna la o oarecare distanță. Ori poate pentru că tocmai el, Pak, stăvilise ciocnirea aceea stupidă de la kilometrul trei sute patruzeci – în toiul schimbului de focuri a ieșit dintre ruine și, ridicând brațul cu palma desfăcută, a pornit în întâmpinarea gloanțelor.

— Dormeați, domnule Pak? întrebă Andrei.

— Nu, domnule consilier. Încă nu mă culcasem.

— Vă chinuie stomacul?

— Nu mai mult decât pe alții.

— Probabil însă că nici mai puțin. Observă Andrei. Dar cu picioarele cum stați?

— Mai bine decât alții.

— Asta-i bine, spuse Andrei. Care e starea de spirit? Ați obosit rău?

— Cu mine totul este în regulă, vă mulțumesc, domnule consilier.

— Asta-i bine, repetă Andrei. Iată de ce v-am deranjat, domnule Pak. Mâine va fi popas lung. Însă poimâine, intenționez să efectuez, cu un grup nu prea mare, o mică recunoaștere. Vreo cincizeci-șaptezeci de kilometri înainte. Trebuie să găsim apă, domnule Pak. Probabil că vom merge fără bagaje multe, pentru iuțeală.

— Vă înțeleg, domnule consilier, spuse Pak. Cer permisiunea să vă însoțesc.

— Mulțumesc. Voiam să vă rog asta. Așadar, pornim poimâine dimineață, la șase fix. Hrana rece și apa o primești de la sergent. Ne-am înțeles? Acum, iată ce e. Ce credeți, vom izbuti să găsim apă aici?

— Cred că da, spuse Pak. Am auzit câte ceva despre ținuturile astea. Undeva pe aici trebuie să fie un izvor. Cândva, se spune, era un izvor puternic. Acum, probabil, o mai fi slăbit. Dar pentru detașamentul nostru s-ar putea să ajungă. Trebuie cercetat.

— Dar poate că a secat de tot?

Pak clătină din cap.

— Este posibil, dar foarte puțin probabil. N-am auzit niciodată de izvoare care să fi secat definitiv. Debitul apei poate să se împuțineze, chiar foarte mult, dar izvoarele, de bună seamă, nu seacă definitiv.

— În documente, deocamdată, n-am găsit nimic folositor, spuse Izea. Apa era adusă în oraș printr-un apeduct, dar acum acest apeduct este uscat cA. Ca. Nici nu știu ce. Pak tăcea.

— Și ce ați mai auzit despre aceste cartiere? îl întrebă Andrei.

— Tot felul de lucruri, care mai de care mai teribile, zise Pak. O parte, evident – născociri. În ceea ce privește restul.

— El ridică din umeri.

— De exemplu? spuse Andrei.

— De fapt, toate astea vi le-am povestit mai înainte, domnule consilier. De exemplu, după cele auzite, undeva, nu prea departe de aici, se află așa-zisul Oraș al Creaturilor-cu-cap-de-fier. Însă cine sunt acestea, n-am izbutit să înțeleg. Cascada însângerată – asta însă este departe, desigur. Probabil că e vorba de un torent care spală o rocă de culoare roșie. În orice caz, acolo va fi apă multă. Există legende despre animale care vorbesc – dar asta-i de acum la limita verosimilului. Iar despre ce se află dincolo de această limită, nu are, pesemne, rost să vorbim. De altfel, Experimentul este Experiment.

— De bună seamă că vi s-a făcut lehamite de aceste întrebări, spuse Andrei zâmbind. Îmi închipui cât v-ați săturat să repetați unul și același lucru a douăzecea oară. Dar trebuie să ne scuzați, domnule Pak. Dumneavoastră sunteți cel mai informat dintre noi.

Pak ridică iar din umeri.

— Din păcate, valoarea informațiilor mele este mică, spuse el sec. Majoritatea zvonurilor nu se confirmă. Și invers – se întâlnesc multe despre care n-am auzit niciodată nimic. Iar în ceea ce privește întrebările – nu vi se pare, domnule consilier, că membrii de rând ai grupului sunt prea informați când este vorba despre zvonuri? Personal, răspund la întrebări numai atunci când discut cu cineva dintre cadrele de conducere. Consider incorect, domnule consilier, că soldații și alți lucrători de rând ai expediției sunt la curent cu toate aceste zvonuri. Este dăunător pentru moral.

— Sunt întru totul de acord, spuse Andrei, încercând să nu-și abată privirea. Și în orice caz, aș prefera mai multe zvonuri despre râuri cu lapte și miere.

— Da, zise Pak. Iată de ce când mă întreabă soldații, eu încerc să ocolesc temele neplăcute și insist mai mult asupra legendei cu Palatul de Cleștar. E drept că în ultima vreme nu mai vor s-o asculte. Toți se tem tare mult și vor acasă.

— Și dumneavoastră la fel? întrebă Andrei cu înțelegere.

— Eu nu am casă, spuse Pak liniștit. Fața lui era

impenetrabilă, ochii îi deveniseră tare somnoroși.

— Mda. Făcu Andrei, bătând darabana în masă. Bine, domnule Pak, încă o dată – mulțumesc. Vă rog să vă odihniți. Noapte bună.

El însoți cu privirea spatele îmbrăcat în serj albastru decolorat, așteptă să închidă ușa și zise:

— Aș vrea totuși să înțeleg, de ce s-a agățat de noi?

— Cum adică de ce? tresări Izea. Ei n-au putut să organizeze o expediție de explorare, iată că s-au cerut la tine.

— De fapt, ce nevoie au ei de explorare?

— Ei, dragul meu, nu tuturor le este pe plac împărăția lui Geiger, cum îți este ție! Înainte n-au vrut să trăiască sub domnul primar – asta nu te miră? Iar acum nu doresc să trăiască sub domnul președinte. Ei vor să trăiască de sine stătător, înțelegi?

— Înțeleg, spuse Andrei. Însă, după mine, nimeni nu are de gând să-i împiedice să trăiască de sine stătător.

— Asta – după tine, zise Izea. Dar tu nu ești președinte.

Andrei căută în cufărul de fier, scoase un bidonaș plat cu spirt și deșurubă căpăcelul.

— Oare tu îți închipui, spuse Izea, că Geiger va tolera în coasta lui o colonie puternică, bine înarmată? Două sute de bărbați călițI, care au îndurat de toate, la numai trei sute de kilometri de Casa de Sticlă. Bineînțeles, le va face viața imposibilă. Deci, ei trebuie să plece mai departe, la nord. Încotro?

Andrei își stropi mâinile cu spirt și începu să le frece cu putere una de alta.

— Mi s-a făcut lehamite de murdăria asta. Mormăi el cu dezgust. Nici nu-ți poți închipui.

— Da, murdăria. Zise Izea distrat. Murdăria nu-i ca zahărul. Spune-mi de ce te iei mereu de Pak? Cu ce nu-ți este pe plac? Eu îl cunosc de mult, poate chiar din prima zi. Este un om foarte cinstit și foarte cult. De ce te ții de capul lui? Doar ura ta zoologică față de intelectuali poate fi explicația acestor interminabile interogatorii iezuite. Dacă ții morțiș să afli cine răspândește zvonurile, interoghează-i pe informatorii tăi, dar

Pak n-are nici un amestec.

— Eu n-am informatori, spuse Andrei rece. Tăcură. Apoi, Andrei, surprinzător și pentru el, zise:

— Vrei să-ți spun cinstit?

— Ei? făcu Izea cu ochii strălucind de curiozitate.

— Iată, dragul meu, în ultima vreme am mereu sentimentul că cineva dorește tare mult să oprească expediția noastră. S-o întrerupă definitiv, înțelegi? Nu să facem calea întoarsă pur și simplu și să ne ducem acasă, ci să ne dea gata. Să ne distrugă. Să dispărem fără urmă, pricepi?

— Ei, frățioare! spuse Izea. Degetele lui se afundară în barbă, căutând negul.

— Da-da! Și tot încerc să-mi dau seama cine ar avea interesul s-o facă. Și rezultă că Pak al tău ar avea acest interes. Taci! Lasă-mă să isprăvesc! dacă noi dispărem fără urmă, Geiger nu va afla nimic – nici despre colonie, despre nimic. Și o a doua expediție de acest fel nu va organiza prea curând! Și atunci ei nu vor fi nevoiți să se retragă spre nord, să-și părăsească locurile cu care s-au deprins. Uite, vezi, așa mă gândesc, înțelegi?!

— Eu cred că te-ai țicnit, zise Izea. Ce te face să ai impresia asta? Dacă-i vorba de făcut calea întoarsă – nu-ți trebuie nici un sentiment, nici o impresie. Toți vor să ne întoarcem. De unde însă ai scos-o că vor să ne distrugă?

— Nu știu, spuse Andrei. Ți-am spus – e un sentiment.

— Tăcu.

— În orice caz, am făcut bine că am hotărât să-l iau pe Pak cu mine poimâine. N-are ce face fără mine în tabără.

— Da' ce amestec are el? strigă Izea. Gândește-te cu capul tău ăla prost! Ne distruge, și pe urmă? Opt sute de kilometri pe jos? Fără apă?

— De unde să știu eu? se oțărî Andrei. Poate că știe să conducă tractorul.

— Urmează s-o mai suspectezi și pe Mâmra, spuse Izea. Ca în. Cum îi zice? ca în povestea craiului Dodon. Crăiasa din Șemahan*.

—-

* Personaje din Povestea pescarului și peștișorului de A. S. Pușkin

—-

— Mda. Mâmra. Zise Andrei. Altă poamă. Și Mutul ăsta. Cine o fi? De unde este? De ce se ține peste tot de mine ca un câine? Chiar și la privată. De altfel, știi, se pare că el a mai fost prin locurile astea.

— Mare descoperire ai făcut! spuse Izea disprețuitor. Eu mi-am dat seama de mult. Oamenii fără limbă au venit dinspre nord.

— Poate că tocmai aici le-au fost tăiate limbile? zise Andrei încet.

Izea se uită la el.

— Auzi? Hai să bem, spuse el.

— N-avem cu ce amesteca.

— Atunci, dacă vrei, ți-o aduc pe Mâmra?

— Du-te dracului.

— Andrei se ridică și, strâmbându-se, își mișcă piciorul ros de gheată.

— Bine, eu mă duc să văd ce și cum.

— Se bătu peste tocul gol.

— Tu ai revolver?

— Am, nu știu pe unde. De ce?

— Bine, mă duc așa, spuse Andrei.

Scoțând din mers lanterna, ieși în coridor. Mutul se ridică, întâmpinându-l. La dreapta, în fundul apartamentului, de după o ușă pe jumătate deschisă, se auziră niște glasuri domoale. Andrei se opri puțin.

— La Cairo, Dugan, la Cairo! Predica, pe un ton solemn și convingător, colonelul. Acum văd că ai uitat totul, Dugan. Regimentul douăzeci și unu al pușcașilor din Yorkshire. Și pe atunci îl comanda bătrânul Bill, cel de al cincilea baronet de Stratford.

— Îmi cer scuze, domnule colonel, replică Dugan respectuos. Putem să apelăm la jurnalele de zi ale domnului colonel.

— Nu-i nevoie, nu-i nevoie de nici un jurnal, Dugan! Vezi-ți de pistolul dumitale. Mi-ai promis că-mi citești ceva înainte de

culcare.

Andrei ieși pe palierul scării și se izbi de Ellisower ca de un stâlp de telegraf. Ellisower fuma, sprijinindu-se cu dosul de balustrada metalică.

— Ultima înainte de culcare? întrebă Andrei.

— Întocmai, domnule consilier. Mă duc să mă culc.

— Da, da, mergeți la culcare, spuse Andrei, trecând mai departe. Știți: cu cât dormi mai mult, cu atât greșești mai puțin.

Ellisower chicoti respectuos în urmă. Găliganul, gândi Andrei. Încearcă să nu te încadrezi în cele trei zile —o să te înham pe tine la remorcă.

Gradele inferioare se instalaseră la parter (deși nevoile și le făceau la etajele de sus). Nu se auzeau discuții – pesemne toți, sau aproape toți, dormeau. Prin ușile deschise, pentru curent, ale apartamentelor care dădeau în vestibul, se auzea sforăit pe mai multe voci, plescăit, mormăit prin somn, tuse tabagică.

Andrei se uită mai întâi în apartamentul de la stânga. Aici se instalaseră soldații. Dintr-o cămăruță fără ferestre răzbătea lumină. Sergentul Vogel, numai în chiloți și cu chipiul dat pe ceafă, ședea la o măsuță și completa cu sârg nu știu ce formular. În armată era ordine: ușa cămăruței era dată la perete, și nimeni nu putea să intre ori să iasă fără a fi observat. Auzind zgomot de pași, sergentul ridică repede capul și se uită, ferindu-și fața de lumina lămpii.

— Eu sunt, Vogel, spuse Andrei încet și intră.

Într-o clipă, Vogel îi trase un scaun. Andrei se așeză și se uită împrejur. Da, în armată era ordine. Cele trei bidoane cu apă de băut erau aici. Lăzile cu pesmeți și conserve pentru micul dejun de mâine erau și ele aici. Și lada cu țigări. Pistolul admirabil curățat al sergentului se afla pe masă. În cămăruță era un miros greu, bărbătesc, de campanie. Andrei își puse mâna pe spătarul scaunului.

— Ce avem la micul dejun, sergent? întrebă el.

— Ca de obicei, domnule consilier, spuse Vogel mirat.

— Hai, născocește și tu ceva care să nu fie ca de obicei, zise Andrei. Orez cu lapte și zahăr. Fructe conservate mai sunt?

— Se poate orez cu prune, propuse sergentul.

— Bun, orez cu prune. Dimineață să dai porție dublă de apă. Și ciocolată, jumătate de tabletă. Ciocolată a mai rămas?

— A mai rămas puțină, spuse sergentul fără tragere de inimă.

— Dă-o pe aceea. Țigările. Asta-i ultima ladă?

— Întocmai.

— N-ai ce-i face. Mâine ca de obicei, iar de poimâine, micșorezi rația. Da, și încă ceva. De astăzi încolo, colonelului o porție dublă de apă.

— Permiteți-mi să raportez., începu sergentul.

— Știu, îl întrerupse Andrei. Spui că este ordinul meu.

— Am înțeles. Cum dorește domnul consilier. Anastasis! Încotro? Andrei se întoarse. În coridor, clătinându-se pe picioarele nesigure și ținându-se cu mâna de perete, stătea un soldat complet moleșit de somn – tot numai în chiloți și ghete.

— Îmi cer iertare, domnule sergent. Bălmăji el. Era evident că nu-și dădea seama de nimic. Apoi luă poziția de drepți. Permiteți să merg la toaletă, domnule sergent!

— Ai nevoie de hârtie?

Soldatul plescăi din buze, mișcându-și fața.

— Nu. Am. Zise el, arătând o bucată de hârtie mototolită în pumn, probabil din arhivele lui Izea. Îmi permiteți?

— Du-te. Vă rog să mă iertați, domnule consilier. Toată noaptea urdină. Uneori se întâmplă să facă pur și simplu pe ei. Înainte mai ajuta permanganatul, acum nimic nu mai ajută. Domnul consilier dorește să inspecteze santinelele?

— Nu, spuse Andrei, ridicându-se.

— Ordonați să vă însoțesc?

— Nu. Continuă-ți treaba.

Andrei ieși din nou în vestibul. Aici era la fel de cald, dar putea, totuși, mai puțin. Lângă el răsări fără zgomot Mutul. Se auzea cum pe scară, cu un etaj mai sus, icnește și șuieră printre dinți soldatul Anastasis. Dacă nu poate să ajungă la umblătoare, îi dă drumul pe dușumea, se gândi Andrei cu o compasiune plină de dezgust.

— Hai, zise el în șoaptă către Mut. Hai să vedem cum s-au aranjat civilii. Traversă vestibulul și intră în apartamentul de

vizavi. Putoarea de campanie trăsnea și aici, dar nu mai domnea ordinea militărească. Lampa din coridor, cu făclia micșorată, lumina palidă, aparatele introduse neglijent în husele de prelată aruncate claie peste grămadă laolaltă cu armele, un rucsac murdar întors pe dos, gamele și cănițe aruncate lângă perete. Luând lampa, Andrei intră în camera cea mai apropiată și numaidecât călca pe o gheată.

Aici dormeau șoferii – goi, transpirați, întinși pe o prelată mototolită. Nici nu mai așternuseră cearșafurile. Însă, cu siguranță, cearșafurile erau mai murdare decât orice prelată. Deodată, unul dintre șoferi se ridică în capul oaselor, fără să deschidă ochii, se scărpină cu furie pe umeri și rosti nedeslușit: „Mergem la vânătoare, nu la baie. La vânătoare, ai înțeles? Apa e galbenĂ. Sub zăpadă e galbenă, pricepi?" Fără să termine, se muie și se prăvăli într-o rână.

Andrei se convinse că toți patru erau acolo și trecu în altă cameră. Aici locuiau intelectualii. Dormeau pe paturi pliante, pe cearșafuri cenușii, dormeau tot neliniștiți, sforăind nesănătos – gemeau, scrâșneau din dinți. Doi cartografi într-o cameră, doi geologi – în cealaltă. În camera geologilor, Andrei sesiză un miros dulceag necunoscut și numaidecât își aduse aminte de zvonul că geologii fumează hașiș. Alaltăieri, sergentul Vogel i-a luat soldatului Tevosian țigara cu hașiș, l-a plesnit peste față și l-a amenințat că o să-l lase să putrezească în avangardă. Deși colonelul a tratat acest caz mai degrabă cu ironie, lui Andrei acest lucru nu i-a plăcut deloc.

Celelalte camere din imensul apartament erau goale, doar la bucătărie, cu capul învelit în niște zdrențe, dormea Mâmra – se vede că o istoviseră în seara asta. De sub zdrențele mizerabile ieșeau picioarele subțiri, goale, toate numai vânătăi și cu niște pete. Uite ce belea pe capul nostru, își zise Andrei. Crăiasa din Șemahan. Dracu' s-o ia de cățea blestemată. Târfa abjectă. De unde o fi? Cine este? Bălmăjește ceva ininteligibil într-o limbă necunoscută. De ce există în oraș o limbă necunoscută? Cum se poate una ca asta? când Izea a auzit – a rămas năuc. Mâmra*.

Izea a botezat-o așa. A botezat-o foarte bine. I se potrivește.

Mâmra.

—-

* Muiere, femeie, în argoul pușcăriașilor

—-

Andrei se întoarse în camera șoferilor, ridică lampa desupra capului și i-l arătă Mutului pe Permiak. Mutul alunecă fără zgomot printre cei ce dormeau, se aplecă deasupra lui Permiak și îl luă cu amândouă palmele de urechi. Pe urmă se îndreptă. Permiak ședea, sprijinindu-se într-o mână, și cu cealaltă – ștergându-și saliva care-i cursese din gură în timp ce dormea.

Prinzându-i privirea, Andrei îi făcu semn din cap spre coridor, și Permiak se ridică numaidecât în picioare – ușor, fără zgomot. Intrară într-o cameră goală din fundul apartamentului, Mutul închise ușa bine și se sprijini cu spatele de ea. Andrei se uită unde să se așeze. Camera era goală, și el se așeză direct pe dușumea. Permiak se lăsă pe vine lângă el. În lumina lămpii, fața lui pistruiată părea murdară, părul încurcat îi cădea pe frunte, și printre smocuri se vedea tatuajul strâmb „Robul lui Hrușciov”.

— Ți-e sete? întrebă Andrei în șoaptă.

Permiak aprobă din cap. Pe fața lui apăru cunoscutu-i zâmbet strengar. Andrei scoase din buzunarul de la spate un bidonaș plat, în care mai plescăia puțină apă pe fund și i-l întinse. Se uită cum bea Permiak – cu înghițituri mici, zgârcite, răsuflând zgomotos pe nas, mișcându-și în sus și în jos mărul lui Adam. Apa îi apăru numaidecât pe corp sub formă de nădușeală.

— E călduță. Spuse Permiak răgușit, înapoind bidonașul. De-ar fi fost recE. De la robinet. Eh!

— Ce se întâmplă cu motorul? întrebă Andrei, vârându-și bidonașul înapoi în buzunar. Cu palma desfăcută, Permiak își adună sudoarea de pe frunte.

— E un motor de căcat, spuse el. A fost al doilea în lucru și s-au grăbit să-l termine la timp. E o minune că a rezistat până azi.

— Poate fi reparat?

— Poate fi reparat. O să ne moșmondim cu el vreo două-trei zile și-l reparăm. Doar că nu va ține mult. O să mai umble vreo două sute de kilometri, pe urmă o să ardă din nou. O porcărie de motor.

— Am înțeles, spuse Andrei. Spune-mi, n-ai observat dacă Pak, coreeanul, se învârte pe lângă ostași?

Permiak se eschivă, înciudat, să răspundă. Se dădu mai aproape de Andrei și-i spuse chiar în ureche:

— Astăzi, la popasul de prânz, soldații s-au înțeles să nu meargă mai departe.

— Asta știam, zise Andrei, strângând din dinți.

— Nu pot să-mi dau seama nicicum, șefule, răspunse Permiak, șoptind șuierător. Cel mai mult trăncănește Tevosian, dar el este un palavragiu, și pe urmă, în ultima vreme, în fiece dimineață – e țeapăn.

— E țeapăn. Din pricina hașișului fumat. Nu-l ascultă nimeni. Da' cine-i căpetenia – nu-mi dau sema.

— Hneupek?

— Știe-l dracu'. S-ar putea. E un tip cu autoritate. Șoferii se pare că susțin și ei să nu mergem mai departe. Pe domnul Ellisower nu poți să te bizui nicicum – el chicotește într-una ca o curvă și vrea să facă pe placul tuturor. Deci îi este frică. Eu ce pot face? Eu doar îi îmboldesc, că pe soldați nu te poți bizui, că ei ne urăsc pe noi, șoferii. Noi, chipurile, mergem cu tractorul, ei merg pe jos. Ei au rație de soldat, iar noi ca domnii savanți. De ce să ne iubească? Înainte avea efect, dar acum, nu știu de ce, nu prea mai are.

— Dar cercetătorii ce zic? îl întrerupse Andrei.

— Știe-i dracu'? se ceartă cumplit, își aruncă vorbe de ocară, dar pentru cine sunt – nu-mi dau seama. În fiece zi de la Dumnezeu se încaieră cu soldații pentru Mâmra. Iar domnul Kehada știți ce spunea?

— Că domnul colonel n-o mai duce mult.

— Cui îi spunea?

— Cred că la toți le spune. Eu l-am auzit cu urechile mele cum le zicea geologilor să nu se despartă de arme. N-aveți o țigară, Andrei Mihailovici?

— Nu, spuse Andrei. Dar sergentul?

— De sergent nu te poți apropia. De la el nu poți să scoți nimic. Enigmă. Pe el o să-l omoare cel dintâi. Îl detestă mult.

— Bine, spuse Andrei. Și totuși – despre coreean? Face propagandă printre soldați ori nu?

— N-am văzut. El se ține întotdeauna deoparte. Dacă doriți, o să-l urmăresc în mod special, dar după mine este un număr necâștigător.

— Uite ce este, zise Andrei. De mâine intrăm în popas lung. Nimic de lucru. Doar la tractor. Soldații vor lenevi și vor sta la palavre. Iată ce ai de făcut, Permiak. Trebuie să-mi clarifici cine este căpetenia. Treaba asta-i pe locul întâi. Născocește ceva, tu știi mai bine cum să procedezi.

— El se ridică, iar Permiak se îndreptă și el.

— Este adevărat că ai vomitat azi?

— Da, nu știu ce m-a dat peste cap. Acum îmi e mai bine.

— Ai nevoie de ceva?

— Nu. Tot n-o să-mi fie mai bine. Niște țigări.

— Bine. Reparați tractorul și o să vă dăm un premiu. Du-te.

Permiak se strecură pe ușă pe lângă Mutul care se dăduse la o parte, iar Andrei se apropie de fereastră și se sprijini cu mâinile de pervaz, așteptând cele cinci minute cuvenite. În razele farului mobil se zărea carcasa greoaie a remorcii celui de al doilea tractor, străluceau frânturile de geamuri din ferestrele negre ale clădirilor de vizavi. Pe dreapta, santinela nevăzută, țăcănind cu potcoavele, se plimba înainte și înapoi de-a curmezișul străzii și fluiera încetișor ceva trist.

Nu-i nimic, își zise Andrei. Ne vom descurca. Daca am găsi căpetenia. Își închipui din nou cum, la ordinul lui, sergentul aliniază soldații în coloană câte unul și cum el, Andrei, conducătorul expediției, cu pistolul în mână, merge încet în lungul coloanei, privind aceste, fețe împietrite și năpădite de păr, cum se oprește dinaintea mutrei roșcovane a lui Hneupek și îl împușcă în burtă – o dată. Fără judecată și fără anchetă. Așa vor păți toți nemernicii și lașii care vor îndrăzni.

Iar domnul Pak, pesemne, n-are, într-adevăr, nici un amestec, gândi el. Mulțumesc și pentru atât. Bine. Mâine încă

nu se va întâmpla nimic. Încă vreo trei zile nu se va întâmpla nimic, iar în trei zile se pot găsi multe soluții. Poate fi, de pildă, descoperit un izvor grozav, la vreo sută de kilometri înainte. La apă se vor repezi în galop, ca niște cai. Ce zăduf, ce miros greu este totuși aici. Abia de o seară suntem aici și pute peste tot a scârnă. Și, în general, timpul lucrează întotdeauna pentru șefi și împotriva rebelilor. Pretutindeni a fost așa și mereu a fost așa. Iată, astăzi ei au căzut de acord că mâine nu vor pleca mai departe. Dimineață se vor scula, rânjind, iar noi îi vom anunța că facem popas lung. Băieții se vor trezi că nu vor trebui să meargă nicăieri, degeaba și-au arătat colții. În plus – orez cu prune, a doua cană de ceai, ciocolată. Uite-așa, domnule Hneupek! Tot o să ajung eu la tine, dă-mi puțintel răgaz. La dracu', mi s-a făcut somn. Mi-e sete. Ei, despre apă, cred că poți să uiți, domnule consilier, însă poți să te culci, trebuie să dormi. Mâine în zori. Înghițite-ar pământul, Fritz, cu expansiunea ta cu tot. Ce să zic – împăratul tuturor căcaților.

— Să mergem, îi zise el Mutului.

La masă, Izea își răsfoia hârtiuțele. Acum își făcuse un alt obicei prost – se-și muște barba. O apucă între degete, o vâră între dinți și începe sa roadă. Ce să mai zici? Sperietoare, zău. Andrei se apropie de patul pliant și se apucă să aștearnă cearșaful. Cearșaful se lipea de mâini ca o mușama.

Deodată, întorcându-se spre el cu tot corpul, Izea spuse:

— Așadar, ei trăiau aici sub conducerea Celui-Mai-Iubit-Și-Simplu. Totul cu literă mare, bagă de seamă. Trăiau bine, aveau de toate din belșug. Pe urmă a început să se modifice clima, s-a instaurat o răcire bruscă. Pe urmă s-a mai întâmplat ceva și toți au pierit. Am găsit un jurnal de zi. Posesorul s-a baricadat în apartament și a murit de foame. Mai exact – n-a murit, ci s-a spânzurat, dar s-a spânzurat de foame – a înnebunit. Totul a început atunci când în stradă a apărut acea unduire.

— Ce a apărut? întrebă Andrei, oprindu-se din descălțat.

— O unduire a apărut. Unduire! Cine nimerea în această unduire dispărea. Unii mai izbuteau să urle, alții nici atât –

pur și simplu se dizolvau în văzduh și gata!

— Ce aiureală. Mormăi Andrei. Și?

Cei care au ieșit din casă au pierit cu toții în această unduire. Iar cei care s-au speriat au considerat că au pus-o de mămăligă și au supraviețuit o vreme. La început au vorbit la telefon, pe urmă au prins a muri încetul cu încetul. Nu mai aveau ce mânca, afară era ger, lemne nu aveau, încălzirea nu funcționa.

— Și cu unduirea ce s-a întâmplat?

— Despre asta nu scrie nimic. Ți-am spus, spre sfârșit, omul a luat-o razna. Ultima însemnare este următoarea.

— Izea foșni niște hârtii.

— A, da, ascultă: „Nu mai pot. Și pentru ce? E simplu. În dimineața asta, Cel-Iubit-Și-Simplu a trecut pe stradă și s-a uitat pe fereastra mea. A zâmbit. E timpul. Și gata.” Apartamentul lui, bagă de seamă, este la etajul patru. Sărmanul, și-a agățat ștreangul de lustră. Ștreangul atârnă și acum acolo.

— Da, se pare că într-adevăr a înnebunit, spuse Andrei vârându-se în așternuturi. De foame, precis. Ascultă, dar despre apă – nimic?

— Deocamdată – nimic. Cred că mâine trebuie să mergem până la capătul apeductului. Ce, te-ai culcat?

— Da. Și te sfătuiesc și pe tine, spuse Andrei. Fă lampa mică și șterge-o.

— Ascultă, zise Izea tânguitor. Aș vrea să mai citesc puțin. Lampa ta e foarte bună.

— A ta unde este? Ai una la fel.

— Mi s-a spart, înțelegi? În remorcă. Am pus o ladă peste ea. Fără să vreau.

— Crrretinule! spuse Andrei. Bine. Ia lampa și du-te.

Izea își strânse, fâșâind, hârtiile, împinse scaunul, pe urmă zise:

— Da. Dugan ți-a adus pistolul. Și ți-a mai transmis ceva din partea colonelului, dar am uitat.

— Bine, dă-mi pistolul, spuse Andrei.

Vârî pistolul sub pernă și se întoarse pe o parte, cu spatele la Izea.

— Nu vrei să-ți citesc o scrisoare? zise Izea insinuant. Ăștia aveau aici ceva de felul poligamiei.

— Ieși afară, spuse Andrei liniștit.

Izea chicoti. Cu ochii închiși, Andrei auzea cum se foiește, foșnește hârtiile, parchetul uscat – răs-uscat. Pe urmă scârțâi ușa, iar când Andrei deschise ochii, în cameră era întuneric.

O unduire. Mda. Ei, aici cum îți e norocul. Asta depinde numai de noi. Iată, la Leningrad n-a fost nici o unduire, a fost frig, îngrozitor, turbat, și cei care înghețau strigau în gangurile înțepenite de ger – din ce în ce mai încet, îndelung, multe ore în șir. El adormea, auzind cum striga cineva, se trezea în același strigăt deznădăjduit, și nu se poate spune că-i era frică, mai degrabă îi era greață, și dimineața, când înfășurat până la ochi, cobora după apă pe scara plină de scârnă înghețată, ținând-o de mână pe mama, care trăgea sania cu căldarea legată de ea, acela care striga zăcea jos lângă cușca liftului, probabil tot acolo unde căzuse ieri, probabil tot acolo – singur nu se putea scula, să se târască, de asemenea, iar de ieșit la el —n-a ieșit nimeni. Și n-a fost nevoie de nici o unduire. Noi am supraviețuit numai pentru că mama obișnuia să cumpere lemnele nu vara, ci de cum se împrimăvăra.

Lemnele ne-au salvat. Și pisicile. Douăsprezece pisici mature și un motănel micuț, care era atât de flămând, încât, atunci când am vrut să-l mângâi, s-a repezit la mâna mea și a început să-mi muște cu lăcomie degetele. Pe voi să vă fi trimis acolo, își zise Andrei, gândindu-se la soldați cu neașteptată ură. Acolo nu era Experiment. Și orașul acela era mai înspăimântător decât acesta. Acolo, eu aș fi înnebunit. M-a salvat faptul că eram mic. Cei mici mureau pur și simplu.

Și totuși, orașul nu a fost predat, gândi el. Cei ce au rămas mureau încetul cu încetul. Îi așezau în stive în magaziile de lemne, pe cei vii încercau să-i scoată – puterea oricum funcționa și viața își urma cursul. O viață bizară, delirantă. Unii mureau liniștiți, alții săvârșeau fapte eroice, apoi mureau și ei; unii lucrau credincioși la fabrică, dar când venea vremea mureau și ei. Alții din toate astea se îngrășau, pentru o bucată

de pâine cumpărau bijuterii, aur, perle, cercei, apoi mureau și ei – îi duceau în jos, la Neva și îi împușcau, pe urmă urcau fără să se uite la nimeni, își petreceau carabinele peste spinare. Alții vânau cu toporul în străduțe întunecoase, mâncau carne de om, încercau chiar să vândă carne de om, dar, oricum, tot mureau. În acel oraș nu era nimic mai obișnuit decât moartea. Dar puterea a rămas, și câtă vreme puterea a rămas, orașul a rezistat.

Interesant totuși, le era milă de noi? Sau pur și simplu nici nu se gândeau la noi? Îndeplineau pur și simplu ordinul și în ordin se vorbea de oraș și nimic despre noi. Adică era și despre noi, dar abia la punctul „g". La Gara Finlandeză, sub cerul senin și alb din pricina frigului, se aflau eșaloanele vagoanelor de vilegiatură. Vagonul nostru era plin de copii, de-o vârstă cu mine, doisprezece ani – nu știu ce casă de copii. Nu mai țin minte aproape nimic. Țin minte soarele în geamuri, și aburul respirației, și o voce de copil repetând la nesfârșit una și aceeași propoziție, cu aceeași intonație țipătoare, neputincios-furioasă: „Du-te-n P. De-aicea!" Și din nou: „Du-te-n P. De-aicea!" Și din nou.

Stai puțin, nu despre asta voiam. Ordin și milă – iată despre ce voiam. Iată, mie, de pildă, îmi este milă de soldați. Îi înțeleg perfect și chiar îi compătimesc. Au recrutat doar voluntari, și, bineînțeles, în primul rând s-au oferit aventurierii, care în Orașul nostru bine orânduit se plictisesc și suferă de lâncezeală, care nu se dau în lături să vadă locuri absolut noi, să se joace cu automatul la o ocazie, sa scormonească prin ruine, iar la întoarcere – să-și umple buzunarele cu recompense, să-și agațe trese noi la epoleți, să se umfle în pene printre fete. Și iată, în loc de toate acestea – diaree, bătături însângerate și alte drăcovenii groaznice. În astfel de condiții te revolți!

Dar mie, mie îmi este mai ușor? Am venit aici pentru pântecăraie? Nici eu nu mai am chef să merg mai departe, nici eu nu mai văd nimic bun înainte, și eu, lua-v-ar dracu', am avut niște speranțe – ale mele, înțelegeți? Un Palat de Cleștar al meu dincolo de orizont! Poate că aș fi nespus de bucuros

acum să dau comanda: gata băieți, ne luăm tălpășița spre casă! Căci și eu m-am săturat de murdăria asta, și eu sunt dezamăgit. Și mie îmi este frică, drăcia dracului, de cine știe ce unduire parșivă sau de oameni cu capete de fier. Poate că mie mi s-a rupt ceva înăuntru când i-am văzut pe acești oameni fără limbă: iată, prostule, ăsta este un avertisment – nu te duci mai departe, întoarce-te. Iar lupii? Când mergeam singur în ariergardă, pentru că voi toți făcuserăți în pantaloni de frică, credeți că mie nu mi-a fost greu? Sare unul din praf, îți înșfacă jumătate de șezut și – dus a fost. Iată dar, drăguților, ticăloșii mei iubiți, nu doar vouă vă este greu, și mie, de sete, mi-a crăpat ceva înăuntru.

Bine, își zise el. Atunci de ce dracu' nu te oprești? Uite, chiar mâine dă comanda – vom zbura îndărăt, peste o lună vom fi acasă, îi arunci lui Geiger la picioare toate înaltele-i împuterniciri și îi spui: du-te frate în., du-te singur dacă îți dorești atât de mult această expansiune, dacă te mănâncă atât de mult într-un loc. Ba nu, de ce neapărat cu scandal? Cum-necum, totuși s-au parcurs nouă sute de kilometri, au făcut harta, au strâns zece lăzi cu documente de arhivă – ce, e puțin? Mai departe însă nu este nimic! Câte bătături să mai faci la picioare? căci doar aici nu-i Pământul, nu e glob! firește, nu există nici un fel de Antioraș, acum este absolut clar – nimeni pe aici nu știe nimic. De fapt, justificări se vor găsi. Justificări. Ei, vezi, aia e, că există justificări!

Cum se pune problema aici? V-ați înțeles să mergeți până la capăt, și ți s-a poruncit să mergi până la capăt. Așa-i? Da. Acum: poți să mergi mai departe? Pot. Bucate avem, combustibil avem, armele sunt în ordine. Firește, oamenii sunt epuizați, dar sunt întregi și nevătămați. Dar, la urma urmelor, nu sunt chiar atât de epuizați dacă seara mai au putere s-o tăvălească pe Mâmra. Nu, frățioare, nu prea ți se potrivesc socotelile. Ești un comandant de două parale, o să-ți spună Geiger, m-am înșelat în privința ta! Și numaidecât Kehada o să-i șușotească la o ureche, Permiak la cealaltă și poate chiar Ellisower le va da o mână de ajutor.

Andrei se căzni să alunge cât mai repede gândul acesta din

urmă, însă era prea târziu. Descoperi cu groază că pentru el, se pare, un rol deloc minor îl joacă situația lui de domn consilier și că lui nu-i place câtuși de puțin să-și închipuie că această situație s-ar putea schimba.

N-are decât să se schimbe, își zise el apărându-se. Ce, o să crăp de foame fără această situație? Poftim! să treacă domnul Kehada în locul meu, iar eu în locul lui. O să sufere treaba din pricina asta? Doamne, își zise el deodată. Care treabă, de fapt? Ce tot bați câmpii, drăguțule? Căci acum nu mai ești mic – să te preocupi de soarta lumii. Soarta lumii se va descurca și fără tine, și fără Geiger. Fiecare trebuie să-și facă treaba în postul pe care îl deține? Mă rog, n-am nimic împotrivă. Sunt gata să-mi fac treaba în postul pe care îl dețin. Postul meu. Postul acesta. Postul aceluia care deține puterea. Uite așa, domnule consilier! Ce mama dracului? De ce un fost ofițer al unei armate înfrânte are dreptul să comande peste un oraș de un milion, iar eu, fără puțin doctor în științe, om cu studii superioare, comsomolist – nu am dreptul să comand partea de știință? Ce, eu nu mă pricep așa ca el? Atunci?

Prostii – „am dreptul, nu am dreptul". Dreptul la putere îl are acela care are putere. Și mai exact, dacă doriți – are dreptul la putere acela care înfăptuiește această putere. Ești în stare să supui – ai dreptul la putere. Nu ești în stare – scuză-mă!

Dar veți merge mai departe, ticăloșilor! se adresă el expediției adormite. Și nu veți merge pentru că eu ard de nerăbdare să merg în depărtări necunoscute, precum acest pavian bărbos, veți merge pentru că eu vă ordon să mergeți. Și vă ordon să mergeți, jigodiilor, trântorilor, mercenari căcăcioși, nu din simțul datoriei față de Oraș ori, Doamne ferește, față de Geiger, ci pentru că eu am putere, și această putere trebuie să o confirm permanent —și față de voi, parșivilor, și față de mine. Și față de Geiger. Față de voi – pentru că altfel mă veți devora. Față de Geiger – pentru că altfel mă va da afară și va avea dreptate. Iar față de mine. Știți, regii și tot felul de monarhi au avut la vremea lor viață bună. Ei aveau puterea de la Dumnezeu, personal, fără putere

nici ei înșiși nu se pot închipui, și nici supușii lor. Dar nici ei nu prea aveau ocazia să taie frunză la câini. Dar noi suntem oameni neînsemnați, nu credem în Dumnezeu. Pe noi nu ne-a uns nimeni pe tron cu mir. Noi trebuie să ne îngrijim singuri de soarta noastră. La noi, știți, este așa: cine poate – oase roade. Nouă nu ne trebuie impostori – eu o sa conduc. Nici tu, nici el, nici ele. Eu. Armata mă va susține.

Poftim, uite ce am făcut, își zise el chiar cu oarecare jenă. Se întoarse pe partea cealaltă, vârându-și, ca să-i fie mai comod, mâna sub pernă, unde era mai răcoare. Degetele întâlniră pistolul.

Și acum intenționați să realizați acest program, domnule consilier? Vedeți – va trebui să trageți cu pistolul! Să trageți de-adevăratelea, nu în fantezie („Soldat Hneupek, ieși din front!"), făcând onanism intelectual, ci uite așa – să te apuci și să împuști un om viu, poate neînarmat, poate fără să bănuiască nimic, poate chiar nevinovat, la urma urmelor. Dar naiba să le ia toate astea!

— Să tragi într-un OM VIU – în burtă, în intestine. Nu, eu nu pot să fac așa ceva, zău, nu-mi închipui. Firește, la kilometrul trei sute patruzeci, am tras și eu, ca toți ceilalți, de frică pur și simplu, nu pricepeam nimic. Dar acolo n-am văzut pe nimeni, și acolo, drăcia dracului, în mine, de asemenea, trăgeau!

Bine, zise el. Foarte bine – aici e vorba de umanism, lipsă de obișnuință. Și dacă totuși nu vor vrea să meargă? Eu o să le ordon, iar ei or să-mi răspundă: mai du-te, frate. – N. Mergi singur dacă te mănâncă undeva.

Dar asta este o idee! își zise el. Să li se dea trântorilor puțină apă, o parte din alimente pentru întoarcere și să-și repare tractorul stricat. Duceți-vă, ne descurcăm și fără voi! Ce grozav ar fi – ar scăpa dintr-o dată de toți împuțiții ăștia! Însă numaidecât își închipui figura colonelului când va auzi această propunere. Mda, colonelul nu va înțelege asta. Nu-i genul. El însă este dintr-ăștia. Dintre monarhi. Lui, gândul la o posibilă nesupunere pur și simplu nu poate să-i treacă prin cap. În orice caz, el nu se va chinui din pricina acestor probleme. Viță de militari aristocrați. El se simte bine – și

tatăl lui a fost colonel, și bunicul a fost colonel, și străbunicul a fost colonel – iată ce imperiu au clădit, iată de ce, probabil, au omorât o mulțime de oameni. Atunci să-i împuște el în caz de ceva. La urma urmelor – sunt oamenii lui N-am intenția să mă amestec în treburile lui. La dracu', sunt sătul până în gât de toate astea! Ah, intelectual prăpădit, sub scăfârlie n-ai decât tărâțe! Trebuie să meargă, și gata! Eu îndeplinesc un ordin, fiți buni și îndepliniți-l și voi. N-o să fiu mângâiat dacă îl încalc, dar și voi o să plătiți, drăcia dracului! Și gata! Și la dracu'. Mai bine m-aș gândi la femei, decât la tâmpenia asta. Ce să spun – filosofia puterii!

Se întoarse din nou, răsucind cearșaful sub el, și, cu mare greutate, și-o închipui pe Selma. În capoțelul acela liliachiu – cum se apleacă lângă pat și pune pe măsuță tava cu cafea. Își închipui cu de-amănuntul cum ar fi fost cu Selma, pe urmă, brusc, fără nici o sforțare, se trezi la serviciu, în cabinetul său, unde o descoperi pe Amalia în fotoliul cel mare cu fusta trasă până la subțiori. Atunci își dădu seama că treaba ajunsese prea departe.

Aruncă cearșaful, se așeză înadins incomod, ca marginea parului să-l înțepe în fese, și o vreme șezu, holbându-se în dreptunghiul ferestrei, slab luminat de o lumină difuză. Apoi se uită la ceas. Era trecut de douăsprezece. Ce-ar fi să mă scol acum? Cobor la parter. Ori unde doarme ea? Parcă la bucătărie. Altădată, gândul acesta îi stârnea întotdeauna un profund dezgust. Acum nu se întâmplă așa ceva. Își închipui picioarele goale, murdare ale Mâmrei, dar nu se opri, ci urcă mai sus. Pe neașteptate, simți că ar vrea să știe cum arăta goală. La urma urmelor – muierea e muiere.

— Doamne! rosti el tare.

Numaidecât scârțâi ușa, iar în prag apăru Mutul. O umbră neagră în beznă. Numai albul ochilor strălucea.

— De ce ai venit? întrebă Andrei plictisit. Du-te și dormi.

Mutul dispăru. Andrei căscă nervos și se prăvăli pe pat într-o rână.

Se trezi de groază, lac de sudoare.

— Stai, cine e? strigă din nou sub fereastră santinela. Vocea

era stridentă, disperată, de parcă ar fi strigat după ajutor.

Și numaidecât, Andrei auzi niște lovituri grele, care pârâiau, ca și cum cineva uriaș ar fi izbit ritmic cu barosul în piatră.

— Stai că trag! strigă santinela cu glas pătrunzător, ce nu mai părea să fie glas de om, și începu să tragă.

Andrei nici nu știu cum ajunse la fereastră. La dreapta, în beznă, țâșneau sacadat flăcările portocalii ale împușcăturilor. În reflexele focurilor, pe stradă, în sus se vedea ceva masiv, nemișcat, cu trăsături nedeslușite, din care zburau și se împrăștiau snopi de scântei verzui. Andrei nu izbutea să-și dea seama se ce întâmplă. Santinelei i se isprăvi încărcătorul, pentru o clipă se făcu liniște, pe urmă, santinela, acolo, în beznă, strigă din nou, ca un cal înspăimântat, se auzi tropăind cu ghetele pe caldarâm, și brusc intră în cercul de lumină chiar sub fereastră – se opri din fugă, se învârti pe loc, agitându-și automatul gol, apoi, neîncetând să țipe, se repezi spre tractor, se piti în umbra neagră sub șenilă și trase, și trase de încărcătorul de rezervă de sub centură, fără să izbutească în nici un chip să-l scoată. Și atunci din nou trosniră loviturile de baros în piatră: bumm-bumm-bumm.

Când Andrei, doar în scurtă și ghete, fără pantaloni, cu pistolul în mână, ieși în stradă, acolo era plin de lume. Sergentul Vogel mugea ca un taur:

— Tevosian, Hneupek! La dreapta! Pregătiți-vă de tragere! Anastasis! Pe tractor, în dosul cabinei! Observați, pregătește-te să deschizi focul! Mai cu viață! Prăpădiților! Vasilenko! La stânga! Culcat, efectuați. La stânga, tăntălău slav! Culcat, efectuați, observare! Palatti! Încotro, macaronarule!

Îl înhăță degeaba pe italianul care fugea ca un bezmetic, îi aplică din toate puterile un șut în fund și îl azvârli spre tractor.

— În spatele cabinei, dobitocule! Anastasis – lumină în lungul străzii!

Andrei era îmbrâncit din toate părțile. Strângând din maxilare, el încerca să se mențină în picioare, nepricepând nimic, luptându-se cu dorința insuportabilă de a urla ceva stupid. Se lipi de perete și, întinzând pistolul înainte, se uita în

toate părțile ca un animal încolțit. De ce fug toți într-acolo? Dacă vor fi atacați din spate? Sau de pe acoperiș? Sau din clădirea de vizavi?

— Șoferii! răcni Vogel. Șoferii la tractoare! Cine trage acolo, secăturilor?! Încetați focul!

Încetul cu încetul, în capul lui Andrei se făcu lumină. Se pare că lucrurile nu stăteau chiar așa de prost. Soldații se instalaseră unde li se poruncise, agitația încetase și, în sfârșit, la tractor, cineva întoarse reflectorul și lumină strada.

— Iată-l! strigă o voce înăbușită.

Automatele se dezlănțuiră scurt și tăcură numaidecât. Andrei izbuti să observe doar ceva uriaș, mai înalt decât casele, monstruos, cu cioturi și țepi atârnând în toate părțile. Aruncă în lungul străzii o umbră nesfârșită și numaidecât o coti după colțul străzii, cu două blocuri mai în sus. Dispăru din vedere, iar loviturile de baros în piatră deveniră mai slabe, apoi și mai slabe, iar curând amuțiră cu totul.

— Ce s-a întâmplat acolo, sergent? rosti glasul liniștit al colonelului deasupra lui Andrei.

Colonelul stătea la fereastră, încheiat la toți nasturii, sprijinindu-se cu mâinile de pervaz, aplecat ușor înainte.

— Santinela a dat alarma, domnule colonel, răspunse sergentul Vogel. Soldatul Terman.

— Soldatul Terman – la mine, spuse colonelul. Ostașii întoarseră capetele.

— Soldat Terman! Răcni sergentul. La domnul colonel! în lumina difuză a reflectorului se vedea cum soldatul Terman iese cu greu de sub șenile. Din nou, săracul, i se agățase ceva. Se smulse cu putere, se ridică în picioare și strigă cu glas subțire:

— Soldatul Terman s-a prezentat la ordinul domnului colonel!

— Popândăule! spuse colonelul disprețuitor. Încheie-ți nasturii.

În acel moment se aprinse soarele. A fost atât de surprinzător, încât deasupra taberei se înălță mugetul sugrumat al numeroaselor voci. Mulți își acoperiră fața cu

palmele. Andrei își miji ochii.

— De ce ai dat alarma, ostaș Terman? întrebă colonelul.

— Un străin, domnule colonel! turui Terman cu disperare în glas. N-a răspuns. Venea direct spre mine. Pământul se zguduia! Conform regulamentului, l-am somat de două ori, pe urmă am deschis focul.

— Bine ai făcut, spuse colonelul. Bravo.

În lumina strălucitoare toate păreau altfel decât cu cinci minute în urmă. Tabăra arăta ca orice tabără —nesuferitele remorci, butoaiele de tablă cu combustibil murdare, tractoarele acoperite cu praf. Pe acest fundal obișnuit, de care îți era lehamite, oamenii înarmați, pe jumătate goi, care stăteau întinși sau pe vine cu mitralierele sau cu automatele lor, ciufuliți, cu fețele obosite și cu bărbile încâlcite, păreau ridicoli, caraghioși. Andrei își aminti că și el este fără pantaloni, cu șireturile ghetelor nelegate, și se simți stingherit. Se trase încetișor spre intrare, însă acolo stăteau grămadă șoferii, cartografii și geologii

— Permiteți-mi să raportez, rosti între timp Terman, care prinsese curaj. Acela nu era un om, domnule colonel.

— Dar ce era?

Terman nu putu răspunde imediat.

— Mai degrabă seamănă cu un elefant, domnule colonel, spuse Vogel cu autoritate. Sau cu un monstru dinainte de potop.

— Cel mai mult semăna cu un stegozaur, dădu glas Tevosian.

Numaidecât, colonelul își aținti privirile asupra lui și câteva clipe îl cercetă plin de curiozitate.

— Sergent, rosti el în sfârșit. De ce oare oamenii dumitale deschid gura fără permisiune?

Cineva chicoti răutăcios.

— Vorrrba! șopti sergentul amenințător. Permiteți să-l pedepsesc, domnule colonel?

— Consilier., începu colonelul, dar numaidecât fu întrerupt.

— U-ua-ua-ua-u-u., începu să urle cineva, mai întâi încetișor, apoi din ce în ce mai tare, și Andrei înconjură tabăra cu privirea, căutând să vadă cine urlă și de ce.

Toți se agitară speriați, toți își rotiră capetele, pe urmă Andrei văzu că Anastasis, din spatele cabinei tractorului, arată cu mâna undeva înainte, alb ca varul, chiar verde, neputând îngăima nici o vorbă coerentă. Andrei, încordându-se dinainte, gata de orice, privi încotro arăta Anastasis, dar nu văzu nimic acolo. Strada era pustie, în capătul îndepărtat tremura o pâclă dogoritoare. Pe urmă, sergentul își drese glasul zgomotos, trăgându-și chipiul pe frunte, cineva înjură încet și cu disperare, iar Andrei, care tot nu pricepea nimic, își dădu, în sfârșit, seama despre ce era vorba, doar când o voce necunoscută îi hârâi lângă urechi: „Doamne, facă-se voia Ta!" Andrei simți că i se mișcă părul de pe ceafă și i se moaie picioarele.

Statuia din colț dispăruse. Uriașul om de fier cu chip de broască și cu mâinile desfăcute patetic dispăruse. În intersecție rămăsese doar scârna uscată, împrăștiată de către soldați în jurul statuii.

TREI

— EU AM PLECAT, COLONELE, spuse Andrei, ridicându-se.

Colonelul se ridică și el, sprijinindu-se numaidecât greoi în baston. Astăzi arăta și mai palid, fața i se ascuțise și părea foarte îmbătrânit. Din ținuta lui impecabilă nu mai rămăsese nimic.

— Drum bun, domnule consilier, rosti el. Ochii lui mici și decolorați priveau aproape vinovați. Pe toți dracii, de fapt, recunoașterea intră în atribuțiile mele. Andrei luă automatul de pe masă și îl agăță pe umăr.

— Nu știu, nu știu. Spuse el. Eu, de pildă, am impresia că dau bir cu fugiții, lăsând totul în seama dumneavoastră. Și dumneavoastră sunteți bolnav, colonele.

— Da, închipuiți-vă, astăzi, eu.

— Colonelul se întrerupse.

— Bănuiesc că vă întoarceți până se înnoptează, nu?

— Cu mult mai devreme, zise Andrei. Această călătorie nici măcar n-o consider recunoaștere. Vreau pur și simplu să le demonstrez acestor lepădături fricoase că nu e nimic înfricoșător înainte. Statui umblătoare, vedeți dumneavoastră!

— Numaidecât își dădu seama.

— N-am vrut să fac reproșuri ostașilor dumneavoastră, colonele.

— Fleacuri. Zise colonelul, dând din mâna lui uscată. Aveți perfectă dreptate. Soldații sunt întotdeauna fricoși. N-am văzut în viața mea soldați curajoși. Și de ce să fie curajoși?

— Ei, zâmbi Andrei, dacă înainte ne-ar aștepta doar tancurile inamicului.

— Tancurile! rosti colonelul. Tancurile sunt altceva. Uite, însă, îmi aduc foarte bine aminte o întâmplare când o companie de parașutiști a refuzat să intre într-un sat unde trăia un vrăjitor cunoscut în toată regiunea.

Andrei râse și întinse colonelului mâna.

— La revedere, spuse el.

— O clipă, îl opri colonelul. Dugan!

În cameră intră Dugan, ținând un bidonaș învelit într-o plasă argintie. Pe masă apăru o tăviță de argint, iar pe tăviță niște păhărele tot de argint.

— Vă rog, spuse colonelul. Băură și își strânseră mâna.

— La revedere, repetă Andrei.

El coborî pe scara împuțită în vestibul, îl salută cu răceală pe Kehada, care, direct pe dușumea, își făcea de lucru cu un aparat, parcă un teodolit, și ieși în strada ce respira dogoare. Umbra lui scurtă se așternu pe lespezile crăpate și prăfoase ale trotuarului și, îndată, apăru alături o a doua umbră, și atunci Andrei își aminti de Mut. Se uită îndărăt. Mutul stătea în poza lui obișnuită, cu palmele vârâte după cingătoarea lată, de care atârna un tesac înfricoșător la vedere. Părul negru, des, îi stătea vâlvoi, picioarele îi erau desfăcute, iar pielea maronie strălucea de parcă era unsă cu grăsime.

— Poate iei totuși un automat? îl întrebă Andrei.

— Nu.

— Cum dorești.

Andrei se uită împrejur. Izea și Pak ședeau la umbra remorcii și examinau harta orașului. Doi soldați, cu gâturile întinse, priveau peste capetele lor. Unul dintre ei prinse privirea lui Andrei, lăsă ochii în jos și îl înghionti pe celălalt în coaste.

Amândoi se îndepărtară imediat și dispărură după remorcă.

Lângă cel de al doilea tractor trebăluiau șoferii în frunte cu Ellisower. Șoferii erau îmbrăcați care cu ce, iar pe căpățâna mică a lui Ellisower se lăfăia în toată splendoarea o pălărie gigantică. Și aici se aflau doi soldați – dădeau sfaturi, scuipând adesea într-o parte.

Andrei se uită de-a lungul străzii în sus. Era pustie. Aerul încins tremura deasupra caldarâmului. Pâclă. Nu se mai distingea nimic dincolo de o sută de metri – ca în apă.

— Izea! strigă el.

Izea și Pak întoarseră capul și se ridicară. Coreeanul luă de pe caldarâm și își puse sub braț micul său automat, lucrat de mână.

— Ce, deja? întrebă Izea vioi.

Andrei aprobă din cap și porni înainte.

Toți se uitau la el: Permiak, cu ochii mijiți din pricina soarelui, nerodul Ungeru, cu gura rotunjită a spaimă și veșnic întredeschisă, morocănosul Gorila-Jackson, care își ștergea alene mâinile cu un smoc de câlți. Ellisower, semănând foarte mult cu o ciupercă murdară și zdrențăroasă de pe terenul de joacă pentru copii, duse două degete la borul pălăriei cu înfățișarea cea mai solemnă și compătimitoare, iar soldații care scuipau, se opriră din scuipat, făcură schimb de observații neauzite, rostite printre dinți, și o roiră. Vă e frică, păduchilor, gândi Andrei răzbunător. Dacă v-aș chema acum, ca să mă distrez, v-ați da drumul în pantaloni.

Trecură pe lângă santinelă, care luă numaidecât poziția „pentru onor”, și trecură pe caldarâm – înainte Andrei cu automatul pe după umăr, în urmă, la câțiva pași – Mutul cu rucsacul în care se aflau patru cutii de conserve, un pachet de biscuiți și două bidonașe de apă; în spate, la vreo zece pași, venea lipa-lipa în ghetele-i rupte Izea – avea în spate un rucsac gol, într-o mână ținea schema, iar cu cealaltă se bătea sacadat peste buzunare, vrând parcă să vadă dacă nu a uitat ceva. Ultimul, cu mersul omului obișnuit cu marșurile lungi, ușor legănat, pășea lejer coreeanul Pak cu automatul lui scurt sub braț.

Strada era încinsă. Soarele ardea necruțător omoplații și umerii. Dinspre pereții clădirilor veneau valuri de dogoare. Vântul nu adia deloc.

În spate, în tabără, porniră mult-chinuitul motor – Andrei nu se întoarse. Un sentiment de eliberare îl cuprinse dintr-o dată. Pentru câteva ceasuri bune, din viața lui dispăreau soldații împuțiți cu psihologia lor simplă, imposibil de înțeles; dispărea intrigantul Kehada, căruia i se citea totul pe față, și din pricina asta era sătul de el până-n gât; dispăreau toate aceste griji dezgustătoare pentru picioarele roase ale altora, pentru scandalurile și încăierările altora, pentru că cineva vomită – nu s-o fi otrăvit?

— Iar altcineva va face cu sânge – n-o fi dizenterie? să vă ia dracu' pe toți, repeta Andrei chiar cu oarecare încântare. De nu v-aș mai vedea un secol!

Cât e de bine fără voi!

E drept, își aminti numaidecât de suspectul coreean Pak, și pentru o clipă i se păru că bucuria luminoasă a eliberării îi va fi tulburată acum de noi griji și suspiciuni, dar alungă cu ușurință gândul acesta. Un coreean ca toți coreenii. Liniștit, niciodată nu se plânge de nimic. Varianta extrem-orientală a lui Iosif Katzman, și nimic mai mult. Își aminti deodată că fratele lui îi povestise cândva că în Extremul Orient se comportă cu coreenii exact la fel cum se comportă europenii cu evreii. Acest lucru i se păru acum amuzant, și nu știu de ce îi veni în minte Kensi. Da, ce bine ar fi să aibă lângă el, acum, pe Kensi, pe nenea Iura, pe Donald. E-he-he. Dacă ar fi reușit să-l convingă pe nenea Iura să vină în expediție, acum ar fi fost altceva.

Își aminti cum, în ajunul plecării, și-a lăsat special câteva ceasuri libere, a luat limuzina lui Geiger cu geamuri antiglonț și a tras o fugă la nenea Iura. Cum au băut în casa lui mare cu etaj, unde era curat, luminos, mirosea plăcut a izmă, a fum de casă, a pâine proaspăt coaptă. Au băut trăscău, au mâncat piftie de purcel, castraveciori proaspăt murați, crocanți, de care Andrei nu mai mâncase Dumnezeu știe de câți ani, au ros oase de berbec, muind bucățile de carne în sosul cu aromă de

usturoi, după care Marta, olandeza durdulie, soția lui nenea Iura, gravidă pentru a treia oară, a adus samovarul șuierând, pe care nenea Iura îl cumpărase pe o căruță de grâu și una de cartofi, și multă vreme, temeinic, fundamental, au băut ceai și au mâncat dulceață din niște fructe necunoscute – au asudat, și-au făcut vânt, și-au șters fețele umede cu ștergare cusute de mână, iar nenea Iura bubuia întruna: „Nu-i nimic, băieți, acum se poate trăi în voie. Îmi trimit în fiecare zi câte cinci trântori din lagăr, îi educ prin muncă, nu-mi precupețesc forțele, înțelegi? Nu mi le precupețesc. De cârâie vreunul – poc peste bot, în schimb, la mine mănâncă până crapă, ce mănânc eu – le dau și lor, eu nu sunt exploatator." Iar la plecare, când Andrei urca în mașină, nenea Iura, strângându-i mâna între lăboanțele lui, care se transformaseră parcă într-o bătătură neîntreruptă, rostise, căutându-i privirea: „Tu mă ierți, Andriuha, eu știu. Lăsam totul, și muierea o lăsam. Da, uite, pe ăștia nu-i pot lăsa, nu-mi permit." —și a arătat cu degetul cel mare peste umăr înspre doi băieței născuți la un an diferență, care, încet, să nu se audă, își dădeau ghionturi în cerdac.

Andrei se întoarse. Tabăra nu se mai vedea, pâcla o înghițise cu totul. Huruitul motorului de-abia se mai auzea – ca prin vată. Izea mergea acum alături de Pak, îi flutura schema pe sub nas și striga ceva despre scara hărții. Pak, de fapt, nu-l contrazicea. El doar zâmbea, și când Izea încerca să se oprească pentru a desfășura schema, îl lua delicat de cot și îl trăgea înainte. Om serios, fără îndoială. Pe unul ca el, în alte condiții egale, puteai foarte bine să te bizui. Interesant, ce-o fi avut de împărțit cu Geiger? Sunt oameni cu totul diferiți, este limpede.

Pak a studiat la Cambridge și avea titlul de doctor în filosofie. Întors în Coreea de Sud, a luat parte la niște dezordini studențești împotriva regimului, și Li Sân Man l-a băgat la zdup. De la zdup l-a eliberat în o mie nouă sute cincizeci armata nord-coreeană, despre el au scris în ziare ca despre un adevărat fiu al poporului coreean, care urăște clica lui Li Sân Man și pe imperialiștii americani, a devenit

prorector, iar peste o lună l-au băgat din nou la răcoare, unde, fără să i se aducă vreo acuzație, a fost ținut până la desantul din Chemulpo, când închisoarea a nimerit sub focul unităților Diviziei întâi de cavalerie, care înainta impetuos spre nord-est. La Seul era infernul de pe lume! Pak nu mai credea că scapă cu viață, și tocmai atunci i s-a propus să participe la Experiment.

În Oraș ajunsese cu mult înaintea lui Andrei, a schimbat douăzeci de profesii, s-a luat, bineînțeles, la harță cu domnul primar și a intrat în organizația ilegală a intelectualilor, care susținea atunci mișcarea lui Geiger. Între ei și Geiger s-a petrecut ceva. Oricum, un mare grup de ilegaliști, cu doi ani înainte de revoluție a părăsit în secret Orașul și s-a îndreptat spre nord. Au avut noroc: la kilometrul trei sute cincizeci au găsit în ruine „obuzul timpului" – o cisternă metalică uriașă, înțesată cu cele mai diverse obiecte de cultură și modele de tehnologie. Locul era bun – apă, teren fertil chiar lângă Zid, multe clădiri întregi – și s-au stabilit acolo.

Nu știu nimic din cele ce s-au petrecut în Oraș, și când au apărut tractoarele blindate ale expediției, au crezut că pe ei îi caută. Din fericire, în scurta, înverșunata și absurda încăierare n-a pierit decât un singur om. Pak l-a recunoscut pe Izea, vechiul său prieten, și a înțeles că se face o greșeală. Pe urmă i-a solicitat lui Andrei să se alăture expediției. A spus că îl mână curiozitatea, că el planificase de mult o călătorie spre nord, dar emigranții nu dispuneau de mijloace. Andrei nu l-a prea crezut, dar l-a luat. I s-a părut că Pak va fi de folos cu erudiția lui, și Pak, într-adevăr, s-a dovedit util. A făcut tot ce a putut pentru expediție, cu Andrei era întotdeauna prietenos și prevenitor, cu Izea – cu atât mai mult, însă n-a fost cu putință să-l determine să facă vreo mărturisire. Astfel, nici Andrei, nici chiar Izea n-au aflat de unde are el atâtea informații de ordin mitic și real referitoare la drumul ce îl aveau de străbătut, de ce totuși s-a atașat de expediție și, în general, ce gândea el despre Geiger, despre Oraș, despre Experiment. Pak nu se angaja niciodată în discuții pe teme abstracte. Andrei se opri și, așteptându-și ariergarda, întrebă:

— Ei, ați convenit ce anume vă interesează?
— Ce anume?
— Izea își desfășură, în sfârșit schema.
— Privește. Zise, arătând cu unghia îndoliată. Acum suntem aici. Deci, unu, doi. Peste șase cvartale trebuie să fie o piață. Uite aici o clădire mare, pesemne guvernamentală. Aici trebuie să ajungem neapărat. Ei, și dacă pe drum întâlnim ceva interesant. Da! Uite aici ar mai fi interesant să ajungem. Pare puțin cam departe, dar scara hărții este ca dracu, așa că nu se știe, poate fi chiar alături. Vezi ce scrie? „Panteon”. Mie îmi plac panteoanele.
— Desigur. Zise Andrei, îndreptându-și automatul. Se poate și așa, firește. Înseamnă că apă n-o să căutăm astăzi?
— Până la apă este departe, spuse Pak încet.
— Da, frate. Susținu Izea. Până la apă, frate. Vezi, aici, este imediat – castel de apă. Aici? îl întrebă el pe Pak. Pak ridică din umeri:
— Nu știu. Dacă însă în aceste cartiere a rămas în genere apă, atunci numai aici.
— Da-a-a. Zise Izea tărăgănat. Cam departe. Vreo treizeci de kilometri, într-o zi nu izbutim să ne ducem și să ne întoarcem. Este adevărat, scara. Ascultă, da' de ce îți trebuie apă tocmai acum? După apă ne ducem mâine, cum ne-am înțeles. Mai exact ne ducem cu tractorul.
— Bine, spuse Andrei. Să mergem.
Acum mergeau alături și o vreme tăcură. Izea își răsucea capul nerăbdător și parcă adulmeca, dar nici pe dreapta, nici pe stânga nu se vedea nimic interesant. Case cu două și trei etaje, uneori destul de frumoase. Geamuri sparte. Unele ferestre erau astupate cu placaj scorojit. La balcoane – lădițe de flori pe jumătate distruse, multe case erau acoperite cu iederă aspră, plină de praf. Un magazin mare – vitrinele uriașe, acum mate din pricina prafului, se păstraseră, nu se știe cum, întregi, dar ușile erau sparte. Izea se desprinse, fugi în trap ușor, se uită și se întoarse.
— E gol, comunică el. Complet devastat.
Un edificiu public – teatru, sală de concerte sau

cinematograf? Apoi din nou un magazin – vitrina spartă – și încă un magazin pe partea cealaltă. Deodată, Izea se opri, adulmecă zgomotos cu nasul și ridică degetul lui murdar.

— O! spuse el. Pe aici, pe undeva!

— Ce? întrebă Andrei, privind în jur.

— Hârtie, răspunse Izea scurt.

Fără să se uite la careva, el se îndreptă hotărât spre o clădire de pe partea dreaptă a străzii. Era o clădire ca toate clădirile, nu se deosebea prin ceva special de cele vecine, poate că intrarea era mai somptuoasă, iar în aspectul ei general se simțea un anume accent gotic.

Izea dispăru pe ușa de la intrare, și nici nu izbutiră să traverseze strada că el apăru din nou și îi strigă entuziasmat:

— Veniți încoace, Pak. Biblioteca!

Andrei clătină din cap cu admirație. Bravo, Izea!

— Biblioteca? întrebă Pak, grăbind pasul. Nu se poate!

În vestibul era răcoare și semiîntuneric după arșița galbenă, dogoritoare a străzii. Ferestrele gotice înalte, care dădeau, de bună seamă, în curtea interioară, erau împodobite cu vitralii colorate. Dușumeaua era așternută cu plăci decorative. Două scări de piatră albă duceau la dreapta și la stânga. Pe cea din stânga o luase la fugă Izea, Pak îl ajunse ușor și, amândoi, sărind câte trei trepte deodată, dispărură din vedere.

— Da' noi ce dracu' să căutăm acolo? îi spuse Andrei Mutului.

Mutul fu de acord. Andrei căută cu privirea unde să se așeze și se lăsă pe treptele albe, răcoroase. Își scoase automatul și îl puse alături Mutul sta pe vine lângă perete cu ochii închiși, înlănțuindu-și genunchii cu brațele lungi și puternice. Era liniște, numai sus bubuiau nedeslușit vocile celor doi. M-am săturat, își zise Andrei, enervat. M-am săturat de aceste cartiere moarte. De această tăcere încinsă. De enigmele astea. De-ar găsi niște oameni, să stea cu ei, să-i chestioneze. Și aceștia să-i trateze cu ceva. Indiferent cu ce, numai cu terci de ovăz nu. Și cu vin rece! Mult, cât poftești. Sau bere. Îi ghiorăi burta, și el se încordă speriat, ascultând.

Nu, nu-i nimic. Astăzi – ptiu-ptiu!

— Nu i-a venit niciodată să-și facă nevoile, mulțumesc și pentru asta. Și călcâiul parcă i se vindecase.

Sus se prăbuși ceva, scoțând un zgomot greoi, sfărâmicios. Izea strigă deslușit: „Hei, unde te cațări, zău așa!” Un hohot de râs și vocile bubuiră din nou.

Scotociți, scotociți, gândi Andrei. Doar în voi îmi este nădejdea. Numai de la voi mai aștept un rezultat cât de mic. Și va rămâne din acest proiect stupid doar raportul meu și cele douăzeci și patru de lăzi cu hârtii ale lui Izea!

Își întinse picioarele și se întinse și el pe trepte, sprijinindu-se în coate. Mutul strănută brusc și îi răspunse ecoul răsunător. Andrei își dădu capul pe spate și privi tavanul boltit și înalt. Construiau bine, frumos, mai dihai decât la noi. Și, în general, după cum se vede, nu trăiau rău. Și cu toate astea, au pierit totuși. Tare n-o să-i placă lui Fritz – firește, el ar fi preferat adversarul potențial. Căci altfel ce poate să însemne asta? au trăit, au construit, au proslăvit pe un Geiger al lor. Iubit și simplu. Și drept rezultat – poftim: pustietate. Ca și când n-ar fi existat nimeni. Doar oase, dar și alea cam puține pentru o astfel de așezare. Uite-așa, domnule președinte! omul plănuiește, iar Dumnezeu sloboade cine știe ce unduire și – gata cu toate.

Strănută și el, apoi își trase nasul. E cam răcoare aici. Kehada însă ar trebui să fie judecat când ne întoarcem. Gândurile lui o apucară ușor pe făgașul obișnuit: cum să-l încolțească pe Kehada, ca acesta nici să nu cuteze să crâcnească, și toată documentația să fie ca-n palmă și lui Geiger să-i fie clar de la început. El alungă aceste gânduri – erau inoportune. Acum trebuie să se gândească numai la ziua de mâine. Ba chiar și la cea de astăzi n-ar strica. De pildă, unde a dispărut, totuși, statuia? A venit cineva încornorat. Nu știu ce stegozaur. A luat-o la subsuoară și a dus-o cu el. Pentru ce? Și apoi, ea cântărește pe puțin vreo cincizeci de tone. Această dihanie, dacă vrea, îți ia tractorul la subțioară. Trebuie să plecăm de aici, asta e. Dacă nu era colonelul, astăzi nici urmă de noi nu mai era pe aici. Se gândi la colonel și deodată își dădu seama că ciulise urechile.

Se auzea un sunet vag, îndepărtat – nu erau voci, vocile răsunau sus ca și mai înainte —, nu, acolo în stradă, dincolo de ușa înaltă, întredeschisă, de la intrare. Zăngăniră clar geamurile colorate ale vitraliilor, și vibrară neîndoielnic treptele de piatră sub coatele și șalele lui, de parcă undeva, prin apropiere, se afla o cale ferată pe care acum trecea un tren – o garnitură grea cu vagoane de marfă. Deodată, Mutul deschise larg ochii și întoarse capul, ascultând cu încordare.

Andrei își trase cu grijă picioarele sub el și se ridică, ținând automatul de curea. Mutul se sculă și el numaidecât, uitându-se cu un ochi la el și continuând să asculte cu atenție.

Cu automatul în poziție de tragere, Andrei trecu în fugă, ușor, spre ușă și scoase cu grijă capul afară. Aerul fierbinte, prăfos îi pârjoli fața. Strada era galbenă, încinsă și pustie ca și mai înainte. Doar liniștea desăvârșită dispăruse. Un ciocan uriaș, îndepărtat, lovea cu o regularitate monotonă în caldarâm și aceste lovituri se apropiau din ce în ce mai mult – lovituri grele, care prefăceau în fărâmițe piatra caldarâmului.

În casa de vizavi căzu cu zgomot vitrina spartă. Surpriza îl făcu pe Andrei să sară înapoi, dar se stăpâni numaidecât și, mușcându-și buza, trase piedica automatului. Dracu' m-a adus aici, își zise el, undeva, la marginea conștiinței.

Ciocanul se apropia din ce în ce mai mult și era cu neputință să-ți dai seama dincotro, dar loviturile erau tot mai grele, mai răsunătoare, și se simțea în ele un fel de triumf inevitabil și de neclintit. Pașii destinului, îi fulgeră lui Andrei prin cap. Se uită descumpănit spre Mut.

Andrei fu șocat. Mutul stătea rezemat cu umărul de perete și opera cu tesacul său, tăindu-și unghia degetului mic de la mâna stângă. Figura lui era indiferentă și părea chiar plictisită.

— Ce?! întrebă Andrei răgușit. Ce faci acolo?

Mutul se uită la el, dădu din cap și își văzu de treabă mai departe. Bumm, bumm, bumm, răsuna undeva foarte aproape și pământul se zguduia sub picioare. Și deodată se făcu liniște. Acum, Andrei scoase din nou capul afară. Și văzu: la intersecția din apropiere, ajungând cu capul până la etajul al

doilea, se înălța o figură neagră. O statuie. O statuie veche din metal. Același tip cu mutră de broscoi, doar că acum stătea în poziție de drepți, încordat, cu bărbia voluminoasă ridicată, o mână dusă la spate, cealaltă – aci amenințând, aci arătând spre ceruri – era înălțată, cu degetul arătător înainte.

Încremenit, ca într-un vis urât, Andrei se uita la acest monstru de coșmar. El știa însă că asta nu-i coșmar, nu-i aiureală. Statuia ca toate statuile – o construcție stupidă, fără har, din metal, acoperită fie de scorie, fie de cocleală, instalată absurd, într-un loc nepotrivit. În aerul fierbinte care se ridica dinspre caldarâm, conturul ei tremura și se unduia la fel precum profilurile caselor de-a lungul străzii.

Andrei simți o mână pe umărul său și se întoarse —Mutul zâmbea și dădea din cap liniștitor. Bumm, bumm, bumm – răsună din nou în stradă. Mutul continua să-l țină de umăr – îl bătea ușurel, îi apăsa mușchii cu degetele-i moi. Andrei se trase brusc la o parte și scoase iar capul afară. Statuia nu mai era acolo. Și din nou era liniște.

Atunci, Andrei îl împinse pe Mut și, cu picioarele moi, ca de vată, o porni pe scară în sus, unde, ca și mai înainte, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic, răsunau glasurile celor doi.

— Gata! strigă el, năvălind în sala bibliotecii. Să mergem!

Vocea îi răgușise de tot, și ei nu îl auziră, totuși poate îl auziră, dar nu-i dădură atenție – ei erau ocupați. Încăperea era uriașă, se pierdea în adâncime naiba știe unde, stelajele ticsite înăbușeau sunetele. Unul dintre stelaje era prăbușit, cărțile zăceau grămadă, și în această grămadă scormoneau Izea și Pak – amândoi foarte mulțumiți, înfierbântați, asudați, entuziasmați. Andrei, călcând peste cărți, se apropie de ei, îi apucă de gulere și îi ridică.

— Să plecăm de-aici, spuse el. Gata. Să mergem.

Izea se uită la el cu ochii înnegurați, se smuci, se eliberă din strânsoare și numaidecât își reveni.

Ochii lui îl măsurară iute pe Andrei din cap până-n picioare.

— Ce-i cu tine? întrebă el. S-a întâmplat ceva?

— Nu s-a întâmplat nimic, rosti Andrei furios. Gata cu scotocitul pe aici. Unde vreți să mai mergem? La panteon? Hai

să mergem la panteon.

Pak, pe care încă îl mai ținea de guler, scutură delicat din umeri și tuși încetișor. Andrei îi dădu drumul.

— Tu știi ce-am găsit noi aici? începu Izea cu entuziasm, dar se întrerupse numaidecât.

— Ascultă, ce s-a întâmplat?

Andrei își revenise. Tot ce se întâmplase acolo jos i se părea cu totul absurd și imposibil aici – în această sală sobră și înăbușitoare, sub privirea iscoditoare a lui Izea, alături de imperturbabil-corectul Pak.

— Nu putem să pierdem atâta vreme cu orice obiectiv, spuse el, posomorându-se. Nu avem decât o zi la dispoziție. Să mergem.

— Biblioteca nu-i orice obiectiv! replică Izea neîntârziat. E prima bibliotecă de pe întregul traseu. Ascultă, ești palid ca moartea. Ce s-a întâmplat la urma urmelor? Andrei tot nu se putea hotărî să le povestească. Nu știa cum.

— Să mergem, mormăi el, apoi se întoarse și porni peste cărți spre ieșire. Izea îl ajunse și, luându-l de braț, porni alături de el. În ușă, Mutul se dădu la o parte, lăsându-i să treacă. Andrei tot nu știa cum să înceapă. Toate începuturile și toate cuvintele i se păreau stupide. Pe urmă își aminti de jurnalul de zi.

— Ieri mi-ai citit dintr-un jurnal. Rosti el. Coborau scara.

— Al ăluia. Care s-a spânzurat.

— Da?

— Sigur că da!

Izea se opri.

— Unduirea?

— Dar voi chiar n-ați auzit nimic? întrebă Andrei dezolat. Izea clătină din barbă, iar Pak răspunse încet:

— Pesemne din pricina entuziasmului.

— Maniacilor. Spuse Andrei. El respiră sacadat, se uită la Mut și, în cele din urmă, rosti: Statuia. A venit și a plecat. Hoinăresc prin oraș de parcă ar fi vii. Înțelegi?

Tăcu.

— Și? zise Izea nerăbdător.

— Ce și? Asta-i tot.

Fața încordată a lui Izea exprima o mare dezamăgire.

— Și ce-i cu asta? spuse el. O statuie. Și azi-noapte hoinărea una, și ce-i cu asta? Andrei deschise gura, dar o închise la loc.

— Creaturile-cu-cap-de-fier, dădu glas Pak. Pesemne că această legendă aici a fost zămislită.

Andrei nu era în stare să rostească nici un cuvânt, ci doar își muta privirea de la Izea la Pak și invers. Izea, compătimitor – în sfârșit pricepuse și el!

— Își țuguie buzele și se porni să-l bată ușor pe Andrei pe mână, iar Pak, socotind, probabil, că toate explicațiile necesare au fost date, se uita pe furiș peste umăr spre ușa bibliotecii.

— Da-a. Izbuti să articuleze Andrei. Foarte drăguț. Va să zică ați crezut numaidecât în asta?

— Ascultă, liniștește-te, spuse Izea, apucându-l totuși de mânecă. Bineînțeles că am crezut, de ce să nu credem?

Că Experimentul este totuși Experiment. Din pricina diareelor și zâzaniilor noastre, am uitat de el, dar în realitate. Mama mă-sii, da' ce-i așa de strașnic în asta? Da, niște statui, da, care merg. Dar aici avem o bibliotecă! Și știi ce este foarte interesant? Oamenii care au trăit aici sunt contemporanii noștri, secolul al douăzecilea.

— Am înțeles, spuse Andrei. Lasă-mi mâneca în pace. Îi era absolut clar că face pe prostul. De fapt, această pereche încă nu văzuse statui de-adevăratelea. Să-i vedem cum o să cânte când o să vadă. E drept, Mutul tot cam bizar.

— Nu-i nevoie să mă convingeți. Acum nu aveam vreme pentru această bibliotecă. Când vom trece pe aici cu tractoarele – puteți să umpleți o remorcă întreagă. Dar acum – să mergem. Am făgăduit să ne întoarcem înainte de stingere.

— Foarte bine, spuse Izea liniștitor. Hai să mergem. Să vedem.

Mda, își zise Andrei, coborând în fugă pe scară. Oare cum am putut? Gândi el jenat, deschizând ușa de la intrare și ieșind primul în stradă pentru ca nimeni să nu-i vadă fața. Și doar nu-i soldat, nu-i un șofer oarecare, își zicea el pășind pe

caldarâmul încins. Numai Fritz e de vină, gândi el furios. A declarat, auzi, că s-a isprăvit cu Experimentul, iar eu l-am și crezut. Adică nu l-am crezut, bineînțeles, ci pur și simplu am acceptat noua ideologie din loialitate și în virtutea serviciului. Nu, băieți, toate ideologiile astea noi sunt pentru proști, pentru mase. Trebuie însă să spunem că am trăit patru ani buni și nu ne-am amintit de nici un Experiment, am fost ocupați cu alte treburi până peste cap. Am făcut carieră, gândi el veninos. Ne-am procurat covoare, exponate pentru colecțiile personale.

La răscruce se opri puțin și privi oblic în străduță. Statuia era acolo – amenința cu degetul ei negru de o jumătate de metru, rânjind neplăcut cu botul ei de broască. „Vă arăt eu vouă, feciori de lele!”

— Asta de-aici? întrebă Izea neglijent.

Andrei dădu din cap și pomi mai departe.

Merseră, merseră întruna, simțind că se tâmpesc de căldură și de lumina orbitoare, călcând pe propriile umbre scurte și pocite, sudoarea se cristaliza într-o crustă sărată pe frunte și pe tâmple, și chiar Izea încetase să mai trăncănească despre năruirea unor ipoteze logice ale sale, și chiar neobositul Pak își târa un picior – i se desprinsese talpa ghetei, iar Mutul, din când în când, căsca gura lui neagră și, scoțând oribila frântură de limbă, începea să respire iute-iute, precum câinii. Și nu se mai întâmplă nimic, doar o singură dată, Andrei, neizbutind să se stăpânească, tresări, când, ridicându-și întâmplător ochii, văzu într-o fereastră deschisă de la etajul al treilea o figură imensă înverzită, uitându-se la el cu ochii ei orbi și bulbucați. Firește, priveliștea era cu adevărat înfricoșătoare – etajul al treilea și o mutră verde cu pete, cât toată fereastra.

Pe urmă ieșiră într-o piață.

O astfel de piață nu mai întâlniseră până acum. Era asemănătoare cu o pădure stranie tăiată. Drept buturugi, în ea fuseseră plantate postamente – rotunde, cubice, hexagonale, în formă de stea, de forma unor arici abstracți, turele de artilerie, animale mitice – din piatră, fontă, gresie, marmură, oțel inoxidabil și, pare-se, chiar din aur. Și toate aceste

postamente erau pustii, numai la vreo cincizeci de metri înainte capul unui leu înaripat era sprijinit pe un picior gol, rupt mai sus de genunchi, cât un stat de om, un picior desculț, cu o pulpă neobișnuit de musculoasă.

Era o piață imensă, capătul opus nu se zărea dincolo de pâcla tulbure, iar la dreapta, chiar lângă Zidul Galben, nu zăreau contururile denaturate de valurile de aer fierbinte ale unei clădiri joase cu o fațadă din coloane așezate aproape una lângă alta.

— Halal! scapă Andrei involuntar, iar Izea rosti confuz.

— Este ba în bronz, ba în marmură, ba cu pipă, ba fără pipă.

— Și întrebă.

— De fapt, unde o fi dispărut?

Nu-i răspunse nimeni. Toți priveau și nu se mai saturau privind, pare-se chiar și Mutul. Pe urmă Pak spuse:

— Noi, pesemne, trebuie să intrăm acolo.

— Ăsta e panteonul vostru? întrebă Andrei numai ca să spună ceva, iar Izea rosti cu oarecare indignare:

— Nu înțeleg! Ce face, umblă toate hai-hui prin oraș? Și de ce noi, atunci, aproape că nu le-am văzut? Căci aici ar trebui să fie mii, mii!

— Orașul-Celor-O-Mie-De-Statui, spuse Pak.

Izea se întoarse spre el cu însuflețire:

— Există și o astfel de legendă?

— Nu. Eu însă așa l-aș boteza.

— Tram-tararam! spuse Andrei, pe care îl fulgeră o nouă idee. Cum o să trecem pe aici cu tractoarele noastre? Ca să arunci în aer aceste obstacole nu-ți ajunge toată dinamita din lume.

— Cred că trebuie să existe un drum în jurul pieței, spuse Pak. Pe lângă prăpastie.

— Mergem? spuse Izea. Nu mai avea răbdare.

Și porniră de-a dreptul spre panteon, pășind printre postamente, pe caldarâmul spart și fărâmițat în pietriș, în praf alb, ce sclipea în soare. Din când în când se opreau și, ba aplecându-se, ba ridicându-se în vârful picioarelor, citeau inscripțiile de pe postamente, și inscripțiile acestea erau

ciudate, într-atât de ciudate încât te zăpăceau.

ÎN ZIUA A NOUA DE LA SURÂS. BINECUVÂNTARE MUSCULUS GLUTEUS AL TĂU A SALVAT PE ACEȘTIA MICI. SOARELE A RĂSĂRIT ȘI A ASFINȚIT ZAREA IUBIRII, DAR. Și chiar numit simplu: CÂND? Izea râdea în hohote și se bătea cu pumnul în palmă, Pak zâmbea, dând din cap, iar Andrei se simțea stânjenit, veselia asta i se părea nelalocul ei, chiar necuviincioasă, dar aceste senzații erau invizibile, și el nu făcea altceva decât să-i grăbească: „Gata, ajunge. Ajunge, repeta el. Să mergem, la mama dracului, întârziem, nu e frumos."

Îi venea să turbeze de necaz, uitându-se la acești idioți – și-au găsit, vedeți dumneavoastră, vremea și locul de distracție. Iar ei se opreau mereu, își purtau degetele murdare peste literele săpate ale inscripțiilor, zeflemiseau, făceau bășcălie, și el îi lăsă în pace, și simți o mare ușurare când descoperi că vocile lor rămăseseră hăt în urmă și nu le mai deslușea cuvintele.

Așa este mai bine, își zise el cu satisfacție. Fără această suită stupidă. La urma urmelor, nu-mi amintesc să-i fi invitat și pe ei. S-a spus ceva acolo despre ei, dar ce anume? Ba rugau să vină în costum de gală, ba, dimpotrivă, rugau să nu vină deloc. Ah, dar ce importanță are asta acum? În ultimă instanță, or să stea jos. Pak – treacă-meargă, dar Izea va începe deodată să se lege de fiecare cuvânt, Doamne ferește, va dori chiar sa vorbească. Nu, nu, fără ei este mai bine, nu-i așa, Mutule? Tu să stai în spatele meu, uite aici, în dreapta, și fii cu ochii în patru! Aici, frățioare, nu trebuie să asculți fără să pricepi. Nu uita: aici suntem în tabăra unor adevărați oponenți, ăștia nu sunt Kehada și nici Hneupek, poftim, ține automatul, am nevoie de libertate de mișcare, și, pe urmă, să vii cu automobilul la catedră. Că, slavă Domnului, eu nu sunt Geiger. Dă-mi voie, da' unde sunt tezele cuvântării mele? Asta-i bună! Ce mă fac fără teze?

Panteonul se înălța în fața lui și deasupra lui, cu toate coloanele sale, cu treptele sparte, știrbite, care își arătau, ca un rânjet, armătura ruginită, de după coloane adia un frig de

gheață, acolo era întuneric, de acolo mirosea a așteptare și deșertăciune, iar canaturile gigantice, aurite, erau deja deschise, și nu rămânea decât să intri. El păși din treaptă în treaptă, fiind foarte atent ca nu cumva – Doamne ferește!

— Să se poticnească, să se lungească aici sub privirile tuturor. Își tot pipăia buzunarele, dar tezele nu erau nicăieri, pentru că, firește, rămăseseră în lada de fier. Nu, costumul cel nou, căci doar am vrut să îmbrac costumul cel nou, însă apoi mi-am zis că așa este mai de efect.

Tii, drăcie, ce-o să mă fac fără teze? își zise el, intrând în vestibulul întunecos. Oare ce era acolo, în tezele mele? se întrebă, pășind cu grijă pe dușumeaua alunecoasă de marmură neagră. Mi se pare că, în primul rând, ceva despre mărire, își aminti el, încordându-se din toate puterile, simțind cum frigul de gheață i se strecoară sub cămașă. Aici era foarte frig, în acest vestibul, puteau să mă avertizeze, totuși afară nu e vară, puteau, de altfel, să presare nisip, nu le-ar fi căzut mâinile, și apoi, cine știe, poți să cazi și să te lovești cu ceafa.

Aici, la voi, pe unde? La dreapta, la stânga? Ah, da, pardon. Deci, așa. În primul rând, despre mărire, își zicea el, apucând-o pe coridorul întunecos. Iată, asta-i altceva – covorul. Au ghicit! Dar nu le-a trecu prin minte să pună și făclieri. Mereu este așa, aici, la ei: ori îți pun făclieri sau chiar un proiector, ori – ca acum. În felul acesta – mărire.

Vorbind despre mărire, ne aducem aminte de așa-numitele nume mari. Arhimede. Foarte bine? Siracusa, evrica, baia. În sens de cadă. Gol. Mai departe. Attila! dogele Veneției. Adică, îmi cer iertare – Othello, dogele Veneției. Attila – conducătorul hunilor. Vine călare. Mut și mohorât, ca un mormânt. Da' de ce să ne ducem după exemple așa departe? Petru! Mărire. Mare. Petru cel Mare. Întâiul. Petru al Doilea și Petru al Treilea nu au fost mari. Foarte posibil pentru că n-au fost cei dintâi. Cel mare și cel dintâi, întâiul, sunt foarte adesea luate ca sinonime. Deși-i-i. Ecaterina a Doua cea Mare. A doua, dar asta nu înseamnă mai puțin mare. Este important să remarcăm această excepție. Vom avea deseori de-a face cu astfel de excepții, care, să zicem așa, nu fac decât să confirme

regula.

Își încleștă cu tărie mâinile la spate, își sprijini bărbia în piept și, mușcându-și buza inferioară, făcu vreo câțiva pași înapoi și înainte, ocolindu-și cu eleganță taburetul. Pe urmă dădu taburetul la o parte cu piciorul, se propti cu degetele încordate în masă și, ridicând sprâncenele, privi pe deasupra ascultătorilor.

Masa era complet goală, îmbrăcată cu zinc cenușiu, și se așternea în fața lui ca o șosea. Capătul îndepărtat nu i se vedea, în ceața gălbuie clipeau acolo luminițele, unduite de curent, ale unor lumânări, și Andrei, cu o ciudă trecătoare, își zise că, pe toți dracii, el ar fi trebuit totuși să aibă posibilitatea să vadă cine este acolo – în celălalt capăt al mesei. Era mult mai important să-l vadă, pe acela, decât pe ăștia. Dar asta nu-i grija mea.

Distrat și îngăduitor, el cercetă cu privirea șirurile ăstora. Ei ședeau drepți de ambele părți ale mesei, întorcând spre el chipurile atente – de piatră, de fontă, de aramă, de aur, de bronz, de ghips, de matostat. Și alte chipuri de care mai au ei. Bunăoară – de argint. Ori, să spunem, de jad. Ochii lor orbi erau dezagreabili, și, în general, ce putea fi plăcut în aceste matahale ai căror genunchi se aflau cu un metru, ba chiar și cu doi, mai sus de suprafața mesei? Era bine totuși că tăceau și nu se mișcau. Orice mișcare acum ar fi fost de neîndurat. Andrei asculta cu plăcere, chiar cu oarecare voluptate cum se scurgeau ultimele picături ale pauzei plănuite.

— Care este însă regula? În ce constă ea? În ce constă esența ei substanțializată, imanentă doar ei însăși și nici unui alt predicat? Și eu, aici, mă tem că va trebui să spun lucruri nu prea obișnuite și câtuși de puțin plăcute auzului dumneavoastră. Mărirea! Ah, cât de multe s-au spus despre mărire, câte s-au pictat, s-au dansat, s-au cântat! Ce ar fi fost neamul omenesc fără categoria măririi? O bandă de maimuțe despuiate, în comparație cu care chiar soldatul Hneupek ni s-ar părea culmea înaltei civilizații. Nu-i așa? căci fiecare Hneupek în parte nu posedă măsura lucrurilor. Pe el, natura l-a învățat numai să digere și să se înmulțească. Oricare altă

faptă a pomenitului Hneupek nu poate fi apreciată de el singur nici ca bună, nici ca rea, nici folositoare, nici zadarnică sau dăunătoare – și, tocmai ca o consecință a unei asemenea stări de lucruri, fiecare Hneupek în parte, în alte condiții egale, mai devreme ori mai târziu, dar inevitabil, va ajunge la Curtea Marțială, și ea va hotărî cum să se procedeze cu el. În felul acesta, absența unei instanțe interioare este suplinită în mod logic, și eu aș zice fatal, de prezența unei instanțe exterioare, de pildă Curtea Marțială. Însă, domnilor, o societate alcătuită din inși de teapa lui Hneupek și, fără nici o îndoială, din Mâmre, pur și simplu nu este capabilă să acorde o atenție atât de mare instanței interioare – nu are importanță dacă aceasta este curte marțială sau curte cu juranți, instanța secretă a Inchiziției sau cea a lui Lineh, judecata Zeiței Themis sau consiliul de așa-zisă onoare. Nu mai vorbesc de tribunalele tovărășești și alte tribunale. S-ar cuveni să se găsească o asemenea formă de organizare a haosului constând în organele sexuale și digestive atât ale celor ca Hneupek, cât și ale celor ca Mâmra, o asemenea formă a acestei babilonii universale, pentru ca măcar o parte a funcțiilor instanțelor exterioare pomenite să fie transferate instanței interioare. Iată, iată când ar fi necesară și ar prinde bine categoria măririi! Este vorba, domnilor, că în mulțimea uriașă și absolut amorfă a Hneupecilor, în uriașa mulțime și mai amorfa a Mâmrelor, din când în când apar personalități pentru care sensul vieții nu se reduce câtuși de puțin cu precădere la funcțiile digestive și sexuale. Dacă vreți – o a treia necesitate! Pentru el, înțelegeți, e puțin lucru să digere ceva, acolo, și să se folosească de farmecele cuiva. El vrea, înțelegeți, să creeze ceva ce înainte, până la el, n-a mai existat. De pildă, o structură instanțională sau ierarhică. Vreun țap sălbatic pe perete. Cu testicule. Ori să compună mitul Afroditei. La ce naiba îi trebuia așa ceva – nici el nu-și dă seama. Într-adevăr – ce-i trebuie lui Hneupek Afrodita cea născută din spuma mării sau țapul sălbatic. Cu testicule. Firește, există ipoteze, și destul de multe! Țapul, orice ați spune, înseamnă foarte multă carne. Despre Afrodita, nici nu mai vorbesc. De altminteri, dacă e să

vorbim cinstit și deschis, originea celei de-a treia necesități rămâne deocamdată o enigmă pentru știința noastră materialistă. În momentul de față însă, aceasta nici nu trebuie să ne intereseze. În momentul de față ce ne interesează, prietenii mei? Că în mulțimea comună, cenușie, apare o personalitate care nu se mulțumește, ticăloasa, cu terci de ovăz ori cu Mâmra cea murdară, cu picioarele numai crăpături, deci, nu se mulțumește cu realismul larg accesibil ci se apucă să idealizeze, începe să abstractizeze, holera – în gând preface terciul de ovăz în țap suculent cu sos de usturoi, iar pe Mâmra într-o făptură splendidă cu coapse frumoase și bine spălată – căci ea se naște din ocean. Din apă. Maică, măculița mea! Păi un astfel de om nu are preț! Un astfel de om trebviie așezat pe un loc înalt și să duci la el batalioane de Hneupeci și Mâmre, ca să învețe, paraziții, să priceapă care este locul lor. Iată, nespălaților, voi sunteți în stare să faceți ce face el? Uite, tu, tu, roșcatule, păduchiosule, te pricepi să desenezi un codet, să-l desenezi astfel încât să-ți vină numaidecât să-l mănânci? Sau măcar să compui o anecdotă? Nu te pricepi? Atunci de ce, căcatule, te înghesui să te compari cu el? La arat, du-te la arat! La prins pește, la prins raci!

Andrei se îndepărtă de masă și, frecându-și mâinile încântat, făcu din nou câțiva pași înapoi și înainte. A ieșit grozav. Splendid! Și fără nici un fel de teze. Toți popândăii ăștia ascultau, ținându-și răsuflarea. Măcar unul să se fi mișcat. Păi da, așa sunt eu. Eu, bineînțeles, nu sunt Katzman, eu mai mult tac, însă dacă mă provoacă, la dracu', dacă sunt întrebat. Este drept, în capătul celălalt, nevăzut, al mesei, se pare că cineva începuse să vorbească. Un evreu oarecare. Poate Katzman s-a furișat? Ei, o să vedem noi care pe care.

— Așadar, mărirea ca noțiune a apărut din creație, fiindcă este mare doar cel care creează, adică creează ceva nou, nemaiîntâlnit. Să ne întrebăm însă, domnii mei, cine, atunci, o să-i vâre cu nasul în scârnă? Cine le va spune: unde te bagi, nemernicule, unde te înghesui? Cine va deveni, ca să zicem așa – și eu nu mă sperii de acest cuvânt —, sacerdotul

creatorului? Sacerdotul acesta va deveni, drăguții mei domni, cel care nu se pricepe să deseneze pomenitul cotlet ori, să zicem, pe Afrodita, dar nici să prindă raci nu vrea în ruptul capului acest creator-organizator, acest creator-care-aliniază-în-front, acest creator care extorchează darurile și tot el le distribuie! Și iată —nu foarte aproape de problema privind rolul lui Dumnezeu și al diavolului în istorie. Problemă, vom spune deschis, încâlcită, arhicomplicată și în legătură cu care s-au spus numai minciuni gogonate. Căci chiar și pentru un prunc necredincios este clar că Dumnezeu este un om bun, iar diavolul, dimpotrivă, rău. Dar asta, domnilor, este o mare aiureală! În realitate, ce știm noi despre ei? că Dumnezeu a luat haosul în mâinile sale și l-a organizat, în vreme ce diavolul – dimpotrivă, în fiecare zi, în fiecare ceas se străduiește să distrugă această organizare, această structură, s-o reîntoarcă în haos. Este adevărat, nu? Pe de altă parte însă, istoria ne învață că omul, ca personalitate aparte, năzuiește anume spre haos. El vrea să fie de sine stătător. Vrea să facă numai ceea ce el vrea să facă. Țipă întruna cât îl ține gura că el este liber de la natură. Nu trebuie să căutăm prea departe exemplele – să-l luăm pe același faimos Hneupek! Sper că înțelegeți la ce fac aluzie? Căci, vă întreb: cu ce s-au ocupat în decursul întregii istorii cei mai crunți tirani? Ei s-au străduit tocmai ca haosul amintit, specific omului, această hneupeko-mâmrenie haotică și amorfă să o rânduiască într-un mod cuvenit, să o organizeze, să o modeleze, să o alinieze – de dorit într-o singură coloană —, să o alinieze spre un singur punct și, în general, să o facă praf. Sau, mai simplu, să o distrugă. Și, de altminteri, de regulă, asta le-a reușit. Deși, e drept, pentru o vreme nu prea îndelungată și doar cu prețul sângelui. Așa că eu vă întreb: cine este de fapt omul cel bun? Acela care năzuiește să realizeze haosul —căci el înseamnă libertate, egalitate și fraternitate —, ori cel care năzuiește să reducă la minimum această hneupeko-mâmrenie – citește: entropie socială? Cine? Ei, vedeți, asta este!

Ce frază, ce perioadă splendidă a ieșit! Seacă, exactă și în același timp plină de înflăcărare. De ce-o fi bombănind acela

acolo, la celălalt capăt? Cum îndrăznește, mitocanul înfumurat? Mă deranjează, și în general.

Cu un sentiment neplăcut, Andrei descoperi brusc în rândurile regulate ale celor care îl ascultau cu atenție câteva cefe întoarse către el. Se uită cu atenție. Nu încăpea îndoială – cefe.

Una, două. Șase cefe! Tuși cât putu de tare și ciocăni sever cu nodurile degetelor în suprafața zincată a mesei. Asta nu avu nici un efect. Ei, așteptați voi, gândi el amenințător. Vă arăt eu, îndată! Cum o fi asta pe latinește?

— Quos ego! strigă el. V-ați închipuit, pare-se, că voi, chipurile, însemnați ceva? Noi, pasămite, suntem mari, iar voi mișunați acolo, jos! Noi, pasămite, suntem de piatră, iar voi sunteți came ce putrezește – țărână, efemeride! Poftim!

— El le dădu cu tifla.

— Da' cine își amintește de voi? V-au ridicat în cinstea unor nerozi de mult uitați. Arhimede – mare scofală! Da, a existat unul, știu, fugea gol pe stradă fără pic de rușine. Și ce-i cu asta? La un nivel corespunzător de civilizație, pentru asta ar fi fost jugănit. Ca să nu mai fugă. Îi trebuia evrica, înțelegi. Ori același Petru cel Mare. Ei da, a fost țarul, împăratul a toată Rusia. Am văzut noi dintr-ăștia. Dar ia să-mi spuneți care era numele lui de familie? Nu știți? Dar monumente i s-au ridicat! Ode i s-au scris! Însă dacă întrebi un student la examen – Dumnezeu știe dacă unu din zece va ști care îi era numele de familie. Vedeți ce mare a fost?! Și cu voi, cu toți, se întâmplă același lucru! Ori nimeni n-a auzit, în general, de noi și holbează ochii mirați, ori, să zicem, își amintesc prenumele, dar numele nu. Și invers: își amintesc numele – de pildă, premiul Kallinga, dar prenumele. Da' care nume! Cine a fost el? A fost, pare-se, scriitor, sau negustor de lână, speculant. Și, judecați singuri, cine are nevoie de așa ceva? Căci dacă vrei să-l ții minte pe fiecare dintre voi, o să uiți care-i prețul vodcii.

Acum remarcă în fața sa peste zece cefe. Era o mare jignire. Iar Katzman, în capătul celălalt, bombănea tot mai tare, tot mai stăruitor, dar la fel de nedeslușit.

— Momeală! strigă Andrei din toate puterile. Asta înseamnă lăudata voastră mărire! Momeală! Hneupek privește la voi și își zice: ia te uită ce oameni au existat. Acum o să mă las de băut, o să mă las de fumat, pe Mâmra mea n-o s-o mai tăvălesc prin tufișuri, o să mă duc să mă înscriu la bibliotecă și o să realizez și eu toate astea. Adică este doar o presupunere că el trebuie să gândească așa! Dar, privindu-vă, el nu gândește deloc așa. Și dacă n-o să fiți păziți, dacă n-o să vi se pună paravan de siguranță, el o să se spurce peste tot, va scrie cu creta și se va duce îndărăt la Mâmra lui tare mulțumit. Poftim, asta este funcția educativă! Asta este memoria omenirii! Și la ce naiba îi trebuie lui Hneupek memoria? De ce naiba să mă țină minte, v-aș ruga să-mi spuneți? Firește, au fost și vremuri când era de bonton să vă țină lumea minte. Nu aveau ce face și vă țineau minte. Alexandru Macedon s-a născut la data cutare, a murit la data cutare. Cuceritor. Bucefal. „Contesă, Bucefalul dumneavoastră este extenuat, cu acest prilej nu doriți să rămâneți peste noapte la mine?” Civilizat, plastic, monden. Bineînțeles, și acum școlarii trebuie să tocească. S-a născut în anul cutare, a murit în anul cutare, reprezentant al vârfurilor oligarhice. Exploatator. Și este de neînțeles cine are nevoie de așa ceva. Ai dat examenul – gata, ai scăpat de grijă. „Alexandru Macedon a fost și el mare conducător de oști, dar de ce să distrugi scaunele?” A fost un film așa, „Ceapaev”. L-ați văzut? „Țara arde și baba se piaptănă.” Iată toate foloasele lui Alexandru Macedon al vostru.

Andrei tăcu. Toate aceste vorbe nu aveau nici un rost. Nu-l asculta nimeni. În fața lui erau numai cefe – de fontă, de piatră, de fier, de jad. Rase, pleșuve, cârlionțate, cu codiță, cu știrbituri, altele chiar ascunse după zale, coifuri, tricornuri. Nu le place, își zice Andrei cu amărăciune. Adevărul supără. S-au obișnuit cu cântările, cu odele. Exegi monumentum. Da' ce v-am spus atât de supărător? N-am spus minciuni, firește, și nu m-am purtat ca un ticălos față de voi – ce am gândit, asta v-am spus. Căci ei nu sunt împotriva măririi. Pușkin, Lenin, Einstein. Mie nu-mi place idolatria. Trebuie să te închini

faptelor, nu statuilor. Și poate că nici faptelor nu trebuie să te închini. Pentru că fiecare face ce-i stă în puteri. Unul – revoluție, celălalt – un fluieraș. Eu poate n-am puteri decât pentru un fluieraș, atunci înseamnă că eu, acum, sunt un căcat?

Iar vocea de dincolo de ceața galbenă bombănea întruna și acum se puteau desluși anumite cuvinte: „nemaivăzut și neobișnuit din situația catastrofală. Doar voi. A meritat veșnică recunoștință și veșnică slavă." Iată, asta nu pot s-o sufăr în mod deosebit, își zise Andrei. Urăsc mai ales atunci când se azvârle cu veșnicia la stânga și la dreapta. Frați pe vecie. Prietenie veșnică. Pe veci împreună. Glorie veșnică. De unde or fi luând toate acestea? Ce văd ei veșnic?

— Destul cu minciunile! strigă el peste masă. Ar trebui să vă fie rușine!

Nimeni nu-i acordă nici o atenție, el se întoarse și o pomi agale îndărăt, simțind cum curentul îl pătrunde până la oase, curentul împuțit, îmbibat cu emanații de cavou, de rugină, aramă coclită. Nu era Izea cel care pălăvrăgea acolo, își zice el moleșit. Izea n-a rostit în viața lui astfel de cuvinte. L-am bănuit de pomană. Am venit degeaba aici. De fapt, de ce oi fi venit? Probabil mi s-a părut că aș fi înțeles ceva. Totuși am trecut de treizeci de ani, e timpul să mă dumiresc ce și cum. Ce idee năstrușnică – să-i convingi pe oameni că sunt inutili. Poate chiar așa este, dar cine va crede așa ceva?

În ultimii ani, cu mine s-a petrecut ceva, își zise el. Am pierdut ceva. Scopul – iată ce am pierdut. Cu vreo cinci ani în urmă știam exact la ce folosesc acțiunile mele. Dar acum, iată, nu știu. Știu că Hneupek trebuie pus la zid. Dar de ce – nu-mi dau seama. Adică îmi dau seama că atunci îmi va fi mai ușor să lucrez, dar de ce este nevoie să-mi fie mai ușor să lucrez? De asta însă numai eu am nevoie. Pentru mine. De câți ani oare trăiesc pentru mine? Este, de bună seamă, just că în locul meu, pentru mine nu va trăi nimeni, va trebui să mă îngrijesc eu singur. Acest lucru este însă plicticos, nu mai am putere. Și nu mai am nici putință de alegere. Iată ce am înțeles eu. Omul nu poate nimic, nu se pricepe la nimic. Poate un singur lucru,

la un singur lucru se pricepe – să trăiască pentru sine. El scrâșni din dinți, constatând limpezimea și precizia disperată a acestui gând.

Ieși din cavou în umbra coloanelor și își miji ochii. Piața galbenă încinsă, plantată cu postamente goale, se întindea în fața lui. Dintr-acolo dogoarea venea în valuri ca dintr-un cuptor. Arșiță, sete, epuizare. Aceasta era lumea în care trebuia să trăiască și, prin urmare, să lucreze.

Izea dormea cu fruntea căzută pe un volumaș deschis, întins pe lespezile de piatră la umbră. Pantalonii lui aveau o gaură în spate, picioarele, în ciubotele scâlciate, erau sucite în mod nefiresc. Puțea de la o poștă a nădușeală. Mutul era și el aici – ședea pe vine, cu ochii închiși, rezemat cu spatele de o coloană – pe genunchi i se afla automatul.

— Deșteptarea! spuse Andrei obosit.

Mutul deschise ochii și se ridică. Izea înălță puțintel capul și îl privi pe Andrei printre genele umflate.

— Unde-i Pak? întrebă Andrei, căutând cu ochii împrejur. Izea se așeză în capul oaselor, își înfipse degetele încovoiate în chica-i prăfuită și începu să se scarpine cu înverșunare.

— La dracu'. Mormăi el nedeslușit. Îmi este o foame de lup. Cât putem?

— Acum plecăm, îi spuse Andrei. El continua să caute cu privirea. Unde-i Pak?

— S-a. Slaotecă. Răspunse Izea, căscând cu gura până la urechi. Ptiu, sunt complet sleit de puteri, pe toți dracii.

— Unde s-a dus?

— S-a dus la bibliotecă.

— Izea se ridică, își luă volumașul și se apucă să-l vâre în sac.

— Am hotărât să meargă să ia cărți. Cât o fi ceasul? Al meu cred că s-a oprit.

Andrei se uită la ceas.

— Trei, rosti el. Să mergem.

— Poate mai înainte mâncăm? propuse Izea șovăitor.

— Din mers, spuse Andrei.

Simți o neliniște vagă. Era ceva care nu-i plăcea. Ceva nu era

cum trebuie. Luă automatul de la Mut și, mijindu-și ochii dinainte, păși pe treptele încinse.

— Ei poftim. Bodogănea Izea în urmă. Acum să mâncăm din mers. Eu l-am așteptat ca un om cinstit, iar el nu-mi îngăduie să mănânc ca oamenii. Mutule, dă-ncoace sacul.

Fără să privească înapoi, Andrei porni repede printre postamente. Îi era foame de îl durea la lingurică, însă ceva îl împingea să meargă și să meargă repede. Își așeză mai comod pe umăr cureaua automatului și se uită iar din fugă la ceas. Arăta la fel – trei fără un minut. Duse ceasul la ureche. Stătuse.

— Hei, domnule consilier! îl strigă Izea. Ține!

Andrei se opri puțin și primi de la el doi pesmeți, între care se afla o bucată de came de porc groasă. Izea clefăia și înghițea cu plăcere. Privind din mers sandvișul – de unde-i mai bine să muște? —, Andrei întrebă:

— Când a plecat Pak?

— Păi, aproape imediat a plecat, spuse Izea cu gura plină. Am cercetat împreună panteonul ăsta, n-am găsit nimic interesant și atunci el a plecat.

— Păcat, spuse Andrei și înțelese ce îl neliniștea.

— Ce – păcat? Andrei nu răspunse.

PATRU.

LA BIBLIOTECĂ – nici urmă de Pak. Firește, nici n-a avut de gând să vină aici. Cărțile zăceau grămadă ca și adineauri.

— Ciudat, spuse Izea, răsucindu-și capul descumpănit. A zis că ia toate cărțile de sociologie.

— A zis, a zis.”, rosti Andrei printre dinți. El izbi cu vârful ghetei într-un volum gros care i se nimeri în cale, se întoarse și o porni în fugă pe scară în jos. Totuși, m-a tras pe sfoară până la urmă. M-a păcălit. El însuși nu-și dădea bine seama în ce constă viclenia lui Pak, însă simțea cu toate fibrele sufletului că l-a tras pe sfoară!

Acum mergeau pe lângă ziduri – Andrei pe partea dreaptă a străzii, Mutul, care își dăduse și el seama că treburile merg prost, pe stânga. Izea o pornise pe mijloc, însă Andrei strigă astfel la el, încât arhivarul se întoarse ca fulgerul lângă el și

pomi pe urmele lui, fornăind și bombănind disprețuitor. Vizibilitatea – vreo cincizeci de metri, mai departe strada parcă se afla într-un acvariu – totul acolo tremura tulbure, licărea și sclipea, de parcă niște alge se întindeau deasupra caldarâmului.

Când ajunseseră în dreptul cinematografului, Mutul se opri brusc. Andrei, care îl urmărea cu coada ochiului, se opri și el. Mutul stătea nemișcat, parcă trăgea cu urechea, ținându-și tesacul scos din teacă în mâna lăsată în jos.

— Miroase a ars. Rosti încetișor din urmă Izea.

Și Andrei simți numaidecât mirosul de ars. Asta ce-o mai fi, își zise el, încleștându-și fălcile.

Mutul ridică mâna cu tesacul, arătă în lungul străzii și pomi mai departe. Mirosul de ars se intensifică. Miros de metal încins, de cârpe care ardeau mocnit, de motorină, și încă niște mirosuri dulcegi, aproape plăcute. Ce s-o fi petrecut acolo? Repeta el neliniștit. Ce o fi arzând acolo? Căci acolo arde ceva, fără îndoială. Și numaidecât îl văzu pe Pak.

Își zise imediat că acesta e Pak, pentru că pe cadavru se afla scurta din serj albastru decolorat. Nimeni în tabără nu mai avea o astfel de scurtă. Coreeanul zăcea în colț cu picioarele depărtate, cu capul sprijinit pe automatul cu țeava scurtă, lucrat artizanal. Țeava automatului era îndreptată în lungul străzii înspre tabără. Pak era, nu știu cum, neobișnuit de gras, parcă umflat și palmele îi erau negre-albastre și luceau.

Andrei nici nu izbuti bine să-și dea seama ce vede în realitate, că Izea, cu un strigăt răgușit, îl dădu la o parte, se repezi, călcându-l pe picior, străbătu intersecția și căzu în genunchi alături de cadavru. Andrei înghiți în sec și se uită înspre Mut. Mutul dădu din cap energic și arătă cu tesacul undeva înainte și Andrei zări la limita vizibilității încă un corp. Acolo zăcea cineva mai spre mijlocul străzii, tot gras și negru, iar prin pâclă acum se vedea cum se înalță deasupra acoperișurilor o coloană de fum cenușiu, denaturată de refracție.

Lăsând automatul, Andrei traversă intersecția. Izea se și ridicase în picioare, și, apropiindu-se, Andrei își dădu seama

de ce: cadavrul în serj albastru emana o duhoare dulceagă și grețoasă.

— Doamne-Dumnezeule., rosti Izea, întorcând spre Andrei fața-i ca de mort, îmbrobonată de sudoare. Ei l-au ucis, nemernicii. Toți laolaltă nu făceau cât el. Andrei privi fugitiv sub picioare la momâia oribilă, umflată, cu o plagă neagră în loc de ceafă. Soarele sclipea slab în tuburile de aramă împrăștiate pe jos. Andrei îl ocoli pe Izea și, fără să se mai ferească, fără să se mai aplece, păși de-a curmezișul străzii spre următoarea momâie umflată, lângă care se și lăsase pe vine Mutul.

Aceasta zăcea pe spate și, cu toate că fața îi era monstruos de umflată și neagră, Andrei îl recunoscu pe unul dintre geologi, Ted Kaminsky, adjunctul lui Kehada. Era teribil faptul că el se afla în chiloți și, nu se știe de ce, într-o scurtă vătuită de care purtau șoferii. Probabil că fusese împușcat din spate, și rafala îl străpunsese dintr-o parte în alta – la piept pufoaica era numai găuri, și din găuri ieșeau smocuri de vată cenușie. La vreo cinci pași se afla automatul fără încărcător.

Mutul îi atinse lui Andrei umărul și arăta înainte. Acolo, așezat lângă zid pe partea dreaptă a străzii, se chircise încă un cadavru. Era Permiak. Fusese, pesemne, ucis în mijlocul străzii, acolo se mai vedea încă, pe caldarâm, o pată neagră uscată, dar el, chinuindu-se, se târa spre zid, lăsând în urma lui o dâră neagră, groasă, și acolo, lângă zid, chinuindu-se, a murit, întorcând capul și strângându-și din toate puterile cu mâinile pântecele găurit de gloanțe.

Aici se uciseseră unul pe celălalt într-un ceas de furie înverșunată, ca niște animale de pradă turbate, ca niște tarantule furioase, ca niște șobolani înnebuniți de foame. Ca niște oameni.

De-a curmezișul străduței nepavate din vecinătatea taberei, peste murdăriile uscate zăcea Tevosian. Alergase după tractorul care cotise în această străduță și se îndreptase spre prăpastie, răscolind pământul uscat cu șenilele grăbite. Tevosian a alergat după el chiar din tabără, trăgând din mers, iar cei din tractor au tras în el și aici, la intersecție, unde în

noaptea aceea se afla statuia cu mutră de broscoi, l-au nimerit, și el a rămas întins, rânjindu-și dinții îngălbeniți, în tunica lui de soldat, murdărită de praf, necurățenii și sânge. Înainte de a muri însă, ori poate și după moarte, a nimerit și el: la jumătate de cale spre prăpastie, înfigându-și degetele încovoiate în pământul tocat de șenile, ca o movila umflată, zăcea grămadă sergentul Vogel, și mai departe tractorul plecase fără el —până la prăpastie și în jos, în prăpastie.

În tabără continua să ardă domol remorca. Pe butoaiele deformate de împușcături, reflexe albastre din pricina dogorii, mai alergau limbile fumegânde ale flăcării portocalii și spre cerul pâclos se înălțau domol rotocoale de fum gros. Din grămada neagră care se cocea în remorcă ieșeau niște picioare arse și se simțea mirosul acela plăcut, dar care acum îți făcea greață.

Din fereastra camerei cartografilor atârna trupul gol al lui Roulier – brațele păroase aproape atingeau trotuarul, iar pe trotuar se afla automatul. În jurul ferestrei, tot zidul era lovit și desfigurat de gloanțe, iar în partea opusă zăceau unul peste altul, cosiți de aceeași rafală, Vasilenko și Palotti. Lângă ei nu erau arme, iar pe fața uscată a lui Vasilenko se păstrase o expresie de uimire nemărginită și de spaimă.

Pe cel de al doilea geolog, pe cel de al doilea cartograf și pe adjunctul cu partea tehnică, Ellisower, i-au împușcat, punându-i lângă același zid. Astfel, ei zăceau alături sub aceeași ușă găurită de gloanțe – Ellisower în izmene, ceilalți despuiați.

Chiar în centrul acestei hecatombe pestilențiale, în mijlocul străzii, pe o masă lungă cu picioare de aluminiu, acoperit cu stindardul britanic, zăcea liniștit, cu mâinile încrucișate pe piept, colonelul Saint-James, în uniformă de gală, cu toate decorațiile, la fel de uscat, imperturbabil și chiar surâzând ironic. Alături, prăvălit lângă piciorul mesei, cu capul cărunt proptit de caldarâm, zăcea Dugan – și el în uniforma de gală —, strângând în mână bastonul rupt al colonelului.

Asta era tot. Șase soldați, inclusiv Hneupek, inginerul Kehada, Mâmra, fata de pripas, și cel de al doilea tractor cu

cea de a doua remorcă dispăruseră. Rămăseseră cadavrele, rămăsese aparatura geologică aruncată grămadă, rămăseseră câteva automate, așezate în piramidă. Și putoarea, și funinginea îmbibată de grăsime. Și duhoarea înăbușitoare de came friptă venind dinspre remorca încă arzând.

Andrei năvăli în camera lui, căzu în fotoliu și, gemând, își lăsă capul în palme. Totul se sfârșise. Pentru totdeauna. Și nu puteai să scapi de durere, și nu puteai să scapi de rușine, și nu puteai să scapi de moarte.

Eu i-am adus aici. Eu. Eu i-am părăsit și i-am lăsat singuri, eu, lașul, nemernicul. Am vrut să mă odihnesc. A vrut să se odihnească de mutrele lor împuțitul, blegul, maniacul. Colonele, ah, colonele! Nu trebuia să mori, nu trebuia! Dacă nu aș fi plecat, el nu ar fi murit. Dacă el n-ar fi murit, nimeni aici n-ar fi îndrăznit să crâcnească. Fiarele, fiarele. Hienele! Trebuia să-i fi împușcat, să-i fi împușcat, să-i fi împușcat!

Din nou gemu prelung, frecându-și obrazul ud de mânecă. S-a răcorit prin biblioteci. A ținut discursuri statuilor. Hăbăucul, palavragiul, a pângărit totul, a pierdut totul. Și acum să piei, ticălosule! N-o să te plângă nimeni. Cine dracu' mai are acum nevoie de tine? Dar e îngrozitor, îngrozitor. S-au alergat unii pe alții, au tras —au tras în cei căzuți, au tras în morți, i-au pus la zid cu înjurături, cu palme. Până unde ați ajuns, băieți. În ce hal v-am adus. Și de ce? De ce?

Izbea în masă cu pumnii strânși, se îndreptă, își șterse fața cu palma. Se auzea cum afară țipă îngrozitor Izea, iar Mutul, ca să-l liniștească, gângurește ca un porumbel. Nu vreau să mai trăiesc, își zicea Andrei. Nu vreau. Ducă-se dracului toate astea. Se ridică de la masă – afară, lângă Izea, lângă oameni – și deodată zări în fața lui jurnalul expediției deschis. Îl împinse cu dezgust, dar observă că ultima pagină nu este scrisă de mâna lui. Se așeză din nou și începu să citească. Kehada scria: „Ziua a 31-a. Ieri, în dimineața celei de a 30-a zi a expediției, consilierul Voronin cu arhivarul Katzman și emigrantul Pak au plecat în recunoaștere cu intenția de a se întoarce în tabără la ceasul stingerii, dar nu s-au întors. Astăzi, orele 14 și 30 de minute a răposat subit de inimă colonelul

Saint-James, locțiitorul temporar al comandantului expediției. Întrucât consilierul Voronin tot nu s-a întors din recunoaștere, preiau comanda expediției. Semnătura: D. Kehada, comandant adjunct cu probleme de știință. A 31-a zi a expediției, orele 15 și 45 min.”

Mai departe urma bălmăjeala obișnuită despre consumul de alimente și apă, temperatura, vântul, precum și ordinul privind numirea sergentului Vogel șef cu partea militară, mustrarea adjunctului cu partea tehnică Ellisower pentru tărăgănare și ordinul – tot al lui – de a grăbi reparația celui de al doilea tractor. Mai departe Kehada scria: „Mâine am intenția sa organizez funeraliile solemne ale colonelului Saint-James, prematur răposat și, îndată după ceremonie, să trimit un detașament bine înarmat în căutarea grupei de recunoaștere a consilierului Voronin. În caz că grupa dispărută nu va fi descoperită, intenționez să dau ordin de întoarcere deoarece socotesc că a merge mai departe este și mai absurd decât înainte!” „Ziua a 32-a. Grupa de recunoaștere nu s-a întors. Pentru scandalul nerușinat comis noaptea trecută, pe cartograful Roulier și pe soldații Hneupek și Tevosian îi avertizez pentru ultima oară și le tai rația de apă pe o zi.”

Mai departe, pe hârtie urma un zigzag și stropi de cerneală, și cu asta însemnarea lua sfârșit. Probabil afară începuse tragerea, Kehada ieșise și nu se mai întorsese.

Andrei reciti însemnările de două ori. Da, Kehada, tu ai vrut asta. Ai căpătat ceea ce ai dorit. Iar eu am păcătuit față de Pak, fie-i țărâna ușoară. Mușcându-și buza, Andrei își miji ochii – în fața lui apăru din nou momâia umflată, în scurtă albastră decolorată și, deodată, îi fulgeră prin minte: ziua a treizeci și doua. Cum – a treizeci și doua? A treizecea! Ieri, eu am scris pentru douăzeci și opt. El întoarse repede pagina. Da. Douăzeci și opt. Și cadavrele astea umflate – zac de câteva zile. Doamne, dar ce-i asta? Una, două. Ce dată este astăzi? Căci doar azi-dimineață am plecat!

Și el își aminti de piața dogoritoare, presărată cu postamente goale, și întunericul de gheață al panteonului, și statuile oarbe

la masa nesfârșit de lungă. Toate astea au fost demult. Foarte demult. Da-a. Care va să zică, m-a învârtit, m-a răsucit, forța aceea ticăloasă, m-a tras pe sfoară, m-a turmentat. Puteam să mă întorc în aceeași zi, l-aș fi găsit viu pe colonel, n-aș fi admis.

Ușa se deschise, și în cameră intră Izea foarte schimbat – parcă mai uscat, cu fața osoasă alungită, posomorât, îndârjit, ca și când nu el țipase adineauri sub fereastră ca o femeie. Azvârli în colț sacul pe jumătate gol, se așeză în fotoliu vizavi de Andrei și zise:

— Cadavrele zac de cel puțin trei zile. Ce se întâmplă, tu înțelegi? Andrei îi împinse tăcut jurnalul. Izea îl apucă lacom, înghițind rapid însemnările și înălță spre Andrei ochii roșii.

Andrei spuse, zâmbind strâmb:

— Experimentul este Experiment.

— Canalie odioasă și parșivă. Rosti Izea cu ură și dezgust. Bestiile!

— Cred că am fost legați acolo, în piață, spuse Andrei. În piața cu postamentele.

Izea aprobă din cap, se lăsă pe spate în fotoliu, cu bărbia ridicată și cu ochii închiși.

— Ce-o să facem, consiliere? întrebă el.

Andrei nu răspunse.

— Numai să nu-ți treacă prin cap să te împușți! zise Izea. Te cunosc eu pe tine. Comsomolistul. Vulturul.

Andrei zâmbi din nou strâmb și se trase de guler.

— Ascultă, rosti el. Hai să plecăm de aici.

Izea deschise ochii și îl pironi cu privirea.

— Duhoarea de la fereastră. Rosti Andrei cu greutate. Nu mai pot.

— Hai la mine, spuse Izea.

În coridor, Mutu se ridică în întâmpinarea lor. Andrei îl apucă de brațul musculos și îl trase după sine. Intrară cu toții în camera lui Izea. Aici ferestrele dădeau în altă stradă. Dincolo de ferestre, deasupra acoperișurilor scunde, se înălța spre tării Zidul Galben. Aici nu putea deloc și era, nu se știe de ce, chiar mai răcoare, doar că nu aveai unde să te așezi –

toată dușumeaua era plină de hârtii Și de cărți.

— Așază-te pe dușumea, pe dușumea, rosti Izea, iar el se lăsă pe patul lui murdar nearanjat. Hai să chibzuim, spuse el. Eu n-am de gând să dau ortul popii. Mai am o grămadă de treburi pe aici.

— Ce să chibzuim? spuse Andrei mohorât. Oricum. Apă n-avem, au luat-o cu ei, iar alimentele au ars toate. Drum de întoarcere nu există – n-o să putem răzbate prin pustiu. Chiar dacă o să-i ajungem din urmă pe ticăloșii ăia. Dar nu – cum o să-i ajun gem, au trecut câteva zile. Dacă am găsi apă. Rosti el după o pauză. E departe până la castelul acela de apă al tău?

— Vreo douăzeci de kilometri, zise Izea. Sau treizeci.

— Dacă am merge noaptea, pe răcoare.

— Nu puteam merge noaptea, spuse Izea. Este întuneric. Și apoi lupii.

— Aici nu sunt lupi, replică.

— De unde știi?

— Ei, atunci hai să ne împușcăm, ce mama dracului? zise Andrei. El însă știa că n-o să se împuște. Voia să trăiască. Niciodată înainte nu știa că poți să dorești atât de mult să trăiești.

— Bine, bine, spuse Izea. Dar vorbind serios?

— Vorbind serios, eu vreau să trăiesc. Și o să supraviețuiesc. Acum nu-mi pasă de nimic. Acum suntem amândoi împreună, pricepi? Noi trebuie să supraviețuim, și gata. Și ducă-se cu toții la mama dracului. Vom găsi apă și vom trăi acolo, lângă ea.

— Just, zise Izea. Se așeză pe pat, își vârî mâna sub cămașă și începu să se închine. Ziua o să bem apă, iar noaptea eu o să te încalec pe tine. Andrei se uită la el fără să priceapă.

— Poți să mai propui și altceva? întrebă el.

— Deocamdată nu. Totu-i corect – mai întâi trebuie să găsim apă. Fără apă putem să ne luăm adio de la viață. Ce-o fi mai departe – o să vedem. Uite ce cred eu acum. După toate semnele, se vede că au șters-o în mare grabă, îndată după masacru. Li s-a făcut frică. S-au năpustit în remorcă, luându-și tălpășița cu toată viteza! Trebuie să cotrobăim prin casă, cu

siguranță că vom găsi și apă și de-ale gurii.

Vru să mai spună ceva, dar se opri cu gura căscată. Ochii îi ieșiseră din orbite.

— Privește, privește, șopti el speriat. Andrei se întoarse iute spre fereastră.

La început nu observă nimic deosebit, auzea doar ceva ca un huruit îndepărtat, ca o avalanșă, parcă undeva se rostogoleau niște pietre. Pe urmă, ochii lui surprinseră o mișcare pe panta galbenă, verticală, de deasupra acoperișurilor.

De sus, din pâcla albăstrui-alburie, încotro dispărea lumea, se rostogolea repede, cu vârful în jos, un nor triunghiular ciudat. Se deplasa de la o înălțime neînchipuită și era încă foarte departe de baza zidului, dar se putea deja distinge că în vârf se învârte turbată, ciocnindu-se de proeminențe nevăzute și sărind, un corp greu, cu niște trăsături cumplit de cunoscute. La fiecare lovitură, din acest corp zburau bucăți și continuau să cadă alături, ca un evantai zbura amestecătura de piatră, și se umflau rotocoalele de praf alburiu, încorporându-se în nor, formându-l, risipindu-se în unghi, precum talazurile când se izbesc de pupa unui cuter rapid, iar vuietul ce huruia departe deveni și mai intens și se destrămă în lovituri separate, trosnetul divizat al sfărâmăturilor lovindu-se de un monolit, fâșâitul amenințător al unei alunecări de teren.

— Tractorul! rosti Izea cu glasul întretăiat.

Andrei îl înțelese în ultima secundă. Când mașina schilodită, ciopârțită, țâșni năvalnic după acoperișuri, dușumeaua se zgudui sub picioare din pricina loviturii strașnice, praful de cărămidă se înălță ca o coloană, zburară în văzduh sfărâmături, cioburi, bucăți de tablă – într-o clipă, toate acestea dispărură sub torentul avalanșei galbene.

Multă vreme nu scoaseră o vorbă, ascultând cum acolo încă bubuie, trosnește, pârâie, se rostogolește, și dușumeaua tresaltă sub picioare, iar deasupra acoperișurilor nu se mai vedea nimic dincolo de norul galben neclintit.

— Grozav! spuse Izea. Cum or fi ajuns acolo?

— Cine? întrebă Andrei stupid.

— Păi ăsta-i tractorul nostru, nerodule!

— Care tractorul nostru? Care a șters-o?

Izea tăcu, suflându-și din toate puterile nasul cu degetele murdare.

— Nu știu, spuse el. Nu înțeleg nimic. Tu înțelegi? întrebă el deodată, întorcându-se spre Mut.

Acela dădu din cap indiferent. Înciudat, Izea se lovi peste genunchi, însă numaidecât Mutul făcu un gest bizar: întinse în față degetul arătător, îl lăsă brusc spre podea, apoi îl ridică deasupra capului, descriind în aer un cerc alungit.

— Eu? spuse Izea nerăbdător. Ei?

Mutul ridică din umeri și repetă același gest. Și deodată Andrei își aminti – își aminti și înțelese numaidecât totul.

— Stelele Căzătoare! spuse el. Ca să vezi, domnule!

— Începu să râdă amar.

— Ca să vezi, domnule, când am înțeles asta!

— Ce-ai înțeles? strigă Izea. Care stele? Andrei dădu din mână, continuând să râdă.

— Nu-mi pasă, spuse el. Nu-mi pasă, nu-mi pasă și iar nu-mi pasă! Ce ne mai interesează pe noi acum? destul cu pălăvrăgeala, Katzman! Noi trebuie să supraviețuim, înțelegi tu? Să supraviețuim. În această lume odioasă, neverosimilă! ne trebuie apă, Katzman!

— Stai puțin, stai puțin. Mormăi Izea.

— Eu nu mai vreau nimic altceva! strigă Andrei, agitându-și pumnii strânși. Eu nu doresc să mai înțeleg nimic! Eu nu doresc să mai aflu nimic! căci acolo zac niște cadavre, Katzman! Cadavre! Și ei au vrut să trăiască! Dar acum s-au umflat și putrezesc, Katzman!

Izea, ridicându-și barba, se sculă de pe pat, îl apucă pe Andrei de scurtă și îl așeză cu forța pe dușumea.

— Tăcere! spuse el, gâfâind din greu. Vrei să te plesnesc peste bot? Îndată. Muiere!

Andrei scrâșni din dinți și tăcu. Izea, suflând din greu, se întoarse la patul său și începu iar să se închine.

— N-a mai văzut cadavre. Bodogănea el. N-a mai văaut lumea asta. Muierea.

Andrei, ascunzându-și fața în palme, înăbușea și stingea în sine un urlet absurd, dezgustător. Dar undeva, la marginea conștiinței, își dădea seama ce se întâmplă cu el acum, și asta îl ajută. Era cumplit: să fii aici, printre morți, chipurile încă viu, dar de fapt deja mort. Izea vorbea ceva, dar el nu asculta. Pe urmă îi trecu.

— Ce tot zici acolo? întrebă el, luându-și mâinile de pe față.

— Zic că eu mă duc să scotocesc pe la soldați, iar tu scotocești la intelectuali. Și în camera lui Kehada – acolo, la el, trebuie să existe undeva stocul intangibil al geologilor. Nu-ți pierde cumpătul, ne descurcăm noi.

În clipa aceea se stinse soarele.

— Mama mă-sii! Asta mai lipsea! zise Izea. Acum trebuie să căutăm felinarul. Stai puțin, felinarul tău trebuie să fie la mine.

— Ceasul, rosti Andrei cu greutate. Trebuie să potrivim ceasul.

Duse mâna la ochi, desluși acele fosforescente și le potrivi la zece fix. Izea, suduind printre dinți, se foia prin întuneric, mișca nu știu de ce patul, umbla prin hârtii. Pe urmă scăpără și aprinse un chibrit. Izea stătea în mijlocul camerei în patru labe, ducând chibritul dintr-o parte în alta.

— De ce stați, mama voastră! strigă el. Căutați felinarul! Iute, că nu am decât trei chibrituri!

Andrei se ridică fără tragere de inimă, dar Mutul găsise felinarul, îi ridică sticla și îl întinse lui Izea. Se făcu puțină lumină. Izea, mișcându-și barba concentrat, regla fitilul. Mâinile lui erau neîndemânatice, fitilul nu se lăsa potrivit Mutul, lucind de sudoare, se întoarse în colț, se așeză pe vine și de acolo, trist și devotat, se uita la Andrei cu ochii larg deschiși de copil Oștire. Rămășițe ale armatei înfrânte.

— Da-mi felinarul, spuse Andrei.

Luă felinarul de la Izea, îi potrivi fitilul și ordonă:

— Haideți!

Împinse ușa de la camera colonelului. Aici, ferestrele erau închise etanș, geamurile întregi, și duhoarea nu se simțea deloc. Mirosea a tutun și a apă de colonie. A colonel. Era

ordine desăvârșită. Două geamantane pregătite luceau cu pielea lor de bună calitate. Patul pliant de campanie așternut fără nici o cută, la capul patului atârna în cui centironul cu tocul pistolului, chipiul cu cozoroc uriaș. Pe scrinul masiv din colț, pe un cerc de pâslă, se afla felinarul cu gaz, alături – o cutie de chibrituri, un teanc de cărți și binoclul în tocul lui.

Andrei puse felinarul pe masă și se mai uită încă o dată prin încăpere. Tava cu bidonașul și păhărușele răsturnate se afla pe raftul stelajului gol.

— Dă-mi-o, îi spuse el Mutului.

Mutul se repezi, luă tava și o puse pe masă, lângă felinar. Andrei turnă coniac în păhărușe. Nu erau decât două păhărele, și pentru sine turnă în căpăcelul bidonașului.

— Luați, spuse el. Pentru viață!

Izea se uită aprobator la el, luă păhărușul și îl mirosi cu aer de cunoscător.

— Grozavă treabă! spuse el. Pentru viață, deci? Păi, parcă asta-i viață?

— El chicoti, ciocni cu Mutul și bău. Ochii i se umeziră.

— Strașnic. Rosti el cu glasul ușor răgușit.

Mutul bău și el – parcă apă, fără nici un interes. Iar Andrei tot mai stătea cu căpăcelul plin și nu se grăbea să bea. Voia să mai spună ceva, dar nici el nu știa ce anume. O altă mare etapă lua sfârșit și începea una nouă. Și cu toate că de la ziua de mâine nu prea aștepta nimic bun, ziua de mâine era totuși o realitate – resimțită în mod deosebit, fiindcă va fi poate una din foarte și foarte puținele zile care au mai rămas. Asta era o senzație foarte acută și cu totul necunoscută lui Andrei. Dar tot nu găsi ce să spună, ci doar repetă: „Pentru viață” și bău.

Pe urmă aprinse felinarul cu gaz al colonelului și i-l înmână lui Izea, făgăduindu-i:

— Dacă îl spargi și pe ăsta, barbă ciungă, o să te pocnesc după ceafă.

Izea, bodogănind ofensat, se îndepărtă, iar Andrei tot mai zăbovea, cercetând încăperea distrat. Ar trebui cotrobăit pe aici, firește – cu siguranță că Dugan mai pusese ceva deoparte, pentru șef, dar să cotrobăiască tocmai aici i se părea, nu știa

de ce. Rușinos, zău.

— Nu te rușina, Andrei, nu te rușina, auzi el deodată o voce cunoscută. Morții nu mai au nevoie de nimic.

Mutul ședea pe marginea mesei, bălăbănindu-și piciorul, și el nu mai era Mutul, mai exact – aproape Mutul. Ca și până acum, era doar în pantaloni și cu tesacul vârât la cingătoarea lată, dar pielea lui devenise acum uscată și mată, fața i se rotunjise, în obraji îi apăruse o roșeață sănătoasă de piersică. Era Mentorul – în persoană, și Andrei, pentru prima dată, nu simți la vederea lui nici bucurie, nici speranță, nici entuziasm. Doar ciudă și stânjeneală.

— Iar dumneavoastră. Mormăi el, întorcându-se spre Mentor cu spatele. Nu ne-am văzut cam de multișor.

Se apropie de fereastră și, lipindu-și fruntea de geamul cald, privi în bezna slab luminată de flăcările remorcii care tot mai ardea.

— Noi, aici, după cum vedeți, ne pregăteam să murim. De ce să muriți? rosti Mentorul cu însuflețire. Trebuie să trăiți! Știi – să mori nu-i niciodată prea târziu, ci întotdeauna prea devreme, nu-i așa?

— Și dacă nu vom găsi apă?

— O să găsiți. Ați găsit întotdeauna, o să găsiți și acum.

— Bine. O să găsim. Și o să trăim lângă ea toată viața? Atunci de ce să mai trăim?

— Dar în general de ce să trăiești?

— Iată, și eu mă tot gândesc: de ce să trăim? am dus o viață prostească, Mentore. Stupidă. Am plutit ca un căcat în copcă – nici în sus, nici în jos. La început, m-am luptat pentru nu știu ce idei, pe urmă – pentru covoare care lipseau de pe piață, și apoi m-am smintit de tot. Am nenorocit oamenii.

— Ei-ei-ei, asta-i neserios, spuse Mentorul. Oamenii mor întotdeauna. Ce amestec ai dumneata? acum începi o nouă etapă, Andrei, după opinia mea – o etapă hotărâtoare. Într-un anumit sens, este chiar bine că totul a ieșit anume așa. Mai devreme sau mai târziu, toate astea trebuiau să se întâmple. Căci expediția era condamnată. Dar dumneata puteai să pieri fără să treci de acest prag important.

— Interesant, ce prag o mai fi și ăsta? rosti Andrei, zâmbind. El se întoarse cu fața spre Mentor. Idei am avut – tot felul de zbuciumări cu privire la binele general și alte aiureli pentru țânci. Carieră am făcut, ajunge, mulțumesc, am stat destul printre șefi. Deci – ce s-ar mai putea întâmpla cu mine?

— Înțelegere! spuse Mentorul, ridicând ușor vocea.

— Cum adică – înțelegere? Ce să înțeleg?

— Înțelegere, repetă Mentorul. Iată ce ți-a lipsit până acum – înțelegerea!

— Această înțelegere a dumneavoastră mi-a ajuns iată până unde!

— Andrei se lovi ușor cu muchia palmei peste mărul lui Adam.

— Acum eu înțeleg tot ce este pe lume. Treizeci de ani am mers spre această înțelegere și acum, iată, am ajuns la ea. Nimeni nu are nevoie de mine, și nimeni nu are nevoie de nimeni. Exist, nu exist, mă lupt, stau tolănit pe canapea – nici o deosebire. Nimic nu se poate schimba, nimic nu se poate îndrepta. Poți doar să te aranjezi – mai bine sau mai rău. Totul merge de la sine, și aici eu nu am nici un amestec. Iată înțelegerea dumneavoastră, altceva eu nu mai am de înțeles. Spuneți-mi mai bine ce trebuie să fac cu această înțelegere? S-o pun la sare pentru iarnă ori s-o mănânc acum?

Mentorul dădu din cap.

— Întocmai, spuse el. Acesta este pragul cel din urmă: ce să faci cu înțelegerea? Cum să trăiești cu ea? Căci de trăit, oricum, trebuie să trăiești!

— Trebuie să trăiești când înțelegerea nu există! spuse Andrei cu ușoară furie. Iar cu înțelegere trebuie să mori! Și dacă nu aș fi atât de laș. Dacă nu ar țipa așa în mine afurisita de protoplasmă, aș ști ce trebuie să fac. Aș alege o frânghie – mai rezistentă.

— Și tăcu.

Mentorul luă bidonașul, umplu cu grijă un pahar, apoi altul și înșurubă gânditor căpăcelul.

— Păi, să începem cu faptul că dumneata nu ești laș, spuse el. Și n-o să folosești frânghia nu pentru că ți-ar fi teamă.

Undeva, în subconștientul dumitale, și undeva nu prea adânc, te asigur, se află speranța, ba mai mult, certitudinea, că se poate trăi și cu înțelegerea. Și trăi bine. Interesant.

— El împinse cu unghia spre Andrei unul dintre păhărele.

— Ia amintește-ți cum te punea tata să citești Războiul lumilor, cum nu voiai, cum te înfuriai, cum vârai cartea afurisită sub canapea, ca să te întorci la ilustratul Baron Münchausen. Wells te plictisea, îți făcea greață, nu pricepeai la ce dracu' îți trebuia, voiai să scapi de el. Pe urmă însă ai citit această carte de douăsprezece ori, ai învățat-o pe dinafară, ai desenat ilustrații pentru ea și ai încercat să scrii continuarea.

— Și ce-i cu asta? spuse Andrei posomorât.

— Și asta s-a întâmplat cu dumneata nu doar o dată! zise Mentorul. Și se va întâmpla de mai multe ori. Dumitale de-abia ți-au băgat în cap înțelegerea, și ți s-a făcut greață de ea, nu știi la ce dracu' îți poate folosi, vrei să te lipsești de ea. Își luă păhărelul.

— Pentru continuare! spuse el.

Și Andrei păși spre masă, luă păhărelul său și îl duse spre buze, simțind cu obișnuita ușurare cum se risipesc din nou toate îndoielile triste și ceva deja licărește în bezna ce înainte părea de nepătruns, și acum trebuie să bea, și să izbească voios păhărelul gol de masă, și să spună ceva energic, viguros, și să se apuce de treabă, dar în acel moment un al treilea, care până acum tăcuse întotdeauna, a tăcut toți cei treizeci de ani – fie că a dormit, fie că a zăcut beat, fie că nu i-a păsat – chicoti deodată și rosti un singur cuvânt fără înțeles: „Ți-li-li, ți-li-li”.

Andrei azvârli coniacul pe dușumea, trânti păhărelul pe tavă și zise, vârându-și mâinile în buzunare:

— Și eu am mai înțeles ceva, Mentore. Beți, beți sănătos, eu n-am poftă.

— El nu mai putea să privească această față rumenă. Se întoarse cu spatele și din nou se apropie de fereastră.

— Prea sunteți mereu de acord, domnule Mentor. Necuviincios de multe ori sunteți de acord cu mine, domnule Voronin-al-doilea, conștiința mea galbenă, de cauciuc,

prezervativ folosit. Numai ție, Voronin, de acord, totul ție, scumpule, de acord. Important este ca noi toți să fim sănătoși, iar ceilalți să crape cu toții. Nu ajunge mâncarea? să-l împușc pe Katzman, nu-i așa? Drăguță treabă!

În spatele lui se auzi scârțâitul ușii. Se întoarse. Camera era goală. Și păhărelele erau goale, și bidonașul era gol, și pieptul parcă-i era gol, ca și cum de acolo i se smulsese ceva mare, obișnuit. Fie o tumoare. Fie inima. Și acum, obișnuit cu această senzație nouă, Andrei se apropie de patul colonelului, luă din cui centura cu pistolul, și-o petrecu peste mijloc, strângând-o puternic, și potrivi tocul pistolului la brâu.

— Ca amintire, rosti el tare către perna albă ca zăpada.

Sfârșitul.

SOARELE ERA IA ZENIT. Din pricina prafului, discul lui arămiu atârna în centrul cerului alburiu și murdar, umbra rahitică se chircea și se zburlea chiar sub tălpi, când cenușie și spălată de apă, când parcă însuflețită brusc, căpătând claritatea conturului, umplându-se de negreală și devenind atunci deosebit de pocită. Nici pomeneală de vreun drum pe aici – era doar humă galben-cenușie, uscată, acoperită cu protuberanțe, crăpată, bătătorită, tare ca piatra și într-atât de goală, încât era absolut de neînțeles de unde aici această masă nesfârșită de praf.

Vântul, slavă Domnului, bătea din spate. Undeva, departe în urmă, el absorbea tone incalculabile de pulbere păcătoasă, încinsă, și, cu o îndărătnicie obtuză, o țâra de-a lungul ridicăturii pârlite de soare, strânse între prăpastie și Zidul Galben, când azvârlind-o până la cer ca pe o protuberanță învolburată, când răsucind-o strâns în gâturile de lebădă suple, aproape cochete, ale vârtejurilor, ori o rostogolea pur și simplu ca pe un val tumultos, iar apoi, mfuriindu-se cumplit, arunca faina înțepătoare în spate, în păr, șfichiuia, turbând, ceafa lac de sudoare, biciuia brațele, urechile, umplea buzunarele, se strecura pe după guler.

Aici nu era nimic, de mult nu mai era nimic. Poate că n-a fost niciodată. Soare, humă, vânt. Doar uneori trecea în goană, învârtindu-se și țopăind ca un saltimbanc, scheletul

vreunei tufe smulse din rădăcină, Dumnezeu știe unde, în urmă. Și numai praf, praf, praf, praf.

Din când în când, lutul de sub picioare dispărea undeva și începea grohotiș compact. Când la dreapta, când la stânga, apăreau din norii de praf plutitor frânturi uriașe de stânci – cărunte, de parcă erau pudrate cu făină. Vântul și arșița dădeau cele mai bizare și neașteptate contururi, și era teribil că ele, nitam-nisam, ba apar, ba dispar din nou, ca și cum s-ar juca de-a v-ați ascunselea. Iar pietrișul de sub picioare devenea tot mai mare, și brusc roca lua sfârșit, și sub picioare răsuna iar lutul.

Pietrele se comportau foarte urât. Se răsuceau sub picioare, căutau cu insistență să se înfigă în talpa încălțărilor, să o străpungă, să ajungă la carnea vie. Lutul se comporta mai cuviincios, dar și el făcea tot ce putea. Se umfla brusc în movile pleșuve, alcătuia din senin niște costișe stupide, se despica în râpe adânci și abrupte, pe fundul cărora era cu neputință să respiri din pricina dogorii milenare. Juca și el un joc al lui, „de-a ascunsul" lui de lut, săvârșea metamorfoze pe măsura fanteziei sale modeste, de lut. Toate aici își jucau jocurile lor. Și toate la o singură poartă.

— Hai, Andrei! strigă Izea răgușit. Andriuha-a!

— Ce vrei? întrebă Andrei peste umăr și se opri.

Teleguța, clătinându-se pe roțile mici, cu șuruburile slăbite, se rostogoli din inerție înspre el și îl izbi la încheietura genunchilor.

— Privește!

Izea se afla la vreo zece pași în urmă și-i arăta ceva în mâna întinsă.

— Ce-i asta? întrebă Andrei fără vreun interes deosebit.

Izea apăsă șleaurile și, fără să lase mâna în jos, își împinse teleguța spre Andrei. Andrei îl privi cum venea – groaznic, cu barba până-n piept, cu chica vâlvoi, cenușie din pricina prafului, în scurta lui ruptă-ferfeniță, prin ale cărei găuri i se zărea trupul păros, lac de sudoare. Franjurii nădragilor de-abia îi acopereau genunchii, iar gheata dreaptă căsca o gură largă, etalând degetele murdare, cu unghii negre, rupte.

Corifeu al spiritului. Sacerdot și apostol al templului veșnic al culturii.

— Un pieptene! pronunță solemn Izea, apropiindu-se.

Pieptenele era dintre cele mai ieftine, din material plastic, cu dinții rupți, nici măcar nu era un pieptene, ci doar o bucată de pieptene, și în locul unde se rupsese se putea încă deslușI un anume STAS, dar masa plastică era albită de multele decenii de arșiță solară și mâncată de râia prafului.

— Vezi? spuse Andrei. Iar tu zbieri în gura mare că n-a mai trecut nimeni pe aici înaintea noastră.

— Da' eu n-am zbierat deloc așa ceva, zise Izea pașnic. Hai să ședem puțin, ce zici?

— Să ședem, consimți Andrei fără pic de entuziasm, și numaidecât Izea, fără să-și scoată șleaurile, se trânti în fund direct pe pământ, vârându-și pieptenele în buzunarul de la piept.

Andrei își așeză teleguța în bătaia vântului, își scoase șleaurile și se instală, rezemându-și spatele și ceafa de canistrele fierbinți. Vântul se simți numaidecât mai puțin, în schimb, acum lutul îi ardea necruțător fesele prin stofa uzată.

— Unde îți este rezervorul? rosti el cu dispreț. Palavragiule.

— Caută-l, caută-l! răspunse Izea. Trebuie să fie!

— Asta ce mai este?

— Este o anecdotă cu un negustor, îi explică Izea cu plăcere. Un negustor s-a dus la un bordel.

— Gata, i-ai dat drumul! zise Andrei. Iar despre sex și amor? n-ai pic de astâmpăr în tine, Katzman, zău așa!

— Nu-mi pot permite nici un dram de astâmpăr, declară Izea. Trebuie să fiu pregătit pentru cea dintâi ocazie.

— O să crăpăm aici amândoi, spuse Andrei.

— Pentru nimic în lume! Nici să nu te gândești și nici prin cap să nu-ți treacă.

— Păi nici nu mă gândesc, zise Andrei.

Era adevărat. Gândul la moartea, firește, inevitabilă îi trecea acum foarte rar prin minte. Naiba știe cum se explica acest lucru. Fie că acuitatea acestui sentiment de condamnare se estompase definitiv, fie că trupul se uscase atât de mult și era

atât de istovit, încât încetase să mai urle și să mai strige, ci doar de-abia mai șuiera undeva, la limita sesizabilului. Ori poate cantitatea trecuse, în sfârșit, în calitate și începuse să acționeze prezența permanentă a lui Izea cu indiferența lui aproape nefirească față de moarte, care le dădea târcoale în cercuri, când apropiindu-se foarte mult, când apropiindu-se din nou, fără să-i scape însă niciodată din vedere. Într-un fel sau altul, iată însă că de multe zile Andrei, chiar dacă vorbea de sfârșitul inevitabil, o făcea doar pentru a se convinge o dată în plus de indiferența-i crescândă față de acesta.

— Ce tot spui? întrebă el încă o dată.

— Spun că important este să nu-ți fie teamă că o să dai ortul popii aici.

— Mi-ai mai spus asta de o sută de ori. Eu nu mă mai tem de mult, tu însă mă bați la cap mereu.

— Foarte bine, spuse Izea conciliant, întinzându-și picioarele. Oare cu ce să-mi leg talpa de la gheată? întrebă el adânc îngândurat. Foarte curând se va desprinde de tot.

— Păi – taie capătul șleaului și leagă-le. Să-ți dau briceagul? O vreme, Izea își contemplă degetele care îi ieșeau din gheată.

— Lasă, rosti el în sfârșit. Când s-o desprinde complet – atunci. Poate sorbim câte o înghițitură?

— Ți-au înghețat mânuțele, ți-au înghețat piciorușele, rosti Andrei o frază folosită adesea de nenea Iura, pe care și-l aminti pe neașteptate. Acum și-l amintea tot mai greu pe nenea Iura. El făcea parte din altă lume.

— Nu-i timpul să bem ceva tare? propuse Izea cu însuflețire, uitându-se lingușitor în ochii lui Andrei.

— Asta nu vrei? rosti Andrei cu satisfacție, arătându-i degetul mare vârât între arătător și mijlociu. Știi ce apă să bei? Aceea pe care ai păstrat-o undeva, acolo. Căci m-ai mințit în privința rezervorului, nu-i așa?

Cum se și aștepta, Izea se înfurie numaidecât.

— Du-te-n.! Ce, eu îți sunt guvernantă?

— Atunci, manuscrisul tău a mințit.

— Idiotule, spuse Izea cu dispreț. Manuscrisele nu mint. Astea nu-s cărți. Trebuie numai să știi să le citești.

— Atunci, înseamnă că nu știi să citești.

Izea doar se uită la el și numaidecât începu să se agite, ridicându-se.

— Aici orice căcat va. Bombăni el. Ia scoală-te! Vrei rezervor? Atunci nu mai trândăvi. Scoală-te, îți spun!

Vântul, jubilând, îi biciui cu ghimpi peste urechi și, jucăuș ca un câine voios, ridică în rotocoale praful deasupra lutului pleșuv, iar lutul, cu opintire, le ieși în întâmpinare și un timp se comportă pașnic, ca și cum și-ar fi adunat forțele, apoi începu să se prăvălească în pantă.

Totuși, de-aș putea pricepe până la urmă încotro mă mână dracu', își zise Andrei. Toată viața m-a purtat încotro va – nu pot sta locului, prostul de mine. Important este că acum nu mai are nici un sens. Înainte, exista totuși o noimă. Fie ea și cea mai neînsemnată, chiar absurdă, și, totuși, când eram plesnit peste bot, să zicem, puteam întotdeauna să-mi zic: asta nu-i nimic, asta-i în numele. Asta-i lupta.

Toate pe lume nu valorează mai mult decât un căcat, a spus Izea. (Erau în Palatul de Cleștar, mâncaseră friptură de găină, pregătită sub presiune, și stăteau tolăniți pe niște salteluțe sintetice viu colorate, la marginea piscinei cu apă străvezie, luminată.) Toate pe lume nu valorează mai mult decât un căcat, a spus Izea, scobindu-se în dinți cu degetul bine spălat.

Toți plugarii voștri, toți acești strungari, toate blumingurile și distileriile voastre, grâul ramificat, laserele și maserele. Toate sunt un căcat, îngrășământ. Toate trec. Fie că trec pur și simplu fără urmă și pentru totdeauna, fie că trec întrucât se transformă. Toate acestea par importante numai pentru că majoritatea le consideră importante. Iar majoritatea le consideră importante deoarece tinde să-și umple burta și să-și desfete trupul cu prețul unor eforturi infime. Însă, dacă stai să te gândești, cine și ce treabă are cu majoritatea? Eu personal nu am nimic împotriva ei, eu însumi, într-un anumit sens, sunt majoritate. Pe mine, însă, majoritatea nu mă interesează. Istoria majorității are început și sfârșit La început, majoritatea înfulecă ceea ce i se dă. La sfârșit, însă, toată viața se ocupă cu problema opțiunii, ce ar putea să mai aleagă ca să înfulece?

Ceva ce n-a mai înfulecat? ei, până acolo este încă destul de mult, a zis Andrei. Nu chiar așa departe precum îți închipui, a replicat Izea. Și chiar dacă este departe, nu asta contează. Important este că există un început și un sfârșit. Tot ce are un început are și un sfârșit, a spus Andrei. Desigur, desigur, a zis Izea nerăbdător. Eu însă mă refer la scara istoriei, nu la scara Universului. Istoria majorității are sfârșit, însă istoria minorității se va sfârși numai o dată cu Universul. Elitarist parșiv, i-a zis Andrei cu indolență, s-a sculat de pe covorașul său și a plonjat în piscină. A înotat mult, pufnind și fornăind în apa răcoroasă, și, dându-se la fund, unde apa era ca gheața, a început s-o înghită cu lăcomie, ca un pește.

Nu, firește, nu înghițea. Acum aș înghiți. Doamne, cum aș mai înghiți! aș suge toată piscina, lui Izea nu i-aș lăsa – să caute rezervorul.

În dreapta, dintre nori de praf galben-cenușiu, se iviră niște ruine – un zid orb pe jumătate dărâmat, țepos din pricina plantelor prăfoase, rămășițele unui turn greoi cu patru laturi.

— Uite, vezi? spuse Andrei, oprindu-se. Și mai zici că nimeni înainte de noi.

— Niciodată n-am spus așa ceva, zevzecule! șuieră Izea. Am spus.

— Ascultă, poate că rezervorul este aici.

— Se prea poate, zise Izea.

— Hai să ne uităm.

Își scoaseră șleaurile și porniră agale spre ruine.

— He! zise Izea. O cetate normandă. Secolul zece.

— Apă, caută apă, spuse Andrei.

— Mai du-te-ncolo cu apa ta! rosti Izea cu mânie. Ochii i se rotunjiră, i se rostogoliră și, cu un gest de mult uitat, își duse mâna sub barbă, căutându-și negul. Normanzii. Mormăi el. Cum au putut. Interesant, cu ce i-or fi ademenit aici?

Agățându-și zdrențele prin mărăcini, ei înfruntară o spărtură și se treziră în acalmie. Pe o suprafață patrulateră netedă se înălța o clădire scundă cu acoperișul năruit.

— Alianța paloșului și a mâniei, mormăi Izea, îndreptându-se hotărât spre golul ușii. Iată de ce nu mă dumiream eu ce

alianță era astA. De unde până unde paloș aici. Parcă poți să înțelegi așa ceva?

Interiorul casei era o deplină paragină. Deplină și străveche. Seculară. Căpriorii prăbușiți se amestecaseră cu frânturi de scânduri putrede – rămășițe ale unei mese cât casa de lungă. Totul era prăfuit, putrezit, descompus, iar de-a lungul peretelui din stânga se aflau niște bănci la fel de putrede și prăfuite. Continuând să bombăne, Izea se apucă să scormonească prin această grămadă de putregai, iar Andrei ieși afară și pomi să facă înconjurul casei.

Foarte curând, el dădu peste ceea ce cândva fusese rezervorul – o uriașă groapă rotundă, căptușită cu lespezi de piatră. Acum pietrele erau uscate ca deșertul însuși, dar apă aici – nu încape îndoială – a existat: lutul de la marginea gropii, tare precum cimentul, păstra urme adânci de picioare încălțate și labe de câine. Treburile merg prost, își zise Andrei. Vechea spaimă îi strânse inima, dar dispăru numaidecât: la capătul opus al gropii se întindeau pe lut frunze late, zburlite, de „jenșen”. Andrei pomi spre ele la trap mărunt, căutându-și briceagul în buzunar.

Vreme de câteva minute, gâfâind și asudând, el scormoni cu înfrigurare lutul împietrit, dădu la o parte bulgării mărunți și scormoni din nou, pe urmă, apucând cu amândouă mâinile rădăcina groasă – rece, umedă, viguroasă, trase puternic, dar cu prudență, ca nu cumva, Doamne ferește, să se rupă de la mijloc.

Rădăcina era dintre cele mari – lungă de vreo șaptezeci de centimetri și groasă cât pumnul – albă, curată, lucioasă. Apăsând-o pe obraz cu amândouă mâinile, Andrei porni spre Izea, însă pe drum nu se putu abține – mușcă din rădăcina mustoasă și crocantă, începu să mestece cu desfătare, încercând să nu se grăbească, străduindu-se să mestece cât mai meticulos, ca să nu piardă nici măcar un strop din această delicioasă amăreală mentolată, de la care simți în gură și în tot trupul prospețime și răcoare, ca dimineața în pădure, iar capul devine limpede, și nu-ți mai e teamă de nimic, și pop; să urnești munții din loc.

Pe urmă, ședeau pe pragul casei și mușcau bucuroși, crănțăneau și clefăiau, cu gura plină, făcându-și voios cu ochiul, iar vântul urla dezamăgit deasupra capului și nu putea ajunge la ei. L-au păcălit din nou – nu i-au permis să se joace cu oasele pe lutul pleșuv. Acum puteau iar să-și măsoare puterile.

Băuseră câte două înghițituri din canistra fierbinte, se înhămară la teleguțele lor și porniră mai departe. Acum mergeau mai ușor, Izea nu mai rămânea în urmă, ci pășea alături, lipăind cu talpa lui pe jumătate desprinsă.

— Am mai observat o tufă, spuse Andrei. Mică. La întoarcere.

— Păcat, zise Izea. Trebuia s-o mâncăm.

— Nu ți-a fost de ajuns?

— De ce să se piardă degeaba?

— Nu se pierde, spuse Andrei. La întoarcere o să ne prindă bine.

— Nu va fi nici o întoarcere!

— Asta, frate, n-o știe nimeni, zise Andrei. Tu să-mi spui mai bine următoarele: o să mai găsim apă ori nu?

Izea își înălță capul și se uită la soare.

— La zenit, informă el. Sau aproape la zenit. Tu ce părere ai, domnule astronom?

— Așa pare.

— Curând o să înceapă lucrul cel mai interesant, spuse Izea.

— Ce poate fi aici atât de interesant? Bine, o să trecem de punctul zero. Bine, o să mergem spre Antioraș.

— De unde știi?

— Despre Antioraș?

— Nu. De ce crezi că uite așa, pur și simplu, vom trece și vom merge?

— Da' eu nu cred nimic din toate astea, rosti Andrei. Eu mă gândesc la apă.

— Dumnezeule mare! La punctul zero este începutul lumii, înțelegi? Iar el se gândește la apă!

Andrei nu răspunse. Începuse urcușul spre următoarea colină, înaintând cu greu, șleaurile le pătrundeau în umeri.

Bun lucru acest „jenșen”, gândi Andrei. De unde știm de el? ne-a povestit Pak? Mi se pare. A, nu! Mâmra a adus în tabără, nu știu cum, câteva rădăcini și s-a apucat să le mănânce, iar soldații au încercat și ei. Da. Pe urmă toți umblau foarte țanțoși și au tăvălit-o pe Mâmra toată noaptea, până dimineața. Iar Pak de-abia pe urmă a povestit că acest „jenșen”, ca și adevăratul jenșen, se găsește foarte rar. Crește prin locurile unde cândva a fost apă și e foarte bun când ești istovit. Numai că nu poate fi păstrat, trebuie mâncat neîntârziat, pentru că peste un ceas ori chiar mai puțin rădăcina se veștejește și devine chiar otrăvitoare. Lângă Pavilion se găsea mult „jenșen”, o grădină întreagă. Acolo au mâncat pe săturate și toate rănile lui Izea s-au vindecat într-o noapte. A fost bine la Pavilion. Iar Izea perora tot timpul despre edificiul culturii.

Toate celelalte nu sunt decât schelele de lângă zidurile templului, zicea el. Tot ce a născocit omenirea mai bun, timp de o sută de mii de ani, toată chintesența pe care a înțeles-o și la care a ajuns se adună în acest templu. Prin mileniile istoriei sale, luptându-se, înfulecând și împreunându-se, omenirea poartă acest templu, fără măcar să bănuiască, pe creasta tulbure a valului ei. Se întâmplă ca, brusc, ea să-l observe pe umerii săi, își dă seama și atunci ori se apucă să dărâme acest templu cărămidă cu cărămidă, ori i se închină cu febrilitate, ori începe să clădească un alt templu alături, în semn de hulire, dar niciodată nu va înțelege clar cu ce are de-a face și, pierzându-și speranța de a folosi templul în vreun fel sau altul, foarte curând se întoarce la necesitățile sale așa-zise vitale: începe să împartă din nou ceea ce a mai fost împărțit de treizeci de ori, să mai răstignească pe cineva, să preamărească pe cineva —iar templul crește fără contenire din veac în veac, din mileniu în mileniu, și este imposibil să mai fie dărâmat ori micșorat. Cel mai amuzant (spunea Izea) este faptul că fiecare cărămidă, chiar cea mai mică, a acestui templu, fiecare carte nemuritoare, fiecare melodie nemuritoare, fiecare formă arhitectonică irepetabilă poartă în sine experiența condensată a acestei omeniri, gândurile ei și gândurile despre ea, ideile

privind scopul și contradicțiile existenței ei; că, oricât ar părea de în afara tuturor intereselor imediate ale acestei turme de porci autofagi, el este, în același timp și întotdeauna, inseparabil de această turmă și de neconceput fără ea. Și tot amuzant (spunea Izea) este și faptul că nimeni, de fapt, nu clădește acest templu în mod conștient. El nu poate fi proiectat dinainte pe hârtie sau într-un creier genial, el crește de sine stătător, absorbind fără greș tot ce este mai bun din ceea ce creează istoria umană. Tu, poate, crezi (a întrebat Izea caustic) că meșterii care au construit acest templu nu sunt porci? Doamne, și ce mai porci sunt uneori! tâlharul și ticălosul de Benvenuto Cellini, bețivul pătimaș Hemingway, pederastul Ceaikovski, schizofrenicul și ultrareacționarul Dostoievski, hoțul spânzurat François Villon.

— Doamne, păi oamenii onorabili sunt o raritate printre ei! Dar ei sunt precum polipii coralieri, nu știu ce creează. Și omenirea întreagă – la fel. Generație după generație, înfulecă, se desfată, pradă, ucid, dau ortul popii, dar când te uiți – un întreg atol de corali a crescut, și ce splendoare! Și ce durabil! bine, bine, i-a spus Andrei. Un templu. Dar, atunci, noi ce facem? Atunci eu ce fac aici?

— Stai! zise Izea, apucându-l de șleau. Așteaptă. Pietre.

Într-adevăr, aici erau niște pietre convenabile —rotunjite, plate, ca niște lipii din balegă de vacă uscate.

— Să mai înălțăm un templu? rosti Andrei, zâmbind ironic.

Își scoase șleaurile, făcu vreo câțiva pași într-o parte și ridică piatra cea mai apropiată. Piatra era tocmai așa cum trebuia să fie o piatră de fundament – dedesubt cu protuberanțe, colțuroasă, deasupra – netedă, șlefuită de praf și de vânt Andrei o așeză pe un strat plat de grohotiș mărunt, o îndesă, mișcându-și umerii, cât mai adânc și solid și se duse după următoarea.

Punând fundamentul, el simțea un fel de mulțumire: oricum, era totuși o muncă, nu o mișcare absurdă din picioare, ci o treabă efectuată cu un anumit scop. Acest scop putea fi contestat, Izea putea fi declarat psihopat și maniac (ceea ce, firește, și era). Și se putea, uite așa, piatră lângă piatră, să se

clădească o platformă, pe cât posibil plană, pentru fundament.

Alături, Izea gâfâia și gemea, răsturnând pietrele cele mai mari, poticnindu-se, talpa i se desprinse definitiv, iar când fundamentul fu gata, dădu fuga la teleguța lui, de unde scoase încă un exemplar din ghidul său.

Când în Palatul de Cleștar și-au dat definitiv seama și aproape au crezut că nicicând nu vor întâlni pe nimeni în drumul spre nord, Izea s-a așezat la mașina de scris și, cu o viteză supranaturală a scris Ghidul unei lumi delirante. Pe urmă a multiplicat singur acest Ghid la o mașină de copiat neobișnuită (în Palatul de Cleștar erau al dracului de multe și felurite mașini automate neobișnuite), a introdus cele cincizeci de exemplare în plicuri confecționate dintr-un material ciudat, transparent și foarte durabil, numit „peliculă de polietilenă", și-a încărcat cu vârf teleguța, în care de-abia i-a mai rămas loc pentru sacul cu pesmeți. Iar acum mai avea doar vreo zece bucăți din acele plicuri, poate chiar mai puțin.

— Câte ți-au mai rămas? întrebă Andrei.

Izea, așezând plicul în centrul fundamentului, răspunse distrat:

— Dracu' să le știe. Puține. Adu pietre. Și din nou se apucară să care pietre și, curând, deasupra plicului se înalța o piramidă de vreun metru și jumătate. În acest pustiu nelocuit, piramida arăta destul de ciudat, dar, ca să arate și mai ciudat, Izea stropi pietrele cu o vopsea de un roșu-țipător dintr-un tub mare, pe care îl găsise în magazia de sub Turn. Pe urmă veni lângă teleguță, se așeză și se apucă să-și lege talpa desprinsă cu un crâmpei de sfoară. În vremea asta se uita mereu la piramida sa, și pe fața lui îndoiala și nesiguranța se schimbau întruna cu satisfacția și cu o mândrie crescândă.

— Ce zici?! îl întrebă el pe Andrei, umflându-se în pene. Chiar și cel mai mare prost nu va trece fără să se oprească, își va da seama că nu degeaba a fost ridicată aici.

— Da, spuse Andrei, așezându-se alături pe vine. Mare folos o să ai tu că un prost va răscoli prin piramida asta.

— Nu-i nimic, nu-i nimic, mormăi Izea. Prostul este tot o ființă rațională. Dacă nu înțelege el – va povesti altora.

— Deodată se însufleți.

— Să luăm, de pildă, miturile! Cum se știe, proștii alcătuiesc majoritatea covârșitoare, iar asta înseamnă că la orice eveniment interesant a fost martor, de regulă, un prost. Ergo: mitul este descrierea unui eveniment real în percepția unui prost și prelucrarea unui poet. Ce zici?

Andrei nu răspunse. Se uită la piramidă. Vântul se apropia prudent, pe neobservate, de ea, stârnea șovăitor praful în jur, șuiera slab prin crăpăturile dintre pietre, și Andrei, brusc își închipui kilometrii nesfârșiți rămași în urmă și linia punctată rar, întinsă de-a lungul acestor kilometri, a piramidelor dăruite vântului și timpului. Și își mai închipui cum spre această piramidă se va târî în patru labe un călător uscat ca o mumie, mort de foame și de sete. Și cum acesta răstoarnă și împinge pietrele cu frenezie, rupându-și unghiile, iar imaginația lui înfierbântată îi zugrăvește acolo, sub pietre, o ascunzătoare cu apă și mâncare. Fără să vrea, Andrei izbucni într-un scurt râs isteric. Iată, atunci, eu m-aș fi împușcat negreșit. Este imposibil să înduri așa ceva.

— Ce-i cu tine? întrebă Izea bănuitor.

— Nu-i nimic, totu-i în ordine, zise Andrei și se ridică.

Izea se ridică și el și o vreme contemplă cu ochi critic piramida.

— Aici nu-i nimic caraghios! Declară el și bătu din piciorul înfășurat cu sfoară. Pentru început ține, anunță el. Mergem?

— Mergem!

Andrei se înhămă la teleguță, iar Izea nu se abținu totuși și mai dădu o dată ocol piramidei. Era limpede că și el își închipuia ceva acum, niște scene, și aceste scene îi măguleau amorul propriu, el surâdea pe furiș, își freca mâinile și pufnea zgomotos în mustăți.

— Ai o figură formidabilă! spuse Andrei, neputându-se stăpâni. Ca o broască râioasă. Ți-ai ouat icrele și acum nu poți să-ți mai vii în fire de mândrie. Sau ca un somon.

— Ho-ho! spuse Izea, vârându-și mâinile în șleauri. Somonul, după treaba asta, dă ortul popii.

Așa este, zise Andrei.

— Ei-ei! făcu Izea amenințător, și porniră mai departe.

Pe urmă, Izea întrebă pe neașteptate:

— Tu ai mâncat somon?

— Pe săturate. Știi ce bine merge cu vodcă? Ori sandvișuri cu ceai. Dar de ce mă întrebi?

— Așa. Spuse Izea. Fetițele mele însă nici nu l-au gustat.

— Fetițele tale? se miră Andrei. Tu ai fetițe?

— Trei în total, zise Izea. Și niciuna nu știe ce e ăla somon. Le-am explicat că somonul și nisetrul sunt niște pești care au dispărut. Precum ihtiozaurii. Iar ele or să spună același lucru odraslelor propriii despre scrumbie.

El a mai spus ceva, însă Andrei, uluit, nu-l mai asculta. Ei poftim! Trei fetițe! Izea! Îl cunosc de șase ani și nici prin cap nu mi-a trecut așa ceva. Atunci – cum de s-a hotărât să vină aici? bravo, Izea! Dracu' știe ce fel de oameni mai sunt pe lume. Nu, băieți, își zise el. Totul e corect și totul e drept: nici un om normal n-o să ajungă până la piramida asta. Un om normal, îndată ce ajunge la Palatul de Cleștar, rămâne acolo pentru toată viața. Am văzut acolo destui dintre aceștia – oameni normali. Nu le deosebești mutrele de șezuturi. Nu, băieți, dacă totuși va ajunge cineva aici, apoi acela nu poate fi decât un Izea-numărul-doi. Și îndată ce va desface piramida, îndată ce va rupe plicul, numaidecât va uita de toate – va muri aici, citind. Deși, pe de altă parte, și eu am ajuns aici? Pentru ce? la Turn a fost bine. La Pavilion – și mai bine. Cât despre Palatul de CleștaR. Ca în Palatul de Cleștar eu n-am mai trăit niciodată și nici n-o să mai trăiesc. Prea bine – Izea. El are un ardei în cur, nu poate sta locului. Dar dacă Izea n-ar fi fost cu mine – aș mai fi plecat de acolo sau aș fi rămas? Aceasta-i întrebarea!

De ce trebuie să mergem înainte, întreba Izea pe Plantație, iar fetele oacheșe, cu pielea netedă, țâțoase, ședeau alături și ne ascultau cu atenție. De ce totuși, orice s-ar întâmpla, noi trebuie să mergem înainte, perora Izea, mângâind-o distrat pe cea mai apropiată pe genunchiul mătăsos. Pentru că în urmă nu este decât moartea ori plictiseala, care tot moarte se cheamă. Oare ție nu îți este de ajuns acest raționament

simplu? Căci noi suntem cei dintâi, înțelegi tu asta? Fiindcă nici un om n-a străbătut încă această lume de la un capăt la altul: din junglă și din baltă până la punctul zero. Poate că acest proiect tocmai de aceea a fost născocit, ca să se găsească acel om? Care să parcurgă de la până la? Pentru ce? a întrebat Andrei posomorât. De unde să știu eu pentru ce, a zis Izea indignat. Dar templul pentru ce se clădește? E clar că e templu – este singurul scop vizibil, dar pentru ce – aceasta nu-i o întrebare corectă. Omul trebuie să aibă un scop, fără scop el nu poate, pentru asta i-a fost dată mintea. Dacă nu are un scop, îl inventează. Și tu ai inventat unul, a spus Andrei.

Trebuie negreșit să treci de la până la. Ce mai scop —n-am ce zice! nu l-am inventat eu, a zis Izea. El este unic. N-am din ce alege. Ori scop, ori lipsă de scop – iată cum stau treburile noastre. Dar de ce mă tot bați la cap cu templul tău, a zis Andrei. Ce amestec are templul tău aici? Și încă ce amestec are! a perorat Izea cu satisfacție, de parcă asta aștepta. Templul, dragul meu Andriușenka, nu înseamnă doar cărțile nemuritoare, doar muzica nemuritoare. Așa ar rezulta că templul a început să fie construit numai după Gutenberg sau, cum v-au învățat pe voi, după Ivan Feodorov al vostru. Nu, drăguțule, templul se mai construiește și din fapte. Dacă vrei, templul este cimentat cu fapte, durează prin ele, se sprijină pe ele. Totul a început de la fapte. Mai întâi fapta, apoi – legenda, și doar pe urmă toate celelalte. Firește, se are în vedere fapta neobișnuită, care nu intră în nici un cadru, care este inexplicabilă, dacă dorești. Iată, deci, de unde a început templul – de la fapta extraordinară! Pe scurt, de la fapta eroică.

— A remarcat Andrei, surâzând disprețuitor. Bine, fie și așa, de la fapta eroică, a consimțit Izea îngăduitor. Rezultă că tu ești un erou, a spus Andrei. Vrei să fii erou. Sindbad Marinarul și redutabilul Ulise. Iar tu ești un prost, a spus Izea. A spus-o cu blândețe, fără cea mai mică intenție de a jigni. Te asigur, prietene, că Ulise n-a vrut să fie erou. Pur și simplu el A FOST erou – așa a fost firea lui, el nu putea altfel. Uite, tu nu poți să mănânci căcat – ți-e greață, iar lui i-a fost greață să fie un

regișor în prăpădita lui de Ithacă. Eu văd că mă compătimești – săracul, e maniac, psihopat. Văd, văd, lasă. Tu însă nu trebuie să mă compătimești. Trebuie să mă invidiezi. Pentru că eu știu absolut exact: că templul se construiește, că, în afară de asta, nimic serios nu se întâmplă în istorie, că eu n-am decât un țel în viață – să păzesc acest templu și să înmulțesc bogățiile lui. Firește, eu nu sunt nici Homer și nici Pușkin – n-o să adaug o cărămidă la zidul lui. Dar eu sunt Katzman! Și templul acesta este în mine, deci și eu sunt o parte a templului, deci, prin faptul că eu sunt conștient de mine, templul s-a mărit cu încă un suflet de om. Și asta-i splendid. Pot chiar să nu pun în zid nici o fărâmă. Deși, firește, eu mă străduiesc să pun, fii sigur. Aceasta va fi probabil o fărâmă foarte mică, mai rău —fărâmița asta poate, cu timpul, o să cadă pur și simplu, nu este bună pentru templu, dar în orice caz eu știu că templul a fost în mine și a fost durabil și prin mine. Nu înțeleg nimic din asta, a spus Andrei. Te exprimi confuz. Parcă-i o religie – temple, spirit. Cred și eu, a spus Izea. Dacă asta nu-i o sticlă de vodcă și nu-i un mindir de unu și jumătate, înseamnă că este, negreșit, religie. De ce te superi? Tu însuți mi-ai împuiat urechile că ți-a fugit pământul de sub picioare, că ești suspendat în vid. Corect, ești suspendat. Așa trebuia să ți se întâmple. Cu orice om care gândește cât de cât până la urmă se întâmplă așa. Iată dar că eu îți ofer pământ sub picioare. Cel mai tare care poate exista. Vrei – așază-te cu amândouă picioarele, nu vrei – du-te-n.! Dar atunci să nu mi te plângi! tu nu-mi oferi pământ sub picioare, a spus Andrei. Tu îmi vâri nu știu ce nor fără formă! Bine. Să zicem că am înțeles totul despre templul tău. Însă ce folos am eu din asta? Printre constructorii templului tău eu nu pot figura – s-o spunem deschis, nu sunt Homer. Dar tu măcar ai templul în suflet, fără el nu poți – eu văd cum gonești prin lume, ca un cățeluș adulmeci cu lăcomie tot ce îți cade în cale, lingi sau încerci cu dinții! Știi, mă uit cum citești tu. Tu poți să citești douăzeci și patru de ore în șir. Și, pe deasupra, memorezi totul. Eu însă nu pot nimic din toate acestea. Îmi place să citesc, totuși cu măsură. Muzica – perfect! Îmi place

foarte mult să ascult muzică. Însă tot așa – nu douăzeci și patru de ore! Iar memoria mea este una dintre cele mai obișnuite – nu pot s-o îmbogățesc cu toate comorile agonisite de omenire. Chiar dacă m-aș ocupa numai cu asta – tot n-aș putea. Mie îmi intră pe o ureche și îmi iese pe cealaltă. Așadar, cu ce mă încălzește pe mine templul tău? just, așa este, a spus Izea. Nu te contrazic. Templul nu-i este hărăzit oricui. Nu neg că este apanajul unei minorități, depinde de firea omenească. Însă ascultă-mă. O să-ți spun cum văd eu toate astea. Templul are – Izea a început să îndoaie câte un deget – ziditori. Aceștia sunt cei care îl construiesc. Apoi, să zicem, hm-m-m. Ptiu, drace, nu-mi găsesc cuvintele,

Îmi vin pe limbă doar termeni religioși. Bine, fie și așa – preoți. Aceștia sunt cei care îl poartă în sine. Cei prin ale căror suflete el crește și în ale căror suflete există. Și mai sunt consumatorii – cei care, ca să spunem așa, se bucură de el. Prin urmare, Pușkin este ziditor. Eu – preot. Iar tu – consumator. Nu te strâmba, prostule! Asta-i un lucru grozav! Căci templul fără consumatori nu ar avea nici un rost. Tu, găgăuță, gândește-te ce noroc ai avut! Fiindcă sunt necesari ani și ani de prelucrare specială, de spălare a creierelor, de cele mai ingenioase sisteme de înșelăciune, ca să te împingă pe tine, consumatorul, la distrugerea templului. Însă la nivelul la care ai ajuns acum nici nu poți fi împins la o astfel de treabă, poate doar sub amenințarea cu moartea! Gândește-te, dovleac sec, că și cei ca tine sunt tot o mică minoritate! Căci majorității nu trebuie decât să-i faci semn cu ochiul, să-i dai voie și se va năpusti chiuind să dărâme cu rângile, să dea foc cu torțele. S-a mai întâmplat, de nenumărate ori s-a întâmplat! Și se va mai întâmpla probabil nu o dată. Iar tu te plângi! Păi dacă, în general, s-ar putea pune întrebarea: pentru cine există templul?

— Răspunsul va fi numai unul: pentru tine!

— Andriușa! zise Izea pe cunoscutul său ton dezagreabil. Ne clătim gâtlejul, ce zici?

Se aflau pe culmea unei coline înalte. La stânga, unde era prăpastia, totul era acoperit de vălul tulbure al prafului ce se

învârtejea cu turbare, la dreapta însă, ca prin minune, se înseninase și se vedea Zidul Galben – nu neted cum este în raza orașului, ci tot numai cute și zgârcituri adânci, de parcă era coaja unui arbore monstruos. Jos, în față, începea, întins și neted ca o masă, un șes de piatră albă – nu grohotiș, ci piatră întreagă, monolit —, și acest șes se întindea cât vedeai cu ochii, și deasupra lui se legănau, la o jumătate de kilometru de colină, două vârtejuri subțiri – unul galben, celălalt negru.

— Asta-i ceva nou, spuse Andrei, mijindu-și ochii. Privește – piatră continuă.

— Poftim? Da, sigur. Ascultă, hai să bem un păhărel – au trecut patru ceasuri.

— Hai, consimți Andrei. Să coborâm mai întâi.

Coborâră de pe colină, își scoaseră șleaurile, și Andrei luă din teleguța lui canistra încinsă. Canistra se agăță de cureaua automatului, pe urmă de sacul cu firimituri de pesmeți, dar Andrei o smulse totuși, strângând-o între genunchi, o destupă. Izea țopăia alături, ținând pregătite două cănite de material plastic.

— Scoate sarea, spuse Andrei. Izea se opri numaidecât din țopăit.

— Dă-o încolo. Scânci el. De ce? Hai să bem fără.

— Fără sare nu primești, spuse Andrei obosit.

— Atunci, hai să facem așa, zise Izea, fulgerat de o idee nouă. Puse cănițele pe piatră și scotoci în teleguța sa. Atunci, știi ceva? Eu o să mănânc sarea pur și simplu, și pe urmă o să beau apă.

— Doamne, zise Andrei uluit. Bine, hai așa.

Umplu cănițele pe jumătate cu apă fierbinte, mirosind a fier, luă pachetul cu sare de la Izea și spuse:

— Scoate limba.

Presără un pic de sare pe limba încărcată a lui Izea, privind cum acesta se strâmbă, se îneacă, întinzând disperat mâna spre cana cu apă, apoi sară apa lui și începu s-o bea cu înghițituri mici, zgârcite, fără să simtă nici o plăcere, ca pe un medicament.

— Grozav! spuse Izea, gemând. Doar că nu e de ajuns. Ce

zici? Andrei dădu din cap. Apa băută ieși numaidecât sub formă de sudoare, și în gură – nici o schimbare, totul rămăsese ca și mai înainte, nici un pic de ușurare. El sălță canistra, apreciind. Pentru vreo două zile mai ajunge, pe urmă. Pe urmă se va mai găsi iar ceva, își zise cu furie. Experimentul este Experiment. Nu te lasă să trăiești, dar nici să crăpi.

Aruncă o privire spre platoul alb ce respira dogoare și se întindea înaintea ochilor, își mușcă buza uscată și se apucă să așeze din nou canistra în teleguță. Izea se așeză, refăcând bandajul la gheata cu talpa desprinsă.

— Știi, zise el gâfâind, ăsta-i într-adevăr un loc ciudat. Nu-mi amintesc să mai fi văzut așa ceva.

— Se uită la soare, punându-și mâna streașină la ochi.

— La zenit, spuse. Zău, la zenit. O să fie ceva. Da' aruncă dracului pușcociul ăla, de ce îl mai cari după tine?

Andrei așeză cu grijă automatul lângă canistră.

— Fără pușcociul ăsta am fi fost făcuți piftie dincolo de Pavilion, îi aminti el.

— Bine, dincolo de Pavilion! Dar de atunci, iată, mergem de cinci săptămâni și n-am văzut măcar o muscă. Replică Izea.

— Bine, bine, spuse Andrei. Nu-l cari tu. Să mergem. Platoul de piatră era uimitor de neted. Teleguțele mergeau ca pe asfalt – doar că roțile zăngăneau mai tare. Arșița însă devenise și mai cumplită. Piatra albă azvârlea soarele îndărăt, și acum ochii nu mai aveau nici o scăpare. Tălpile frigeau, ca și când ghetele nici nu existau, dar praful, oricât ar părea de ciudat, nu se împuținase câtuși de puțin. Dacă n-o să ne dăm duhul aici, își zise Andrei, atunci o să trăim veșnic. Mergea cu ochii mijiți, apoi îi închise definitiv. Era ceva mai bine. Uite așa o să merg, gândi el. Ochii o să-i deschid, să zicem, după douăzeci de pași. Sau după treizeci. Mă uit și pornesc mai departe.

Cu o piatră albă foarte asemănătoare era pardosit beciul Turnului. Doar că acolo era răcoare și semiîntuneric, iar pe lângă pereți se aflau o mulțime de cutii din carton gros, pline cu felurite mărfuri de fierărie. Aici se aflau cuie, șuruburi, bolțuri de mărimi diferite, cutii cu cleiuri și vopsele, flacoane

cu lacuri multicolore, unelte de tâmplărie și lăcătușerie, rulmenți împachetați în hârtie unsuroasă. De mâncare nu au găsit nimic, dar într-un colț, dintr-o bucată de țeavă ce ieșea din perete, curgea și dispărea în pământ o șuviță subțire de apă rece și incredibil de gustoasă.

Totul în sistemul tău este bun, a zis Andrei, punând pentru a douăzecea oară cana sub șuvița de apă. Un singur lucru nu-mi place. Nu-mi place când oamenii sunt împărțiți în importanți și neimportanți. Nu e drept. Este odios.

Există templul, iar în jurul lui mișună puzderie de cretini. „Omul este un suflet prăpădit, împovărat de trup." S-ar putea, în realitate, să fie chiar așa. Oricum, nu este just. Toate astea ar trebui schimbate, drăcia dracului. Parcă eu spun că nu trebuie, a zis Izea, ridicându-se. Desigur, ar fi bine ca această rânduială să fie schimbată. Însă cum? Căci până în prezent toate încercările de a schimba situația, de a uniformiza câmpul omenesc, de a pune totul la același nivel, ca să fie totul just și drept, toate aceste încercări s-au încheiat cu distrugerea templului, ca să nu se mai înalțe, și cu tăierea capetelor care ieșeau deasupra nivelului general. Și gata. Iar deasupra câmpului nivelat începea să crească iute-iute, ca o tumoare canceroasă, piramida puturoasă a noii elite politice, și mai dezgustătoare decât cea veche. Și, știi, alte căi deocamdată nu au fost născocite. Firește, toate aceste excese nu au schimbat cursul istoriei și nu au putut să distrugă templul definitiv, dar capete luminate au căzut cu duiumul. Știu, a spus Andrei. Este totuna. Oricum, este mârșav. Orice elită este odioasă. Te rog să mă scuzi, a replicat Izea. Uite, dacă ai fi spus: orice elită, care domină destinele și viețile altor oameni este odioasă, atunci aș fi fost de acord cu tine. Iar elita în sine, elita de dragul elitei – pe cine deranjează? Ea irită – până la turbare, până la frenezie! —, dar asta e altă treabă, căci a irita este una dintre funcțiile ei. Și egalitatea deplină înseamnă mlaștină, stagnare. Trebuie să-i mulțumim naturii-mamă că așa ceva nu poate să existe: egalitate deplină. Înțelege-mă, Andrei, eu nu propun un sistem de reorganizare a lumii. Nu cunosc un astfel de sistem și nici nu cred că există.

Prea multe și felurite sisteme au fost încercate, dar, în general, totul a rămas ca mai înainte. Eu nu propun decât un țel al existenței. Ptiu, dar nici măcar nu propun, m-ai încurcat. Eu am descoperit în mine și pentru mine acest țel – țelul existenței mele, înțelegi? Al existenței mele, și al semenilor mei. Vorbesc despre asta numai cu tine și numai acum, pentru că mi s-a făcut milă de tine – văd că omul s-a maturizat, a aruncat pe foc toate cele cărora li s-a închinat, iar acum nu știe la ce să se mai închine. Iar fără închinare tu nu poți, ai supt asta o dată cu laptele mamei – necesitatea de a te închina la ceva sau cuiva. Ție ți-au băgat pentru totdeauna în cap că dacă nu există o idee pentru care merită să mori, nu merită nici să trăiești. Iar unul ca tine, ajungând la înțelegere deplină, este capabil de lucruri cumplite. Ori își trage un glonte în tâmplă, ori devine o canalie extraordinară, înțelegi? Ori și mai rău: începe să se răzbune pe lume pentru că lumea este așa cum este și nu acceptă un ideal dinainte stabilit. Însă ideea templului, printre altele, mai este bună și fiindcă să mori pentru ea este pur și simplu contraindicat. Pentru ea trebuie să trăiești. Să trăiești în fiecare zi, din toate puterile, până la capăt. Da, probabil, a zis Andrei. Probabil că așa este. Și totuși această idee încă nu-mi aparține!

Andrei se opri și îl prinse pe Izea de braț. Izea deschise numaidecât ochii și întrebă speriat:

— Ce-i? Ce s-a întâmplat?

— Taci, rosti Andrei printre dinți.

Se întâmpla ceva în față. Ceva se mișca – nu se învârtejea, nu se așternea chiar deasupra pietrei, ci se deplasa prin toate acestea. Le venea în întâmpinare.

— Oameni, spuse Izea entuziasmat. Auzi, Andrei, oameni!

— Taci, dobitocule! rosti Andrei în șoaptă.

Își dăduse și el seama că erau oameni. Sau un om. Nu, parcă erau doi. Stăteau în picioare. Probabil că îi observaseră și ei. Din nou nu se mai vedea nimic din pricina prafului blestemat.

— Ei, vezi? zise Izea într-o șoaptă triumfătoare. Și tu te văicăreai întruna – o să murim, o să murim.

Andrei se eliberă cu grijă de chingi și se dădu înapoi spre

teleguța lui, fără să-și ia ochii de la umbrele confuze din față. Drace, totuși câți or fi? Și ce distanță o fi până la ei de aici? Vreo sută de metri? Ori mai puțin? pe pipăite, găsi automatul, îi trase piedica și-i spuse lui Izea:

— Apropie teleguțele, și adăpostește-te după ele. În caz de ceva, mă acoperi.

Îi înmână lui Izea automatul și, fără să se întoarcă, pomi agale înainte, cu mâna pe tocul revolverului. Se vedea îngrozitor. O să mă împuște, gândi el despre Izea. Drept în ceafa.

Acum putea să distingă că unul dintre aceia îi venea în întâmpinare – o siluetă lungă, confuză, în praful care se învârtejea. Are armă sau nu? ei poftim, iată și Antiorașul. Cine ar fi putut crede? Uf, nu-mi place deloc cum ține mâna! Andrei desfăcu grijuliu tocul pistolului și puse mâna pe patul striat. Degetul mare se așeză singur pe piedica de siguranță. Nu-i nimic, totul se va aranja. Trebuie să se aranjeze. Important e să nu faci mișcări bruște.

Vru să tragă pistolul din toc. Pistolul se agăță de ceva. Îl cuprinse spaima. Trase mai tare, apoi și mai tare, pe urmă din toate puterile. Văzu clar mișcarea bruscă a celui care îi venea în întâmpinare (înalt, zdrențăros, sleit de puteri, cu fața acoperită până la ochi de o barbă murdară). E stupid, își zise el, apăsând pe trăgaci. E stupid, își zise el, apăsând pe trăgaci. O împușcătură, flacăra împușcăturii din partea opusă și, pare-se, strigătul lui Izea. Și o lovitură în piept, din pricina căreia, dintr-o dată, se stinse soarele.

— Iată, Andrei, rosti cu oarecare solemnitate vocea Mentorului. Ai parcurs întâiul cerc.

Becul, sub abajurul de sticlă verde, era aprins și pe masă, în cercul de lumină, numărul proaspăt al ziarului Leningradskaia pravda, cu un amplu articol de fond sub titlul: Dragostea leningrădenilor pentru tovarășul Stalin este fără margini. Pe etajera din spate vuia și bolborosea aparatul de radio. La bucătărie, mama zăngănea cu vasele și discuta cu vecina. Mirosea a pește prăjit. Afară, în curtea interioară, țipau și făceau larmă copiii, se jucau de-a v-ați ascunselea. Prin

oberlihtul deschis intra un aer umed, răcoros. Cu un minut în urmă, totul era absolut altfel decât acum – mult mai obișnuit. Era fără viitor. Mai exact – separat de viitor. Andrei netezi fără să vrea ziarul și rosti.

— Întâiul? De ce întâiul?

— Pentru că mai sunt multe înainte, rosti vocea Mentorului.

Atunci, Andrei, încercând să nu se uite spre locul de unde răsunase vocea, se ridică și se sprijini cu umărul de dulapul de lângă fereastră. Puțul negru al curții interioare, luminat slab de dreptunghiurile galbene ale ferestrelor, era sub el și deasupra lui, iar undeva sus, departe, pe cerul definitiv întunecat, ardea Vega. Îi era absolut imposibil să părăsească din nou toate acestea, și absolut – cu mult mai – imposibil să rămână printre toate acestea. Acum.

După tot ce a fost.

— Izea! Izea! Răsună o voce stridentă de femeie în curtea interioară. Izea, hai la masă! copii, nu l-ați văzut pe Izea?

Iar jos, glasurile copiilor care începură să strige:

Izka! Katzman! Du-te, te cheamă mama ta!

Încordându-se din toate puterile, Andrei își lipi fruntea de geam, privind în întuneric. Dar nu văzu decât niște umbre nedeslușite care se mișcau de colo-colo pe fundalul umed și negru al curții interioare, printre stivele de lemne înghesuite una într-alta.

SFÂRȘIT